

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional MARATHI (Paper - I)
साहित्यरंग (BA221113)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) "डोळे" या कथेतील नायिका कोण आहे?
 अ) गीता
 ब) सीता
 क) मंगल
 ड) हिरा
- 2) मोहनलाल पंडया यांचे गाव कोणत्या राज्यात होते?
 अ) महाराष्ट्र
 ब) आसाम
 क) केरळ
 ड) गुजरात
- 3) शंकर पाटील यांचा जन्म कोणत्या गावी झाला?
 अ) पट्टणकोडोली
 ब) गारगोटी
 क) कवठेमहांकाळ
 ड) चाळीसगाव
- 4) "बाबांचा अभ्यास" ही कथा कोणत्या कथासंग्रहातील आहे?
 अ) एक डाव भुताचा
 ब) चकाटया
 क) ठकास महाठक
 ड) गोष्ट धमाल नाम्याची
- 5) 'वाट' ही कथा कोणी लिहीली आहे?
 अ) बाबुराव बागूल
 ब) उर्मिला पवार
 क) चारुता सागर
 ड) वि. द. घाटे
- 6) उर्मिला पवार यांचा पहिला कथासंग्रह कोणता आहे?
 अ) सहावं बोट
 ब) हातचा एक
 क) चौथी भिंत
 ड) यापैकी नाही
- 7) मारुती चित्तमपल्ली यांचा जन्म कोणत्या शहरात झाला?
 अ) कोल्हापूर
 ब) सांगली
 क) सोलापूर
 ड) पुणे
- 8) "लेखनकलेची कसोटी व्यक्तिमन आहे तर भाषणाची कसोटी समूहमन आहे". हे मत कोणाचे आहे?
 अ) शिवाजीराव भोसले
 ब) प्र. के. अत्रे
 क) यशवंतराव चव्हाण
 ड) वि. स. खांडेकर

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) अण्णा भाऊ साठे यांचा थोडक्यात परिचय लिहा.
  - 2) मारुती चित्तमपल्ली यांच्या ग्रंथांची नावे लिहा.
  - 3) भाषणाची पूर्वतयारी कशी करावी ते लिहा.
  - 4) मोहनलाल पंडया यांना तुरुंगवास का भोगावा लागला?
  - 5) यंत्रमानवाच्या हाताने या कथेतील यंत्रमानव कोणकोणती कामे करित असे?
  - 6) हातचा एक या कथेतील काकीची स्वभाव वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.3 'भूक' या कथेतील भागू कोळीणीच्या अवस्थेचे वर्णन करा. 10
- किंवा**
- उत्कृष्ट भाषणासाठी भाषणाची रूपरेषा कशी असावी ते मुद्देसूद लिहा.
- प्र.4 'मिटिंग' या कथेतील विनोदाचे स्वरूप स्पष्ट करा. 10

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional URDU (Paper – I)
Urdu Prose and Poetry (BA221115)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) مرثیہ عارف ----- مرثیہ ہے۔

(A) شخصی (B) اقداری (C) کربلائی (D) ان میں سے کوئی نہیں

(2) نظم "ایک لڑکا" میں لڑکا کون ہے؟

(A) شاعر کا بیٹا (B) شاعر کا بھائی (C) بذات خود شاعر (D) شاعر کا شاگرد

(3) کوئی ہنسنے کوئی روئے یہ مسکراتا ہے۔ اس مصرعے میں ہنسنے اور روئے۔ لفظ ہیں۔

(A) ہم آہنگ (B) متضاد (C) جمع (D) ان میں سے کوئی نہیں

(4) نظم "لندن کی ایک شام" ----- ہے۔

(A) آزاد غزل (B) معریٰ نظم (C) پابند نظم 2 (D) آزاد نظم

(5) نظم "مجھ سے پہلی سی محبت میری محبوب نہ مانگ" ----- مجموعہ کلام سے ماخوذ ہے۔

(A) دست صبا۔ (B) زنداں نامہ (C) نقش فریادی (D) شام شہریاراں

(6) نظم "ایک لڑکا" کتنے بندوں پر مشتمل ہے؟

(A) دو (B) چار (C) چھ (D) سات

(7) اس شعر میں شاعر کسے مخاطب ہے؟ داماں کو ہسار میں اب جا کے سو رہو = دن بھر کا کام شام کو سمجھا کے سو رہو

(A) سورج (B) رات (C) شام (D) مزدور

(8) نظم "بزم انجم" کا مرکزی خیال یہ ہے کہ ----- سے سارے نظام قائم رہتے ہیں۔

(A) جذبہ حب الوطنی (B) جذبہ اسلام (C) جذبہ قرآن (D) جذبہ باہمی

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار)

(1) بہادر شاہ ظفر کا مختصر تعارف لکھیے۔

(2) اس شعر کی تشریح کیجئے اور شاعر کا نام لکھیے۔

زندگی ہے یا کوئی طوفان ہے۔

ہم تو اس جینے کے ہاتھوں مر چلے

(3) نظم "شب قدر" میں شاعر نے ماں کے متعلق کیا لکھا ہے؟

(4) مرثیہ کی تعریف اور اقسام کے متعلق مختصر نوٹ لکھیے۔

(5) نظم کی تعریف اور ہیئت پر اظہار خیال کیجئے۔

(6) اثر دے کا منظر بیان کیجئے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) نظم "ایک لڑکا" کا خلاصہ کیجئے۔

(2) نظم "گریز" کا خلاصہ تحریر کیجئے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے:-

نظم "بزمِ انجم" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional KANNADA (Paper – I)

Vachana's of Basaveshwar and Kirtana's of Dasa's (BA221114)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಸುಬುದ್ಧಯೆಂಬ - ನೆರೆದು ನೋಡಿ ಸಲಹಯ್ಯಾ
  - 1) ಉದಕ
  - 2) ಅಮೃತ
  - 3) ಸಕ್ಕರೆ
  - 4) ಶಿಕ್ಷೆ
- 2) ಸಕ್ಕರೆ ತುಪ್ಪವ ತಿನಿಸೋದು -
  - 1) ತಪ್ಪು
  - 2) ಸರಿ
  - 3) ರೊಕ್ಕ
  - 4) ಅನ್ನದಾನ
- 3) ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧವಿಲ್ಲದವರ ಸಂಗ ಸಿಂಗಿ ಕಾಳಕೂಟ -
  - 1) ಪರುಷ
  - 2) ನಾಟಕ
  - 3) ರಂಗ
  - 4) ವಿಷ
- 4) ಓದುವುದು ವೇದ ಹಾಕುವುದು -
  - 1) ಮೇಳ
  - 2) ಗಾಳ
  - 3) ಗಾಳಿ
  - 4) ಕಸ
- 5) ಆದ್ಯರ ವಚನ - ಕಂಡಣ್ಣಾ
  - 1) ಪುರುಷ
  - 2) ಹರುಷ
  - 3) ಪರುಷ
  - 4) ವರ್ಷ
- 6) ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳ ಸ್ತುತಿಸಿ - ಹಾರೈಸಿ
  - 1) ನಿನ್ನನೆ
  - 2) ಅನ್ಯರನು
  - 3) ನೆರೆಯವರ
  - 4) ಶತ್ರುಗಳ
- 7) ಸತ್ಯವ ನುಡಿವುದೇ - ಲೋಕ
  - 1) ಭೂತ
  - 2) ದೇವ
  - 3) ಭೂ
  - 4) ಪಾತಾಳ
- 8) ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮ - ಮಾಡಿದರೆನು
  - 1) ಎಷ್ಟು
  - 2) ಯಾವಾಗ
  - 3) ಆರಂಭ
  - 4) ಏನು

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಸುಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಉದಕವನೆಂದು ನೋಡಿ ಸಲಹೆಯ್ಯಾ
- 2) ನಿಂದಕರಿರಬೇಕು
- 3) ಸಲ್ಲದ ಹೊನ್ನು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿದ್ದಡೇನು?
- 4) ಮಂಡೆ ಬೋಳಾದರೇನು ಮನ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವು
- 5) ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ಮನದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದಡೆ, ಏಡಿಸಿ ಕಾಡಿತ್ತು ಶಿವನ ಡಂಗುರ.
- 6) ಬೇಡಲೇತಕೆ ಪರರ ದೇಹಿಯೆಂದು.

ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

- 1) ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional ENGLISH (Paper - I)
Introduction to English Literature (BA221111)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) Emily Dickinson was a/an _____ poet.
  - a) British
  - b) American
  - c) Indian
  - d) Australian
- 2) The poem 'The Tyger' was first published in William Blake's 1794 volume _____.
  - a) Songs of Experience
  - b) Songs of Innocent
  - c) Songs of Myself
  - d) Songs of Heaven
- 3) 'Stopping by woods on a snowy Evening' by Robert Frost is a _____ poem.
  - a) Social
  - b) Political
  - c) Nature
  - d) All of these
- 4) Edwin Arlington Robinson describes Richard Cory as a gentleman from sole to _____.
  - a) toe
  - b) crown
  - c) Both a and b
  - d) None of these
- 5) _____ is the protagonist in the story 'How Much Land Does a Man Need'?
  - a) Pahom
  - b) Salom
  - c) Bashkirs
  - d) Chief of the village
- 6) _____ is the name of Sue's intimate friend in the story 'The Last Leaf'.
  - a) Jack
  - b) Jeremy
  - c) Johnsy
  - d) Jill
- 7) William Sidney porter wrote the short stories under the penname of _____.
  - a) Sean O'cacy
  - b) Morter d' Arthur
  - c) William Sampson
  - d) O' Henry
- 8) Idgah, 'The Festival of Ed' has been translated into English by _____.
  - a) Manohar Singh
  - b) Balwinder Singh
  - c) Kushwant Singh
  - d) Babadev Singh

Q.2 Write the answers in brief. (Any Four) 12

- 1) Write in brief on the theme of the poem 'Because I could not stop for Death'.
- 2) How does William Blake describe the beauty of the tiger?
- 3) Write in short on the natural beauty in the poem 'Stopping by woods on a snowy Evening'.
- 4) How does Edwin Arlington Robinson describe the personality of Richard Cory?
- 5) Write in brief on the journey of the speaker with death in the poem 'Because I could not stop for Death'.
- 6) Write in short on the theme of the poem 'Stopping by woods on a snowy Evening'.

Q.3 Broad question. (Any One)

10

1) Write a critical note on 'How Much Land Does a Man Need'.

OR

2) Critically appreciate Idgah - the festival of Ed as a short story.

Q.4 What is a short story? Write a note on the various elements of short story with special reference to the texts you have studied.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional HINDI (Paper-I)
शब्दकलश (BA221112)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक है।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) 'ईफेल टावर्स' ---- शहर में स्थित है।
 अ) भारत ब) पेरिस
 क) अमेरिका ड) जापान
- 2) 'मैं जिसे ओढ़ता बिछाता हूँ' दुष्यंत कुमार का लिखा ---- साहित्य है।
 अ) दोहा ब) पद
 क) गजल ड) महाकाव्य
- 3) 'ये अनाज की पूले तेरे काँधे झूले' इस कविता के कवि ---- है।
 अ) निराला ब) धूमिल
 क) कबीर ड) माखनलाल चतुर्वेदी
- 4) कर्ता कारक का विभक्ति प्रत्यय ---- है।
 अ) को ब) पर
 क) से ड) ने
- 5) मोहन राकेश लिखित विज्ञापन युग ---- विधा है।
 अ) कहानी ब) एकाकी
 क) निबंध ड) संस्मरण
- 6) जिन शब्दों का रूप अर्थ के कारण एवं दूसरे शब्दों के संबंध में बदल जाता है उन्हें ---- शब्द कहते हैं।
 अ) विकारी शब्द ब) अविकारी शब्द
 क) प्रत्यय ड) उपसर्ग
- 7) नौकरी के लिए जो पत्र लिखा जाता है उसे ---- पत्र कहा जाता है।
 अ) स्मरण पत्र ब) आवेदन पत्र
 क) पारिवारिक पत्र ड) अनुस्मारक पत्र
- 8) स्ववृत लेखन को अंग्रेजी में ---- कहते हैं।
 अ) Bio-data ब) Dictionary
 क) Communication ड) Diary

- प्र.2 निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर दो या तीन वाक्यों में लिखिए। 12**
- 1) स्वर किसे कहते हैं? हिंदी वर्णमाला में वर्णित स्वर लिखिए।
  - 2) अविकारी शब्द किसे कहा जाता है? उदाहरण के साथ स्पष्ट कीजिए।
  - 3) संबंधकारक किसे कहा जाता है? विभक्ति प्रत्यय के साथ उदाहरण लिखिए।
  - 4) लिपिक पद के लिए आवेदन पत्र लिखिए।
  - 5) अपने महाविद्यालय में मनाए गए हिंदी दिन समारोह का वृत्तांत लिखिए।
  - 6) गुरु और शिष्य के संबंध को संत कबीरदास ने कौनसा उदाहरण देकर स्पष्ट किया है?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिखिए। (किन्ही दो में से एक) 10**
- 1) 'मोचीराम' कविता में कवि धूमिल ने मोची और जूते के संबंध को किसप्रकार स्पष्ट किया है?
  - 2) 'मैं भी मानव हूँ' एकांकी विधा में चित्रित सम्राट अशोक की चारित्रिक विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4 फणीश्वरनाथ रेणु लिखित 'पहलवान की ढोलक' कहानी की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए। 10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

12

- 1) संस्कृती म्हणजे काय?
- 2) समुदाय संकल्पना
- 3) समाजशास्त्राची व्याप्ती
- 4) समुदायाचे घटक लिहा.
- 5) धर्माची कार्ये
- 6) सामाजिक संरचना

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

संस्कृतीचे भौतिक व अभौतिक घटक स्पष्ट करा.

किंवा

कुटुंबाची व्याख्या देऊन त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.4 समाजशास्त्राची व्याख्या देऊन अभ्यासविषय स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional SOCIOLOGY (Paper - I)
Introduction to Sociology (BA221128)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) To maintain the continuity of the society is _____ basic social function of.
  - a) Religion
  - b) Family
  - c) Caste
  - d) Education
- 2) The term sociology was coined by _____.
  - a) Spencer
  - b) Comte
  - c) W. Thomson
  - d) Durkheim
- 3) Social Institutes are approved by _____.
  - a) Culture
  - b) Government
  - c) Society
  - d) Religion
- 4) _____ help meet the basic needs of society?
  - a) Associations
  - b) Social Groups
  - c) Social Institutions
  - d) Interactions
- 5) A role is the _____ aspect of status.
  - a) Counter
  - b) Dynamic
  - c) Static
  - d) Latent
- 6) Which of the following is an example of ascribed status?
  - a) Father
  - b) Husband
  - c) Woman
  - d) Doctor
- 7) Culture is not:
  - a) Learned
  - b) Acquired
  - c) Shared
  - d) Innate
- 8) Who Wrote The Book "Caste and Race In India"
  - a) G.S. Ghurey
  - b) M.N. Srinivas
  - c) Mukhargi
  - d) Iravati Karve

Q.2 Write Short Notes. (Any Four)

12

- 1) What is culture?
- 2) Community' concept
- 3) Scope of Sociology
- 4) Write the elements of community.
- 5) Functions of Religion
- 6) Social structure

Q.3 Board answer questions. (Any One)

Explain physical and non-physical components of culture.

10

OR

Define family and explain its characteristics.

Q.4 Explain the subject of sociology by giving definition.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Comp)
Literary Voyage (BA221101)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) Who wanted autograph from Gandhiji?
 a) Student from Oxford   b) Student from Chembridge
 c) Student from India   d) Student from Harvard
- 2) Whom did grandmother feed in the city?
 a) Dogs   b) Sparrow
 c) Pigeons   d) Cats
- 3) What does R. Tagore desire not to be sheltered from?
 a) Love   b) Compassion
 c) Dangers   d) Cowardice
- 4) Which flowers competed for the title in 'The Lotus'?
 a) Lily and Daisy   b) Rose and Daisy
 c) Lily and Rose   d) Rose and Tulips
- 5) In the word 'beautiful' the element '-ful' is an example of _____.
 a) suffix   b) prefix
 c) fix   d) fixing
- 6) The word that describes or tells more about a noun is termed as _____.
 a) Pronoun   b) Adjective
 c) Adverb   d) Preposition
- 7) In the word 'dissatisfied' the element 'dis-' is an example of a _____.
 a) Prefix   b) Suffix
 c) both a and b   d) None of the above
- 8) English is global language. The underlined word in this sentence is _____.
 a) a verb   b) an adverb
 c) an adjective   d) an article

Q.2 Write the answers in short. (Any four out of six) 12

- a) What is the subject matter of the poem 'Let Me Not Pray to be Sheltered from Dangers'?
- b) How does the Goddess Flora create the lotus flower?
- c) What did the father find in his child's bedroom in the poem 'The Toys'?
- d) What is the importance of Khadi, according to Gandhiji?
- e) How did the father feel after punishing his son in the poem 'The Toys'?
- f) Write in short about the grandmother in 'The portrait of a Lady'?

- Q.3 Answer the following questions. (Any 1)** **10**
- a) What is communication? State the components involved in the communication process.
  - b) Write a detailed note on channels of communication.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
- What are intrapersonal skills? Discuss the strategies to improve them.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Scientific Method (Comp) (BA221107)**

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) — हे निश्चित आणि स्पष्ट असते.

अ) विज्ञान	ब) व्यवहारिक ज्ञान
क) अंधश्रद्धा	ड) यापैकी नाही
- 2) — शास्त्र 'कसे असावे' चा अभ्यास करते.

अ) नैसर्गिक	ब) आदर्शात्मक
क) सामाजिक	ड) राजकीय
- 3) कारण हे कार्याच्या — असावे.

अ) समीप	ब) दूर
क) अंतिम	ड) मध्य
- 4) — म्हणजेच विज्ञानाचा आधार होय.

अ) पूर्वगृहितके	ब) पूर्व सूचना
क) निष्कर्ष	ड) उपपादन
- 5) प्रयोग हा — चा एक प्रकार आहे.

अ) कारणात्मकता	ब) निसर्ग समरूपता
क) निरीक्षण	ड) यापैकी नाही
- 6) — हे पूर्ण विगमन आहे.

अ) केवल गणनात्मक	ब) साम्यानुमान
क) शास्त्रीय विगमन	ड) यापैकी नाही
- 7) — ही वैज्ञानिक पध्दतीची सुरुवातीची अवस्था आहे.

अ) समस्या सूत्रण	ब) अभ्युपगम बनविणे
क) अभ्युपगमाची प्रचिती	ड) उपपादन
- 8) केवल गणनात्मक हे — विगमन होय.

अ) पूर्ण	ब) अपूर्ण
क) निश्चित	ड) सत्य

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) विज्ञान आणि धर्म यातील भेद विशद करा.
  - 2) तत्त्वज्ञानाचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.
  - 3) अनुभववाद म्हणजे काय?
  - 4) निरीक्षणातील दोष स्पष्ट करा.
  - 5) साम्यानुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 6) प्रायोगिक निरीक्षण म्हणजे काय?
- प्र.3 नैसर्गिक शास्त्रे आणि सामाजिक शास्त्रे यातील फरक स्पष्ट करा.** **10**
- किंवा**
- निसर्ग समरूपतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- प्र.4 शास्त्रीय पद्धतीचे टप्पे स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Scientific Method (Comp) (BA221107)**

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is definite and clear.

a) Science	b) Common sense
c) Superstition	d) None of these
- 2) _____ science studies 'what ought to be'.

a) Natural	b) Normative
c) Social	d) Political
- 3) Cause should be _____ to effect.

a) Near	b) Far
c) Last	d) Center
- 4) _____ means grounds of science.

a) Presuppositions	b) Pre-instructions
c) Conclusion	d) Explanation
- 5) Experiment is a kind of _____.

a) Causation	b) Uniformity of nature
c) Observation	d) None of these
- 6) _____ is complete induction.

a) Simple enumeration	b) Analogy
c) Scientific induction	d) None of these
- 7) _____ is the beginning stage of scientific method.

a) Formulation of problem	b) Formulation of hypothesis
c) Verification of hypothesis	d) Explanation
- 8) Simple enumeration is _____ induction.

a) Complete	b) Incomplete
c) Definite	d) True

Q.2 Write short answers. (Any 4) 12

- 1) Distinguish between science and religion.
- 2) Explain the subject matter of philosophy.
- 3) What is empiricism?
- 4) Explain fallacies of observation.
- 5) Explain the nature of Analogy.
- 6) What is experimental observation?

Q.3 Distinguish between Natural science and Social Sciences. 10

OR

Explain the Principles of uniformity of nature.

Q.4 Explain the steps of Scientific method. 10

Seat
No.

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Science Technology and Development-I (Comp) (BA221110)**

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) वैज्ञानिक सत्य हे ----- असते.

अ) व्यक्तिनिष्ठ	ब) परंपरानिष्ठ
क) वस्तुनिष्ठ	ड) यापैकी नाही
- 2) ----- हा सूर्यमालेतील तिसरा ग्रह आहे.

अ) पृथ्वी	ब) बुध
क) शुक्र	ड) शनि
- 3) लिलावती हा ग्रंथ ----- यांनी लिहिलेला आहे.

अ) आर्यभट्ट	ब) चरक
क) सुश्रुत	ड) भास्कराचार्य
- 4) ----- ही क्षय साधनसंपत्ती आहे.

अ) पवनऊर्जा	ब) दगडी कोळसा
क) सौरऊर्जा	ड) यापैकी नाही
- 5) ----- हे तंत्रज्ञानाचे उत्तम उदाहरण आहे.

अ) मनोरंजन	ब) दूरदर्शन
क) ज्ञान	ड) विज्ञान
- 6) पृथ्वीच्या सर्वात वरच्या थरास ----- असे म्हणतात.

अ) गाभा	ब) भुकवच
क) मध्यावरण	ड) निफे
- 7) ----- ही वैज्ञानिक अभ्यास पद्धतीतील तिसरी पायरी आहे.

अ) समस्या सूत्रण	ब) सिद्धांत
क) निरीक्षण	ड) प्रयोग
- 8) सौरऊर्जा ही ----- साधनसंपत्ती आहे.

अ) क्षय	ब) अक्षय
क) खनिज	ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) विज्ञान म्हणजे काय?
- 2) पवन ऊर्जा म्हणजे काय?
- 3) बहिर्गत शक्तीवर टीप लिहा.
- 4) सौरऊर्जा म्हणजे काय?
- 5) जलविद्युत म्हणजे काय.?
- 6) अंधश्रद्धा म्हणजे काय?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

- अ) साधनसंपत्तीची व्याख्या आणि विविध प्रकार लिहा.
- ब) अब्दुल कलाम यांचे वैज्ञानिक कार्य विशद करा.

प्र.4 भूकंपाची कारणे, परिणाम आणि उपाय लिहा.

10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Science Technology and Development-I (Comp) (BA221110)**

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams where necessary
4) Use of Stencils is allowed

Q.1 Choose the correct alternatives from the option.

08

- 1) Scientific truth is _____.
a) Subjective
b) Traditional
c) Objective
d) None of these
- 2) _____ is a third Planet in Solar system.
a) Earth
b) Mercury
c) Venus
d) Saturn
- 3) _____ wrote the Lilavati.
a) Aryabhata
b) Charak
c) Sushrut
d) Bhaskarcharya
- 4) _____ is a Non- renewable resource.
a) Wind energy
b) Coal
c) Solar Energy
d) None of these
- 5) _____ is a best example of technology.
a) Entertainment
b) Television
c) Knowledge
d) Science
- 6) The upper layer of the earth is known as _____.
a) Core
b) Crust
c) Mantle
d) Nife
- 7) _____ is a third stage in scientific study method.
a) Desire of problem
b) Result
c) observation
d) Experiment
- 8) Solar energy is _____ resource.
a) Non – renewable
b) Renewable
c) Mineral
d) None of these

Q.2 Answer Any FOUR of the following.

12

- 1) What is Science?
- 2) What is Wind Energy?
- 3) Write a note on Exogenic Force.
- 4) What is Solar Energy?
- 5) What is Hydal power?
- 6) What is Superstitions?

Q.3 Answer ANY ONE of the following.

10

- a) Write the definition and types of various resources.
- b) Explain the Scientific work of Abdul Kalam.

Q.4 Write the Causes, Effects and Measures of Earthquake.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Comp)
साहित्यदर्पण (BA221103)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) लेकरूवांसवे आरोगणे या पाठात कोणाचे वर्णन आले आहे?
 अ) श्रीचक्रधरस्वामी   ब) श्रीगोविंदप्रभू
 क) म्हाइंभट्ट   ड) नागदेवाचार्य
- 2) अहिल्याबाई होळकर यांचे जन्मगाव कोणते आहे?
 अ) जामखेड   ब) अहमदनगर
 क) चौंडी   ड) चौपाडा
- 3) लोकहितवादींची शतपत्रे कोणत्या मासिकातून प्रसिद्ध झाली?
 अ) दर्पण   ब) मनोरंजन
 क) केसरी   ड) प्रभाकर
- 4) परोपकारी गंपू हा लेख कोणत्या ग्रंथातून घेतलेला आहे?
 अ) असा मी असामी   ब) बटाट्याची चाळ
 क) व्यक्ती आणि वल्ली   ड) ती फुलराणी
- 5) संत जनाबाई यांनी लेकुरवाळा कोणास म्हटले आहे?
 अ) विठ्ठल   ब) ज्ञानेश्वर
 क) नामदेव   ड) तुकाराम
- 6) सत्य सर्वांचे आदि घर ही कविता कोणाची आहे?
 अ) संत एकनाथ   ब) महात्मा फुले
 क) कुसुमाग्रज   ड) गोविंदाग्रज
- 7) माणूस ही कविता कोणत्या संग्रहातील आहे?
 अ) ब्रोकन मेन   ब) वेदा आधी तू होतास
 क) सुरुंग   ड) जीवन लहरी
- 8) स्पष्टोच्चारित अनुनासिकाबद्दल काय देतात?
 अ) स्वल्पविराम   ब) पूर्णविराम
 क) विसर्ग   ड) शीर्षबिंदू

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार) 12**
- 1) लेकरूवांसवे आरोगणे या पाठातील आशय लिहा.
  - 2) पु. ल. देशपांडे यांनी सांगितलेले गंपुच्या स्वभावाचे विशेष लिहा.
  - 3) अनगड मधील चनाप मिस्त्रीचे व्यक्तिविशेष लिहा.
  - 4) अखेर कमाई या कवितेतील आशय लिहा.
  - 5) प्रगतिपुस्तक कवितेतील आदिवासी जगणे विशद करा.
  - 6) मराठी विकिपीडियाचे स्वरूप लिहा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी एक) 10**
- 1) अहिल्याबाई आणि रूढी परंपरा या पाठातील अहिल्याबाई होळकर यांचे कार्य स्पष्ट करा.
  - 2) माणूस कवितेतील आशय विशद करा.
- प्र.4 आप्पासाहेब खोत यांच्या वाटणी या कथेतील जीवन संघर्ष साधार विशद करा. 10**

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HINDI (Comp)
साहित्यसुमन (BA221102)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) महादेवी वर्मा का जन्म ---- में हुआ।
अ) 1905
क) 1909
ब) 1907
ड) 1912
- 2) 'मौत की घाटी में' पाठ के लेखक ---- है।
अ) अज्ञेय
क) महादेवी वर्मा
ब) हरिशंकर परसाई
ड) चंद्रधर शर्मा 'गुलेरी'
- 3) ---- ने इसलिए इसे 'निन्दा सबद रसाल' कहा है।
अ) कबीर
क) तुलसीदास
ब) रहीम
ड) सूरदास
- 4) ---- सड़कों के किनारे गन्ने के खेतों में छिप जाते हैं।
अ) चोर
क) आतंकवादी
ब) पुलिस
ड) डाकू
- 5) 'मारे जाएँगे' कविता के कवि ---- हैं।
अ) राजेश जोशी
क) कुँवर नारायण
ब) लीलाधर जगूडी
ड) जया जादवानी
- 6) अनामिका जी ने ---- साहित्य से पी. एच. डी. किया।
अ) हिंदी
क) उर्दू
ब) मराठी
ड) अंग्रेजी
- 7) Ballot का हिंदी पर्यायवाची शब्द ---- है।
अ) मतपत्र
क) सार
ब) मतदाता
ड) दलाल
- 8) 'पल्लवन' शब्द का प्रयोग अंग्रेजी के ---- शब्द के हिंदी पर्याय के रूप में किया जाता है।
अ) Edition
क) Expansion
ब) Excess
ड) Exempt

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। **12**
- 1) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए ।
    - अ) Certify
    - ब) Democratic
    - क) Increment
  - 2) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए ।
    - अ) Account
    - ब) Balance
    - क) Fine
  - 3) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए ।
    - अ) Examiner
    - ब) Governor
    - क) Head Master
  - 4) संक्षेपण के प्रकार या भेद लिखिए ।
  - 5) पल्लवन की विशेषताएँ बताइए ।
  - 6) वृत्तांत या समाचार लेखन विधि के अंग लिखिए ।
- प्र.3** 'एक खबर' कविता भावार्थ लिखिए । **10**
- अथवा**
- 'नमक' कविता के माध्यम से कवयित्री के विचारों को स्पष्ट कीजिए ।
- प्र.4** 'उसने कहा था' कहानी की कथावस्तु लिखिए । **10**

Seat
No.

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination March/April-2023
Kannada (Comp)**

Karnataka Culture and Biography of Dr. Jayadevitai Ligade (BA221104)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಆಲಮಟ್ಟಿ ಡ್ಯಾಮ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ----- ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ.
  - 1) ಬಿಜಾಪುರ
  - 2) ಬೀದರ
  - 3) ಬಾಗಲಕೋಟೆ
  - 4) ಗದಗ
- 2) ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ರಾಜಧಾನಿ -
  - 1) ಬಾದಾಮಿ
  - 2) ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು
  - 3) ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ
  - 4) ಮಂಗಳವೇಡಾ
- 3) ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತ -
  - 1) ಕೂಡಲಸಂಗಮ
  - 2) ಗುಹೇಶ್ವರ
  - 3) ಕಲಿದೇವರ ದೇವ
  - 4) ಅಖಂಡೇಶ್ವರ
- 4) ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿವರೆಗೆ ಹರಡಿದ ನಾಡು -
  - 1) ಕನ್ನಡ
  - 2) ಮರಾಠಿ
  - 3) ತಮಿಳು
  - 4) ತೆಲುಗು
- 5) ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದವರು -
  - 1) ಶ್ರೀವಿಜಯ
  - 2) ಪಂಪ
  - 3) ನಯಸೇನ
  - 4) ದುರ್ವಿಣಿತ
- 6) ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ -
  - 1) ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ
  - 2) ಸೊಲ್ಲಾಪುರ
  - 3) ಮಂಡ್ಯ
  - 4) ಬೇಲೂರು
- 7) ಇದು ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಬರೆದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ -
  - 1) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತೆ
  - 2) ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ
  - 3) ಸಿದ್ಧಚೇತನ
  - 4) ಸಿದ್ಧಸಿರಿ
- 8) ಅಖಿಲಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಮೊದಲ ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ -
  - 1) ಶಾಂತಾದೇವಿ ಮಾಳವಾಡ
  - 2) ಕಮಲಾ ಹಂಪನಾ
  - 3) ಶಾಂತಾದೇವಿ ಕಣವಿ
  - 4) ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ

- 1) ಸರಸ್ವತಿ ಸದನ
- 2) ಮಲ್ಲಪ್ಪ ವಾರದ
- 3) ಭಕ್ತಿಭವನ
- 4) ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರ
- 5) ಕದಂಬರು
- 6) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತಗಳು

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ
ಅಥವಾ
- 2) ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ ಅವರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Urdu (Comp)
Urdu Prose (BA221105)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) سرسید احمد خان کا تحریر کردہ مضمون _____ ہے۔

(A) مجھے میرے دوستوں سے بچاؤ سمجھوتا

(C) مردہ بدست زندہ (D) گذرا ہوا زمانہ

(2) پطرس بخاری کی سن ولادت _____ ہے۔

(A) 1، اکتوبر 1898ء (B) 5، نومبر 1888ء

(C) 15، جنوری 1877ء (D) 4، اکتوبر 1899ء

(3) ہائے میرا کوئی دوست نہیں۔ اے خدا کے بندوں میری سنو! میں غریب الوطن ہوں۔

مذکورہ بالا جملہ مضمون _____ سے لیا گیا ہے۔

(A) بڑی بہن (B) مردہ بدست زندہ

(C) سویرے جو کل آنکھ میری کھلی (D) مجھے میرے دوستوں سے بچاؤ

(4) _____ نے بہت سی ترکی زبان کی کہانیوں کو اردو میں منتقل کرنے کا کام انجام دیا۔

(A) سرسید احمد خان (B) سجاد حیدر یلدرم (C) پطرس بخاری (D) ششی پریم چند

(5) خواجہ حسن نظامی کے انشائیوں کا مجموعہ _____ کے نام سے منظر عام پر آچکا ہے۔

(A) نیرنگ خیال (B) فرنگ آصفیہ (C) سپارہ دل (D) جل ترنگ

(6) جے گوپال چند دھری کا تعلق _____ سے ہے۔

(A) افسانہ سمجھوتا (B) بڑی بہن

(C) انسان کسی حال میں خوش نہیں رہتا (D) گذرا ہوا زمانہ

(7) محمد شاکر خاں صاحب کا کردار مضمون ----- سے تعلق رکھتا ہے۔

- (A) جھینگڑ کا جنازہ
(B) مردہ بدست زندہ
(C) مجھے میرے دوستوں سے بچاؤ
(D) بڑی بہن

(8) شادی کے بعد اس کی شوہرانہ فرض شناسی ضرب المثل بن گئی تھی۔

مذکورہ بالا جملہ ----- سے لیا گیا ہے۔

- (A) انسان کسی حال میں خوش نہیں رہتا
(B) سمجھوتا
(C) بڑی بہن
(D) سویرے جو کل آنکھ میری کھلی

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

- (1) مجھے میرے دوستوں سے بچاؤ کا خلاصہ تحریر کیجئے؟
- (2) "مردہ بدست زندہ" میں جنازے کو قبرستان کے جانے کے بعد کیا واقعات پیش آتے ہیں؟ وضاحت کیجئے؟
- (3) "سویرے جو کل آنکھ میری کھلی" میں مصنف نے کیا پیغام دیا ہے؟ وضاحت بیان کیجئے؟
- (4) افسانہ "سمجھوتا" کا خلاصہ تحریر کیجئے؟
- (5) "جے گوپال چودھری" کے کردار پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- (6) "کندن" کے کردار پر مختصر روشنی ڈالیے؟

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

- (1) "جھینگڑ کا جنازہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجئے؟
  - (2) "انسان کسی حال میں خوش نہیں رہتا" کا خلاصہ مفصل تحریر کیجئے؟
- سوال نمبر.4. سرسید احمد خان کا تحریر کردہ مضمون "گذرا ہوا زمانہ" کا خلاصہ مفصل لکھیے؟

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SANSKRIT (Comp)
Sanskrit Mayukhah (BA221106)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

1) दश = ----	
अ) 10	ब) 11
क) 12	ड) 2
2) सुवर्णकार म्हणजे ----.	
अ) लोहार	ब) सोनार
क) कुंभार	ड) चांभार
3) अर्थशास्त्रस्य कर्ता ---- अस्ति।	
अ) भासः	ब) व्यासः
क) कालिदासः	ड) कौटिल्यः
4) तण्डुल म्हणजे ----.	
अ) गहू	ब) ज्वारी
क) तांदूळ	ड) मका
5) ---- विहिनः पशु।	
अ) शास्त्रं	ब) राज्यं
क) विद्या	ड) धन
6) ---- = छोटा भाऊ	
अ) अनुजः	ब) अग्रजः
क) पुत्रः	ड) सहोदरः
7) कारके एकूण ---- आहेत.	
अ) 1	ब) 3
क) 6	ड) 5
8) मारुतीने उड्डाण करण्यासाठी ---- पर्वत निवडला.	
अ) अरिष्ट	ब) रॉकी
क) विंध	ड) एवरेस्ट शिखर

प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) गंधयुक्ती:
- 2) मूर्खपध्दती:
- 3) दशमुढा:
- 4) सुवर्णकार:
- 5) अरिष्ट पर्वत:
- 6) अकर्मक कर्तरी वाक्य

प्र.3 'हनुमतः अरिष्ट पर्वतारोहणम्' या पाठाच्या आधारे हनुमानाच्या पराक्रमाचे वर्णन करा. 10
किंवा
दुर्ग नगररचना कशी असावी हे स्पष्ट करा.

प्र.4 'गेहेशूरं' या पाठाच्या आधारे सोनाराच्या पत्नीने सोनाराचा खोटा गर्व कशा पध्दतीने 10
घालवला ते लिहा.

प्र.2 गद्य/पद्य भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) अंगदेसे चंपाणयरीइ राया वसुवध्दणो, रण्णी लक्खीमदी सह रज्जदि। तत्थ सेट्ठी पियदत्तो, तस्स भज्जा अंगमदी, पुत्ती तु अणंदमदी। एकदा णंदीस्वमीइ सेट्ठिणा धम्माकित्ति-आइरिय-पादमूले अट्ठदिणाणिं बंभचेर गहिदं। कीडावसादो अणंदमदी वि गाहिदा।
- 2) तओ सो समुद्दत्तो दारगो तस्स परिव्वायगस्स समीवे कलागहणं करेमाणो अन्नया कयाइ 'फलगं ठवेमि' त्ति गिहं अणुपविट्ठो। नवरिं च पासइ नियगजणणणिं तेण परिव्वायगेण सद्धिदं असब्भमायरमणिं। तओ सो निग्गओ इत्थीसु विरागमावण्णो। 'न एयाओ कुलं सीलं वा रक्खंति'.
- 3) अहुणा केवलं केसवो जामायरो तत्थ थिओ संतो गुंतुं नेच्छइ। पुरोहिओ वि केसव-जामाउणो निक्कासणत्थं जुत्ति विआरिऊण। नियपुत्तस कण्णे किंचि कहिऊण गओ। जया केसव-जामायरो भोयणत्थं उवविट्ठो, पुरोहिअस्स य पुत्तो समीव वट्ठइ।
- 4) इह आसि वसंतपुरे परोप्परं नेहनिब्भरा मित्ता। खत्तियमाहणवाणियसुवण्णयार त्ति चत्तारि।।
- 5) तिट्ठा लज्जानासो भयबाहुल्लं विरूवभासित्तं। पाएण मणुस्साणं दोसा जप्पंति वुड्ढा।।
- 6) जम्मं मरणेण समं संपज्जदि जोव्वणं जरासहिदं। लच्छी विणाससहिदा इय सव्वं भंगुरं मुणह।।

प्र.3 सत्यवादी सत्यश्रेष्ठी सत्यव्रताचे पालन कसे केले हे सच्चवाइ सच्चसेट्ठी कथेद्वारे स्पष्ट करा. 10

किंवा

अनंतमतीने जीवनातल्या संकटावर मात कशी केली हे स्पष्ट करा.

प्र.4 मनात पाप पसरल्याने लोक मित्रत्व ही कसे विसरतात हे अणत्थजुओ अत्थो काव्याद्वारे स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Persian (Comp)

Prose, Poetry, Raped Reading and Rhetoricus (BA221109)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے:-

(1) بوستان سعدی کس کی تصنیف ہے؟

(A) حافظ شیرازی

(B) سعدی شیرازی

(C) مولانا روم

(D) رودکی

(2) گلستان سعدی کس کا مجموعہ ہے؟

(A) شاعری۔

(B) افسانوں

(C) حکایتوں

(D) خاکوں

(3) حکایت بایزید بسطامی بوستان سعدی کے کس بات میں شامل ہے؟

(A) اول

(B) دوم

(C) سوم

(D) چہارم

(4) حسن تعلیل سے کیا مراد ہے؟

(A) کسی چیز کی علت بیان کرنا

(B) کسی چیز کی برائی بیان کرنا

(C) کسی چیز کی تعریف کرنا

(D) کسی چیز کی خوبصورتی بیان کرنا

(5) اعرابی خلیفہ کے سامنے کیا پیش کرتا ہے؟

(A) ملکہجو کر

(B) ٹھنڈا پانی

(C) گندے پانی کا مشکیزہ

(D) پیسوں کا بٹوہ

(6) جدال سعدی بامدعی میں کس کی حکایت بیان کی گئی ہے؟

(A) تونگر اور درویش

(B) تاجر اور درویش

(C) خلیفہ اور وزیر

(D) امیر اور صالح

7) گلستان سعدی میں کتنے ابواب ہیں؟

- (A) سات
(B) آٹھ
(C) نو
(D) دس

8) سعدی شیرازی کی وفات کہاں ہوئی؟

- (A) مشہد
(B) تبریز
(C) شیراز
(D) ممبئی

12

سوال نمبر 2. مندرجہ ذیل سوالات کے مختصر جوابات لکھیے: (کوئی چار / 04)

- 1) گلستان سعدی کا وجہ تصنیف بیان کیجئے۔
- 2) حکایت جدل و سعدی کا موضوع بیان کیجئے۔
- 3) حکایت قطرہ باران کا مختصر خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔
- 4) حاجی بابا اصفہانی کا تعارف بیان کیجئے۔
- 5) صفت تشبیہ کی تعریف بیان کیجئے۔
- 6) صفت تجنیس تام کی تعریف بیان کیجئے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

- 1) حکایت خداوند پاک کا تنقیدی جائزہ تحریر کیجئے۔
- 2) سعدی شیرازی کی حیات و خدمات پر مفصل نوٹ تحریر کیجئے۔

10

سوال نمبر 4. حکایت اعرابی کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجئے۔

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional SANSKRIT (Paper-I)
संस्कृतविहार (BA221116)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) 'क्षपणक कथा' पाठ ——— ग्रथांतून घेतला आहे.

अ) रामायण	ब) महाभारत
क) पंचतंत्र	ड) भगवद्गीता
- 2) ——— शिवं सुंदरम् ।

अ) असत्यं	ब) सत्यं
क) प्रियं	ड) अप्रियं
- 3) वैशेषिक दर्शन हा ग्रंथ ——— यांनी लिहिला.

अ) कणाद	ब) गौतम
क) भास्कराचार्य	ड) नागार्जुन
- 4) ——— व्याकरणं स्मृतम् ।

अ) घ्राणं	ब) मुखं
क) पादम्	ड) हस्तम्
- 5) ——— ज्ञानेन शुध्यति

अ) मनः	ब) बुद्धीः
क) तन	ड) शरीरं
- 6) भाषा = ——— समुहः ।

अ) वर्ण	ब) शब्द
क) वाक्य	ड) पद
- 7) जामाता म्हणजे ———.

अ) नातू	ब) भाऊ
क) जावई	ड) मुलगा
- 8) अर्थशास्त्र ग्रंथाचे लेखक ——— आहेत.

अ) कौटिल्य	ब) वरुण
क) भृगु	ड) भारद्वाज

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) अहिंसा परोपकार:
  - 2) कोणतीही 2 बोधवाक्य अर्थासह.
  - 3) अन्नाचे गुण
  - 4) क्षपणक:
  - 5) सकर्मक वाक्य (उदाहरणासह)
  - 6) सूत्रम्
- प्र.3 वाग्भटांनी सांगितलेली दिनचर्या लिहा.** **10**
- किंवा**
- सकर्मक वाक्य, अकर्मक वाक्य, कर्मणी वाक्य उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- प्र.4 आठ प्रकारच्या आपत्तींची नावे सांगून त्यावरील उपाययोजना लिहा.** **10**

5)----- سے ہر لمحہ یہ نہیں کہنا چاہے کہ کھانا ٹھیک طریقے سے کھائیں اور آپ نے کچھ نہ کھایا۔

(A) مہمان (B) مسافر (C) بیمار (D) فقیر

6) متوکل کے غلام کا نام----- تھا

(A) نصرت (B) ناصر

(C) حیدر (D) فتح

7) 'رہبر نژاد نو' کے گفتار دوم کا نام----- ہے۔

(A) تکامل و اعتدال (B) عشق و محبت

(C) خودت را شناس (D) استقامت

8) آسمانی کتاب----- میں مذکور ہے کہ وہ قوم گمراہ ہے جو قوتِ تفکر سے محروم ہے۔

(A) قرآن مجید (B) انجیل

(C) زبور (D) تورات

Q.2 Answer the following Questions (Any four /04)

12

1) سعدی شیرازی کا مختصر تعارف پیش کیجئے۔

2) صنفِ نظم کی تعریف تحریر کیجئے۔

3) خوش بختی سے متعلق چند مفکروں کے اقوال قلمبند کیجئے۔

4) قدیم یونان کے معبد 'آپولو' پر لکھے ہوئے کلامِ خودت را شناس پر مختصر روشنی ڈالیے۔

5) نظم تنازع بقا کا مرکزی خیال تحریر کیجئے۔

6) نصر بن منصور کو کس نے اپنا مہمان بنایا تھا اور اسے اس کے سزا سے اس نے نجات کس طرح دلائی۔

Q.3 Attempt any one of the following:

10

A) Write a brief account of the life of Allama Iqbal & write down the summary of his poem "حکایات سلطان مراد و معمار"

B) Explain the following couplets:

1) خداوندی چنین بخشندہ داریم

کہ با چندیں گنہ امیدواریم

(2) کہ بکشاید دری کا یزد بہ بندو؟

بیابا ہم درین درگہ بنا لیم

(3) خدا یا اگر بخوانی و بر برانی

جز انعامت دری دگر ندر ایم

(4) سر افزا ایم اگر بر بندہ بخش

و گرنہ از گنہ سر بر نیارم

(5) ز شتی خاک مارا آفریدی

چگونه شکر این نعمت گزاریم

Q.4 Translate the following passage.

10

ای پسر! مردمان بیگانه را هر روز مہمانی مکن کہ ہر روز بسزائے مہمانی نتوان داشت مگر کہ در یک ماہ چند بار میزبانی کنی بہ آنچه پنج بار کنی بہ یکبار کن و آنچه اندر آن پنج بار خرچ خواهی کرد، در یک بار کن، تاخوان تو از ہمہ عیب ہا بری بودوزبان عیب جویمان بر تو بستہ شود، و چون مہمانان در خانہ تو آیند ہر یکی را پیش بازمی رود عزتی می کن و در خور ایشان تیمار سزاہمی دار۔

و اگر وقت میوہ باشد پیش از نان میوہ ہای نو پیش از تا بخورند و یک ساعت توقف کن آنگہ مردم را طعام آرد تو منش تا آنگاہ کہ مہمانان بگویند: بنیش، اما مساعدت کن و بگوی، بگزارد تا خدمت کنم، چون تکرار کنند بشین، با ایشان نان خور، اما فروتر از ہمہ بنیش، و اگر مہمان نیک بزرگ باشد، نباید نشست و از مہمان عذرخواہ، کہ عذرخواستن کار بازادیان باشد، و ہر ساعت مگو کہ نان نیکو خور و پیچ نمی خوری، بجان تو کہ شرم مدار و من خود چیزی نتوانم ساخت مگر کہ بار دیگر این ساختہ شود۔ کہ این سخنان اہل ہمت نباشد۔

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) भूरूपशास्त्राचे महत्त्व थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 2) अग्निजन्य खडकाच्या प्रकाराची नावे लिहा.
  - 3) भूकंपाची कारणे थोडक्यात सांगा.
  - 4) कायिक विदारणाची थोडक्यात माहिती लिहा.
  - 5) हिमनदीच्या खनन कार्यामुळे तयार होणाऱ्या भूआकारांची नावे लिहा.
  - 6) वाऱ्याच्या संचयन कार्यामुळे तयार होणाऱ्या भूआकारांची नावे लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- भूरूपशास्त्र म्हणजे काय? ते सांगून भूरूपशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
किंवा
वेगनरचा खंड वहन सिद्धांत वर्णन करा.
- प्र.4 नदीकडून तयार होणाऱ्या भूआकारांचे वर्णन करा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional GEOGRAPHY (Paper - I)
Geomorphology (BA221125)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Geomorphology is the branch of _____ Geography.
  - a) Human
  - b) Physical
  - c) Economic
  - d) Political
- 2) The word Geography is first used by _____.
  - a) Wegner
  - b) Ritter
  - c) Stamp
  - d) Eratosthenes
- 3) The boundary between crust and Mantle is called _____ discontinuity.
  - a) Moho
  - b) Kober
  - c) Gutenberg
  - d) Conrad
- 4) The core of the earth is known as _____.
  - a) Nife
  - b) Mantle
  - c) Sial
  - d) Sima
- 5) Orogenic movements are also called as _____ building movements.
  - a) Ocean
  - b) Mountain
  - c) Continental
  - d) Plateau
- 6) Stromboli is an example of _____ type of volcano.
  - a) Dormant
  - b) Extinct
  - c) Active
  - d) Positive
- 7) _____ Weathering is carried on by vegetation and animal.
  - a) Mechanical
  - b) Biological
  - c) Chemical
  - d) Physical
- 8) Hanging Valley landform is related to _____.
  - a) Wind
  - b) River
  - c) Underground Water
  - d) Glacier

Q.2 Answer of the following questions (any four out of six)

12

- a) Briefly explain the importance of Geomorphology.
- b) Name the types of Igneous Rock.
- c) Briefly explain the causes of earthquakes.
- d) Briefly describe Mechanical Weathering.
- e) Write the name of Erosional landforms created by Glacier
- f) Write the name of depositional landforms created by wind.

- Q.3 Answer any one of the following** **10**
- a) Define Geomorphology. Explain nature and scope of Geomorphology.
- OR**
- b) Describe the Wegners theory of Continental Drift.
- Q.4 Explain the landforms created by river.** **10**

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) तत्त्वज्ञानाचा अभ्यासविषय स्पष्ट करा.
- 2) ज्ञानमिमांसेचा अभ्यासविषय स्पष्ट करा
- 3) तत्त्वज्ञानाच्या कोणत्याही सहा शाखा सांगा.
- 4) द्रव्य म्हणजे काय?
- 5) अवकाश म्हणजे काय?
- 6) कारण आणि कार्य म्हणजे काय?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.
अप्रत्यक्ष ज्ञानाचे प्रकार स्पष्ट करा.

10

किंवा

कारणाचा तार्किकलक्षिततेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4 ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PHILOSOPHY (Paper - I)
Problems of Philosophy (BA221124)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Philosophy as love for _____.

a) Ignorance	b) Nature
c) Science	d) Wisdom

- 2) All problems in philosophy are _____.

a) Useless	b) Illogical
c) Ultimate	d) Beginning

- 3) _____ is a branch of epistemology.

a) Metaphysics	b) Political science
c) Statistics	d) Logic

- 4) Study of _____ is the subject matter of aesthetics.

a) Ultimate reality	b) Beauty
c) Morality	d) Religion

- 5) To study of _____ concepts is the studied in ethics.

a) Formal	b) Material
c) Moral	d) Natural

- 6) Basically there are _____ means of knowledge

a) Six	b) Five
c) Four	d) Three

- 7) Causal relation is _____.

a) Invariable	b) Variable
c) Non scientific	d) Imaginary

- 8) God is _____.

a) Incomplete	b) Absolute truth
c) Ignorant	d) Conditional

Q.2 Answer of the following questions (any four out of six) 12

- a) What is subject matter of philosophy?
- b) Explain the subject matter of Epistemology.
- c) Give any six branches of philosophy.
- d) What is quality?
- e) What is space?
- f) What is cause and effect?

- Q.3 Answer any one of the following** **10**
- a) Explain the means of indirect knowledge.
- OR**
- b) Explain the Entailment theory of causation.
- Q.4 Explain the arguments for existence of God.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional EDUCATIONAL (Paper - I)
Philosophical Foundation of Education (BA221130)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) तत्वज्ञान हे ----- शास्त्र आहे.
 अ) मूलभूत
 ब) वास्तववादी
 क) आदर्शवाद
 ड) यापैकी नाही
- 2) "तत्वज्ञान म्हणजे सर्व कलांची जननी" असे ----- यांनी म्हटले आहे.
 अ) बेकन
 ब) कोल्डरीज
 क) सिसरो
 ड) ब्राम्होल्ड
- 3) ----- हे शिक्षणाचे प्रमुख कार्य आहे.
 अ) श्रमदान
 ब) ज्ञानदान
 क) कौशल्य विकास
 ड) अनुभव देणे
- 4) "प्राथमिक शिक्षणात 3 आर या उद्दिष्टना महत्व आहे" असे ----- यांनी म्हटले आहे.
 अ) महात्मा गांधी
 ब) डॉ जे पी नाईक
 क) डॉ कोठारी
 ड) स्वामी विवेकानंद
- 5) शिस्त हा शब्द ----- भाषेतून आलेला आहे.
 अ) फारशी
 ब) संस्कृत
 क) पाली
 ड) अर्धमागधी
- 6) स्वातंत्र्यातून शिस्त राखणे हा ----- शिस्तीचा प्रकार आहे.
 अ) दडपशाही
 ब) व्यक्तीप्रभाव
 क) बंधनमुक्त
 ड) शारीरिक
- 7) कर्मवीर भाऊराव पाटील आणि महात्मा गांधी यांची भेट ----- या ठिकाणी झाली.
 अ) पुणे
 ब) मुंबई
 क) दिल्ली
 ड) कलकत्ता
- 8) महात्मा गांधी यांनी मांडलेल्या शिक्षण योजनेला ----- शिक्षण म्हणतात.
 अ) व्यावसायिक
 ब) मुलोद्योगी
 क) औपचारिक
 ड) सांस्कृतिक

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) शिस्तीचे विविध प्रकार कोणते?
  - 2) मानवी जीवनातील शिक्षणाचे महत्व विषद करा.
  - 3) माध्यमिक शिक्षणाचे महत्व लिहा.
  - 4) शिक्षणाची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 5) महात्मा गांधीचे शैक्षणिक विचार सांगा.
  - 6) शिक्षणाची ध्येये लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- 'तत्वज्ञान आणि शिक्षण' यांच्यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- किंवा**
- विद्यार्थांच्या बेशिस्तीची शाळा आणि महाविद्यालयाशी निगडित कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक कार्य सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional EDUCATIONAL (Paper - I)
Philosophical Foundation of Education (BA221130)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Philosophy is _____ Science.
  - a) Basic
  - b) Realistic
  - c) Idealistic
  - d) None of these
- 2) "Philosophy is the mother of all arts" is Said by _____.
  - a) Bekan
  - b) Coldrij
  - c) Sisro
  - d) Brahmold
- 3) _____ is the main function of education
  - a) Labour
  - b) Imparting Knowledge
  - c) Developing Skills
  - d) Giving Experiences
- 4) '3R are the important objectives in primary education' is Said by _____.
  - a) Mahatma Gandhi
  - b) Dr. J. P. Naik
  - c) Dr. Kothari
  - d) Swami Vivekanand
- 5) The word 'Discipline' is taken from _____ language
  - a) Pharasi
  - b) Sanskrit
  - c) Pali
  - d) Ardhmagadhi
- 6) Discipline maintained by freedom is _____ type of discipline.
  - a) Repression
  - b) Impression
  - c) Emancipation
  - d) Physical
- 7) Karmveer Bhaurao Patil and Mahatma Gandhi were met at _____.
  - a) Pune
  - b) Mumbai
  - c) Delhi
  - d) Kolkata
- 8) The Scheme of education put down by Mahatma Gandhi was Called as _____ education.
  - a) Vocational
  - b) Basic
  - c) Formal
  - d) Cultural

Q.2 Write short answers (Any 4)**12**

- a) Which are the types of discipline?
- b) State the importance of education in human life.
- c) Write down the importance of Secondary education.
- d) State the characteristics of education.
- e) State the educational thoughts of Mahatma Gandhi.
- f) Write down aims of education.

Q.3 Answer the following questions in detail. (Any one) **10**

a) Explain the relation between Philosophy and Education.

OR

b) Explain the school and college related causes of student's indiscipline.

Q.4 Answer the following question in detail. **10**

Explain in detail the educational work of Dr. Karmveer Bhaurao Patil.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper – I)
Indian Government and Politics (BA221127)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) भारतीय राज्यघटनेतील मुलभूत कर्तव्ये ---- या कलमात समाविष्ट करण्यात आलेली आहेत.
अ) कलम – 32
ब) कलम – 50
क) कलम – 54
ड) कलम – 51(क)
- 2) संसदेच्या दोन्ही सभागृहाच्या संयुक्त बैठकीचे अध्यक्ष ---- असतात.
अ) राष्ट्रपती
ब) उपराष्ट्रपती
क) सभापती
ड) मुख्य न्यायाधीश
- 3) सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधिकांची नियुक्ती ---- द्वारे केली जाते.
अ) राज्यपाल
ब) मुख्यमंत्री
क) राष्ट्रपती
ड) उच्च न्यायालयाचा मुख्य न्यायाधीश
- 4) भारताने 'न्यायालयीन पुनर्विलोकन' ही संकल्पना ---- देशाकडून घेतली.
अ) अमेरिका
ब) कॅनडा
क) ऑस्ट्रेलिया
ड) इंग्लंड
- 5) राज्यसभेमध्ये ---- एवढे सदस्य राष्ट्रपतीकडून नियुक्त केले जातात.
अ) 18
ब) 12
क) 20
ड) 16
- 6) सरनाम्यामध्ये 42 व्या घटना दुरुस्तीने ---- हे शब्द समाविष्ट करण्यात आले.
अ) सार्वभौम – लोकशाही
ब) धर्मनिरपेक्ष – समाजवादी
क) सार्वभौम – समाजवादी
ड) धर्मनिरपेक्ष – लोकशाही
- 7) राष्ट्रपतींची निवड ---- कडून केली जाते.
अ) लोकसभा व राज्यसभेच्या निर्वाचित सदस्यांकडून
ब) लोकसभा व राज्यसभेच्या सदस्यांकडून
क) लोकसभा व राज्यसभेचे निर्वाचित सदस्य आणि घटकराज्यातील विधानसभेचे सर्व सदस्य
ड) लोकसभा व राज्यसभेचे निर्वाचित सदस्य आणि घटकराज्यातील विधानसभा व विधानपरिषदेचे निर्वाचित सदस्य

- 8) समानतेचा अधिकार राज्यघटनेत — या कलमांमध्ये स्पष्ट केला आहे.
- अ) कलम 14 ते 18   ब) कलम 23 ते 24
क) कलम 25 ते 28   ड) कलम 19 ते 22

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) घटनात्मक उपायांचा अधिकार
  - 2) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
  - 3) भारतीय राज्यघटनेचा सरनामा
  - 4) स्वातंत्र्याचा अधिकार
  - 5) राष्ट्रपतींचे कायदेविषयक अधिकार
  - 6) उपराष्ट्रपतींचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
भारतीय सर्वोच्च न्यायालयाची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
किंवा
लोकसभेची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper – I)
Indian Government and Politics (BA221127)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternatives and write answer. 08

- 1) Which Article of the Constitution of India deals with the Fundamental Duties?
  - a) Article - 32
  - b) Article - 50
  - c) Article - 54
  - d) Article - 51 (c)
- 2) _____ presides over the joint sitting of the parliament.
  - a) President
  - b) Vice President
  - c) Speaker
  - d) Chief Justice
- 3) The judges the Supreme Court are appointed by the _____.
  - a) Governor
  - b) Chief Minister
  - c) President
  - d) Chief Justice of the Hight Court
- 4) India has borrowed concept of 'Judicial review' from _____.
  - a) America
  - b) Canada
  - c) Australia
  - d) England
- 5) The number of nominated members to the Council of the States is _____.
  - a) 18
  - b) 12
  - c) 20
  - d) 16
- 6) _____ phrase was added in preamble by the 42th amendment.
  - a) Sovereign - democratic
  - b) Secular - socialist
  - c) Sovereign - socialist
  - d) Secular - democratic
- 7) The President of India is elected by _____.
  - a) Elected members of both Houses of Parliament.
  - b) Members of both House of Parliament.
  - c) Elected members of both House of Parliament and State Legislative Assemblies.
  - d) Elected members of both House of Parliament and both house of the State Legislative.
- 8) In which Article Right to Equality mentioned in Constitution?
  - a) Article 14 to 18
  - b) Article 23 to 24
  - c) Article 25 to 28
  - d) Article 19 to 22

Q.2 Write short answers. (Any four) 12

- 1) Right to Constitutional Remedies
- 2) Judicial Review
- 3) The preamble of India Constitution
- 4) Right to Freedom
- 5) Legislative power of the President
- 6) Power and functions of Vice President

Q.3 Write answer any one of the following Question. 10

a) Explain the structure, power and functions of Supreme Court in India.

OR

b) Explain the structure, power and functions of Lok-Sabha.

Q.4 Write answer the following question. 10

Explain the features of Indian Constitutions.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) आधुनिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा.
  - 2) स्वप्नाविषयीची मुलभूत वस्तुस्थिती स्पष्ट करा.
  - 3) भावनांची बाहय अभिव्यक्ती स्पष्ट करा.
  - 4) प्रयोगाच्या अवस्था / टप्पे सांगा.
  - 5) संमोहनाची व्याख्या लिहा.
  - 6) मज्जा पेशीची रचना स्पष्ट करा.
- प्र.3 कोणताही एक दीर्घ प्रश्न लिहा.** **10**
- अंतःस्त्रावी ग्रंथीचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
किंवा
मानसशास्त्राची प्रमुख उपक्षेत्रे वर्णन करा.
- प्र.4 प्रेरणेची व्याख्या सांगून सामाजिक प्रेरणा प्रकार स्पष्ट करा.** **10**

Seat
No.

--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PSYCHOLOGY (Paper-I)
General Psychology (BA221129)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Independent variable is Manipulated and their effects on dependent variable are measured _____ method useful for study.
  - a) Observation
  - b) Experiment
  - c) Survey
  - d) All the above
- 2) _____ study means variable are measured and the strength of their association is determined.
  - a) Correlation
  - b) Case
  - c) Survey
  - d) None of these
- 3) Hunger motivation is _____ Types of Motivation.
  - a) General
  - b) Biological
  - c) Social
  - d) Cognitive
- 4) _____ kinds of functions of sleep.
  - a) One
  - b) Two
  - c) Three
  - d) Four
- 5) The study of unconscious mind started by _____.
  - a) Freud
  - b) Skinner
  - c) Watson
  - d) Smith
- 6) _____ cell covered first information from organ.
  - a) Neuron
  - b) Receptor
  - c) Motor
  - d) Sensory
- 7) The nervous system having _____ major portions.
  - a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Five
- 8) The Term "Emotion" is derived from "Emmover" _____ word.
  - a) Marathi
  - b) English
  - c) Latin
  - d) All the above

Q.2 Write short answers. (Any four)**12**

- 1) State modern definition of Psychology.
- 2) Explain the basic facts of dream.
- 3) Explain the external expression of emotions.
- 4) State the stages of Conducting Experiment.
- 5) Define Hypnosis.
- 6) Explain structure of Nervous.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Explain briefly the types of Endocrine glands.
OR
Describe major subfields of Psychology.
- Q.4 Define motivation and Explain the types of Social Motivation.** **10**

Seat No.	
-----------------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PRAKRIT (Paper - I)
पाइय पण्णसायरो (BA221117)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) लच्छीदासो — सेट्ठी परिवसइ ।
अ) णाम ब) नामेमो
क) नामेयं ड) नामन
- 2) सो कहेइ- अहं — ।
अ) महाबलिद्वो ब) महाबलिद्वोंहा
क) महाबलिद्वोस्स ड) महाबलिद्वोहिं
- 3) पुंडवद्वणे नयरे — इभ्मजुवाणओ गओ ।
अ) एगो ब) एगोरो
क) एगोमा ड) एगोणं
- 4) सो बहुधण-संपत्तीए गव्विट्ठो — ।
अ) आसि ब) आसिणि
क) आसिणं ड) आसितो
- 5) चंद्रचूडाने शेवटी — स्विकारला.
अ) मदन ब) मुनीधर्म
क) सबाता ड) णसणा
- 6) सत्यघोष — राहत होता.
अ) दुरांतोला ब) दिल्लीला
क) कारामात ड) सिंहपुरात
- 7) मुनिराजांनी शीलवतीची — घेतली.
अ) एटाए ब) परीक्षा
क) काठी ड) पुस्तिका
- 8) चंद्रचूड नेहमी — उपहास करीत असे.
अ) पापाचा ब) काएचा
क) कुंभाराचा ड) कोणेचा

प्र.2 खालील पद्यांचे मराठी भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) अत्थि इहेव भारहे वासे सुहत्थलाभिहाणो नाम गामो । तम्मि य एगो कुलपुत्तओ परोवहसणसीलो सहावकुडिलो चंडचूडोभिहाणो परिवसइ । अवरो वि तग्गिहसमीव चेव दुग्गयाभिहाणो कुंभयारो खल्लिहडओ ।
- 2) ससुरो उवस्सए गंतूण मुणिं पुच्छइ,—‘हे मुणिं अज्ज मम गेहे भिक्खत्थं तुम्हे किं आगया?’ मुणी कहेइ—‘तुम्हाणं घरं न जाणमि, तं कत्थं वससि?’ सेट्ठी वियारेइ मुणी असच्चं कहेइ । पुणरवि पुट्टं, ‘कस्स वि गेहे बलाए सह वट्टा कया किं?’
- 3) अघेगदा पोम्मखंडपुरेहि आंगतूण समुद्धत्तो वणिपुत्तो तत्थ सच्चघोस—पासम्हि आगओ । अणग्घाणि पंच—माणिक्काणिं धारिदूण परदीवम्हि—दव्वं उपज्जेदुं गदो
- 4) गामाओ छप्पुरिसा भत्तं घेत्तूण णिग्गया रण्णं । सव्वे वि परसु—हत्था किर दारुं छिंदिमो अम्हे ॥
- 5) सो अत्थो जो हत्थे तं मित्तं जं निरंतरं वसणे । तं रूवं जत्थ गुणा तं विन्नाणं जहिं धम्मो ॥
- 6) सो च्चिय कीरइ मित्तो जो च्चिय पत्तम्मि वसण समयम्मि । न हु होइ पराहुत्तो सेलसिला घडिय पुरिसो व्व ॥

प्र.3 शेतकरी आपल्या संपत्तीचा वाटा कसा करीत असे याचे विश्लेषण स्पष्ट करा.

10

किंवा

मायबोली प्राकृत भाषेचे प्रकार व महत्ता याचे विश्लेषण करा.

प्र.4 लेस्सा म्हणजे काय हे उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) भारतीय दारिद्र्याची कारणे सांगा.
  - 2) भारतातील शेतीच्या अल्प उत्पादकतेची कारणे लिहा.
  - 3) 2000 च्या नवीन लोकसंख्या धोरणाची उद्दिष्टे लिहा.
  - 4) वाढत्या किमतीची कारणे सांगा.
  - 5) हरितक्रांतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 6) भारतातील वाढत्या किमतीच्या समस्येवरील उपाय योजना लिहा.
- प्र.3 भारतीय अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.** **10**
- किंवा**
- भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे स्थान स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील बेरोजगारीची कारणे व उपाय योजना सांगा.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional ECONOMIC (Paper - I)
Indian Economy - I (BA221126)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the main occupation in India.

a) Industry	b) Service
c) Agriculture	d) None of these
- 2) India's geographical area is _____ % in out of total world area.

a) 2.1	b) 2.4
c) 2.6	d) 2.9
- 3) According to 2011 census total population of India is _____

a) 121.9 Crores	b) 102.7 Crores
c) 100 Crores	d) None of these
- 4) _____ money is a cause of rising prices.

a) White	b) Black
c) Paper	d) None of these
- 5) The changes in India agricultural sector during 1966-67 is known as _____

a) White revolution	b) Green revolution
c) Pink revolution	d) None of these
- 6) _____ is the apex institute for agricultural credit in India.

a) RBI	b) SBI
c) NABARD	d) None of these
- 7) _____ are caused of Indian poverty.

a) Population growth	b) Unemployment
c) Income inequality	d) All above
- 8) New population policy introduced in _____.

a) 1951	b) 1991
c) 2000	d) 2021

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Explain the causes of Indian Poverty.
- 2) Write the causes of low agricultural productivity in India.
- 3) Explain the objectives of new Indian population policy 2000.
- 4) Explain the causes of rising prices.
- 5) Explain the features of green revolution.
- 6) Write the measures of rising prices in India.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Explain the characteristics of Indian Economy.
OR
Explain the place of agricultural in Indian Economy.
- Q.4 Explain the causes and measures of unemployment in India.** **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) पुरातत्वशास्त्राच्या व्याख्या लिहा.
  - 2) बौद्ध वाङ्मयाचे साधन म्हणून महत्व स्पष्ट करा.
  - 3) ग्रीक प्रवासवृत्तांत स्पष्ट करा
  - 4) पुराश्मयुगीन हत्यारांची माहिती विशद करा.
  - 5) सिंधु संस्कृतीतील आर्थिक जीवनाची माहिती लिहा.
  - 6) आर्यांच्या मूळ स्थानाविषयी चर्चा करा.
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक) **10**
- प्राचीन भारतीय इतिहास व संस्कृतीच्या अभ्यासासाठी पुरातत्वीय साधनांचे महत्व विशद करा.
- किंवा**
- नवाश्मयुगाला क्रांतीयुग असे का म्हणतात? स्पष्ट करा.
- प्र.4** सिंधु संस्कृतीमधील नगररचनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional AIHC&A (Paper - I)**

Introduction to Ancient Indian History and Archaeology (BA221121)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options **08**

- 1) The founder of Royal Asiatic Society was _____.
a) Mortimer Wheeler   b) William Jones
c) K. N. Dixit   d) H. D. Sankalia
- 2) Brahmi Script first time read by _____.
a) John Evanson   b) Mortimer wheeler
c) James Prinsep   d) Midos Taylor
- 3) In India Inscription writing was started during _____ king.
a) Dhananand   b) Chandragupta Maurya
c) Samrat Ashok   d) Samudragupta
- 4) _____ was constructed the Ramayana.
a) Vedavyasa   b) Valmiki
c) Srikrishna   d) Kalidasa
- 5) Food gathering is the stage of _____ period.
a) Neolithic   b) Paleolithic
c) Chalcolithic   d) Mesolithic
- 6) _____ discovered the Indus Valley civilization.
a) H.D Sankalia   b) William Jones
c) John Marshall   d) Mortimer Wheeler
- 7) _____ place is situated in Maharashtra during Harappan civilization.
a) Lothal   b) Rangpur
c) Nevasa   d) Daimabad
- 8) _____ was the main God in Rigvedic period.
a) Varun   b) Indra
c) Agni   d) Rudra

Q.2 Write the short answers. (Any Four) **12**

- 1) Write the definitions of archaeology.
- 2) Explain the importance of Bauddha literature as sources.
- 3) State the Greek travel account
- 4) Explain the Palaeolithic tools.
- 5) State the economic life in Indus Valley Civilization.
- 6) Discuss the origin of Aryans.

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

Explain the importance of Archaeological sources for the study of ancient Indian history and culture.

OR

Why the Neolithic age is called as the revolutionary age? Explain

Q.4 Describe the salient features of Town planning in Indus Valley Civilization. 10

Seat
No.

Set P

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional HISTORY (Paper – I)**

Rise of the Maratha Power (1630 to 1707A.D.) (BA221132)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) --- च्या लढाईने शहाजीराजेना ओळख मिळवून दिली.
अ) तालीकोट   ब) भातवडी
क) हंपी   ड) विजयवाडा
- 2) राजमाता जिजाऊंचा जन्म ---- घराण्यात झाला होता.
अ) यादव   ब) जाधव
क) शिर्के   ड) निंबाळकर
- 3) छत्रपती शिवाजी महाराजांनी पहिल्यांदा ---- हा किल्ला जिंकून घेतला.
अ) तोरणा   ब) रायगड
क) प्रतापगड   ड) जंजिरा
- 4) छत्रपती शिवाजी महाराजांनी जावळीच्या मोहिमेत ---- चा पराभव केला होता.
अ) अफजलखान   ब) शाहिस्तेखान
क) चंद्रराव मोरे   ड) याकूतखान
- 5) छत्रपती शिवाजी महाराज आणि आदिलशाही सरदार अफजलखान यांची भेट ---- गडाच्या पायथ्याला झाली होती.
अ) राजगड   ब) सिंहगड
क) तोरणा   ड) प्रतापगड
- 6) ---- साली छत्रपती शिवाजी महाराजांनी सुरतेची पहिली लूट केली.
अ) 1660   ब) 1662
क) 1664   ड) 1666
- 7) छत्रपती शिवाजी महाराज आणि मोगल सरदार मिर्झा राजा जयसिंग यांच्यात ---- चा तह झाला.
अ) वारणा   ब) पुरंदर
क) राजगड   ड) रायरी
- 8) छत्रपती शिवाजी महाराजांचा राज्याभिषेक ---- किल्ल्यावर झाला.
अ) रायगड   ब) वज्रगड
क) प्रतापगड   ड) पन्हाळा

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) मराठी सत्तेच्या स्थापनेपूर्वीची सामाजिक पार्श्वभूमी थोडक्यात सांगा.
  - 2) राजमाता जिजाऊंच्या कार्याची माहिती सांगा.
  - 3) जावळीच्या मोहिमेचे परिणाम लिहा.
  - 4) पन्हाळ्याच्या वेढ्याची हकीकत सांगा.
  - 5) शाहिस्तेखानावर छाप्याची थोडक्यात माहिती सांगा.
  - 6) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या कर्नाटक मोहिमेची कारणे सांगा.
- प्र.3 मराठी सत्तेच्या उदयाची कारणे सांगा.** **10**
- किंवा**
- छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या राज्याभिषेक सोहळ्याची माहिती सविस्तर सांगा.
- प्र.4 छत्रपती शिवाजी महाराज आणि अफजलखान यांच्या भेटीच्या प्रसंगाचे वर्णन करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional HISTORY (Paper – I)**

Rise of the Maratha Power (1630 to 1707A.D.) (BA221132)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The battle of _____ made Shahjiraje famous.
  - a) Talikot
  - b) Bhatwadi
  - c) Hampi
  - d) Vijayawada
- 2) Rajmata Jijau was born in _____ family.
  - a) Yadav
  - b) Jadhav
  - c) Shirke
  - d) Nimbalkar
- 3) Chatrapati Shivaji Maharaj firstly won _____ fort.
  - a) Torana
  - b) Raigad
  - c) Pratapgad
  - d) Janjira
- 4) Chhatrapati Shivaji Maharaj in Jawali campaign defeated _____.
  - a) Afzal Khan
  - b) Shahiste Khan
  - c) Chandra Rao More
  - d) Yakutkhan
- 5) Chhatrapati Shivaji Maharaj and Adilshahi Sardar Afzal Khan met at the foot of the fort.
  - a) Rajgad
  - b) Sinhagad
  - c) Torana
  - d) Pratapgad
- 6) _____ Chhatrapati Shivaji Maharaj made the first loot of Surat.
  - a) 1660
  - b) 1662
  - c) 1664
  - d) 1666
- 7) Treaty of _____ was signed between Chhatrapati Shivaji Maharaj and Mughal Sardar Mirza Raja Jai Singh.
  - a) Warana
  - b) Purandar
  - c) Rajgad
  - d) Rayari
- 8) Coronation of Chhatrapati Shivaji Maharaj happened _____ at the fort.
  - a) Raigad
  - b) Vajragad
  - c) Pratapgad
  - d) Panhala

Q.2 Write short answers to any FOUR questions. 12

- 1) Briefly describe the social background before the establishment of Marathi power.
- 2) Tell about the work of Rajmata Jijau.
- 3) Write the effects of Jawali campaign.
- 4) Tell about the siege of Panhalaya.
- 5) Briefly describe the raid on Shahistekhan.
- 6) Explain the reasons for Chhatrapati Shivaji Maharaj's campaign in Karnataka.

Q.3 State the causes of the rise of Marathi power. **10**

OR

Give detail information about the coronation ceremony of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q.4 Describe on Chhatrapati Shivaji Maharaj and Afzal Khan meet. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional LINGUISTICS (Paper-I)
Introduction to Linguistics (BA221120)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following by choosing the correct alternative.

08

- 1) There are _____ consonants in English.

a) 08	b) 12
c) 20	d) 24
- 2) The opening between two vocal cords is called _____.

a) Glottis	b) Palate
c) Epiglottis	d) Jaw
- 3) _____ is the active articulator.

a) Upper teeth	b) Teeth ridge
c) Tongue	d) Hard Palate
- 4) _____ sounds are produced with two lips as the articulators.

a) Labiodentals	b) Dental
c) Bilabial	d) Alveolar
- 5) _____ is the Labio-Dental sound.

a) /n/	b) /t/
c) /d/	d) /f/
- 6) There are _____ central vowels in English.

a) 3	b) 8
c) 12	d) 24
- 7) _____ is the Affricate sound.

a) /tʃ/	b) /l/
c) /m/	d) /g/
- 8) _____ is a front vowel.

a) /ʊ/	b) /u:/
c) /ɪ/	d) /ə/

Q.2 Attempt the following as directed. (Any 4)

12

- 1) Transcribe the following words phonemically.
  - a) bat
  - b) girl
  - c) sing
- 2) Give minimal pairs of the following.
  - a) /p/, /b/
  - b) /m/, /n/
  - c) /e/, /æ/

- 3) Give the CV structure of the following:
  - a) ability
  - b) socks
  - c) system
- 4) Give three term labels of the following:
  - a) /p/
  - b) /s/
  - c) /ʊ/
- 5) Underline the letters and identify the phoneme in the word initial, word middle and word final position in the following sequence of words:
  - a) post-simple-top
  - b) chalk-picture-catch
  - c) man-simple-team
- 6) Draw a diagram of vocal cords indicating open glottis for voiceless sounds.

Q.3 Answer any ONE of the following.

- a) Write a note on Speech and Writing as the mode of language. **10**
- b) Differentiate between Human Language and Animal Communication System.

Q.4 What is language? Explain the characteristics of Human Language. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional MARATHI (Paper - I)
साहित्यरंग (19101113)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'डोळे' कथेतील नायिका कोण आहे?

अ) गीता	ब) सीता
क) कावेरी	ड) ऊर्मिला
- 2) 'डुंगळीचोर' ही पदवी पंड्या यांना कोणी दिली?

अ) सरदार वल्लभभाई पटेल	ब) महात्मा गांधी
क) अरविंद घोस	ड) सरकारने
- 3) मिटींग कथेचे लेखन कोणी केले आहे.

अ) अण्णाभाऊ साठे	ब) द. मा. मिराजदार
क) शंकर पाटील	ड) निरंजन घाटे
- 4) बाबांचा अभ्यास ही कथा कोणत्या कथासंग्रहातून घेतली आहे.

अ) माझ्या बापाची पेंड	ब) एक डाव भुताचा
क) ठकास महाठक	ड) चकाट्या
- 5) वाट ही कथा कोणत्या समाजाचे दर्शन घडविणारी आहे?

अ) भटके-विमुक्त	ब) धनगर
क) आदिवासी	ड) विनोदी
- 6) मराठी साहित्यात विद्रोही कथाकार म्हणून कोणाला ओळखले जाते?

अ) चारुता सागर	ब) बाबुराव बागुल
क) निरंजन घाटे	ड) अण्णाभाऊ साठे
- 7) यंत्रमानवाच्या हाताने ही कोणती कथा आहे?

अ) ग्रामीण	ब) दलित
क) विज्ञान	ड) विनोदी
- 8) 'आयदान' या आत्मकथनाच्या लेखिका कोण?

अ) सुनीता देशपांडे	ब) बेबी कांबळे
क) इंदुमती जोधळे	ड) ऊर्मिला पवार

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.** **12**
- 1) डोळे कथेतील गीताचे स्वभावचित्रण करा?
  - 2) भागू कोळीणीचा मृत्यू कसा होतो?
  - 3) हातचा एक कथेतील काकीचे भावविश्व रेखाटा?
  - 4) यंत्रमानवामुळे माणसाच्या जगण्या वागण्यात कसा बदल झाला आहे ते स्पष्ट करा?
  - 5) मिटींग कथेतील ग्रामपंचायत सदस्यांची उदासिनता स्पष्ट करा?
  - 6) कथा म्हणजे काय? ते सांगून कथेचे घटक सांगा?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- पक्षी जाय दिगंतरा कथेतील पक्षाला त्यांचे आई-वडील पहिल्या उड्डाणासाठी कसे प्रेरित करतात? ते स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ‘डुंगळी चोर’ कथेच्या आधारे मोहनलाल पंड्या यांचे व्यक्तिचित्र रेखाटा?
- प्र.4 भाषण म्हणजे काय? ते सांगून भाषणाची वैशिष्ट्ये सांगा?** **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional ENGLISH (Paper - I)
Introduction to English Literature (19101111)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) What kind of love does the poet express in 'How Do I Love Thee'?
 a) Selfish love   b) Superficial love
 c) Platonic love   d) Passionate love
- 2) Whom does Rabindranath Tagore pray that his country awakes into ____?
 a) Heaven   b) Freedom
 c) Hell   d) Heaven of freedom
- 3) What kind of poem is 'Ozymondias'?
 a) Sonnet   b) Elegy
 c) Ballad   d) Epic
- 4) What does the free bird represent?
 a) The bird flying high
 b) Freedom of living without fear of slavery
 c) African American people
 d) Slavery
- 5) The poem 'Mending Wall' is written by ____.
 a) Robert Browning   b) John Keats
 c) P. B. Shelley   d) Robert Frost
- 6) Sergei gave Lushkoff ____ for chopping wood.
 a) A Pound   b) A Dollar
 c) A Frank   d) Half a Rouble
- 7) The hermit lived in a ____ which he never left.
 a) Jungle   b) House
 c) Bungalow   d) Flat
- 8) ____ is the writer of the story 'Engine Trouble'?
 a) Leo Tolstoy   b) R. K. Narayan
 c) Mahatma Gandhi   d) P. L. Deshpande

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) What is the theme of 'Where the Mind is Without Fear'?
- 2) How does Maya Angelou describe the free bird and caged bird?
- 3) State the central idea of 'Mending Wall'.
- 4) Write note on passionate love of the poet in 'How Do I Love Thee'?
- 5) What is the central idea of 'Ozymondias'?
- 6) For what the wall stands for in 'Mending Wall'?

Q.3 Broad question. (Any One)

10

1) How does the King get answers for his questions in the story 'The Three Questions'?

OR

2) Comment on the conflict and its consequences of 'The Crooked Man'.

Q.4 What are the elements of short story?

10

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional URDU (Paper – I)
Urdu Prose and Poetry (19101115)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) نظم "گریز" کس نے لکھی؟

(A) ساحر لدھیانوی (B) میر تقی میر (C) غالب (D) علامہ اقبال

(2) فیض ----- شاعر ہیں۔

(A) مذہبی (B) صوفی (C) تاریخی (D) ترقی پسند

(3) "ایک لڑکا" کون ہے؟

(A) بادشاہ وقت (B) مظلوم انسان (C) اختر الایمان (D) شاعر کا لڑکا

(4) شاعر نے "شب قدر" میں وقت سحر کس کا نام لینے کا مشورہ دے رہا ہے؟

(A) رسول کا (B) اللہ کا (C) رام کا (D) محسن کا

(5) شاعر نے دوسری مرتبہ لندن کا سفر کس حیثیت سے کیا؟

(A) آزاد ہندوستانی (B) غلام ہندوستانی (C) صدر جمہوریہ (D) وزیر اعظم

(6) چلبست کی نظم کا موضوع کیا ہے؟

(A) حب رسولؐ (B) خوبصورت عورت (C) حب الوطنی (D) قدرتی مناظر

(7) کون ہنگامہ جہاں سے دور رہتے ہیں؟

(A) فرشتے (B) تارے (C) صوفی (D) مایوس لوگ

(8) تھا مستعار حسن سے اس کے جو نور تھا = ----- میں بھی اس ہی کا ذرہ ظہور تھا۔

(A) پھولوں (B) ذروں (C) دنیا (D) خورشید

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار)

(1) نصاب میں شامل میر تقی میر کی غزلوں میں سے کسی ایک غزل کا مطلع لکھیے۔

(2) دیاشکر نسیم کا مختصر تعارف لکھیے۔

(3) شب قدر میں طالب علم کیا کر رہے ہیں۔

(4) اس شعر کی تشریح کیجیے: پہنچا جو آپ کو تو میں پہنچا خدا کے تئیں = معلوم اب ہوا کہ بہت میں بھی دور تھا،

(5) اس شعر کی تشریح کیجیے: کفر کچھ چاہیے اسلام کی رونق کے لئے = حُسن ناز رہے تسبیح سلیمانی کا

(6) اس شعر کی تشریح کیجیے: عہد جوانی رور و کاٹی پیری میں لیں آنکھیں موند =

یعنی رات بہت تھے جاگے صبح ہوئی آرام کیا

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) "مرثیہ عارف" کے متعلق مفصل نوٹ لکھیے

(2) "عروسِ حب وطن" کا خلاصہ تحریر کیجئے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے:-

"لندن کی ایک شام" کا خلاصہ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional KANNADA (Paper – I)
Biography and Vachanas (19101114)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬರು ಶ್ರೀ - ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರಖಾನೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.
  - 1) ಶಂಕರಲಿಂಗ
  - 2) ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ
  - 3) ಬಸವೇಶ್ವರ
  - 4) ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
- 2) ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಕಾಡಾದಿಯವರ ಕರ್ಮಭೂಮಿ -
  - 1) ಪುಣೆ
  - 2) ಬೀದರ
  - 3) ಸೊಲ್ಲಾಪುರ
  - 4) ಮುಂಬಯಿ
- 3) ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ -
  - 1) ಸಂಗಮೇಶ್ವರ
  - 2) ವಾಲಚಂದ್
  - 3) ದಯಾನಂದ
  - 4) ಕಾಡಾದಿ
- 4) ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬರು ಶ್ರೀ - ದೇವಸ್ಥಾನ ಪಂಚಕಮೀಟಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.
  - 1) ಶಂಕರಲಿಂಗ
  - 2) ಬಸವೇಶ್ವರ
  - 3) ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ
  - 4) ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
- 5) ಸತಿ ಪತಿಗಳೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿ ಹಿತವಾಗಿತ್ತು -
  - 1) ಶಿವಗೆ
  - 2) ನರಗೆ
  - 3) ಹರಗೆ
  - 4) ನಗೆ
- 6) - ಇದ್ದು ಎಣ್ಣೆ ನೆನೆಯದ ಭೇದವ
  - 1) ಮಳಿ
  - 2) ನೀರು
  - 3) ಎಣ್ಣೆ
  - 4) ಎಳ್ಳು
- 7) ಕಡೆಗೀಲು - ಆಧಾರ
  - 1) ಜೀವನಕ್ಕೆ
  - 2) ಬಂಡಿಗೆ
  - 3) ಶರಣರಿಗೆ
  - 4) ಮನುಜರಿಗೆ
- 8) ಉರಿವ - ಮೇಲೆ ತೃಣವೆ ತಂದಿರಿಸಿದಡೆ
  - 1) ತಲೆಯ
  - 2) ಕಲ್ಲ
  - 3) ನೀರ
  - 4) ಕೆಂಡದ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)
- 1) ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಿಗಬೇಕು
  - 2) ಶಿಕ್ಷಕರು ಬದುಕುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಬೇಕು
  - 3) ಮುಂದೆಯೂ ರೈತರ ದುಡ್ಡು ದುಡ್ಡಿಗೆ ನಾನು ಲೆಕ್ಕ ಇಡುವವನೇ.
  - 4) ಇಳಿ ನಿಮ್ಮ ದಾನ ಬೆಳೆ ನಿಮ್ಮ ದಾನ
  - 5) ಕರಿಯನಿತ್ತಡೆ ಒಲ್ಲೆ ಸಿರಿಯನಿತ್ತಡೆ ಒಲ್ಲೆ
  - 6) ಎತ್ತನೇರಿದ ಕರ್ತನೊಬ್ಬನೇ ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ

- ಪ್ರ.3 ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)
- 1) ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಕಾಡಾದಿಯವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ
  - 2) ಚೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನವರ ಉಪದೇಶಗಳು ಯಾವುವು?

- ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :
- ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಕಾಡಾದಿಯವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

- प्र.2 निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर दो या तीन वाक्यों में लिखिए।** **12**
- 1) हिंदी भाषा में कितने लिंग हैं? उनके नाम उदाहरण के साथ स्पष्ट कीजिए।
  - 2) निम्नलिखित अंकों को हिंदी देवनागरी के मानक रूपों में लेखन कीजिए –
99,89,100
  - 3) 'दूर के ढोल सुहावने' इस कहावत का अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए।
  - 4) फिल्म समीक्षा के लिए पूछे जाने वाले किन्ही तीन प्रश्न लिखिए।
  - 5) कबीरदास ने समय के महत्व को किस प्रकार व्यक्त किया है?
  - 6) 'झीलों का देश' यात्रा साहित्य में कौनसी झीलों का वर्णन किया है?
- प्र.3 लघुत्तरी प्रश्न लिखिए। (किन्ही दो में से एक)** **10**
- 1) 'चीफ की दावत' कहानी की कथावस्तु लिखिए।
  - 2) रामवृक्ष बेनीपुरी लिखित 'सुभान खाँ' की व्यक्तिगत विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4 सुभद्राकुमारी चौहान लिखित 'झाँसी की रानी' कविता में चित्रित रानी लक्ष्मीबाई की वीरता का वर्णन कीजिए।** **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional SOCIOLOGY (Paper - I)
Introduction to Sociology (19101128)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) भौतिक संस्कृतीचे घटक ----- आणि उद्दीष्ट आहेत.
 अ) बाह्य ब) अंतर्गत
 क) मूर्त ड) दोन्ही अ आणि क
- 2) सामाजिक संस्था ह्या ----- मान्य असतात.
 अ) संस्कृती ब) शासन
 क) समाज ड) धर्म
- 3) ----- समाजाच्या मूलभूत गरजा भागविण्यास मदत करतात.
 अ) संघटना ब) सामाजिक गट
 क) सामाजिक संस्था ड) सुसंवाद
- 4) भूमिका ही स्थितीची ----- पैलू असते.
 अ) विरुद्ध ब) गतिशील
 क) स्थिर ड) सुप्त
- 5) खालीलपैकी कोणते अर्पित दर्जाचे उदाहरण आहे?
 अ) पिता ब) पती
 क) स्त्री ड) डॉक्टर
- 6) संस्कृती ----- नसते.
 अ) शिक्षित ब) संपादित
 क) सहभागी ड) नैसर्गिक
- 7) जातीची स्थिती ----- स्थितीचे एक उदाहरण आहे.
 अ) अर्पित ब) अर्जित
 क) जनरल ड) सोशल
- 8) ----- भूप्रदेश हे समुदायाचे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) लहान ब) निश्चित
 क) बदलता ड) मोठा

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) समाजशास्त्र म्हणजे काय?
- 2) सामाजिक संस्था परिभाषित करा.
- 3) संस्कृती म्हणजे काय?
- 4) सामाजिक संरचना
- 5) भूमिका म्हणजे काय?
- 6) अर्जित दर्जा म्हणजे काय?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

समाजाची व्याख्या देऊन त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

समाजशास्त्राची व्याख्या देऊन अभ्यासविषय स्पष्ट करा.

प्र.4 कुटुंबाची व्याख्या देऊन त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional SOCIOLOGY (Paper - I)
Introduction to Sociology (19101128)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The components of material culture are _____ and objective.
  - a) External
  - b) Internal
  - c) Tangible
  - d) Both A & C
- 2) Social Institutes are approved by _____.
  - a) Culture
  - b) Government
  - c) Society
  - d) Religion
- 3) _____ help meet the basic needs of society?
  - a) Associations
  - b) Social Groups
  - c) Social Institutions
  - d) Interactions
- 4) A role is the _____ aspect of status.
  - a) Counter
  - b) Dynamic
  - c) Static
  - d) Latent
- 5) Which of the following is an example of ascribed status?
  - a) Father
  - b) Husband
  - c) Woman
  - d) Doctor
- 6) Culture is not:
  - a) Learned
  - b) Acquired
  - c) Shared
  - d) Innate
- 7) Caste status is an example of _____ status.
  - a) Ascribed
  - b) Achieved
  - c) General
  - d) Social
- 8) _____ territory is the characteristic feature of the community.
  - a) Small
  - b) Definite
  - c) Changing
  - d) Large

Q.2 Write Short Notes. (Any Four)

12

- 1) What do you mean by sociology?
- 2) What is society?
- 3) What is culture?
- 4) Social structure
- 5) What is meant by Role?
- 6) What is 'Achieved status'?

- Q.3 Board answer questions. (Any One)** **10**
Define society and explain its characteristics.
OR
Explain the subject of sociology by giving definition.
- Q.4 Board answer question.** **10**
Define family and explain its characteristics.

Seat
No.

--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
English (Comp)
Literary Voyage (20101101/ 19101101)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.**08**

- 1) Where did Gandhiji meet his missionary friend?
  - a) Vellore
  - b) Orissa
  - c) Anji
  - d) Ahmedabad
- 2) Kushwant Singh went abroad _____ years for studies.
  - a) two
  - b) three
  - c) four
  - d) five
- 3) 'The Toys' is a poem about a father and his _____.
  - a) daughter
  - b) colleague
  - c) son
  - d) son-in-law
- 4) _____ sung praises for the flowers.
  - a) Saints
  - b) Flora
  - c) Bard
  - d) Oracle
- 5) In the word 'unemployment' the element 'un—' is an example of _____.
  - a) suffix
  - b) prefix
  - c) fix
  - d) fixing
- 6) The word that comes instead of a noun is termed as _____.
  - a) pronoun
  - b) adjective
  - c) adverb
  - d) preposition
- 7) In the word 'wonderful' the element '-ful' is an example of a _____.
  - a) prefix
  - b) suffix
  - c) both a and b
  - d) None of the above
- 8) I learn English language. The underlined word in this sentence is _____.
  - a) a verb
  - b) an adverb
  - c) an adjective
  - d) an article

Q.2 Write the answers in short. (Any Four)**12**

- 1) What does the speaker think about winning his/her freedom in the poem 'Let Me Not Pray to be Sheltered from Dangers'?
- 2) Comment on the subject matter of the poem 'The Lotus'.
- 3) What did the father find in his child's bedroom in the poem 'The Toys'?
- 4) How did Jadav Payeng gain international praise?
- 5) How did Gandhiji find poverty-stricken villages in 'The Birth of Khadi'?
- 6) What kind of relationship did the author have with his grandmother in 'The portrait of a Lady'?

Q.3 Answer the following question. (One out of two) 10

1) Define the word communication and state the components involved in the communication process.

OR

2) Write a descriptive essay on 'A Memorable Trip'.

Q.4 Answer the following question. 10

Write in detail about intrapersonal skills and strategies to improve them.

Seat
No.**B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Scientific Method (Comp) (19101107)**Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) सामान्य नियम ---- ने प्रस्थापित होतात.
अ) वैज्ञानिक पद्धती   ब) धर्म
क) नैतिकता   ड) अंधश्रद्धा
- 2) 'अदृश्य घटना दृश्य घटनांप्रमाणे असतात' हे ---- चे तत्त्व होय.
अ) निरीक्षण   ब) प्रयोग
क) निसर्ग समरूपता   ड) कारणिकता
- 3) ---- पद्धती ही प्रायोगिक पद्धतीचा एक प्रकार आहे.
अ) अन्वय   ब) अनन्वय
क) अशास्त्रीय   ड) अतार्किक
- 4) ---- शास्त्र 'काय आहे' चा अभ्यास करते.
अ) नैतिक   ब) आदर्शात्मक
क) नैसर्गिक   ड) यापैकी नाही
- 5) ---- हे निश्चित आणि स्पष्ट असते.
अ) विज्ञान   ब) व्यवहारिक ज्ञान
क) अंधश्रद्धा   ड) यापैकी नाही
- 6) कारण आणि कार्य ह्या ---- आहेत.
अ) भ्रम   ब) घटना
क) एकच   ड) वस्तू
- 7) वैज्ञानिक पूर्वगृहितके ---- असतात.
अ) सिद्ध   ब) असिद्ध
क) संभाव्य   ड) यापैकी नाही
- 8) ---- हा विगमनाचा एक प्रकार आहे.
अ) व्यवहित   ब) साम्यानुमान
क) अव्यवहित   ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) विज्ञानाची व्याख्या द्या.
- 2) शास्त्रीय निरीक्षण म्हणजे काय?
- 3) अन्वय पद्धती म्हणजे काय?
- 4) सामाजिक शास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 5) अनिरीक्षण दोष म्हणजे काय?
- 6) वस्तुनिष्ठ शास्त्राचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.

प्र.3 साम्यानुमानाचे (सादृश्यानुमान) स्वरूप स्पष्ट करा.

10

किंवा

निसर्ग समरूपतेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4 शास्त्रीय पद्धतीच्या अवस्था स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Scientific Method (Comp) (19101107)**

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) General laws are established through _____.
  - a) Scientific method
  - b) Religion
  - c) Morality
  - d) Superstition
- 2) 'Unknown things are like known things' is the principle of _____.
  - a) Observation
  - b) Experiment
  - c) Uniformity of nature
  - d) Causation
- 3) Method of _____ is a kind of experimental method.
  - a) Agreement
  - b) Disagreement
  - c) Non scientific
  - d) Illogical
- 4) _____ science studies 'what is'.
  - a) Moral
  - b) Normative
  - c) Natural
  - d) None of these
- 5) _____ is definite and clear.
  - a) Science
  - b) Common sense
  - c) Superstition
  - d) None of these
- 6) Cause and effects are _____.
  - a) Illusions
  - b) Events
  - c) Same
  - d) Objects
- 7) Scientific Presuppositions are _____.
  - a) Proved
  - b) Unproved
  - c) Probable
  - d) None of these
- 8) _____ is a kind of induction.
  - a) Mediate
  - b) Analogy
  - c) Immediate
  - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Define science.
- 2) What is scientific observation?
- 3) What is Method of agreement?
- 4) Explain the nature of social sciences.
- 5) What is fallacy of non-observation?
- 6) What is the subject matter of Positive science?

- Q.3** Explain the nature of Analogy. **10**
- OR**
- Explain the nature of Uniformity of Nature.
- Q.4** Explain the stages of Scientific method. **10**

Seat No.	
-----------------	--

Set P

**B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Science Technology and Development – I (Comp) (19101110)**

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) भारतातील पहिला अणुस्फोट ----- येथे केला.
 अ) पोखरण
 क) बेंगलुरु
 ब) नानगल
 ड) यापैकी नाही
- 2) ----- हे अक्षय साधन संपत्तीचे उदाहरण आहे.
 अ) दगडी कोळसा
 क) नैसर्गिक वायू
 ब) खनिजतेल
 ड) सौरऊर्जा
- 3) डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांचा जन्म ----- साली झाला.
 अ) 1934
 क) 1932
 ब) 1933
 ड) 1931
- 4) पृथ्वीच्या वरच्या थरास ----- असे म्हणतात.
 अ) भूकवच
 क) निफे
 ब) गाभा
 ड) मध्यावस्था
- 5) 'लिलावती' हा ग्रंथ ----- यांनी लिहिला.
 अ) सुश्रूत
 क) भास्कराचार्य
 ब) आर्यभट्ट
 ड) चरक
- 6) ----- हे भारतातील सर्वात मोठे जलविद्युत केंद्र आहे.
 अ) कोयना
 क) हिराकुड
 ब) भाक्रा
 ड) नागार्जुन सागर
- 7) लिथोस्फीयर मधील 71% भाग ----- व्यापलेला आहे.
 अ) दगडी कोळसा
 क) पाण्याने
 ब) लोह
 ड) बॉक्साइड
- 8) परिणामांचे विश्लेषण आणि सिद्धांत ही वैज्ञानिक अभ्यास पद्धतीमधील ----- पायरी आहे.
 अ) पहिली
 क) तिसरी
 ब) दुसरी
 ड) चौथी

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) क्षय साधनसंपत्ती म्हणजे काय?
- 2) बहिर्गत शक्ती
- 3) वैज्ञानिक अभ्यास पद्धतीच्या चार पायऱ्या?
- 4) तंत्रज्ञान म्हणजे काय?
- 5) भूकंप म्हणजे काय?
- 6) सौरऊर्जेचे फायदे थोडक्यात सांगा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)

10

भारतातील अंधश्रद्धेची माहिती लिहा.

किंवा

डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या वैज्ञानिक कार्याचा वृत्तांत द्या.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (पर्याय नाही)

10

विज्ञान व तंत्रज्ञान म्हणजे काय? वैज्ञानिक विचार पद्धतीतील संकल्पना स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Science Technology and Development – I (Comp) (19101110)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) The first Atomic explosion in India at _____.
a) Pokharan   b) Nangal
c) Bengaluru   d) None of these
- 2) _____ is the best example of Non-Exhaustable resources.
a) Coal   b) Petroleum
c) Natural Gas   d) Solar energy
- 3) Dr. A. P.J. Abdul Kalam was born in _____ year.
a) 1934   b) 1933
c) 1932   d) 1931
- 4) The upper layer of the earth is known as _____.
a) Crust   b) Core
c) Nife   d) Mantle
- 5) _____ wrote the 'Lilavati'?
a) Sushurt   b) Aryabhatt
c) Bhaskaracharya   d) Charak
- 6) _____ is the biggest Hydal Power Centre in India.
a) Koyna   b) Bhakra
c) Hirakud   d) Nagarjuna Sagar
- 7) 71% perent of Lithosphere is occupied by _____.
a) Coal   b) Iron
c) Water   d) Bauxite
- 8) Result and Analyzing theory is the _____ stage in scientific study.
a) First   b) Second
c) Third   d) Fourth.

Q.2 Write short answers. (Any Four out of Six)

12

- 1) What is exhaustable resources?
- 2) What are Exogenic forces?
- 3) What is scientific study method?
- 4) What is Technology?
- 5) What is Earthquake?
- 6) Give in brief the benefits of Solar Energy.

Q.3 Broad answers question. **10**
Write in an Indian Superstitions.

OR

Gives and account of Dr. A. P.J. Abdul Kalam's – Scientific Contribution.

Q.4 Broad answer question. **10**
What is Science and Technology? Explain the concepts of Scientific thinking.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Comp)
साहित्यदर्पण (19101103)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) महानुभाव पंथाचे संस्थापक कोण?
 अ) गोविंद प्रभू
 ब) म्हाईभट
 क) नागदेवाचार्य
 ड) चक्रधर स्वामी
- 2) शतपत्रे कोणी लिहिली?
 अ) पु. ल. देशपांडे
 ब) म. फुले
 क) लोकहितवादी
 ड) न्या. रानडे
- 3) वाटणी कथेत कोणत्या जीवनाचे चित्रण आले आहे?
 अ) ग्रामीण
 ब) दलित
 क) नागर
 ड) आदिवासी
- 4) अनगड कथेत कोणत्या वृत्तीचे दर्शन घडते?
 अ) शेतकरी
 ब) नोकरदार
 क) व्यापारी
 ड) समाजसेवा
- 5) हरिपाठाचे अभंग कोणी लिहिले?
 अ) संत तुकाराम
 ब) संत ज्ञानेश्वर
 क) संत नामदेव
 ड) संत रामदास
- 6) संत जनाबाई यांचे मूळ गाव कोणते?
 अ) पंढरपूर
 ब) मंगळवेढा
 क) गंगाखेड
 ड) देहू
- 7) कुसुमाग्रज यांना कोणत्या साली 'ज्ञानपीठ' हा सर्वोच्च सन्मान मिळाला?
 अ) 1988
 ब) 1990
 क) 1987
 ड) 1986
- 8) इंटरनेटवरील पत्र व्यवहाराला काय म्हणतात?
 अ) ई-मेल
 ब) ई-कॉमर्स
 क) ई-रीडिंग
 ड) विकिपीडिया

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) विकिपीडियाचे फायदे लिहा.
  - 2) गंपूच्या व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 3) विजया जहांगीरदार यांच्या ग्रंथांची नावे सांगा.
  - 4) वि. वा. शिरवाडकर यांच्या नाटकांची नावे लिहा.
  - 5) 'माणूस' या कवितेत कविने कोणता आशावाद व्यक्त केला आहे?
  - 6) वाटणी कथेत कशाची वाटणी केली जाते?
- प्र.3** दीर्घोत्तर प्रश्न: **10**
- लोकहितवादी यांना नवीन ग्रंथाची आवश्यकता का वाटते?
- किंवा**
- 'अखेर कमाई' या कवितेतून कविने कोणता विचार सांगितला आहे ते लिहा.
- प्र.4** 'वाटणी' कथेचा सारांश लिहा. **10**

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

1) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए।
 अ) Basic
 ब) Commission
 क) Discipline

2) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए।
 अ) Account
 ब) Debit
 क) Fee

3) निम्नलिखित अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए।
 अ) Collector
 ब) Examiner
 क) Translator

4) निम्नलिखित परिच्छेद का हिंदी अनुवाद कीजिए।

महाराष्ट्रामध्ये औरंगाबाद शहरापासून 110 कि.मी. अंतरावर उत्तर दिशेला अजिंठयाची जगप्रसिद्ध अशी लेणी आहेत. इथे एकंदर तीस गुंफा आहेत. इसवी सनाच्या दुसऱ्या ते सातव्या शतकात या गुंफांची निर्मिती झाली असावी. असे विद्वानांना वाटते.

5) संक्षेपण लेखन विधि की जानकारी दीजिए।

6) निम्नलिखित परिच्छेद का हिंदी अनुवाद कीजिए.

There are three basic things that man requires food, clothing and shelter. Man has always worked hard for these things.

प्र.3 'मंगर' पाठ ग्रामीण मजदूरों के संघर्षमय जीवन का यथार्थ चित्रण है। स्पष्ट कीजिए। 10
 अथवा

'ईदगाह' कहानी का कथानक लिखिए।

प्र.4 'प्रेत का बयान' कविता का भावार्थ लिखिए। 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Comp)
Travelogue and Modern Poetry (19101104)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ದುಡಿಯುವವನ ಕಾಲು ಇವರಿಗಿಂತ ಮೇಲು -

1) ಇಂಜಿನಿಯರ್	2) ದೇವರು
3) ಜಗದ್ಗುರು	4) ಡಾಕ್ಟರ್
  - 2) ಬೆಳ್ಳಿ ಸಾಲ್ಮನ್ ಇದೊಂದು -

1) ಹಡಗು	2) ಮೀನು
3) ಕಪ್ಪೆಡ	4) ಹಾವು
  - 3) ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕೆಯ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕವಿ -

1) ಅಣ್ಣಭಾವು ಸಾಲೆ	2) ಬೆಂಜಾಮಿನ್ ಮೊಲಾಯಿಸ್
3) ಶೆಕ್ಸ್ಪಿಯರ್	4) ಶೆಲ್ಲಿ
  - 4) ಇದುಇಡೀ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಧನ -

1) ಅಮೀಬಾ	2) ಧೈರ್ಯ
3) ಹಸಿವು	4) ದಣಿವು
  - 5) ಅಂಡಮಾನ್ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ರಬಕ್ಷಕರ ನಾಡು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದವನು -

1) ಟಾಲೆಮಿ	2) ಇತ್ತಿಂಗ್
3) ಗುಡ್‌ಹೋಪ್	4) ಒಡೊರಿಕ್
  - 6) ಅಂಡಮಾನ್ - ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು ಈ ದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ -

1) ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್	2) ಪಾಕಿಸ್ತಾನ
3) ಭಾರತ	4) ಚೀನಾ
  - 7) ಅಂಡಮಾನ್ - ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪ ಸಮೂಹಗಳ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರ -

1) ಪೋರ್ಟ್ ಬ್ಲೇರ್	2) ಸೆಂಟಿನೆಲ್
3) ಕಾಳಿಪುರ	4) ಇಸ್ಮಿತ್ ಐಲ್ಯಾಂಡ್
  - 8) ಅಂಡಮಾನ್ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಕುರಿತು 1996ರಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಚಿತ್ರ -

1) ದೂದಗಂಗಾ	2) ಶೋಲೆ
3) ಕಾಲಾಪಾನಿ	4) ನಸೀಬ್

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ

- 1) ಅಬ್ರಾಹಿಂ ಲಿಂಕನ್
- 2) ಕನಕ-ಕೃಷ್ಣ
- 3) ಬೆಳ್ಳೆ ಸಾಲ್ಮನ್
- 4) ಪೊಡಾಕ್
- 5) ಅಂಡಮಾನ್ ಶೀಖಾ
- 6) ಸೆಲ್ಯುಲಾರ್ ಜೈಲು

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಉತ್ಪನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಅಥವಾ

- 2) ಜರವಾ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

- 1) ಉತ್ಪನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ತಾಯಿ ಬಗೆಗಿನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Urdu (Comp)
Prose (19101105)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے:-

(1) مضمون بحث و تکرار کو سرسید احمد خان نے سب سے پہلے۔۔۔۔۔ نامی اخبار میں شائع کیا تھا۔

(A) تہذیب الاخلاق (B) بزم ادب (C) اردو گائیڈ (D) عود ہندی

(2)۔۔۔۔۔ زیادہ دنوں تک رہنے سے آپس کی دوستی میں محبت خود بخود کمی آجاتی ہے۔

(A) حکمت (B) دشمنی (C) تعصبی (D) جھگڑا

(3)۔۔۔۔۔ کے ساتھ انسان کو ہمیشہ سادگی اور معافی کے عمل کا مظاہرہ کرنا چاہیے۔

(A) تردید گفتگو (B) خفیہ گفتگو (C) تلخی بات (D) جھوٹ بات

(4) اردو کا شاہکار افسانہ نجات۔۔۔۔۔ کا تحریر کردہ افسانہ ہے۔

(A) کرشن چندر (B) پریم چندر (C) راجندر سنگھ بیدی (D) خدیجہ مستور

(5) شہر لاہور کی سڑک جسے شاہ سوری نے بنوایا تھا وہ۔۔۔۔۔ میں شمار ہوتی ہے۔

(A) ہندوستان (B) دہلی (C) آثار قدیمہ (D) جدید میوزیم

(6) ایک مجلس میں دوبارہ بات چیت کرنا ہے تو ہمیں اور بھی زیادہ۔۔۔۔۔ اختیار کرنی چاہیے۔

(A) سختی (B) تلخی (C) نرمی (D) چالاکی

(7) دراصل حقیقت ہے کہ۔۔۔۔۔ میں اختلاف رائے ضرور ہوتا ہے۔

(A) کتوں (B) انسانوں (C) سائنسدانوں (D) حاکموں

(8) مصنف کو ایک۔۔۔۔۔ کے قرض دینے کا طریقہ بہت پسند آیا تھا۔

(A) عالم (B) حافظ

(C) مہاجن (D) معلم

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

- 1) دکھی چمار کے ساتھ کیا حادثہ پیش آتا ہے؟ مختصر روشنی ڈالیے؟
- 2) مصنف نے قبرستان کی صورت حال کس طرح پیش کی ہے؟ وضاحت کیجئے؟
- 3) خواجہ حسن نظامی کا تحریر کردہ مضمون مچھر کا مرکزی خیال لکھیے؟
- 4) مضمون مجھے میرے دوستوں سے بچاؤ میں مصنف سماج کو کیا پیغام دیتے ہیں؟
- 5) پطرس بخاری کا تخلیق کردہ مضمون لاہور کا جغرافیہ کا مرکزی خیال تحریر کیجئے؟
- 6) سر سید احمد خان کا تحریر کردہ مضمون بحث و تکرار کا مرکزی خیال لکھیے؟

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

- 1) کرشن چندر کا تحریر کردہ افسانہ کالو بھنگی کا خلاصہ لکھیے؟
  - 2) منشی پریم چندر کا افسانہ نجات کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجئے؟
- سوال نمبر.4. سلطان حیدر جوش کا تخلیق کردہ مضمون و مقراض کا خلاصہ مفصل لکھیے؟

10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
SANSKRIT (Comp)

संस्कृतमयुख: (19101106)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) खालीलपैकी एक ---- आदिकाव्य आहे.
 अ) महाभारत ब) रामायण
 क) रघुवंश ड) काव्यप्रकाश
- 2) खालीलपैकी ---- आर्षकाव्य आहे.
 अ) महाभारत ब) शाकुन्तल
 क) मेघदूत ड) कुमारसम्भव
- 3) लंकादहन करून येताना हनुमानाने ---- पर्वतावरून उड्डान केले होते.
 अ) वरिष्ट ब) हिमालय
 क) चम्बल ड) अरिष्ट
- 4) 'तुंगम' शब्दाचा ---- अर्थ होतो.
 अ) खाली ब) उंच
 क) शिखर ड) अधर
- 5) व्याकरणानुसार कारकांची ---- संख्या आहे.
 अ) 08 ब) 09
 क) 10 ड) 06
- 6) मोठ्या भावाला ---- म्हणतात.
 अ) अग्रजः ब) अनुजः
 क) सहोदरः ड) अग्रजा
- 7) आजीला प्रयुक्त होणारा ---- शब्द आहे.
 अ) सहोदरी ब) मातामही
 क) अनुजा ड) पितामहः
- 8) अकर्मक कर्त्तरी ---- वाक्य आहे.
 अ) कुमाराः क्रीडन्ति ब) पत्रं ददाति
 क) दीपं ज्वालयति ड) नृत्यं करोति

- प्र.2 अधोलिखितेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत (कोणतेही चार) 12
- 1) मूर्ख पद्धती
  - 2) विद्वत् पद्धती
  - 3) धैर्य पद्धती
  - 4) सुजन पद्धती
  - 5) दशमूढा
  - 6) दुर्गनगररचना
- प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः एकस्य व्याख्या कार्याः? (कोणताही एक) 10
- अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः ।
 ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि तं नरं न रञ्जयति ॥
 किंवा
 दुर्जनः परिहर्तव्यः विध्ययालंकृतोऽपि सन् ।
 मणिना भूषितः सर्पः किमसो न भयङ्करः ॥
- प्र.4 प्रत्याहार म्हणजे काय व कसे तयार करायचे हे सविस्तर लिहा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
PRAKRIT (Comp)
Pagid Santisayaro (19101108)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) वरमेस ——— भंडारसालाए अच्छंता ।
 अ) गिहे
 क) गिहेतं
 ब) गिहेयो
 ड) गिहेयद
- 2) कथ य ——— भूलोट्टणं?
 अ) इयं
 क) इयंआ
 ब) इयंऊण
 ड) इयंस
- 3) नियमंदिरमूवा गओ ——— परिकहेइ ।
 अ) सच्चस्स
 क) सच्चस्सणा
 ब) सच्चस्सो
 ड) सच्चस्सणी
- 4) एए खरसमाणा माणहीणा ——— ।
 अ) संति
 क) संतिणि
 ब) संतिकं
 ड) संतिओ
- 5) सत्यश्रेष्ठी व्यापारासाठी ——— देशाला गेला.
 अ) मोळ
 क) चोळ
 ब) पांड्य
 ड) वंग
- 6) समुद्रदत्ताचा विवाह ——— बरोबर झाला.
 अ) कमला
 क) लक्ष्मी
 ब) वीरमती
 ड) धनश्री
- 7) सत्यश्रेष्ठी ——— व्रताचे पालन करीत असे.
 अ) आठ
 क) दहा
 ब) बारा
 ड) चौदा
- 8) राजपुरोहितास ——— कन्या होत्या.
 अ) आठ
 क) दहा
 ब) पाच
 ड) चार

प्र.2 गद्य/पद्य भाषांतर करा (कोणतेही चार)

- 1) अंगदेसे चंपाणयरीइ राया वसुवद्धणो, रण्णी लक्खीमदी सह रज्जदि। तत्थ सेट्ठी पियदत्तो, तस्स भज्जा अंगमदी, पुत्ती तु अणंदमदी। एकदा णंदीस्वमीइ सेट्ठिणा धम्माकित्ति-आइरिय-पादमूले अट्ठदिणाणिं बंभचेर गहिदं। कीडावसादो अणंदमदी वि गाहिदा।
- 2) तओ सो समुद्धदत्तो दारगो तस्स परिव्वायगस्स समीवे कलागहणं करेमाणो अन्नया कयाइ 'फलगं ठवेमि' त्ति गिहं अणुपविट्ठो। नवरिं च पासइ नियगजणणणिं तेण परिव्वायगेण सद्धिं असब्भमायरमणिं। तओ सो निग्गओ इत्थीसु विरागमावण्णो। 'न एयाओ कुलं सीलं वा रक्खंति'.
- 3) अहुणा केवलं केसवो जामायरो तत्थ थिओ संतो गुंतुं नेच्छइ। पुरोहिओ वि केसव-जामाउणो निक्कासणत्थं जुत्ति विआरिऊण। नियपुत्तस कण्णे किंचि कहिऊण गओ। जया केसव-जामायरो भोयणत्थं उवविट्ठो, पुरोहिअस्स य पुत्तो समीव वट्टइ।
- 4) इह आसि वसंतपुरे परोप्परं नेहनिब्भरा मित्ता। खत्तियमाहणवाणियसुवण्णयार त्ति चत्तारि।।
- 5) तिट्ठा लज्जानासो भयबाहुल्लं विरुवभासित्तं। पाएण मणुस्साणं दोसा जप्पंति वुड्ढा।।
- 6) जम्मं मरणेण समं संपज्जदि जोव्वणं जरासहिदं। लच्छी विणाससहिदा इय सव्वं भंगुरं मुणह।।

प्र.3 सत्यवादी सत्यश्रेष्ठी सत्यव्रताचे पालन कसे केले हे सच्चवाइ सच्चसेट्ठी कथेद्वारे स्पष्ट करा. 10

किंवा

सीलवई धणसिरी कथा सारांश स्पष्ट करा.

प्र.4 सोन्याच्या पुतळ्याच्या नादात चार जिवलग मित्रांनी एकमेकांचा घात कसा केला ते अणत्थजुओ अत्थो काव्याद्वारे स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional SANSKRIT (Paper – I)
संस्कृत विहार (19101116)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.
योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुर्नलिखत.

08

- 1) भृगु ऋषींच्या वडिलांचे नाव ——— होते.
अ) इंद्र
क) वरुण
ब) अग्नि
ड) सूर्य
- 2) क्षणपक कथा ——— ग्रंथातून घेतली आहे.
अ) रामायण
क) विष्णुपुराण
ब) पंचतंत्र
ड) महाभारत
- 3) ——— मेव जयते.
अ) असत्य
क) विज्ञान
ब) सत्य
ड) ज्ञान
- 4) 'उपनिपात प्रतिकारः' या पाठामध्ये आपत्तीचे ——— प्रकार सांगितले आहेत.
अ) पंच
क) सप्त
ब) षड्
ड) अष्ट
- 5) ——— प्रकाशस्य वेगः प्रतिपादयती ।
अ) भासः
क) वाल्मिकीः
ब) व्यासः
ड) सायणाचार्यः
- 6) गंगास्तोत्रम् ——— यांनी लिहीले.
अ) वासुदेवानंद सरस्वती
क) चरक
ब) दण्डि
ड) सुश्रुत
- 7) अतिव्यायामात ——— ज्वर छर्दिश्च जायते ।
अ) वात
क) कासो
ब) पित्त
ड) कफ
- 8) यस्य नास्ति स्वयं ——— शास्त्रं तस्य करोति किम ।
अ) प्रज्ञा
क) बुद्धी
ब) प्रतिभा
ड) ज्ञानं

- प्र.2 अधोनिर्दिष्टांना प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत. (केवल 4) 12
खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)
- 1) टिप्पणी लिखत – क्षपणकः
  - 2) अन्नाचे तीन गुण
  - 3) कोणतेही चार बोधवाक्य
  - 4) व्यायामाचे फायदे
  - 5) अहिंसा व धैर्य गुणांचे वर्णन
  - 6) सुत्रम्
- प्र.3 1) दिनचर्या पाठानुसार वाग्भटांनी सांगितलेली दिनचर्या लिहा. 10
किंवा
- 2) पाच प्रकारचे प्रयोग उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- प्र.4 उपनिपात प्रतिकारः पाठाच्या आधारे आठ आपत्तींचे वर्णन करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional Persian (Paper-I)
Prose, Poetry and Rapid Reading (19101118)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing correct alternatives: 08

- (1) بقول ----- وہ لذت جو کہ علم سے حاصل ہوتی ہے غیر آلود ہوتی ہے۔
 (A) سقراط (B) فیثہ غورث (C) افلاطون (D) البیرونی
- (2) کامیابی و کامرانی کا دار و مدار ----- پر ہوتا ہے۔
 (A) خوشی (B) خوش بختی (C) تعجب (D) رنج
- (3) کوشش کے باوجود بھی ----- انگور کے خوشے تک نہیں پہنچ پائی۔
 (A) لومڑی (B) ہرنی (C) کویل (D) مرغی
- (4) تنگ دستی کے زمانے میں عیش و مستی میں رہنا زندگی کا وہ کیمیا ہے جو فقیر کو ----- بناتا ہے۔
 (A) نمرود (B) ابولہب (C) ہلاکو (D) قارون
- (5) ملک الشعرا بہار نیم سرکاری اخبار ----- کے مدیر تھے۔
 (A) الہلال (B) افغانستان (C) ایران (D) کبھان
- (6) کہ تو شاہ و حوشی من موش
 موش ہیچ است پیش شاہ و حوش
 درج بالا شعر نظم ----- کا ہے۔
 (A) چشمہ و سنگ (B) شیر و حوش (C) ضلال و دلال (D) تاک و روباہ
- (7) سبق ماہ من کے مصنف ----- ہیں۔
 (A) سعید نفیسی (B) پنڈت نہرو (C) علی اصغر حکمت (D) امیر خسرو

(8) نقاش (علی) کے عشق میں گرفتار ہوتا ہے۔

(B) بجنو

(A) قمر

(D) مہرو

(C) شمسو

Q.2 Write short answers of the following (any four 04)

12

(1) ملک الشعرا بہار کا اجمالی تعارف لکھیے۔

(2) گفتار دوم "خودت را بشناس" میں پیغمبروں سے منسوب و مذہبی کتابوں سے ماخوذ جو اقوال درج ہیں۔ ان میں سے چند اقوال تحریر کیجیے۔

(3) گفتار اول خوش بختی چسپت و کجاست میں موجود گوئے کے تمام اور ساتھ ہی افلاطون اور شیلر کے اقوال تحریر کیجیے۔

(4) نظم "چشمہ و سنگ" کا مرکزی خیال بیان کیجیے۔

(5) نقاش کے دکان کا نقشہ اپنے الفاظ میں کھینچیے؟

(6) صفت نظم کی تعریف بیان کیجئے اور اس کی مختلف ہیئتوں پر مختصر روشنی ڈالیے۔

Q.3 Answer the following Questions (Any One /01)

10

A: Explain with reference to Context:

(1) ما در پیالہ عکس رخ یار دیدہ ایم

ای بی جز لذت شرب مدام ما

(2) حافظ مرید جام جسم است ای مبارو

وز بندہ بندگی برسان شیخ جام ما

(3) آسائیش دو گیتی تفسیر این دو حرف است

بادوستان تطف باد شمنان مدارا

(4) از عشق نا تمام ما جمال یار مستغنی ست

باب و رنگ و خال و خط چہ حاجت روی زیبارا

(5) بدم گفتمی و خر سدم عفاک اللہ نگو گفتمی

جواب تلخی زبید لب لعل شکر خارا

B: Give a brief account of the life of Eraj Mirza and write down the summary of his poem Sher-o-Mush شیر و موش

Q.5 Translate the following:

آثار کسادی وه بیچارگی از در و دیوار کان هوید ابود
 در پشت شیشه های غبار آلود پنجره دوسه نقاشی بی قاب و چند کتاب کهنه مقداری ظرف قدیمی چینی و بلور دیده می شد۔ استاد
 نقاش روی چهار پایه ای نشسته بود و او بر پرده ای کدر روی سه پایه ای قرار داشت، کاری کرد۔
 گوئی آشیانه دل خراب من باشد، آهسته در را باز کردم و وارد شدم۔ نقاش جوان، نگاه خسته ای بمن کرد و سلام محراب جواب
 بریده داد بکار خود مشغول شد۔ از آن نگاه شنیدم که گفت چه آمدی مرا آزار کنی! تو یا فقیری یا ثروت مند اگر فقیری که
 پرده نقاشی نمی خری، اگر ثروت داری که استادان خوب را می شناسی و از من و از این دکان حقیر چیزی نه خواهی خرید۔
 اهل دل هم نیستی تا بدانی این قلمها که من بجان خود زده ام و این رنگها که از خون و اشک خود ساخته ام چه قیمتی
 دارد۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔

Seat
No.

**B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional GEOGRAPHY (Paper - I)
Geomorphology (19101125)**

Day & Date: Friday, 23-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) भूरूपशास्त्र ही ----- भूगोलाची शाखा आहे.
अ) मानवी
क) आर्थिक
ब) प्राकृतिक
ड) राजकीय
- 2) प्राकृतिक भूगोलात ---- घटकांचा अभ्यास केला जातो.
अ) भौगोलिक
क) आर्थिक
ब) सामाजिक
ड) ऐतिहासिक
- 3) भूकवच व गाभा यांच्यामधील थरास ----- म्हणतात.
अ) सियाल
क) प्रावरण
ब) सायमा
ड) कॉनरड
- 4) पृथ्वीच्या गाभ्याला ----- असेही म्हणतात.
अ) निफे
क) सियाल
ब) प्रावरण
ड) सायमा
- 5) ऊर्ध्व हालचालींना ----- निर्माणकारी हालचाली म्हणतात.
अ) सागर
क) भूखंड
ब) पर्वत
ड) पटार
- 6) भू-विवर्तन सिद्धांत ---- यांनी मांडला.
अ) वि. ब्लाश
क) डब्ल्यू. जे. मॉर्गन
ब) का रिटर
ड) ए. वेगनर
- 7) वनस्पती व प्राणी यांच्यामुळे ----- विदारण घडून येते.
अ) कायिक
क) रासायनिक
ब) जैविक
ड) प्राकृतिक
- 8) त्रिभुज प्रदेश हे भूमिस्वरूप ---- शी संबंधित आहे.
अ) वारा
क) भूमिगत पाणी
ब) नदी
ड) हिमनदी

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) भूरूपशास्त्राची व्याख्या थोडक्यात सांगा.
  - 2) खडकाचे प्रकार सांगा.
  - 3) पृथ्वीचे अंतरंग वर्णन करा.
  - 4) भूकंपाची कारणे सांगा.
  - 5) रासायनिक विदारणाचे प्रकार सांगा.
  - 6) वाऱ्याच्या खनन कार्यामुळे तयार होणाऱ्या भूआकारांची नावे लिहा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- भूरूपशास्त्र म्हणजे काय? ते सांगून भूरूपशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
- किंवा**
- विदारण म्हणजे काय? ते सांगून विदारणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.4** नदीकडून तयार होणाऱ्या भूआकारांचे वर्णन करा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional GEOGRAPHY (Paper - I)
Geomorphology (19101125)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Select the proper alternative from the following and fill in the blanks. 08

- 1) Geomorphology is the branch of _____ Geography.
  - a) Human
  - b) Physical
  - c) Economic
  - d) Political
- 2) Physical Geography studies _____ factors.
  - a) Geographical
  - b) Social
  - c) Economic
  - d) Historical
- 3) The layer situated between crust and core is known as _____.
  - a) Sial
  - b) Sima
  - c) Mantle
  - d) Conrad
- 4) The core of the earth is known as _____.
  - a) Nife
  - b) Mantle
  - c) Sial
  - d) Sima
- 5) Epeirogenic movements are also called as _____ building movements.
  - a) Ocean
  - b) Mountain
  - c) Continental
  - d) Plateau
- 6) Plate Tectonic Theory is presented by _____.
  - a) V. Blache
  - b) C. Ritter
  - c) W. J. Morgan
  - d) A. Wegner
- 7) _____ Weathering is carried on by vegetation and animal.
  - a) Mechanical
  - b) Biological
  - c) Chemical
  - d) Physical
- 8) Delta landform is related to _____.
  - a) Wind
  - b) River
  - c) Underground Water
  - d) Glacier

Q.2 Answer of the following questions (any four out of six) 12

- a) Briefly explain the scope of Geomorphology.
- b) Write the types of Rocks.
- c) Explain the interior of the earth.
- d) Describe the causes of earthquakes.
- e) Types of Chemical Weathering.
- f) Write the name of Erosional landforms created by river.

- Q.3 Answer any one of the following.** **10**
- a) Define Geomorphology. Explain the importance of Geomorphology.
- OR**
- b) What is meant by weathering? Explain the types of weathering.
- Q.4 Explain the landforms associated with River.** **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PHILOSOPHY (Paper - I)
Problems of Philosophy (19101124)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) तत्त्वज्ञान ————— चा शोध घेते.

अ) अंतिम सत्य	ब) अंतिम दोष
क) पृथ्वी	ड) अवकाश
- 2) अनुमान आणि त्याच्या युक्ततेच्या नियमांचा अभ्यास करणे हा ————— चा अभ्यास विषय आहे.

अ) सौंदर्यशास्त्र	ब) तर्कशास्त्र
क) धर्मशास्त्र	ड) विधी
- 3) तत्त्वज्ञान म्हणजे ————— वर प्रेम करणे.

अ) अज्ञान	ब) निसर्ग
क) विज्ञान	ड) ज्ञान
- 4) ————— संकल्पनांचा अभ्यास करणे हा नीतीशास्त्राचा अभ्यास विषय आहे.

अ) अंतिम सत्य	ब) सौंदर्य
क) चांगले आणि वाईट	ड) धर्म
- 5) ————— हा कारणात्मक सिद्धांत आहे.

अ) अक्रियावादी	ब) क्रियावादी
क) अतार्किकता	ड) नैतिकता
- 6) कारण ही ————— च्या आधी येणारी घटना आहे.

अ) कार्य	ब) पुरावा
क) काळ	ड) यापैकी नाही
- 7) ————— यात सौंदर्य अनुभूतीचा अभ्यास केला जातो.

अ) सौंदर्यशास्त्र	ब) नैतिकता
क) निसर्ग शास्त्र	ड) भौतिक शास्त्र
- 8) ————— हा ईश्वर अस्तित्वाचा एक युक्तिवाद आहे.

अ) अशास्त्रीय	ब) लौकिक
क) अकारणिकता	ड) सत्ताशास्त्रीय

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) ज्ञानमिमांसेच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- 2) गुण म्हणजे काय?
- 3) कारण आणि कार्य म्हणजे काय?
- 4) तत्त्वज्ञानाची व्याख्या द्या.
- 5) ज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 6) आत्मा म्हणजे काय?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

प्रत्यक्ष ज्ञानाचे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

कारण कार्य संबंधीचा तार्किकलक्षिततेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4 ईश्वराची संकल्पना स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PHILOSOPHY (Paper - I)
Problems of Philosophy (19101124)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Philosophy as a search for _____.
  - a) Ultimate reality
  - b) Ultimate mistakes
  - c) Earth
  - d) Space
- 2) Study of inference and its rules of validity is the subject matter of _____.
  - a) Aesthetics
  - b) Logic
  - c) Theology
  - d) Law
- 3) Philosophy as love for _____.
  - a) Ignorance
  - b) Nature
  - c) Science
  - d) Wisdom
- 4) To Study of concept of _____ is the subject matter of ethics.
  - a) Ultimate reality
  - b) Beauty
  - c) Good and bad
  - d) Religion
- 5) _____ is a causal theory.
  - a) Inactivity
  - b) Activity
  - c) Illogical
  - d) Morality
- 6) Cause precedes the _____.
  - a) Effect
  - b) Evidence
  - c) Time
  - d) None of these
- 7) Experience of beauty is studied in _____.
  - a) Aesthetics
  - b) Morality
  - c) Natural science
  - d) Physics
- 8) _____ is one of the arguments for existence of God.
  - a) Non-Scientific
  - b) Popular
  - c) Non casual
  - d) Ontological

Q.2 Write short answers (Any 4) 12

- a) Explain the importance of study of Epistemology.
- b) What is quality?
- c) What is cause and effect?
- d) Define philosophy.
- e) Explain the nature of knowledge.
- f) What is soul?

Q.3 Answer any one of the following

10

a) Explain the means of direct knowledge.

OR

b) Explain the Entailment theory of cause and effect.

Q.4 Explain the concept of God.

10

Seat No.	
-------------	--

Set P

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional EDUCATION (Paper - I)
Philosophical Foundation of Education (19101130)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) कर्मवीर भाऊराव पाटील आणि महात्मा गांधी यांची भेट ----- या ठिकाणी झाली.
 अ) पुणे
 ब) मुंबई
 क) दिल्ली
 ड) कलकत्ता
- 2) ----- यांना महाराष्ट्राचे मार्टिन ल्युथर म्हणून ओळखले जाते.
 अ) महात्मा फुले
 ब) कर्मवीर भाऊराव पाटील
 क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
 ड) विनोबा भावे
- 3) ----- ही तत्त्वज्ञानाची सर्वात जुनी शाखा आहे.
 अ) अध्यात्मवाद
 ब) आदर्शवाद
 क) निसर्गवाद
 ड) कार्यवाद
- 4) शिस्त हा शब्द ----- भाषेतून आलेला आहे.
 अ) फारशी
 ब) संस्कृत
 क) पाली
 ड) अर्धमागधी
- 5) शिक्षण तज्ज्ञांच्या मते ----- हीच खरी शिस्त होय.
 अ) स्वयंशिस्त
 ब) दडपशाही
 क) व्यक्तिप्रभाव
 ड) कायद्याची शिस्त
- 6) “प्राथमिक शिक्षणात 3 आर या उद्दिष्टा महत्त्व आहे” असे ----- यांनी म्हटले आहे.
 अ) महात्मा गांधी
 ब) डॉ. जे. पी. नाईक
 क) डॉ. कोठारी
 ड) स्वामी विवेकानंद
- 7) ----- हे शिक्षणाचे प्रमुख कार्य आहे.
 अ) ज्ञानदान
 ब) कौशल्य विकास
 क) शारीरिक विकास
 ड) मानसिक विकास
- 8) तत्त्वज्ञान म्हणजे सर्व शस्त्रांची जननी असे ----- यांनी म्हटले आहे.
 अ) कोलदरिज
 ब) सिसरो
 क) बेकन
 ड) ब्रह्ममोलड

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) शिस्तीचे विविध प्रकार कोणते?
  - 2) मानवी जीवनातील शिक्षणाचे महत्व विषद करा.
  - 3) महात्मा फुले यांचे स्त्री शिक्षणविषयक कार्य लिहा.
  - 4) बेशिस्त निर्मूलनाचे विविध उपाय कोणते?
  - 5) बंधनमुक्त शिस्तीचे फायदे कोणते?
  - 6) व्यक्तिप्रभाव शिस्तीचे दोष कोणते?
- प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) 10**
शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा आणि माध्यमिक शिक्षणाची ध्येये व उद्दिष्टे सांगा.
किंवा
शैक्षणिक तत्वज्ञानाचे स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
महात्मा गांधी यांचे शैक्षणिक कार्य सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set P

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional EDUCATION (Paper - I)
Philosophical Foundation of Education (19101130)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Karmveer Bhaurao Patil and Mahatma Gandhi were met at _____.
 a) Pune
 b) Mumbai
 c) Delhi
 d) Kolkata
- 2) _____ is known as the 'Martin Luther' of Maharashtra
 a) Mahatma Phule
 b) Karmaveer Bhaurao Patil
 c) Dr. Babasaheb Ambedkar
 d) Vinoba Bhave
- 3) _____ is the very old branch of Philosophy.
 a) Spiritualism
 b) Idealism
 c) Naturalism
 d) Pragmatism
- 4) The word 'Discipline' is taken from _____ language
 a) Pharasi
 b) Sanskrit
 c) Pali
 d) Ardhmagadhi
- 5) According to educators Opinion _____ is true discipline
 a) Emancipation
 b) Repression
 c) Impression
 d) Discipline by law
- 6) '3R are the important objectives in primary education' is Said by _____.
 a) Mahatma Gandhi
 b) Dr. J. P. Naik
 c) Dr. Kothari
 d) Swami Vivekanand
- 7) _____ is the important function of education.
 a) imparting knowledge
 b) skill development
 c) physical development
 d) mental development
- 8) Philosophy is the Science of all Sciences is Said by _____.
 a) Coleridge
 b) Sisro
 c) Bekan
 d) Brahmold

Q.2 Write short answers (Any 4)**12**

- a) Which are the types of discipline?
- b) State the importance of education in human life.
- c) Write down the educational functions of Mahatma Phule about women.
- d) What are the different remedies to eradicate indiscipline?
- e) What are the merits of discipline by emancipation
- f) What are the demerits of discipline by impression

Q.3 Answer any one of the following **10**

a) Explain the importance of Education and State the aims and objectives of Secondary education.

OR

b) Explain in detail the nature and scope of Educational Philosophy.

Q.4 Explain in details the educational work of Mahatma Gandhi. **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper - I)
Constitutional Government and Democracy in India (19101127)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) भारतामध्ये ——— स्वरूपाची न्यायदान पद्धती आहे.
 अ) एकेरी
 ब) दुहेरी
 क) दुय्यम
 ड) यापैकी नाही
- 2) सर्वोच्च न्यायालयातील सरन्यायाधिकाऱांची नेमणूक ——— करतात.
 अ) पंतप्रधान
 ब) राज्यपाल
 क) मुख्यमंत्री
 ड) राष्ट्रपती
- 3) ——— हे घटना समितीचे तात्पुरते अध्यक्ष होते.
 अ) डॉ. राजेंद्र प्रसाद
 ब) डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा
 क) पंडीत नेहरू
 ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
- 4) घटना समितीमध्ये ——— सदस्य चीफ कमिशनरच्या प्रांतातील होते.
 अ) 290
 ब) 04
 क) 93
 ड) 389
- 5) राज्यघटनेच्या ——— भागात मूलभूत अधिकाराचा समावेश करण्यात आलेला आहे.
 अ) 2
 ब) 04
 क) 05
 ड) 03
- 6) ——— अधिकार हा भारतीय राज्यघटनेचा आत्मा आहे.
 अ) समतेचा अधिकार
 ब) स्वातंत्र्याचा अधिकार
 क) घटनात्मक उपायाचा अधिकार
 ड) धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार
- 7) राज्यसभेची सदस्य संख्या ——— ही आहे.
 अ) 350
 ब) 545
 क) 250
 ड) 543
- 8) भारताचे पंतप्रधान ——— कालावधीसाठी निवडले जातात.
 अ) 6 वर्षे
 ब) 7 वर्षे
 क) 5 वर्षे
 ड) 4 वर्षे

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) घटना समिती
  - 2) समतेचा अधिकार
  - 3) मंत्र्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 4) पंतप्रधानांची कार्ये
  - 5) सरनाम्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 6) मूलभूत कर्तव्ये
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- सर्वोच्च न्यायालयाची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- लोकसभेची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4** भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper - I)
Constitutional Government and Democracy in India (19101127)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) India has a justice system of _____ form.
  - a) Single
  - b) Double
  - c) Secondary
  - d) None of these
- 2) The Chief Justice of Supreme Court is appointment by _____.
  - a) Prime Minister
  - b) Governor
  - c) Chief Minister
  - d) President
- 3) _____ he was the temporary chairman of the Constitution Committee.
  - a) Dr. Rajendra Prasad
  - b) Dr. Satchidananda Sinha
  - c) Pandit Nehru
  - d) Dr. Babasaheb Ambedkar
- 4) In the Constituent Committee _____ the members were from the Chief Commissioner's province.
  - a) 290
  - b) 04
  - c) 93
  - d) 389
- 5) Fundamental Eight is enshrined in part _____ of the Constitution.
  - a) 2
  - b) 04
  - c) 05
  - d) 03
- 6) _____ Right are the soul of Indian constitution.
  - a) Right to equality
  - b) Right to freedom
  - c) Right to Constitutional remedies
  - d) Right to religious freedom
- 7) The number of members of the Rajya Sabha is _____.
  - a) 350
  - b) 545
  - c) 250
  - d) 543
- 8) The Prime Minister of India is elected for a term of _____.
  - a) 6 years
  - b) 7 years
  - c) 5 years
  - d) 4 years

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Constituent Assembly
- 2) Write to equality.
- 3) Type of Minister
- 4) Functions of Prime Minister
- 5) Nature of preamble
- 6) Fundamental duties

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)** **10**
- a) Explain the Supreme Court composition and function.
  - b) Explain the Lok Sabha composition and functions.
- Q.4 Explain the features of India Constitutions.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) प्रायोगिक मानसशास्त्र म्हणजे काय?
  - 2) लहान मेंदुच्या कार्याचे वर्णन करा.
  - 3) स्वप्नांचा अर्थ स्पष्ट करा.
  - 4) क्षुधा-अभाव म्हणजे काय?
  - 5) मज्जापेशीचे अवयव म्हणजे काय?
  - 6) आंतरिक प्रेरणा म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- स्वप्नांची कार्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- मेंदुचे विविध विभाग व त्यांची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 मानसशास्त्र म्हणजे काय? मानसशास्त्राची उपक्षेत्रे संक्षिप्तपणे स्पष्ट करा.** **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PSYCHOLOGY (Paper – I)
Introduction to Psychology (19101129)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ was father of psychology.
  - a) Aristotle
  - b) Plato
  - c) Socrates
  - d) Smith
- 2) A well-designed experiment is the best way to examine _____ relationship.
  - a) Negative
  - b) Positive
  - c) Cause-effect
  - d) None of these
- 3) Experiment have _____ essential characteristics.
  - a) One
  - b) Two
  - c) Three
  - d) Four
- 4) The _____ system contains the brain and the spinal cord.
  - a) PNS
  - b) CNS
  - c) ANS
  - d) All the above
- 5) Pituitary gland also known by _____ that regulates other endocrine glands.
  - a) Master
  - b) Father
  - c) Neutral
  - d) Duct
- 6) Sigmund _____ believed that the main purpose of dreaming is wish fulfillment.
  - a) Adler
  - b) Freud
  - c) Cattell
  - d) Rogers
- 7) In brain _____ control the hunger motivation.
  - a) Hypothalamy
  - b) Mid brain
  - c) Thalamy
  - d) Neurons
- 8) The arousal state of mind and body is called _____.
  - a) Learning
  - b) Motivation
  - c) Emotion
  - d) Memory

Q.2 Write a short answer. (Any Four)**12**

- 1) What is Experimental Psychology?
- 2) Describe the function of small brain.
- 3) Explain the dream.
- 4) What is Anorexia?
- 5) What are the parts of Neurons?
- 6) What is internal motivation?

Q.3 Broad answer questions. (any one)**10**

1) Explain the functions of dream.

2) Explain the different section's and functions of the brain.

Q.4 Broad answers question.**10**

What is Psychology? Briefly explain the sub fields of Psychology.

प्र.2 खालील पद्यांचे मराठी भाषांतर करा (कोणतेही चार)

- 1) अत्थि इहेव भारहे वासे सुहत्थलाभिहाणो नाम गामो । तम्मि य एगो कुलपुत्तओ परोवहसणसीलो सहावकुडिलो चंडचूडोभिहाणो परिवसइ । अवरो वि तग्गिहसमीव चेव दुग्गयाभिहाणो कुंभयारो खल्लिहडओ ।
- 2) ससुरो उवस्सए गंतूण मुणिं पुच्छइ,—‘हे मुणिं अज्ज मम गेहे भिक्खत्थं तुम्हे किं आगया?’ मुणी कहेइ—‘तुम्हाणं घरं न जाणमि, तं कत्थं वससि?’ सेट्ठी वियारेइ मुणी असच्चं कहेइ । पुणरवि पुट्टं, ‘कस्स वि गेहे बलाए सह वट्टा कया किं?’
- 3) अघेगदा पोम्मखंडपुरेहि आंगतूण समुद्दत्तो वणिपुत्तो तत्थ सच्चघोस—पासम्हि आगओ । अणग्घाणि पंच—माणिक्काणिं धारिदूण परदीवम्हि—दव्वं उपज्जेदुं गदो
- 4) गामाओ छप्पुरिसा भत्तं घेत्तूण णिग्गया रण्णं । सव्वे वि परसु—हत्था किर दारुं छिंदिमो अम्हे ॥
- 5) सो अत्थो जो हत्थे तं मित्तं जं निरंतरं वसणे । तं रूवं जत्थ गुणा तं विन्नाणं जहिं धम्मो ॥
- 6) सो च्चिय कीरइ मित्तो जो च्चिय पत्तम्मि वसण समयम्मि । न हु होइ पराहुत्तो सेलसिला घडिय पुरिसो व्व ॥

प्र.3 शेतकरी आपल्या संपत्तीचा वाटा कसा करीत असे याचे विश्लेषण स्पष्ट करा.

10

किंवा

मायबोली प्राकृत भाषेचे प्रकार व महत्ता याचे विश्लेषण करा.

प्र.4 लेस्सा म्हणजे काय हे उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional ECONOMIC (Paper - I)
Indian Economy (19101126)

Day & Date: Monday, 03-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) सन ---- च्या जणगणनेनुसार भारताची लोकसंख्या 121 कोटी होती.
 अ) 2011   ब) 2001
 क) 1970   ड) 1990
- 2) नवीन लोकसंख्या धोरण ---- या वर्षी जाहिर झाले.
 अ) सन 2005   ब) सन 2010
 क) सन 2000   ड) सन 1995
- 3) उष्मांक ही संकल्पना ---- च्या मोजमापाशी निगडीत आहे.
 अ) गुंतवणूक   ब) दारिद्र्य
 क) भांडवल   ड) शेती
- 4) ---- हे भारतातील बेरोजगारीचे कारण आहे.
 अ) जादा लोकसंख्या   ब) कमी उत्पन्न
 क) हंगामी शेती   ड) वरील सर्व
- 5) वाढत्या किंमतीच्या वेळी पैशाचे मुल्य ---- राहते.
 अ) घटते   ब) वाढते
 क) स्थिर   ड) वरील पैकी नाही
- 6) भारतात काळ्या पैशाच्या अस्तित्वामुळे ---- अर्थव्यवस्था निर्माण झाली आहे.
 अ) समांतर   ब) अप्रगत
 क) वैधानिक   ड) प्रगत
- 7) उच्च पैदाशीच्या बीयाणांचा कार्यक्रम ---- संबंधीत आहे.
 अ) निलक्रांती   ब) धवलक्रांती
 क) हरितक्रांती   ड) कृष्णक्रांती
- 8) ---- हा भारतीय लोकांचा मुख्य व्यवसाय आहे.
 अ) वाहतुक   ब) व्यापार
 क) शेती   ड) उद्योग

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) वाढत्या लोकसंख्येवर कोणतेही तीन उपाय सुचवा.
  - 2) लोकसंख्या धोरण 2000 थोडक्यात लिहा.
  - 3) बेरोजगारीची संकल्पना थोडक्यात लिहा.
  - 4) भाववाढीवर कोणत्याही तीन उपाय योजना लिहा.
  - 5) शेतीच्या अल्प उत्पादकतेवर उपाय लिहा.
  - 6) हरितक्रांतीची वैशिष्टे थोडक्यात लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- भारतातील दारिद्र्याची कारणे सविस्तर लिहा.
- किंवा**
- भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे स्थान स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.** **10**
- भारतातील अतिरिक्त लोकसंख्येची कारणे व उपाय सविस्तर लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional ECONOMIC (Paper - I)
Indian Economy (19101126)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives and rewrite the sentences. **08**

- 1) According to _____ census total population of India was 121 crores.
a) 2011   b) 2001
c) 1970   d) 1990
- 2) New population policy announced in _____ years.
a) 2005   b) 2010
c) 2000   d) 1995
- 3) The concept of calories is related to the measurement of _____.
a) investment   b) poverty
c) capital   d) agriculture
- 4) _____ is the reason of the Unemployment in India.
a) Over population   b) Low income
c) Seasonal agriculture   d) all of above
- 5) In the condition of increasing prices, the value of money is _____.
a) decreases   b) increase
c) constant   d) none of these
- 6) Availability of black money has created _____ economy in India.
a) parallel   b) undeveloped
c) legal   d) developed
- 7) High yielding Varsity seeds program associated with _____.
a) blue revolution   b) white revolution
c) green revolution   d) black revolution
- 8) _____ is main occupation of Indian people.
a) Transporting   b) Trade
c) Farming   d) Industry

Q.2 Write short answers. (Any four) **12**

- 1) Suggest any three remedies on increasing population.
- 2) Write population policy 2000 in brief.
- 3) Write concept of unemployment in brief.
- 4) Suggest any three remedies on increasing prices.
- 5) Write measures to improve the low agriculture productivity.
- 6) Write features of green revolution in brief.

Q.3 Write answer any one of the following. **10**

Write the causes of Indian poverty.

OR

Explain the place of agriculture, in Indian economy.

Q.4 Write answer of the following question. **10**

Write the causes of over population and suggest the measures on over population.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional AIHC&A (Paper – I)
Civilization of Ancient India up to 6th Century B.C. (19101121)

Day & Date: Monday, 03-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) भारतात आलेख लेखनाची सुरुवात ---- या राजाच्या काळापासून झाली.
अ) धनानंद
क) सम्राट अशोक
ब) चंद्रगुप्त मौर्य
ड) समुद्रगुप्त
- 2) 'इंडिका' हा ग्रंथ ---- यांनी लिहिला.
अ) प्लीनी
क) फाहियान
ब) टॉलेमी
ड) मेगोस्थेनिस
- 3) मानवाने शेती करण्यास ---- काळात सुरुवात केली.
अ) पुराश्मयुग
क) नवाश्मयुग
ब) मध्याश्मयुग
ड) यापैकी नाही
- 4) सिंधु संस्कृतीचा शोध ---- यांनी लावला.
अ) दयाराम सहानी
क) जॉन मार्शल
ब) विल्यम जोन्स
ड) मॉर्टिन व्हिलर
- 5) सिंधु संस्कृतीमध्ये ---- येथे जहाजाची गोदी आढळली.
अ) हडप्पा
क) रंगपुर
ब) मोहेंजोदारो
ड) लोथल
- 6) वैदिक काळात ---- ही प्रमुख देवता होती.
अ) अग्नी
क) रुद्र
ब) वरुण
ड) इंद्र
- 7) त्रिरत्ने ---- धर्माशी संबंधित आहेत.
अ) बौध्द
क) हिंदु
ब) जैन
ड) वैदिक
- 8) गौतम बुद्धाचे जन्मस्थान ---- येथे आहे.
अ) लुम्बिनी
क) सारनाथ
ब) गया
ड) राजगृह

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) शिलालेखांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) पुराश्मयुगीन दगडी हत्याराची वैशिष्टे विशद करा.
  - 3) सिंधु संस्कृतीच्या शोधाची माहिती द्या.
  - 4) सिंधु संस्कृतीच्या विनाशाची कारणे विशद करा.
  - 5) जैन धर्मातील पंच अणुव्रते स्पष्ट करा.
  - 6) वैदिक काळातील इंद्र व अग्नी देवतेचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.3 दीर्घतरी प्रश्न (दोनपैकी एक) 10
- प्राचीन भारताच्या अभ्यासासाठी परकीय प्रवासवृत्तांताचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- किंवा**
- सिंधु संस्कृतीमधील नगररचनेची ठळक वैशिष्टये विशद करा.
- प्र.4 दीर्घतरी प्रश्न 10
- गौतम बुद्धाचे जीवन व त्यांची मुख्य शिकवण स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional AIHC&A (Paper – I)
Civilization of Ancient India up to 6th Century B.C. (19101121)

Day & Date: Monday, 03-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) In India, Inscription writing was started during _____ King.
  - a) Dhananand
  - b) Chandragupta Maurya
  - c) Samrat Ashok
  - d) Samudragupta
- 2) 'Indica' was written by _____.
  - a) Pliny
  - b) Tolemy
  - c) Fahien
  - d) Megasthenes
- 3) During _____ age man began to cultivate.
  - a) Palaeolithic
  - b) Mesolithic
  - c) Neolithic
  - d) None of these
- 4) _____ discovered the Indus Valley Civilization.
  - a) Dayaram Sahani
  - b) William Jones
  - c) John Marshall
  - d) Mortien Wheeler
- 5) In the Indus Valley Civilization, Dockyard has found at _____.
  - a) Harappa
  - b) Mohenjo-Daro
  - c) Rangpur
  - d) Lothal
- 6) _____ was the main God in the Vedic period.
  - a) Agni
  - b) Varun
  - c) Rudra
  - d) Indra
- 7) Tri Ratne are related to _____ religion.
  - a) Bouddha
  - b) Jain
  - c) Hindu
  - d) Vedic
- 8) The birth place of Gautam Buddha is _____.
  - a) Lumbini
  - b) Gaya
  - c) Sarnath
  - d) Rajgriha

Q.2 Write short answers. (Any four out of six)**12**

- 1) Explain the importance of inscriptions.
- 2) Describe the main features of the Paleolithic tools.
- 3) Give the information of discoveries in Indus Valley civilization.
- 4) Write the causes of decline the Indus Civilization
- 5) State the Panch Anuvratas of Jainism.
- 6) Give the importance of Indra and Agni in Vedic Period.

- Q.3 Broad answers question. (any one out of two)** **10**
Explain the importance of Foreign travel account for the study of Ancient India.
OR
Describe the salient features of Town planning of Indus Valley Civilization.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
State the life and main teaching of Gautam Buddha.

Seat No.	
-------------	--

**B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional HISTORY (Paper-I)**

Chhatrapati Shivaji Maharaj and His Times (1600-1707) (19101132)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) ---- हे रायगडाचे जुने नाव होते.
अ) कोंढाणा ब) रायरी
क) पुरंदर ड) तोरणा
- 2) ---- यांने पन्हाळा किल्यास वेढा दिला होता.
अ) अफझलखान ब) फाजलखान
क) सिद्दी जोहर ड) दिलेरखान
- 3) छत्रपती शिवाजी महाराज यांचा जन्म ---- किल्यावर झाला.
अ) शिवनेरी ब) रायगड
क) राजगड ड) तोरणा
- 4) अफझलखान हा ---- चा सरदार होता.
अ) निजामशाही ब) आदिलशाही
क) कुतुबशाही ड) मोगल
- 5) लाल महाल ---- येथे आहे.
अ) चाकण ब) सुपे
क) इंदापूर ड) पुणे
- 6) छ. शिवाजी महाराज यांनी ---- बरोबर पुरंदरचा तह केला.
अ) जयसिंग ब) रामसिंग
क) अफझलखान ड) दिलेरखान
- 7) छ. शिवाजी महाराज यांचा राज्याभिषेक ---- येथे झाला.
अ) प्रतापगड ब) सिंहगड
क) रायगड ड) पुरंदर
- 8) ---- हा किताब जावळीच्या मोरे यांना दिला जाई.
अ) प्रधान ब) सुभेदार
क) पेशवा ड) चंद्रराव

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) राजमाता जिजाबाई
  - 2) शहाजी राजे
  - 3) अफझलखान
  - 4) पुरंदरचा तह
  - 5) पन्हाळ्याचा वेढा
  - 6) आग्रा भेट
- प्र.3 जावळी मोहिमेची कारणे सांगा. 10
- किंवा**
- महाराजांच्या कर्नाटक मोहिमेची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या राज्याभिषेकाची कारणे स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional HISTORY (Paper-I)**

Chhatrapati Shivaji Maharaj and His Times (1600-1707) (19101132)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative.

08

- 1) _____ was the old name of Raigad.
  - a) Kondhana
  - b) Rayari
  - c) Purandar
  - d) Torna
- 2) The Fort Pannhala was seized by _____.
  - a) Afzal Khan
  - b) Fajal Khan
  - c) Siddi Johar
  - d) Diler Khan
- 3) Chhatrapati Shivaji Maharaj was born at _____ fort.
  - a) Shivaneri
  - b) Raigad
  - c) Rajgad
  - d) Torna
- 4) Afzal Khan was the sardar of _____.
  - a) Nizamshahi
  - b) Adilshahi
  - c) Qutubshahi
  - d) Mughal
- 5) Lal Mahal is situated at _____.
  - a) Chakan
  - b) Supe
  - c) Indapur
  - d) Pune
- 6) Chht. Shivaji Maharaj signed treaty of Purandar with _____.
  - a) Jaysing
  - b) Ramsing
  - c) Afzal Khan
  - d) Diler Khan
- 7) Chhatrapati Shivaji Maharaj coronated at _____.
  - a) Pratapgad
  - b) Sinhgad
  - c) Raigad
  - d) Purandar
- 8) _____ title was given to the More of Javli.
  - a) Pradhan
  - b) Subhedar
  - c) Peshwa
  - d) Chandrarao

Q.2 Write short answer on any FOUR of the following.

12

- 1) Rajmata Jijabai
- 2) Shahaji Raje
- 3) Afzal Khan
- 4) Treaty of Purandar
- 5) Panhala Seize
- 6) Visit of Agra

Q.3 Explain the causes of Javli expedition. **10**

OR

Explain the causes of Karnataka expedition.

Q.4 Explain the Causes of coronation of Chhatrapati Shivaji Maharaj. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional LINGUISTICS (Paper - I)
Introduction to Linguistics (19101120)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following by choosing the correct alternative. 08

- 1) Minimal pairs are pairs of words or phrases in a particular language, spoken or signed, that differ in only _____ phonological element and have distinct meanings.

a) 1	b) 2
c) 3	d) 4
- 2) Identify the Fricatives sound _____.

a) /v/	b) /b/
c) /m/	d) /s/
- 3) The word '**Peacock**' has how many syllables?

a) 1	b) 2
c) 3	d) 4
- 4) The word "Indian" has three syllables with the stress on the _____ Syllable.

a) 1 st	b) 2 nd
c) 3 rd	d) 4 th
- 5) It is generally agreed that there are approximately _____ sounds in English.

a) 08	b) 12
c) 24	d) 44
- 6) There are _____ Consonants in English.

a) 08	b) 12
c) 24	d) 44
- 7) Find out the voiced consonants _____.

a) /p/	b) /d/
c) /f/	d) /v/
- 8) There are _____ Front vowels in English.

a) 04	b) 12
c) 24	d) 05

Q.2 Write a Short Answers. (Any Four)**12**

- 1) Draw a diagram of vowel area indicating Back vowels.
- 2) Write a Short Note on Front Vowels.
- 3) Transcribe the following words phonemically.
  - a) Bloom
  - b) Psychology
  - c) Doctor
- 4) Write down two definitions of Language.
- 5) What is Minimal Pairs? Explain with examples.
- 6) Draw a diagram of organ of Speech.

Q.3 a) Write a detailed note on synchronic and diachronic approaches in linguistics?**10****OR**

- b) Explain the characteristics of Human language.

Q.4 Define the branches of Linguistics: Phonetics, Phonology, Morphology, Syntax, Semantics and Pragmatics.**10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional MARATHI (Paper-II)
Sahityaranga (BA221214)**

Day & Date: Friday, 21-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) नवा शिपाई ही कविता कोणी लिहिली आहे?
  - अ) केशवसुत
  - ब) विंदा करंदीकर
  - क) नामदेव ढसाळ
  - ड) शांता शेळके
- 2) 2006 साली विंदा करंदीकर यांना कोणता पुरस्कार मिळाला?
  - अ) पद्मश्री
  - ब) पद्मभूषण
  - क) ज्ञानपीठ
  - ड) जनस्थान
- 3) पेला अर्धा सरला आहे असं सुद्धा म्हणता येतं. या ओळी कोणत्या कवितेतील आहेत?
  - अ) ग्रंथ आमची साथी
  - ब) येथला प्रत्येक हंगाम
  - क) पैठणी
  - ड) सांगा कसं जगायचं
- 4) हौशानं हौस केली या कवितेतील नार कोठे नेली आहे.
  - अ) पुणे
  - ब) मुंबई
  - क) कोल्हापूर
  - ड) पंढरपूर
- 5) गोलापिठा कवितासंग्रह कुणी लिहिले आहे?
  - अ) नामदेव ढसाळ
  - ब) प्रज्ञा लोखंडे
  - क) लोकनाथ यशवंत
  - ड) यापैकी नाही
- 6) रावसाहेब कुंवर यांचा जन्म कोणत्या जिल्ह्यात झाला?
  - अ) पुणे
  - ब) परभणी
  - क) धुळे
  - ड) नांदेड
- 7) शांता शेळके यांच्या कविता कोणत्या स्वरूपाच्या आहेत?
  - अ) सामाजिक
  - ब) निसर्ग
  - क) प्रेम
  - ड) आत्मनिष्ठ
- 8) काजळी व अर्थ या कविता कोणी लिहिल्या आहेत?
  - अ) मुनेरबी शेख
  - ब) प्रज्ञा लोखंडे
  - क) केशवसुत
  - ड) शांता शेळके

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4)

- 1) मंगेश पाडगावकर यांनी ग्रंथांचे कोणते फायदे सांगितले आहेत?
- 2) प्रज्ञा लोखंडे यांच्या काव्यलेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 3) नामदेव ढसाळ यांचा परिचय करून द्या.
- 4) गावाचं शहरीकरण होतयं असे रावसाहेब कुंवर का म्हणतात?
- 5) केशवसुत यांचा नवा शिपाई कसा आहे?
- 6) आईबापानं लेक दिली या कवितेतील लेकीच्या अवस्थेचे वर्णन करा.

प्र.3 'घेता' या विंदा करंदीकर यांच्या कवितेची वैशिष्ट्ये लिहा.

10

किंवा

हे राष्ट्र देवतांचे या कवितेचा आशय लिहा.

प्र.4 'माझा आवडता साहित्यिक' या विषयावर निबंध लिहा.

10

(8) سہراب کا تعلق ملک----- سے تھا۔

(A) ترکی۔ (B) توران۔ (C) افغانستان۔ (D) جرمنی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار/04)

(1) گدڑی کے واقعے کو تحریر کیجئے۔

(2) بلدیو سنگھ کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

(3) صنف انشائیہ کی تعریف لکھیے۔

(4) مولوی وحید الدین سلیم کے گھر کا نقشہ بیان کیجئے۔

(5) منشی پریم چند کے زندگی کے حالات قلمبند کیجئے۔

(6) مرزا کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

(1) ڈراما 'رسم و سہراب' کا خلاصہ لکھیے۔

(2) افسانہ 'بھولا' کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. سبق 'حقیقی عظمت' کا خلاصہ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional KANNADA (Paper - II)
Modern Poetry and Drama (BA221215)

Day & Date: Friday, 21-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಮಾಳಿಯ ಅಪ್ಪ -
    - 1) ತಿಮ್ಮ
    - 2) ಜಿತೇಂದ್ರ
    - 3) ಪೂಜಾರಿ
    - 4) ನಾರಾಣಚಾರಿ
  - 2) ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಿನ್ನರಿ ಬಾರಿಸುವವ -
    - 1) ಶಂಭು
    - 2) ಪಾಪಣ್ಣ
    - 3) ಉಮೇಶ
    - 4) ಈರಗಾ
  - 3) ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ ಇದೊಂದು -
    - 1) ನಾಟಕ ಸಂಕಲನ
    - 2) ಕತಾ ಸಂಕಲನ
    - 3) ಕಾದಂಬರಿ
    - 4) ಕಾವ್ಯ
  - 4) ನಾಯಿ ಮರಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನು -
    - 1) ಈರಗಾ
    - 2) ಮಿನಿಸ್ಟರ್
    - 3) ಪಪಣ್ಣ
    - 4) ದುರ್ಗಪ್ಪ
  - 5) ಮಧುಗಿರಿ ಪಟ್ಟಣದ ಅಗಸ -
    - 1) ಸಿದ್ಧಯ್ಯ
    - 2) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
    - 3) ಕಾಳ
    - 4) ನೀಲ
  - 6) ಸಾಯುತ್ತಿವೆ ನದಿಗಳು ಕವಿತೆಯ ಕವಯತ್ರಿ
    - 1) ವಿಜಯಶ್ರೀ
    - 2) ಶಾಂತಾ ಕಣವಿ
    - 3) ವೈದೇಹಿ
    - 4) ಮಾಲತಿ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ
  - 7) ಹೋರಾಟದ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ----- ನದಿಗಳು.
    - 1) ಸಾವಿರಾರು
    - 2) ನೂರಾರು
    - 3) ಹತ್ತಾರು
    - 4) ಮೂರಾರು
  - 8) ಗೋಡೆಗೆ ತೂಗುಹಾಕಿದ ಫೋಟೋಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಗೂಡುಕಟ್ಟಿದ ಹಕ್ಕಿ
    - 1) ಕಾಗೆ
    - 2) ಗುಬ್ಬಿ
    - 3) ಗಿಡುಗ
    - 4) ಗಿಳಿ

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ

- 1) ನಾವು ವಿಲಯರುದ್ಧರು
- 2) ಅಬಬಾ ---- ನಿಮ್ಮ ಭಾಳ ದೊಡ್ ವಂಶ ಬಿಡಪ್ಪ
- 3) ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಬಂದೂಕದ ಗುಡಾಣ
- 4) ಬಯಕೆ ತೋಟದ ಬೇಲಿಯೊಳಗ ಕರಣಗಣದಿ ರಿಂಗಣ
- 5) ಓದಬೇಕಂತಾ ಮನಸಿಲ್ಲಾ
- 6) ಅಮ್ಮಾ ಗಂಟು ಗಂಟೂ

ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

10

- 1) ಮಾಳಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಕ್ರೂರತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿತ್ರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಮಾಲತಿ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಪರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

ನಾಯಿಮರಿ ನಾಟಕದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಣ್ಣಿಸಿರಿ.

- Q.3** What is a farce? Discuss the one-act play 'The Boor' as a farce. **10**
OR
Discuss the significance of the title 'The miracle merchant'?
- Q.4** Define and explain the elements of one-act play with examples from the plays you have studied. **10**

- प्र.2** निम्नलिखित में से चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- अ) 83,90,49 इन अंकों को देवनागरी लिपि में लिखिए।
ब) वचन की परिभाषा देकर उसके प्रकारों के नाम लिखिए।
क) साक्षात्कार प्रक्रिया के चरणों के नाम लिखिए।
ड) पुल्लिंग शब्द किसे कहते हैं?
इ) 'पानी' कविता का संक्षेप में भावार्थ लिखिए।
ई) 'कष्टों से भागना कायरता है, यह पत्र भगत सिंह ने क्यों लिखा था।
- प्र.3** अ) 'पत्थर की बेंच' कविता का भावार्थ लिखिए। **10**
अथवा
ब) पठित दोहों के आधार पर 'रहीम' के 'नीति संबंधी' विचार स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4** प्रेमचंद द्वारा लिखित 'महाजनी सभ्यता' लेख का सारांश लिखिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional SOCIOLOGY (Paper – II)
Introduction to Sociology (BA221229)

Day & Date: Saturday, 22-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 बहुपर्यायी प्रश्न.

08

- 1) समाजमान्य जीवन पद्धतीतील बदल म्हणजे ——— होय.
 अ) सामाजिक परिवर्तन   ब) सामाजिक स्तरीकरण
 क) सामाजिक विचलन   ड) सामाजिक अनुचलन
- 2) नवजात अर्भकाचे सामाजिक प्राण्यात रूपांतर करणाऱ्या सामाजिक प्रक्रियेला ——— म्हणतात.
 अ) संस्कृतीकरण   ब) पश्चिमातीकरण
 क) आधुनिकीकरण   ड) सामाजिककरण
- 3) बक्षीस हे ——— सामाजिक नियंत्रणाचे साधन आहे.
 अ) प्रत्यक्ष   ब) अप्रत्यक्ष
 क) सकारात्मक   ड) नकारात्मक
- 4) प्राथमिक समूहातील संबंध हे ——— असतात.
 अ) औपचारिक   ब) अनौपचारिक
 क) अप्रत्यक्ष   ड) यापैकी नाही
- 5) ——— समूह व्यक्तीसाठी आदर्श असतो.
 अ) उप   ब) बही
 क) दुय्यम   ड) संदर्भ
- 6) प्राथमिक समूहाची संकल्पना ——— यांनी मांडली.
 अ) कार्ल मार्क्स   ब) विल्यम समनर
 क) सी.एच. कुले   ड) इरावती कर्वे
- 7) खालीलपैकी कोणते अनौपचारिक नियंत्रणाचे साधन आहे?
 अ) कायदे   ब) पोलीस
 क) न्यायालय   ड) कुटुंब
- 8) दुय्यमसमूहातील संबंध हे ——— असतात.
 अ) औपचारिक   ब) अनौपचारिक
 क) व्यक्तिगत   ड) यापैकी नाही

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- अ) सामाजिक करण्याची साधने कोणती?
ब) सामाजिक वितरण म्हणजे काय?
क) सामाजिक नियंत्रणाचे प्रकार कोणते?
ड) दुय्यम समूहाची वैशिष्ट्य कोणते?
इ) सामाजिक परिवर्तनातील अडथळे कोणते?
ई) सामाजिक गतिशीलतेचे प्रकार कोणते?
- प्र.3** अ) सामाजिक करण्याच्या व्याख्या सांगून सामाजिक करण्याच्या अवस्था स्पष्ट करा? **10**
- किंवा**
- ब) सामाजिक परिवर्तनाच्या व्याख्या सांगून सामाजिक वर्तनाचे घटक स्पष्ट करा?
- प्र.4** प्राथमिक समूहाची संकल्पना स्पष्ट करा? **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional SOCIOLOGY (Paper – II)
Introduction to Sociology (BA221229)

Day & Date: Saturday, 22-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks of the question.

Q.1 Multiple choice question:

08

- 1) _____ are variation from the accepted modes of life.
  - a) Social change
  - b) social stratification
  - c) social deviance
  - d) social conformity
- 2) _____ is the social process with help of which a new born baby is moulded into the social begin.
  - a) Sanskritization
  - b) Westernization
  - c) Modernization
  - d) Socialization
- 3) Award is a _____ agency of social control.
  - a) Direct
  - b) Indirect
  - c) Positive
  - d) Negative
- 4) The relationship in the primary groups are _____.
  - a) Farmer
  - b) Informal
  - c) Indirect
  - d) None of these
- 5) _____ Group is ideal for individual.
  - a) Sub
  - b) Out
  - c) Secondary
  - d) Reference
- 6) _____ Propounded the concept of primary group.
  - a) Karl marks
  - b) William samnar
  - c) C.H. Cooley
  - d) Iravati Karve
- 7) Which of the following is a means of informal social control?
  - a) Law
  - b) Police
  - c) Court
  - d) Family
- 8) The relationship in the secondary social group are _____.
  - a) Formal
  - b) Informal
  - c) Individual
  - d) None of these

Q.2 Write short answer of any four.

12

- a) What are the agency of socialization?
- b) What is the concept of social deviance?
- c) What are the type of social control?
- d) What are the characteristics of secondary group?
- e) What are the obstacles in socail change?
- f) What is the types of social mobility?

- Q.3** a) Define socialization and explain its stage? **10**
OR
b) Define social change and explain the factors of social change?
- Q.4** Explain the concept of primary group? **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Comp)
Communication Skill (BA221201)

Day & Date: Sunday, 23-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct answer and rewrite the sentences.**08**

- 1) '*Does the Education Do Harm*' is about the true sense of education which is found in the _____ world.
  - a) Impractical
  - b) Practical
  - c) Realistic
  - d) Unrealistic
- 2) Mr. John D. Rockefeller states in his _____ that he counts it among his blessings to have been brought up in family of modest means.
  - a) Reminiscences
  - b) Biography
  - c) Autobiography
  - d) Diary
- 3) According to Russell the educator kills _____ in his pupils by teaching them that it is more important to be right than to be original.
  - a) Experiences
  - b) Truths
  - c) Initiative
  - d) Courage
- 4) The mob-mind is allowed the enjoyment of an apparent liberty, while its true freedom is _____ on every side.
  - a) Appreciated
  - b) Worshiped
  - c) Worshipped
  - d) Curtailed
- 5) The Poem '*Remember*' is a _____.
  - a) Sonnet
  - b) Ode
  - c) Lyric
  - d) Ballad
- 6) The ideal profession described in *Ode on Solitude* is _____.
  - a) Farming
  - b) Teaching
  - c) Guiding
  - d) Acting
- 7) Fill in the blanks with the past tense forms of the verb given within the brackets in the following sentence.
 We _____ (go) to Nepal last year.
  - a) go
  - b) going
  - c) went
  - d) gone
- 8) Fill in the blanks with appropriate tense forms in the following sentence.
 I did not _____ (know) that she has joined the department.
  - a) know
  - b) knew
  - c) known
  - d) knowing

Q.2 Write the answers to the following questions. 12

- 1) What is the relation between education and virtue?
- 2) What is the value of education according to Bertrand Russell?
- 3) What is the theme of the poem *Remember*?
- 4) What kind of life does the poet prefer to live in the poem '*Ode on Solitude*'?
- 5) What are the people in the West flattered into believing?
- 6) What is the theme of the poem *Our Earth will not Die*?

Q.3 Write a letter of application for the post of teacher. 10

OR

Write a letter placing an order for the book '*Literary Voyage*' for 50 copies.

Q.4 Write a detailed note on interpersonal intelligence. 10

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) अभ्युपगमाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 2) पद्धती आणि तंत्र यातील फरक स्पष्ट करा.
  - 3) शास्त्रीय पद्धतीत अभ्युपगमाच्या प्रचितीचे महत्त्व काय ते स्पष्ट करा.
  - 4) निसर्ग नियमाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 5) संशोधनातील मुलाखतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 6) संगणक म्हणजे काय?
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- उचित/युक्त अभ्युपगमाच्या अटी स्पष्ट करा.
- किंवा**
- माहिती तंत्रज्ञानाच्या आधुनिक क्षेत्रातील संगणकाचे उपयोग स्पष्ट करा.
- प्र.4** अभ्युपगमाची प्रचिती आणि सिद्धता यातील भेद स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Scientific Method (Comp) (BA221207)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Preliminary conclusion of cause of any phenomenon is called _____.
 a) Verification
 b) Conversion
 c) Obversion
 d) Hypothesis
- 2) It is dangerous to _____ verification of knowledge of flow of current.
 a) Direct
 b) Indirect
 c) Vague
 d) None of these
- 3) Hypothesis should be _____.
 a) Real
 b) Vague
 c) Imaginary
 d) None of these
- 4) Proof of hypothesis is _____.
 a) Doubtful
 b) False
 c) Certain
 d) Incomplete
- 5) _____ Laws are instructive.
 a) Natural
 b) Government
 c) Normative
 d) None of these
- 6) Government laws are _____.
 a) Violable
 b) Obligatory
 c) Natural
 d) None of these
- 7) The information obtained from the Interview and Questionnaire is _____.
 a) True
 b) False
 c) Doubtful
 d) None of these
- 8) Computers are used for which of the following purposes?
 a) Medical
 b) Entertainment
 c) Education
 d) None of these

Q.2 Answer of the following questions (any four out of six) 12

- a) Explain the nature of hypothesis.
- b) Distinguish between method and technique.
- c) Explain why verification of hypothesis is important in scientific method.
- d) Explain the kinds of laws of nature.
- e) Explain the importance of interview in research.
- f) What is computer?

Q.3 Answer any one of the following 10

- a) Explain the conditions of good hypothesis.

OR

- b) Explain uses of computer in the modern field of information technology.

Q.4 Distinguish between verification and proof of hypothesis. 10

Seat No.	
-------------	--

Set P

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Science Technology and Development Paper: II (Comp) (BA221211)

Day & Date: Monday, 24-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ध्वनीची तीव्रता ————— मध्ये मोजली जाते.
अ) डेसीबल   ब) मिलीमीटर
क) सेंटीमीटर   ड) डेसीमल
- 2) ————— सालील भारतामध्ये पहिल्या एड्स रुग्णाची नोंद झाली.
अ) 1980   ब) 1986
क) 1988   ड) 1990
- 3) ————— यांनी रेडिओचा शोध लावला.
अ) जॉन बेअर्ड   ब) मार्कोनी
क) मोर्स   ड) बेल
- 4) मानवी शरीरात पाण्याचे प्रमाण ————— टक्के असते.
अ) 50   ब) 65
क) 70   ड) 75
- 5) ओझोनचया पट्टा वातावरणाच्या ————— स्तरात आहे.
अ) तपांबर   ब) आयनांबर
क) स्थितांबर   ड) यापैकी नाही
- 6) 1 जानेवारी 1966 रोजी राष्ट्रीय सागर शास्त्र संस्थेची स्थापना ————— येथे झाली.
अ) कोलकत्ता   ब) मुंबई
क) चेन्नई   ड) पणजी
- 7) भारतात हरित क्रांतीची सुरुवात ————— साली झाली.
अ) 1965   ब) 1967
क) 1956   ड) 1947
- 8) सोनखत हे ————— प्रकारचे खत आहे.
अ) रासायनिक   ब) सेंद्रिय
क) संयुक्त   ड) कृत्रिम

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) भौगोलिक स्थान प्रणाली म्हणजे काय?
  - 2) समतोल आहार म्हणजे काय?
  - 3) हवा प्रदुषणाचे विघात परिणाम स्पष्ट करा.
  - 4) एडस् म्हणजे काय?
  - 5) इंटरनेट
  - 6) मृदा प्रदुषण
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- कर्करोग कारणे, प्रकार व उपचार याची सविस्तर माहिती लिहा.
किंवा
आधुनिक शेतीच्या समस्या सांगून त्यावरील उपाय योजनेचा सविस्तर वृत्तांत द्या.
- प्र.4** जल प्रदुषणाची कारणे, परिणाम व उपाययोजना विशद करा. **10**

Seat
No.

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Science Technology and Development Paper: II (Comp) (BA221211)**

Day & Date: Monday, 24-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Neat diagram and maps must be drawn wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Sound density is measured in _____.
  - a) Decibel
  - b) Millimeter
  - c) Centimeter
  - d) Decimal
- 2) The First AIDS patient is registered in India in _____.
  - a) 1980
  - b) 1986
  - c) 1988
  - d) 1990
- 3) Radio was invented _____.
  - a) Jon Beard
  - b) Marconi
  - c) Morse
  - d) Bel
- 4) Percentage of water in human body is _____ layer of atmosphere.
  - a) 50
  - b) 65
  - c) 70
  - d) 75
- 5) The ozone layer is found in _____ layer of atmosphere.
  - a) Troposphere
  - b) Ionosphere
  - c) Stratosphere
  - d) None of these
- 6) National Institute of Oceanography established on 1st Jan 1966 at _____.
  - a) Kolkata
  - b) Mumbai
  - c) Chennai
  - d) Panaji
- 7) Green Revolution started in India in _____.
  - a) 1965
  - b) 1967
  - c) 1956
  - d) 1947
- 8) Sonkhat is _____ type of fertilizer.
  - a) Chemical
  - b) Organic
  - c) Compost
  - d) Artificial

Q.2 Answer of the following questions (any four out of six)**12**

- a) What is Global Positioning System?
- b) What is Balanced diet?
- c) Dangerous effects of Air Pollution.
- d) What is mean by AIDS?
- e) Internet
- f) Soil pollution

Q.3 Answer any one of the following**10**

- a) Cancer causes, types and measures in details.

OR

- b) Give an account the problems of modern agriculture and its measures.

Q.4 Give in details the causes, consequences and measures of Water pollution.**10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Marathi (Comp)
Sahityadarpan (BA221203)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) फुंकर ही कविता कोणी लिहिली आहे?
 अ) इंदिरा संत
 ब) बा.भ. बोरकर
 क) वसंत बापट
 ड) लोकनाथ
- 2) प्रिया तेंडुलकर यांच्या कोणत्या पुस्तकास महाराष्ट्र शासनाचा पुरस्कार मिळाला आहे?
 अ) पंचतारांकित
 ब) ज्याचा त्याचा प्रश्न
 क) जन्मलेल्या प्रत्येकाला
 ड) जावे त्यांच्या वंशा
- 3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा जन्म कोणत्या गावी झाला?
 अ) आंबवडे
 ब) महाड
 क) महू
 ड) सोलापूर
- 4) भूदान चळवळीचे जनक म्हणून कोणास ओळखले जाते?
 अ) रामचंद्रपंत अमात्य
 ब) विनोबा भावे
 क) डॉ. अब्दुल कलाम
 ड) म. गांधी
- 5) संत तुकारामांचा जन्म कोणत्या साली झाला?
 अ) 1608
 ब) 1610
 क) 1580
 ड) 1590
- 6) 'एका साळीयाने' हे आत्मचरित्र कोणी लिहीले आहे?
 अ) विनोबा भावे
 ब) लोकनाथ यशवंत
 क) इंदिरा संत
 ड) डॉ. लक्ष्मीनाराण बोल्ली
- 7) 'कावदान' हा कथासंग्रह कोणी लिहिला आहे?
 अ) प्रिया तेंडुलकर
 ब) गणपत जाधव
 क) वामन जाधव
 ड) यापैकी नाही
- 8) मथळा, उपमथळा, घोषवाक्य, बोधचिन्ह हे घटक कशाशी निगडित आहेत?
 अ) नाटय
 ब) घोषणा
 क) जाहिरात
 ड) प्रचार

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) जाहिरात म्हणजे काय?
  - 2) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा परिचय करून द्या.
  - 3) डॉ. ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांचे कार्य लिहा.
  - 4) संत नामदेवांच्या लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 5) 'दसरा' कवितेत कवीने विदारक चित्रण कसे केले आहे?
  - 6) 'जीवाचा आटापिटा' या कवितेत जात शोधण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नांचे वर्णन करा.
- प्र.3 रामचंद्रपंत अमात्य यांनी कोणती राजकर्तव्ये सांगितली आहेत?** **10**
- किंवा**
- 'फुलराणी' कवितेचे रसग्रहण करा.
- प्र.4 रिती दावण या कथेचा आशय तुमच्या शब्दात लिहा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HINDI (Comp.)
Sahityasuman (BA221202)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर लिखिए। 08

- 1) 'सरजू भैया' यह ----- रचना है।
 अ) कहानी
 ब) रिपोर्टाज
 क) निबंध
 ड) रेखाचित्र
- 2) मोहन राकेश का जन्म ----- में हुआ।
 अ) मध्यप्रदेश
 ब) महाराष्ट्र
 क) पंजाब
 ड) केरल
- 3) रात हो गई है। ----- ओर सन्नाटा छा गया है।
 अ) एक
 ब) दोनों
 क) तीनों
 ड) चारों
- 4) ----- खुश होकर उनकी तरफ देखती।
 अ) बहन
 ब) भाभी
 क) माँ
 ड) पत्नी
- 5) तुम दूध-मलाई में नहाओं, मैं ----- को मुहताज रहूँ।
 अ) पानी
 ब) मकान
 क) कपड़ों
 ड) रोटी
- 6) 'इस स्त्री से डरो मत' कविता के कवि ----- हैं।
 अ) मंगलेश डबराल
 ब) कात्यायनी
 क) सविता सिंह
 ड) जयप्रकाश कर्दम
- 7) दो या दो से अधिक पदों के सार्थक समूह को ----- कहते हैं।
 अ) अर्थ
 ब) पद
 क) शब्द
 ड) वाक्य
- 8) किसी व्यापारी से माल मँगाने के लिए जो पत्र भेजा जाता है, उसे ----- कहते हैं।
 अ) पूछताछ
 ब) क्रयादेश
 क) भुगतान
 ड) शिकायती

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) काल के मुख्यतः तीन प्रकार स्पष्ट कीजिए।
  - 2) सरल वाक्य किसे कहते हैं यह स्पष्ट करते हुए उदाहरण दीजिए।
  - 3) शिकायती पत्र के तीन कारण लिखिए।
  - 4) क्रयादेश पत्र की व्याख्या व्यक्त कीजिए।
  - 5) 'मैं किसकी औरत हूँ?' कविता का आशय लिखिए।
  - 6) 'स्त्री की नींद' कविता की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।
- प्र.3** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। **10**
- 'माँ का नमस्कार' कविता का उद्देश्य व्यक्त कीजिए।
- अथवा**
- 'मेरे अधिकार कहाँ हैं?' कविता का महत्त्व विशद कीजिए।
- प्र.4** एक रात रिपोर्ताज का उद्देश्य लिखिए। **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Comp)
Travelogue and Thought Essays (BA221204)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಮೌಂಟ್ ಎವರೆಸ್ಟ್ ಶಿಖರವನ್ನು ಭಾರತೀಯರು - ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
    - 1) ಸಾಗರಮಾತಾ
    - 2) ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ
    - 3) ಸಾಗರ
    - 4) ಗೌರಿಶಂಕರ
  - 2) 'ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ' ಪ್ರವಾಸ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ
    - 1) ಸಿದ್ಧರಾಮ
    - 2) ಕೌಶಿಕ
    - 3) ರೋಹಿತ್
    - 4) ಮಹೇಶ್
  - 3) ಪರಿಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಕಾರಣ ಹಿಂದೆ ಉಳಿಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದವರು -
    - 1) ಹೂಗಾರ ದಂಪತಿಗಳು
    - 2) ಪಾಟೀಲ ದಂಪತಿಗಳು
    - 3) ಪೂಜಾರ ದಂಪತಿಗಳು
    - 4) ಮಾಚಕನೂರ ದಂಪತಿಗಳು
  - 4) ಮರು ಪ್ರಯಾಣದ ವೇಳೆ ಲೇಖಕರಿಗೆ - ಅರಮನೆ ನೋಡುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇತ್ತು.
    - 1) ನೇಪಾಳ
    - 2) ಬಾಂಗ್ಲಾ
    - 3) ಭೂತಾನ
    - 4) ಸಿಕ್ಕಿಂ
  - 5) - ಪಟ್ಟದೇವರು
    - 1) ಹಿಂದಿ
    - 2) ಕನ್ನಡ
    - 3) ಇಂಗ್ಲೀಷ್
    - 4) ಮರಾಠಿ
  - 6) - ದೇವರಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲು.
    - 1) ತಂದೆ
    - 2) ಅಣ್ಣ
    - 3) ತಮ್ಮ
    - 4) ತಾಯಿ
  - 7) ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಿಂತ - ವಿಲ್ಲ.
    - 1) ಧರ್ಮ
    - 2) ದೇವರು
    - 3) ನಾಟಕ
    - 4) ಪಾಠ
  - 8) - ಗಳು ಮಾನವನ ಅದ್ಭುತ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ.
    - 1) ಹಣ್ಣು
    - 2) ಕಣ್ಣು
    - 3) ಗ್ರಂಥ
    - 4) ಪಕ್ಷಿ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ನಮ್ಮವರೇ ವಿದೇಶಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.
- 2) ಸರ್ ನೀವು ಸುಮ್ಮನಿರಿ
- 3) ನಾನು ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರ್ವತದ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಬರುವೆ.
- 4) ಶುದ್ಧ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಬದುಕಿದ್ದಾರೆ.
- 5) ಸಾರ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವದು ಲೇಸು ಕಂಡಯ್ಯ
- 6) ವಿದ್ಯೆಯೆಂಬುದು ಅಭ್ಯಾಸಿಕನ ಕೈವಶ.

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಶಿಕ್ಷಣ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ಅಥವಾ

- 2) 'ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ'ದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :
ಪರೋಪಕಾರ

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Urdu (Comp)
Urdu Poetry (BA221206)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) "قصیدہ دریشان حمید الدولہ" میں ابراہیم ذوق نے اپنے سرپرست ----- کی سخاوت کا ذکر کیا ہے۔

(A) نواب حمید الدولہ۔ (B) نواب سراج الدولہ۔

(C) نواب آصف الدولہ۔ (D) نواب ایبٹاز علی شاہ۔

(2) رہیں مسکراتی حسین وادیاں

رہیں شاد جنگل کی شہ زادیاں

مذکورہ بالا شعر ----- سے لیا گیا ہے۔

(A) نظم بنجارہ نامہ۔ (B) نظم فرضی لطیفہ۔

(C) نظم آدمی نامہ۔ (D) مثنوی امن نامہ۔

(3) تلمیذ رحمانی یہ لفظ نظم ----- میں استعمال کیا گیا ہے۔

(A) بنجارہ نامہ۔ (B) برکھاڑت۔

(C) صبح آزادی۔ (D) سید کی لوحِ ثریت۔

(4) "نظم سید کی لوحِ ثریت" علامہ اقبال کے اردو مجموعہ کلام ----- میں شامل ہے۔

(A) اسرارِ خودی۔ (B) بانگِ درا۔

(C) ارمغانِ حجاز۔ (D) بال جبرئیل۔

(5) اکبر الہ آبادی کو ----- کہا جاتا ہے۔

(A) قائد اسلام۔ (B) مہذب شاعر۔ (C) شاعرِ بے دماغ۔ (D) لسانِ العصر۔

(6) مولانا الطاف حسین حالی کو برطانیہ حکومت نے ----- خطاب سے نوازا تھا۔

(A) شمس العشاق۔ (B) شمس العلماء۔ (C) ملک الشعراء۔ (D) فخر ادبیات۔

(7) احسرت موبانی کا اصل نام----- ہے۔
 (A) سید فضل الحسن۔ (B) سید اکبر حسین۔ (C) محمد تاج الحق۔ (D) ولی محمد۔

(8) "نظم صبح آزادی"----- کی تحریر کردہ شعری تخلیق ہے۔
 (A) جاں نثار اختر۔ (B) علامہ اقبال۔
 (C) جوش ملیح آبادی۔ (D) فیض احمد فیض۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

(1) درج ذیل شعر کی تشریح کیجئے۔

خدا وہ دردِ محبت ہر ایک کو بخشنے
 کہ جس میں روح کو تسکین پائی جاتی ہے۔

(2) درج ذیل شعر کی تشریح کیجئے۔

کوئی محرم نہیں ملتا جہاں میں
 مجھے کہنا ہے کہ کچھ اپنی زباں میں

(3) درج ذیل شعر کی تشریح کیجئے۔

دیدہ حیراں نے تماشا کیا
 دیر تلک وہ مجھے دیکھا کیا

(4) "مثنوی امن نامہ" کا مرکزی خیال تحریر کیجئے؟

(5) "قصیدہ در شان حمید الدولہ" کا مرکزی خیال لکھیے؟

(6) میر انیس کا شاہکار مرثیہ "جناب علی اصغر کی شہادت" کا مرکزی خیال لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

(1) نظیر اکبر آبادی کی تحریر کردہ نظم "بخارہ نامہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں مفصل لکھیے؟

(2) علامہ اقبال کی شاہکار "سید کی لوحِ تربت" کا خلاصہ مفصل تحریر کیجئے؟

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

(1) "فرضی لطیفہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں مفصل لکھیے۔

- प्र.2 अधोलिखितेषु षड्सु चतुर्णां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत. 12**
- 1) मन्थरकौलिक – कथायाः सारः ।
  - 2) वयं पंचोत्तरम्, सारः ।
  - 3) दिनचर्या कथायाः सारः ।
  - 4) पंचतंत्र परिचय ।
  - 5) वर्ण परिचय ।
  - 6) व्यायामाचे लाभ ।
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं लिखत. 10**
- 1) निबंध लेखनाचा परिचय लिहून, स्वेच्छया कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.
  - 2) राजा दानपरो नित्यम् इह कीर्तिम् अवाप्य च । तत् प्रभावात् पुनः स्वर्गं स्पृष्ट्वते त्रिदशैः सह । स्पष्टीकरण करा.
- प्र.4 संस्कृते जीविकोर्पाजनस्य कानि साधनानि सन्ति तेषां वर्णन करा. 10**

प्र.2 गद्य/पद्य भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) ससुराओ किंचि वि धणं न लब्भइ त्ति पुत्तवहूहिं सो थेरवणिगो अवमणिज्जइ । ताओ भणंति—‘भो सुसरं, निच्चं घरम्मि किं चिट्ठसि? अम्हाणं मुहाइं किं पासिउं इच्छसि? तुज्झ लज्जा वि किं न एइ? गच्छाहि पुत्ताणं आवणे ।’
- 2) कालाणुक्कमेण सो वाणिओ वुड्ढो जाओ । तेण चिंतियं ‘ममम्मि कालगयम्मि सव्वे पुत्ता धणस्स कए कलहं करिस्संति । एवं न जुत्तं तओ तेण नियवित्तस्स चउभागा कारुण पुत्ताणं अप्पिया । सो वि धम्मा—आराहण—परो निच्चिंतो कालं गमेइ’
- 3) इंदमउड—मणिं अवि अहं आणएमि’ त्ति गलगज्जिदं कादूण सुज्जणामो चोरो कवडेणं खुल्लगो भोदूण, अदिकाय किलेसेणं गाम—णयरक्खोहं कुणंतो कमेण तंबलित्त—णयरिं गदो । गाम—णयरक्खोहं कुणंतो कमेण तंबलित्त—णयरिं गदो ।
- 4) इत्थेव आसि सेट्ठी सागरदत्तो त्ति नाम दविणड्ढो । अइदविणरक्खणज्जण परायणो सव्वकालं पि ।।
- 5) करिसण हट्ठकलंतर वणिज्जप मुहे धणज्जणोवाए । विविहे सो कुणइ सया अगणंतो अप्पणो दुक्खं ।।
- 6) न य मे दिन्नं दाणं न विलसियं विविहभोगभंगीहिं । नासो वि य लच्छीए जाओ तो जामि रायउले ।।

प्र.3 अनर्थात अडकलेल्या कुबेरदत्तास साध्वीने कसे स्थिर केले हे ‘जीवण वैचित्तं’ द्वारे स्पष्ट करा. 10

किंवा

राजाने विचारलेल्या प्रश्नाचे चतुरमंत्री कन्येने उत्तर कसे दिले ते स्पष्ट करा.

प्र.4 ‘किवणस्स फलं’ काव्यातील कंजूष श्रेष्ठीला चोराने धडा कसा शिकविला हे स्पष्ट करा. 10

- प्र.2 अधोलिखितेषु षड्सु चतुर्णां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत. 12**
- 1) प्राणानां विपर्ययः, कथायाः सारः ।
  - 2) वृक्षायुर्वेदः इति कथायाः सारः ।
  - 3) संधिपरिचय ।
  - 4) उच्चारणस्थानानि ।
  - 5) अव्ययीभावसमास ।
  - 6) बहुव्रीहिसमास ।
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं लिखत. 10**
- 1) सुभाषितमयैर्द्रव्यैः संग्रहं न करोति यः । सोऽपि प्रस्तावयज्ञेषु कां प्रदास्यति दक्षिणाम् ।
इति स्पष्टीयत ।
  - 2) उत्तिष्ठत जागृत प्राप्य वरान्निबोधत । क्षुरस्य धारा निशिता दुरत्यया दुर्ग
पथस्तत्कवयो वदन्ति । इति सन्दर्भसहितं स्पष्टं कुरुत ।
- प्र.4 समासस्य लक्षणं लिखित्वा सभेदं उदाहरणसहितं वर्णनं कुरुत । 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional Persian (Paper-II)
Persian Literature (BA221219)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative 08

- (1) سیاہ گوش نے۔۔۔۔۔۔۔۔ کی ملازمت اختیار کی تھی۔
 (A) ہاتھی۔ (B) شیر۔ (C) چیتا۔ (D) اونٹ۔
- (2) ایک۔۔۔۔۔۔۔۔ ایک ناگفتہ بہہ مرض میں مبتلا ہوا تھا۔
 (A) قاضی۔ (B) جلاد۔ (C) بادشاہ۔ (D) وزیر۔
- (3) روزِ دگر از من و تو بگذشت۔
 درج بالا مصرعے میں صنعتِ۔۔۔۔۔۔۔۔ پائی جاتی ہے۔
 (A) لف و نشر۔ (B) استعارہ۔ (C) اغراق (D) تضاد۔
- (4)۔۔۔۔۔۔۔۔ نے سوئی سے کہا کہ میرا جسم لاغر، کمزور ہے لیکن تو میرے اتحاد کے بغیر کیا کر سکتی ہے۔
 (A) دھاگے۔ (B) چشمے۔ (C) سنگ۔ (D) مرغ۔
- (5)۔۔۔۔۔۔۔۔ نے سلیمانؑ سے کہا کہ مجھ میں یہ صنعت ہے کہ میں زمین کی گہرائی میں موجود پانی کو دیکھ لیتا ہوں۔
 (A) کوا۔ (B) ہدہد۔ (C) کبوتر۔ (D) چیل۔
- (6) عمر خیام حکمت میں۔۔۔۔۔۔۔۔ کے ہم رتبہ تھے۔
 (A) حیان۔ (B) فردوسی (C) بوعلی سینا۔ (D) البیرونی۔

(7) رسالہ 'ایران شہر' ----- کا جاری کردہ ہے۔

- (A) سعید نفیسی۔
 (B) پروین اعتصامی۔
 (C) ایرج مرزا۔
 (D) حسین کاظم زادہ۔

(8) 'مرد ہندی' سے مراد ----- ہیں۔

- (A) گوتم بدھ۔ (B) مہاویر۔ (C) چندر گیت۔ (D) اشوک۔

Q.2 Write short answer: (Any Four /04)

12

(1) صنفِ مثنوی کی تعریف مثال کے ساتھ لکھیے۔

(2) سعدی شیرازی کی حیات کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

(3) ہد ہد کے دعوے پر کوئے نے کیا طعنہ نرزی کی؟

(4) تمدنِ صحیح سے حسین کاظم زادہ کی کیا مراد ہے؟

(5) حسین کاظم زادہ نے اپنے نفس کو پہچاننے کے لیے تین میز انوں کا ذکر کیا ہے ان میں سے اولین میزان کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

(6) حبشی غلام حسیب کے واقعہ کو تحریر کیجیے۔

Q.3 Answer any one of the following questions:

10

A) Write a brief account of the life of Parveen Etesami and write down the summary of her poem (Munazrah-e-Nakh-o Soozan)

مناظرہٴ نخ سوزن

B) Explain the following couplets.

(1) خاری کہ بزیر پای ہر حیوانی ست

زلفِ صمنی و ابروئی جانانی ست

ہر خشت کہ بر کنگرہٴ ایوانی ست

انگشتِ وزیری و سر سلطانی ست

(2) دل ستر حیات را کماہی دانست
 در موت ہم اسرار الہی دانست
 امروز کہ با خودی ندانستی ہیچ
 فردا کہ ز خود روی چه خواهی دانست
 (3) گرازی پی شہوت و ہوا خواہی رفت
 از من خبری کہ بی نوا خواہی رفت
 بنگر چه کسی واز کجا آمدہ ای
 می دان کہ چه می کنی کجا خواہی رفت

Q.4 Translate the following passage:

10

مردم آزارے راحکایت کنند کہ سنگے بر سر صالکے زد۔ درویش را مجال انتقام نہ بود۔ سنگ را نگاہ می داشت
 تا زمانے کہ ملک را بر اس لشکری کی خشم آمد و در چاہ کرد۔ درویش اندر آمد و سنگ بر سرش کوفت۔ گفتا تو کیمیتی و ایس
 سنگ چر زدی۔ گفت من فلانم و ایس ہماں سنگ ست کہ در فلاں تاریخ بر سر من زدی۔ گفت چندیں روز گار کجا
 بودی۔ گفت از جاہت اندیشہ می کردم اکنون کہ در چاہت دیدم فرصت غنیمت دانستم

مثنوی

ناسزائے را کہ بنی بختیار
 علاقاس تسلیم کردند اختیار
 چوں نداری ناخن درندہ تیز
 یا بداں آن بہ کہ کم گیری ستیز
 ہر کہ با فولاد بازو پنچہ کرد
 ساعد میمیں خود را رنجہ کرد
 باش تاد ستش بندد روز گار
 پس بکام دوستاں مغزش بر آر

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional GEOGRAPHY (Paper - II)
Human Geography (BA221226)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 4) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) — यांना मानवी भूगोलाचे जनक असे म्हणतात.
 अ) फ्रेडरिक रॅटझेल्   ब) कार्ल रिटर
 क) व्हॉन हम्बोल्ट   ड) एलन सेम्पल
- 2) — भूगोल म्हणजे अस्थिर पृथ्वी आणि चंचल मानव यांच्यातील बदलत्या संबंधाचा अभ्यास होय.
 अ) प्राकृतिक   ब) मानवी
 क) सांस्कृतिक   ड) सामाजिक
- 3) — भूगोल ही मानवी भूगोलाची उपशाखा आहे.
 अ) हवामानशास्त्र   ब) भूरूपशास्त्र
 क) लोकसंख्या   ड) सागरशास्त्र
- 4) वंश ही — संकल्पना आहे.
 अ) रासायनिक   ब) भौगोलिक
 क) जैविक   ड) प्राकृतिक
- 5) — हा ग्रामीण वसाहतीचा प्रमुख व्यवसाय आहे.
 अ) शेती   ब) उद्योग
 क) व्यापार   ड) वाहतूक
- 6) नागरीकरण ही — प्रक्रिया आहे.
 अ) संध   ब) शीघ्र
 क) मध्यम   ड) यापैकी नाही
- 7) केंब्रिज हे — शहर आहे.
 अ) प्रशासकीय   ब) धार्मिक
 क) शैक्षणिक   ड) औद्योगिक
- 8) — हे भारतातील औद्योगिक नागरी केंद्र आहे.
 अ) दिल्ली   ब) जमशेटपूर
 क) अयोध्या   ड) गया

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) मानवी भूगोलाचे महत्त्व लिहा.
  - 2) वंश वर्गीकरणाचे आधार लिहा.
  - 3) हिंदू धर्माची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 4) जागतिक लोकसंख्यावाढीची कोणतीही चार कारणे लिहा.
  - 5) भारतातील शैक्षणिक शहरांची नावे लिहा.
  - 6) गोंड लोकांचे आर्थिक जीवन लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- अ) लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची माहिती लिहा.
  - ब) ग्रामीण वसाहतींची विविध कार्ये थोडक्यात लिहा.
- प्र.4 नागरी वसाहतीच्या विविध समस्या लिहा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional GEOGRAPHY (Paper - II)
Human Geography (BA221226)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
 4) Use of Stencils is allowed.

Q.1 Fill in the blanks with correct alternatives.

08

- 1) _____ is called as the father of Human Geography.

a) Fredrik Ratzel	b) Carl Ritter
c) Von Humbolt	d) Elan Sempal
- 2) _____ geography is a study of relation between unstable earth and unresting man.

a) Physical	b) Human
c) Cultural	d) Social
- 3) _____ geography is the sub-branch of Human Geography.

a) Climatology	b) Geomorphology
c) Population	d) Oceanography
- 4) Race is a _____ Concept.

a) Chemical	b) Geographical
c) Biological	d) Physical
- 5) _____ is a major occupation of Rural Settlement.

a) Agriculture	b) Industry
c) Trade	d) Transport
- 6) Urbanization is a _____ process.

a) Slow	b) Faster
c) Medium	d) None of these
- 7) Cambridge is a _____ City.

a) Administrative	b) Religious
c) Educational	d) Industrial
- 8) _____ is a Industrial city in India.

a) Delhi	b) Jamshedpur
c) Ayodhya	d) Gaya

Q.2 Answer ANY FOUR of the following.

12

- 1) Write importance of Human Geography.
- 2) Write basis of Racial classification.
- 3) Write the Characteristics of Hindu Religion.
- 4) Write any four causes of growth of World Population.
- 5) Write names of Educational Cities in India.
- 6) Write Economic life of Gond People.

- Q.3 Answer ANY ONE of the following.** **10**
- a) Write information about factors affecting on Distribution of Population.
  - b) Write in brief various functions of Rural Settlement.
- Q.4 Write the various problems of Urban Settlement.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
OPTIONAL PHILOSOPHY (Paper-II)
Outlines of Indian Darsanas (BA221225)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) खालीलपैकी कोणत्या दर्शनाने अनुमान हे ज्ञान प्रमाण नाकारले?
 अ) चार्वाक   ब) जैन
 क) बौद्ध   ड) योग
- 2) माधवाचार्यानी भारतीय दर्शनांचे एकूण ——— प्रकारांमध्ये वर्गीकरण केले आहे.
 अ) सात   ब) आठ
 क) नऊ   ड) दहा
- 3) ——— हे जैन दर्शनाचे चोवीसावे तीर्थंकर होत.
 अ) नवनाथ   ब) मच्छिंद्रनाथ
 क) कानिफनाथ   ड) वर्धमान महावीर
- 4) अनेकांतवाद ही ——— दार्शनिकांची संकल्पना आहे.
 अ) जैन   ब) वैशेषिक
 क) सांख्य   ड) वेदांत
- 5) ——— दर्शनाने परमाणुवाद सिद्धांत स्वीकारला.
 अ) वैशेषिक   ब) सांख्य
 क) योग   ड) वेदांत
- 6) योग दर्शनास सेश्वर ——— असेही म्हणतात.
 अ) न्याय   ब) सांख्य
 क) वैशेषिक   ड) वेदांत
- 7) अष्टांग योगातील अतिशय महत्त्वाची अवस्था म्हणजे ——— होय.
 अ) यम   ब) नियम
 क) ध्यान   ड) समाधी
- 8) आदि शंकराचार्यानुसार ब्रह्म ——— आहे.
 अ) सगुण   ब) निर्गुण
 क) सगुण आणि निर्गुण   ड) यापैकी नाही.

- प्र.2** प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) भारतीय दर्शनाचे अंतिम उद्दिष्ट स्पष्ट करा.
  - 2) बौद्धानुसार अनात्म संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) सत्कार्यवाद म्हणजे काय?
  - 4) अनेकांतवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) चार्वाकानुसार पुरुषार्थ संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 6) योग चा अर्थ स्पष्ट करा.
- प्र.3** सांख्य दर्शनातील प्रकृतीच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- वेदांतातील सत्तात्रयी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.4** अष्टांग योग स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
OPTIONAL PHILOSOPHY (Paper-II)
Outlines of Indian Darsanas (BA221225)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative. 08

- 1) Which Darshana denies the Inference mean of knowledge of the following?

a) Charvaka	b) Jaina
c) Bouddha	d) Yoga
- 2) Madhavacharya has classified Indian Darshanas into _____ types.

a) Seven	b) Eight
c) Nine	d) Ten
- 3) _____ is the twenty fourth Tirthankara of Jaina Drashana.

a) Navanath	b) Machchindranatha
c) Kanifanath	d) VardhamanMahavir
- 4) Anekantavada is _____ Darsana's concept.

a) Jaina	b) Vaisheshika
c) Sankhya	d) Vedant
- 5) _____ school espouses theory of atomism.

a) Vaisheshika	b) Sankhya
c) Yoga	d) Vedanta
- 6) Yoga Darshana is also called Seshwar _____.

a) Nyaya	b) Sankhya
c) Vaisheshik	d) Vedant
- 7) The most important stage in AshtangaYoga is _____.

a) Yama	b) Niyama
c) Dhyana	d) Samadhi
- 8) According to AdiShankaracharya, Brahma is _____.

a) Saguna	b) Nirguna
c) Saguna and Nirguna	d) None of these

Q.2 Write short answers. (any 4) 12

- a) Explain the ultimate goal of Indian Darshana's.
- b) Explain the concept of Non-soul by Buddhism
- c) What is satkaryavada?
- d) Explain the concept of Anekantavada.
- e) Explain the concept of purushartha in the view of charvaka.
- f) Explain the meaning of yoga.

- Q.3** Explain the argument for existence of Prakruti in Sankhya Darsana. **10**
OR
Explain the theory of Sattatrayi of Vedanta.
- Q.4** Explain ashtanga yoga. **10**

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) प्राथमिक समूहाची वैशिष्टे लिहा.
  - 2) सामाजिक परिवर्तनाची कारणे कोणती?
  - 3) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीय एकात्मता निर्माण करण्यासाठी शैक्षणिक उपक्रम सुचवा
  - 4) शहरी भागातील कोणत्याही तीन शैक्षणिक समस्या लिहा.
  - 5) सामाजिक परिवर्तनातील अडथळे स्पष्ट करा.
  - 6) शैक्षणिक समाजशास्त्राची कार्ये लिहा.
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक – दीर्घोत्तरी) 10**
- शैक्षणिक समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
किंवा
भारतातील ग्रामीण भागातील शिक्षणविषयक समस्या विषद करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. दीर्घोत्तरी 10**
- भारतातील निरक्षरतेमुळे निर्माण होणाऱ्या समस्या कोणत्या?

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
OPTIONAL EDUCATION Paper-II
Introduction to Sociology (BA221231)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) 'School and Society' book is published by _____ educationalist.
  - a) George Pen
  - b) Blackmer
  - c) John Dewey
  - d) Gidin
- 2) 'Sociology is the science that deals with social groups' this definition is stated by _____.
  - a) Harten
  - b) Kimbal Young
  - c) Harry Johnson
  - d) MC Iver
- 3) _____ factor affects on the process of social change.
  - a) Government
  - b) Selfishness
  - c) Age
  - d) Darkness
- 4) The speed of social change will be slow due to _____ inequality.
  - a) Social
  - b) Economical
  - c) Educational
  - d) Vocational
- 5) _____ is a value.
  - a) Nation
  - b) Religion
  - c) Nationality
  - d) Caste
- 6) _____ is a useful aid to create National Integration.
  - a) Religion
  - b) Community
  - c) Caste
  - d) Education
- 7) _____ is a serious social problem in India.
  - a) Unemployment
  - b) Criminality
  - c) Communalism
  - d) Illiteracy
- 8) The size of _____ group is not small.
  - a) Primary
  - b) Secondary
  - c) Tertiary
  - d) Social

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Write the characteristics of Primary Social group.
- b) What are the causes of social change?
- c) Suggest educational activities to create National integration among the students.
- d) Write any three educational problems in urban area.
- e) Explain the obstacles in social change.
- f) Write the functions of educational sociology.

- Q.3 Answers the following question. (Broad) 10**
- a) Explain the nature and scope of Educational Sociology.
- OR**
- b) Explain the educational problems of rural area in India.
- Q.4 Answer the following question. (Broad) 10**
- What different problems are created due to illiteracy in India?

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) सरकारिया आयोग
ब) निवडणुक आयुक्त पात्रता
क) केंद्र राज्य संबधातील कायदेविषयक संबंध स्पष्ट करा.
ड) धर्म हा भारतीय राजकारणावर प्रभाव पाडणारा घटकाची माहिती लिहा.
इ) प्रौढ मतदान पद्धती म्हणजे काय?
ई) आचारसाहिता कालावधीत काय करावे याची माहिती लिहा.
- प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10
- अ) राष्ट्रीय काँग्रेस या राजकीय पक्षाची माहिती लिहा.
ब) भारतीय जनता पार्टी या राजकीय पक्षाची माहिती लिहा.
- प्र.4 निर्वाचन आयोगाची रचना सांगून अधिकार व कार्ये लिहा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester-II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper-II)
Indian Government and Politics (BA221228)

Day & Date: Wednesday, 26-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) The Indian Federation is formed in _____ manner.
  - a) Centrifugal
  - b) Centrifugal
  - c) Same method
  - d) None of these
- 2) _____ The implementation of effective code of conduct began during the tenure of the Election Commissioner.
  - a) Sunil Arora
  - b) TN Seshan
  - c) Shaktidhar
  - d) None of these
- 3) Indian National Congress was founded in _____.
  - a) 1980
  - b) 1885
  - c) 1922
  - d) 1978
- 4) The Sarkaria Commission was created by the State.
  - a) Maharashtra
  - b) Bengal
  - c) Tamil Nadu
  - d) None of these
- 5) Present Chief Minister of Maharashtra is _____.
  - a) Uddhav Thackeray
  - b) Devendra Fadnavis
  - c) Eknath Shinde
  - d) None of these
- 6) Of the following _____ the factor does not influence Indian politics
  - a) Religion
  - b) Caste
  - c) Morality
  - d) Language
- 7) The MNS party is headed by _____.
  - a) Mayawati
  - b) Sharad Pawar
  - c) Akhilesh Yadav
  - d) Raj Thackeray
- 8) A party which gets six percent of the votes in the entire country is called a _____.
  - a) Regional party
  - b) National party
  - c) Political party
  - d) None of these

Q.2 Write answers in brief. (Any four) **12**

- a) Government Commission
- b) Election Commissioner Qualifications
- c) Explain the legal relationship between the Union and the State
- d) Write about religion as a factor influencing Indian politics.
- e) What is Adult Voting?
- f) Write information on what to do in Achara Sahitya Kalavadhi.

- Q.3 Write Short Notes (Any one)** **10**
- a) Write information about the political party National Congress
  - b) Write information about the political party Bharatiya Janata Party (BJP)
- Q.4 Write Answer in details.** **10**
- Write the powers and functions of the Election Commission.

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) एड्सची चार कारणे सांगा.
  - 2) आधुनिकीकरणाचे कुटुंबसंस्थेवर परिणाम सांगा.
  - 3) लोकसंख्या स्फोटामुळे वाढलेल्या लोकसंख्येच्या समस्या सांगा.
  - 4) स्वामी विवेकानंदचे चार सामाजिक कार्य सांगा.
  - 5) दत्तक खेडे योजनेची आवश्यकता का आहे.
  - 6) जल संवर्धनाची आवश्यकता का आहे.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणताही एक) 10
- विशेष शिबिरात कोणते कार्यक्रम घेता येतात ते लिहा.
- किंवा**
- स्वामी दयानंद सरस्वतीचे सामाजिक कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 10
- 'कोव्हीड -19' यावर वृत्तांत लिहा.

Q.3 Write answers to broad questions.

10

Which programme should be undertaken in special camping programme.

OR

Explain the Social work of Swami Dayanand Saraswati.

Q.4 Write answers to broad questions

10

Write brief note on 'Covid-19'

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहापैकी चार) 12
- अ) स्मृती ची व्याख्या लिहा.
ब) अध्ययन म्हणजे काय?
क) बुद्धिमत्ता म्हणजे काय?
ड) स्मृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
इ) कॅटल यांचा बुद्धिमत्तेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
ई) व्यक्तिमत्त्वाचे मापन कसे करतात?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- अ) कारक अभिसंधनाचा प्रयोग स्पष्ट करा.
किंवा
ब) स्मृती प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.4 गार्डनर यांचा बहुविध बुद्धिमत्ता सिद्धांत स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. Semester-II (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PSYCHOLOGY (Paper-II)
Modern Psychology (BA221230)

Day & Date: Thursday, 27-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ proposed law of effect.

a) Skinner	b) Pavlov
c) Hull	d) Thorndike
- 2) _____ proposed model of working memory.

a) Anderson	b) Allan Baddeley
c) Hobson	d) none of these
- 3) _____ proposed triarchic theory of intelligence.

a) Gardner	b) Sternberg
c) Binet	d) none of these
- 4) Personality is a _____ organization.

a) Dynamic	b) Stable
c) Continuous	d) all of these
- 5) _____ memory is a memory of knowledge.

a) Episodic	b) Procedural
c) Semantic	d) Declarative
- 6) _____ wrote the book emotional intelligence.

a) Gardner	b) Goleman
c) Salovey	d) None of these
- 7) _____ theory of intelligence is based on cognitive approach.

a) Gardner	b) Sternberg
c) Binet	d) Spearman
- 8) _____ proposed the concept of life style.

a) Freud	b) Allport
c) Adler	d) Goldberg

Q.2 Write Short answers. (Any four out of six) 12

- a) Define memory.
- b) What is learning?
- c) What is intelligence?
- d) Explain types of memory,
- e) Explain Cattell's theory of intelligence.
- f) How personality is measured?

- Q.3 Broad Answer questions. (Any one)** **10**
- a) Explain an experiment of operant conditioning
- OR**
- b) Explain the process of memory.
- Q.4** Explain Gardner's theory of multiple intelligence. **10**

प्र.2 भाषांतर करा. (कोणतेही 4)

- अ) एगम्मि गामे सुवण्णयारो वसइ। तस्स रायपहस्स मज्झभागे हट्टिगा विज्जइ। सया मज्झरत्तीए सो सुवण्णभरियं मंजूसं गहिऊण नियघरम्मि आगच्छइ।
- ब) तेणे कोटि-दव्व-वएण बारह वरिसेहिं सत्तमालाओ महा-पासाओ निम्मविओ। सो पासाओ तारिसा जाओ जस्स पासायस्स वरिसाणं सहस्सं जाव कक्करो-वि न खरेज्जा।
- क) सा अब्भंतर-त्थिआ सुणंती वि असुणंतीव किंचि कालं थिआ। अईवक्कोसणे सा आगच्च दारं उग्घाडिऊण एवं पुच्छइ-किं बहु अक्कोसमि? सो भयभंतो गिहम्मि पविसिअ भज्जं कहेइ, दारं सिग्घं पिहाहि, तालगं पि देसु।
- ड) निंबाउ न होइ गुलो, उच्छू न य हुंति निंबगुलियाओ। हिंसाए न होइ सुहं, न य दुक्खं अभयदाणेणं।।
- इ) सीहेण पुणो भणियं अहियं सीयं पडइ माहम्मि। तेहिं पुणो वि भणियं पुच्छामो बहुस्सुयं कं पि।।
- ई) दक्खत्तणयं पुरिसस्स पंचगं, सइयमाहु सुंदेरं। बुद्धी सहस्स-मुल्ला, सय-सइस्साइं पुण्णाइं।।

प्र.3 पण्णसायरो पुस्तकातील पसंगावधानं या कथेचे विश्लेषण करा.

10

किंवा

संसारो नागदत्तास मुनीनी कसे स्थिर केले हे उद्धरणांसह स्पष्ट करा.

प्र.4 पुण्य सर्वात श्रेष्ठ कसे आहे हे पुण्णोदय महिमा काव्याद्वारे स्पष्ट करा.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) निती आयोगाची कार्ये सांगा.
  - 2) भारतीय नियोजनाची उद्दिष्टे सांगा.
  - 3) उद्योगांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
  - 4) महाराष्ट्रातील कोरडवाहू शेतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 5) महाराष्ट्रातील सहकारी साखर कारखानदारीच्या समस्या सांगा.
  - 6) पुरा प्रतिमान स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- भारतीय अर्थव्यवस्थेतील उद्योगांची भूमिका स्पष्ट करा.
- किंवा**
- महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेत सहाकारी संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.** **10**

Q.3 Answer any one of the following.

10

Explain the role of industry in Indian economy.

OR

Explain the features of economy of Maharashtra.

Q.4 Explain the role of co-operatives in economy of Maharashtra.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.(कोणतेही चार)** **12**
- 1) बौद्ध धर्मातील अष्टांग मार्ग सांगा.
  - 2) बिंदूसारची राजकीय कामगिरी सांगा.
  - 3) मौर्यकालीन ग्रामीण प्रशासनाची चर्चा करा.
  - 4) पुष्यमित्र शुंगाची राजकीय कामगिरी स्पष्ट करा.
  - 5) गुप्त काळातील साहित्याची माहिती द्या.
  - 6) हर्षवर्धन कालीन प्रयाग मेळा स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- गौतम बुद्धाचे जीवन चरित्र सांगून बौद्ध धर्माची थोडक्यात शिकवण स्पष्ट करा.
- किंवा**
- सम्राट हर्षवर्धनाच्या धार्मिक व सांस्कृतिक कार्याची चर्चा करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.** **10**
- प्राचीन भारतातील सुवर्णयुग या दृष्टीने गुप्त काळाचे वर्णन करा.

Seat No.	
-------------	--

Set P

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional AIHC & A (Paper-II)**

Political & Cultural History of Ancient India up to 650 A.D. (BA221222)

Day & Date: Friday, 28-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ was the number of the Mahajan pada's in ancient India.
  - a) 10
  - b) 12
  - c) 14
  - d) 16
- 2) _____ laid the foundation of Magadh Empire.
  - a) Ajatshatru
  - b) Bimbisar
  - c) Kalashok
  - d) Dananand
- 3) Gautam Buddha has first ceremony gave in _____ place.
  - a) Lumbini
  - b) Kapilvastu
  - c) Sanchi
  - d) Sarnath
- 4) Chandragupta Maurya defeated _____ to acquire the power of Maghadha.
  - a) Ajatshatru
  - b) Bimbisar
  - c) Dananand
  - d) Mahapadamanand
- 5) _____ was the Mauryan officer in charge of the revenue tax collection.
  - a) Antapal
  - b) Karmantak
  - c) Samaharta
  - d) Sannidhata.
- 6) The founder king of the Shung dynasty was _____.
  - a) Agnimitra
  - b) Pushyamitra
  - c) Vasumitra
  - d) Vishwamitra
- 7) V. A. Smith has called _____ king the Indian Nepolean.
  - a) Chandragupta Maurya
  - b) Samrat Harshvardhan
  - c) Samrat Ashok
  - d) Samudragupta
- 8) Samrat Harshvardhan had called a Seminar of all religions in 643 A.D.
  - a) Allahabad
  - b) Kanoj
  - c) Prayag
  - d) Sthaneshwar

Q.2 Write short answers. (Any four)**12**

- 1) State the Ashtang Marg in Buddhism.
- 2) State the political contribution of Bindusar.
- 3) Discuss the rural administration policy of Maurya's.
- 4) Explain the political contribution of Pushy Mitrashung.
- 5) Give the information on the literature of Gupta period.
- 6) Explain the Prayag Mela of Harshvardhan Period.

Q.3 Broad question. (Any one).

10

- a) Explain the life of Gautam Buddha and brief teachings of Buddhism.
- b) Discuss the religious and cultural contribution of Samrat Harshavardhan.

Q.4 Broad Question.

10

Describe the Gupta period in terms of Golden age in ancient India.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023

OPTIONAL HISTORY (Paper - II)

Rise of the Maratha Power (1630 – 1707 A. D.) (BA221233)

Day & Date: Monday, 31-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) छत्रपती संभाजी राजांचा जन्म ---- रोजी झाला.
अ) दि.14 मे, 1657   ब) दि.14 मे, 1658
क) दि.14 मे, 1659   ड) दि.14 मे, 1655
- 2) 'बुधभूषणम' हा ग्रंथ ---- यांनी लिहिला.
अ) गागाभट्ट   ब) छत्रपती संभाजी महाराज
क) निश्चलपूरी   ड) संत ज्ञानेश्वर
- 3) औरंगजेब बादशहाचा मुलगा राजपूत्र ---- हा बंडखोरी करून छत्रपती संभाजी राजांच्या आश्रयाला आला होता.
अ) शहाआलम   ब) आझमशहा
क) कामबक्ष   ड) अकबर
- 4) राजाराम महाराजांचे पहिले लग्न प्रतापराव गुजर यांची कन्या ---- हिच्याशी झाले.
अ) अंबिकाबाई   ब) जानकीबाई
क) येशुबाई   ड) सईबाई
- 5) छत्रपती राजाराम महाराजांच्या निधनानंतर ---- हिने स्वराज्याचे नेतृत्व केले.
अ) महाराणी येसूबाई   ब) महाराणी ताराबाई
क) महाराणी सईबाई   ड) महाराणी सोयराबाई
- 6) संताजी घोरपडे या मराठा सरदाराची हत्या ---- या सरदाराने केली.
अ) अमृतराव निंबाळकर   ब) सिधोजी माने
क) नागोजी माने   ड) रंभाजी निंबाळकर
- 7) शिवकालीन मुलकी प्रशासन व्यवस्थेतील ---- हा राज्यकारभाराचा सर्वात मोठा विभाग होता.
अ) महाल   ब) परगणा
क) सरसुभा   ड) कसबा
- 8) ---- हा छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या हेरखात्याचा प्रमुख होता.
अ) मोरोपंत पिंगळे   ब) रामचंद्रपंत अमात्य
क) हंबीरराव मोहिते   ड) बहिर्जी नाईक

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) शहाजादा अकबर
ब) संभाजी महाराजांचे प्रारंभिक जीवन
क) संताजी घोरपडे
ड) अष्टप्रधान मंडळातील कोणत्याही दोन मंत्र्यांची माहिती
इ) पाटील वतनदार
ई) सबनीसाची कर्तव्ये
- प्र.3 छत्रपती संभाजी महाराज आणि मुघल संबंधांचे वर्णन करा. 10
किंवा
शिवकालीन किल्ले आणि आरमारी प्रशासनाची चर्चा करा.
- प्र.4 शिवकालीन केंद्रीय प्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा. 10

Q.3 Describe the Relation of Chhatrapati Sambhaji Maharaj with Mughal. **10**

OR

Discuss about the Fort and Navy administration during the time of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q.4 Write the characteristics of central administration during the period of Chhatrapati Shivaji Maharaja. **10**

Seat
No.

--

B.A. (Semester-II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional LINGUISTICS (Paper – II)
Introduction to Linguistics (BA221221)

Day & Date: Monday, 31-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following by choosing the correct alternative. 08

- 1) 'Goody-Goody' is an example of _____.
  - a) clipping
  - b) blending
  - c) reduplication
  - d) acronym
- 2) TV for Television is an example of _____.
  - a) clipping
  - b) blending
  - c) reduplication
  - d) acronym
- 3) An affix that comes before the word is called _____.
  - a) prefix
  - b) suffix
  - c) infix
  - d) both suffix and infix
- 4) _____ is an example of proper noun.
  - a) Table
  - b) John
  - c) Family
  - d) Water
- 5) The noun that refers to group of people, animals and things is called _____.
  - a) count noun
  - b) mass noun
  - c) collective noun
  - d) common noun
- 6) _____ is an example of non-gradable adjective.
  - a) Funny
  - b) Beautiful
  - c) Male
  - d) Good
- 7) The morphemes which depend on other morphemes for their existence in language are called _____.
  - a) free morpheme
  - b) bound morpheme
  - c) zero morpheme
  - d) both free and zero morpheme
- 8) The synonym of the word 'begin' is _____.
  - a) start
  - b) close
  - c) finish
  - d) walk

Q.2 Attempt the following as directed. (Any 4) 12

- a) Give labelled morphological analysis of the following words:
  - 1) Unhappiness
  - 2) Teapots
  - 3) Minibus
- b) Identify prefixes and suffixes in the following words:
  - 1) ungratefulness
  - 2) anticlockwise
  - 3) unsuccessful

- c) Identify the word formation process of the underlined words in the following sentences:
- 1) The policeman was talking on walki-talki.
  - 2) This is a big motel on Pune-Mumbai expressway.
  - 3) India is a developing country.
- d) Identify the word class of the underlined words in the following sentence:
'The boy was working hard to get good marks.'
- e) Identify the word class and give appropriate symbol of the underlined words in following examples of conversion.
- 1) Ramesh has to water the plants in the garden but there is no water in the well.
  - 2) M.S. Dhoni told him to throw the ball but his throw did not hit the stumps.
  - 3) Sachin tried to take catch but his take was not proper.
- f) Match the antonyms of given words in following:

Group A	Group B
Barren	Borrow
Lend	Hide
Reveal	Fertile

Q.3 Answer any ONE of the following:

10

- a) Write a detailed note on major and minor word formation processes.
- b) Write a note on open class words in English.

Q.4 Answer the following question in detail:

10

What is Noun Phrase? Explain it with examples.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) प्रीती कवितेतील प्रीतीची थोरवी वर्णन करा?
- 2) घेता कवितेचा आशय सांगा?
- 3) विट्टला तू वेडा कुंभार' ही कविता कोणता संदेश देते?
- 4) पैठणी कवितेमध्ये शांता शेळके कोणत्या भावना व्यक्त करतात?
- 5) पाडगावकर ग्रंथाचे महत्त्व कसे विशद करतात?
- 6) नामदेव ढसाळ यांच्या कवितेतील वेदना स्पष्ट करा?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

केशवसुत यांनी 'नवा शिपाई' कवितेमधून समता आणि बंधुभाव याची सांगड कशी घातली आहे? ते सांगा?

किंवा

रावसाहेब कुवर यांनी 'बाप बैल आणि मी' या कवितेतील ग्रामीण जीवनातील कोणत्या आठवणी व्यक्त केल्या आहेत?

प्र.4 कार्यालयीन पत्रव्यवहार म्हणजे काय? ते सांगून आवक-जावक संकल्पना स्पष्ट करा?

(8) حاکم ضلع نے۔۔۔۔۔۔۔۔ اور سکھ جات میں اچھی تفتیش کی ہے۔

(A) تاریخ۔ (B) جنرل نالیج۔ (C) انگریزی۔ (D) اُردو۔

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار/04)

(1) پریم چند کا تعارف لکھیے۔

(2) شوکت تھانوی کا تعارف لکھیے۔

(3) رستم۔

(4) بھولا۔

(5) پریم چند نے اپنے افسانے میں کلکٹر سے ملاقات کا منظر کس طرح کھینچا ہے۔

(6) مفت کرم داشتن کے مصنف پر اظہار خیال کیجیے۔

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

(1) تنے کا سلوک کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

(2) حقیقی عظمت کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر.4. مفصل جواب لکھیے۔

ایک وصیت کی تعمیل کا خلاصہ لکھیے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional KANNADA (Paper - II)
Medieval Poetry and Drama (19101215)

Day & Date: Friday, 21-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಮರುಗಿ - ನೀಡುವನೆ ಶಿವನಿಗೆಣೆ
    - 1) ಅಗುಳೊಂದ
    - 2) ದಾನ
    - 3) ತುತ್ತೊಂದ
    - 4) ಭಿಕ್ಷೆ
  - 2) ದಾಸನಾಗಬೇಕು - ದಾಸನಾಗಬೇಕು
    - 1) ಮುರಹರಿಯ
    - 2) ಪರಬ್ರಹ್ಮನ
    - 3) ವಿಷ್ಣುವಿನ
    - 4) ಸದಾಶಿವನ
  - 3) ಗಾಯನವದೆನಿತಿಂಪು! - ದವರಾರೊ?
    - 1) ಹಾಡಿ
    - 2) ನೋಡಿ
    - 3) ಕೇಳಿ
    - 4) ಮಾಡಿ
  - 4) ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅಂಕಿತ -
    - 1) ಕನಕೇಶ್ವರ
    - 2) ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಆದಿಕೇಶವ
    - 3) ಗುಹೇಶ್ವರ
    - 4) ಪುರಂದರ ವಿಠಲ
  - 5) ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾ ಚ - ತ್ವಮೇವ
    - 1) ಸಖಾ
    - 2) ಪಿತಾ
    - 3) ಮಾತಾ
    - 4) ಬಂಧು
  - 6) ತೊತ್ತು ತೊಂಡವಾಗಿ - ಕಾಯ್ಲೆ
    - 1) ಗುಡಿಯ
    - 2) ಮನೆಯ
    - 3) ಬಾಗಿಲ
    - 4) ಗೇಟು
  - 7) ಬಡವರಿಗೆ - ರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೆ?
    - 1) ಶ್ರೀಮಂತ
    - 2) ಮಧ್ಯಮ
    - 3) ಯುವಕ
    - 4) ಬಡವ
  - 8) ಕನಕದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕರು -
    - 1) ಡಾ.ಸಾರಿಕಾದೇವಿ ಕಾಳಗಿ
    - 2) ಡಾ. ಕಲ್ಯಾಣರಾವ ಪಾಟೀಲ
    - 3) ಡಾ. ಬಡಗೇರ
    - 4) ಡಾ. ರೋಳೇಕರ ನಾರಾಯಣ

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಬಂಟನಾಗಿ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ಲೆ
- 2) ಕೆಂಪಿನ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಯ ತಾರ.
- 3) ಕುಲ ಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನುತಿಹರು
- 4) ಕೇಳಿಲ್ಲ, ಜಲಗಾರ. ಇಂದು ಜಾತ್ರೆಯ ದಿವಸ.
- 5) ದಾಸನಾಗಬೇಕು ಸದಾಶಿವನ
- 6) ಮತದ ಮದ್ಯವ ಕುಡಿದು ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿಹುದು ಮಂದಿ.

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಜಲಗಾರ ನಾಟಕದ ಸಾರಾಂಶ ಮತ್ತು ಆಶಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional ENGLISH (Paper-I)
Introduction to English Literature (19101212)

Day & Date: Friday, 21-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) Natalya is ____ years old.
  - a) 25
  - b) 20
  - c) 30
  - d) 35
- 2) Natalya and Lomov quarrel second time over _____.
  - a) Dogs
  - b) Orchard
  - c) Dark forest
  - d) Woods
- 3) The name of Mr. White's friend is _____.
  - a) John
  - b) Sergeant Moris
  - c) Herbert
  - d) Jack
- 4) The Monkey's paw has the power to grant ____ wishes.
  - a) 2
  - b) 3
  - c) 4
  - d) 5
- 5) _____ wrote the play 'The Boy Comes Home'.
  - a) W. W. Jacobs
  - b) Pirandello
  - c) A. A. Milne
  - d) Anton Chekov
- 6) Philip returns back from the _____.
  - a) jungle
  - b) war
  - c) business
  - d) travel
- 7) The protagonist of the one-act play 'The Man with the Flower in his Mouth' is suffering from a cancerous tumour on his _____.
  - a) cheek
  - b) liver
  - c) throat
  - d) chest
- 8) There are _____ major characters in The Man with the Flower in his Mouth.
  - a) 4
  - b) 5
  - c) 2
  - d) none

Q.2 Write the answers in short. (Any four out of six) 12

- a) Define 'Aside' and state at least two examples of it.
- b) What is 'Imagery'? Give two examples.
- c) What is the definition of 'Allegory'? State at least two examples of it.
- d) Define the literary term 'Simile' with example.
- e) What is 'contrast'? Write any two examples.
- f) Explain the term 'soliloquy' with example

Q.3 Broad question, (any one)

10

a) Critically appreciate the one act play 'The Monkey's Paw'.

OR

b) Discuss 'A Marriage Proposal' as comic one act play.

Q.4 Define the one act play and discuss its each constituent elements

10

- प्र.2 निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर दो या तीन वाक्यों में लिखिए। 12
- अ) 'अधिकरण कारक' के विभक्ति प्रत्यय उदाहरण देकर स्पष्ट कीजिए।
ब) 'संबंध कारक' की विभक्तियाँ लिखिए।
क) 'दुःख' के चार समानार्थी शब्द लिखिए।
ड) 'जहीर कुरेशी' ने बीते हुए स्मृतियों को किस प्रकार स्पष्ट किया है।
इ) साबुन का विज्ञापन तैयार कीजिए।
ई) 'साक्षात्कार' की परिभाषा लिखिए।
- प्र.3 दीर्घोत्तर प्रश्न (कोई भी एक) 10
- अ) 'मलबे का मलिक' के 'गनी मियाँ' का चरित्रचित्रण कीजिए।
अथवा
ब) 'गौरा गाय'— महादेवी वर्मा के संस्मरण साहित्य की विशेषताएँ लिखिए।
- प्र.4 'कोशिश करनेवालों की हार नहीं होती' कविता में चित्रित सोहन लाल द्विवेदी ने मनुष्य को कौनसी प्रेरणा दी है। 10

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) सामाजिकरणाचे अर्थ आणि स्वरूप द्या.
  - 2) दृश्यम समुहाचे स्वरूप कोणते?
  - 3) सामाजिक नियंत्रणाचे प्रकार कोणते?
  - 4) सामाजिक गतिशीलता स्पष्ट करा.
  - 5) सामाजिक समुहाचे वैशिष्ट्ये कोणते?
  - 6) कोणते घटक सामाजिक परिवर्तनात अडथळे निर्माण करतात?
- प्र.3** सामाजिकरणाचे अर्थ व माध्यमे स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- सामाजिक नियंत्रणाचे अर्थ व नियंत्रणाची यंत्रणा यावर निबंध लिहा.
- प्र.4** सामाजिक परिवर्तनाचे स्वरूप आणि कारणे विषद करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
OPTIONAL SOCIOLOGY (Paper - II)
Introduction to Sociology (19101229)

Day & Date: Saturday, 22-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks of the question.

Q.1 Multiple choice question:

08

- 1) What type of socialization a school impart?
  - a) Informal
  - b) Formal
  - c) Negative
  - d) Repressive
- 2) Which group members have contractual relations?
  - a) In-group
  - b) out-group
  - c) Primary
  - d) secondary
- 3) Which is the primary' agency of social control?
  - a) Law
  - b) Police
  - c) Family
  - d) Court
- 4) What type of changes are seasonal changes?
  - a) Linear
  - b) Cyclical
  - c) Technical
  - d) cultural
- 5) Which are the types of social mobility?
  - a) green and red
  - b) circular-linear
  - c) Vertical-Horizontal
  - d) zigzag
- 6) Who gave the concept Re-socialization?
  - a) Ervin Goffman
  - b) Goldman
  - c) Patrick Patterson
  - d) Thomas Pearson
- 7) What is socialization?
  - a) process of teaching
  - b) process of change
  - c) process of playing
  - d) process of learning
- 8) Who gave the concept of reference group?
  - a) Herbert Hyman
  - b) Herbert Spencer
  - c) Karl Marx
  - d) August Comte

Q.2 Write Short Answer on any Four of the following:

12

- 1) Give meaning and nature of socialization.
- 2) What are the characteristics of the Secondary group?
- 3) What are the types of social control?
- 4) Explain social mobility?
- 5) What are the characteristics of the social group?
- 6) Which factors are obstructing social change?

- Q.3** a) Explain the meaning and agencies of socialization. **10**
OR
b) Write an essay on meaning and mechanism of social control?
- Q.4** Elucidate on nature and causes of social change. **10**

Q.3 Answer the following questions. (Any 1) 10

- 1) You want to get admitted online to some academic institution. List down all the steps involved in the process.
- 2) Prepare a presentation on your favorite sportsperson.

Q.4 Read the following advertisement. Write a letter of application for it. 10

KIDZE
Requires teacher

Educational Qualifications: Graduate
Experience: Min 6 months in teaching pre-primary
Children

Interested candidate send CV and application at
preprimarykids@gmail.com

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Scientific Method (Comp) (19101207)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) अभ्युपगम (सिद्धांत कल्पना) हा शास्त्रीय पद्धतीतील ——— निष्कर्ष आहे.
 अ) अंतिम ब) निरुपयोगी
 क) प्राथमिक आणि तात्पुरता ड) यापैकी नाही
- 2) अभ्युपगम ——— असावयास हवे.
 अ) वास्तव ब) संदिग्ध
 क) काल्पनिक ड) यापैकी नाही
- 3) अभ्युपगमाची ——— म्हणजे अभ्युपगम सत्य आहे की असत्य आहे, हे पडताळून पाहणे होय.
 अ) समस्या ब) प्रचिती
 क) वर्गीकरण ड) यापैकी नाही
- 4) व्याख्या ——— नसावी.
 अ) नकारात्मक ब) अलंकारिक
 क) क्लिष्ट ड) तिन्हीं
- 5) खालीलपैकी कोणते नियम मानव निर्मित असतात?
 अ) नैसर्गिक ब) गणितीय
 क) शासकीय ड) यापैकी नाही
- 6) आदर्शनिष्ठ नियम ——— शी संबंधित असतात.
 अ) मूल्य ब) भ्रम
 क) कल्पना ड) यापैकी नाही
- 7) प्रश्नावली ——— असावी.
 अ) संदिग्ध ब) स्पष्ट
 क) अप्रत्यक्ष ड) द्व्यर्थी
- 8) संगणकाचा उपयोग खालीलपैकी कोणकोणत्या उद्देशासाठी होतो?
 अ) वैद्यकीय क्षेत्र ब) मनोरंजन
 क) शिक्षण ड) तिन्हीं

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) शास्त्रीय पद्धतीत अभ्युपगमाचे महत्त्व काय ते स्पष्ट करा.
  - 2) सिद्धता म्हणजे काय?
  - 3) अभ्युपगमाच्या प्रचितीचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 4) संगणकाचे भाग स्पष्ट करा.
  - 5) मुलाखतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 6) शासकीय नियमाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- अभ्युपगमाची प्रचिती आणि सिद्धता यातील भेद स्पष्ट करा.
किंवा
युक्त अभ्युपगमाच्या अटी स्पष्ट करा.
- प्र.4 संगणकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Scientific Method (Comp) (19101207)**

Day & Date: Monday, 24-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Hypothesis is a _____ conclusion in the scientific method.
  - a) Final
  - b) Useless
  - c) Primary and Tentative
  - d) None of these
- 2) Hypothesis should be _____.
  - a) Real
  - b) Vague
  - c) Imaginary
  - d) None of these
- 3) _____ of hypothesis means to verify whether the hypothesis is true or false.
  - a) Problem
  - b) Verification
  - c) Classification
  - d) None of these
- 4) Definition should not be _____.
  - a) Negative
  - b) Rhetorical
  - c) Complicated
  - d) All of these
- 5) Which laws are man-made of the following?
  - a) Natural
  - b) Mathematical
  - c) Government
  - d) None of these
- 6) Normative Laws are related to _____.
  - a) Value
  - b) Illusion
  - c) Imagine
  - d) None of these
- 7) Questionnaire must be _____.
  - a) Vague
  - b) Clear
  - c) Indirect
  - d) Ambiguous
- 8) Computers are used for which of the following purposes?
  - a) Medical
  - b) Entertainment
  - c) Education
  - d) All of these

Q.2 Answer of the following questions (any four out of six) 12

- a) Explain why hypothesis is important in Scientific Method.
- b) What is Proof?
- c) Explain the kinds of verification of hypothesis.
- d) Explain parts of Computer.
- e) Explain the characteristics of Interview.
- f) Explain the nature of Government Law.

Q.3 Answer any one of the following 10

- a) Distinguish between verification and proof of Hypothesis.

OR

- b) State the conditions of good hypothesis.

Q.4 Explain the characteristics of Computer. 10

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) पालाश खताचे प्रकार सांगा.
  - 2) भौगोलिक माहिती प्रणालीचे महत्त्व सांगा.
  - 3) भारतीय शेती संशोधन नवी दिल्ली संस्थेची उद्दिष्टे सांगा.
  - 4) संगणकाचे महत्त्व सांगा.
  - 5) कर्करोगाची लक्षणे सांगा.
  - 6) ध्वनी प्रदूषणाचे परिणाम सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- आधुनिक शेतीच्या समस्या व त्यावरील उपायांवर चर्चा करा.
किंवा
भारतीय सर्वेक्षण विभाग – डेहराडून
- प्र.4 जल प्रदूषणाची कारणे, परिणाम व उपाय स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
-------------	--

**B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Science Technology and Development (Comp) (19101211)**

Day & Date: Monday, 24-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____percentage of the crop is destroyed by the insect out of the total crop yield in the world.

a) 12	b) 18
c) 10	d) 15
- 2) The amount of water in human body is _____.

a) 50%	b) 75%
c) 60%	d) 65%
- 3) _____was the first man who appeared on screen of TV.

a) Tanton	b) Newton
c) Marconi	d) Jon Beard
- 4) _____contents are more is an Ash.

a) Potash	b) Nitrates
c) Sphurad	d) None of theses
- 5) Tata Institute of Fundamental Research established in _____ in Bombay.

a) 1948	b) 1945
c) 1947	d) 1967
- 6) National Oceanography Research Institute is located at _____.

a) Mumbai	b) Kolkata
c) Delhi	d) Panaji
- 7) Chemotherapy is a treatment of _____ disease.

a) AIDS	b) Tuberculosis
c) Jaundice	d) Cancer
- 8) Night blindness disease occurs due to the lack of _____ vitamin.

a) B	b) A
c) D	d) C

Q.2 Answer of the following questions. (any four out of six) 12

- a) State the type of Potash fertilizers.
- b) Give the importance of GIS.
- c) Objectives of Indian Agricultural Research Institute New Delhi.
- d) State the importance of Computer.
- e) State the symptoms of Cancer.
- f) State the consequences of Noise Pollution.

Q.3 Answer any one of the following. 10

- a) Comments on the problems and solutions of Modern Agriculture.

OR

- b) Survey of India – Dehradun

Q.4 Explain the details the causes consequence measures of Water Pollution. 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार) 12**
- 1) भारतीय लोकशाहीच्या मजबूतीसाठी शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण व्हायला हवे, असे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर का म्हणतात?
  - 2) मॉडेलिंग विषयी प्रिया तेंडुलकर कोणते अनुभव कथन करतात?
  - 3) डॉ. कलाम यांनी कलेविषयी कोणते विचार मांडले आहेत?
  - 4) फुलराणी कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
  - 5) निबंध लेखनाचे स्वरूप थोडक्यात विशद करा.
  - 6) विनोबा भावे यांनी शिक्षणाचे कोणते महत्त्व सांगितले आहे?
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी एक) 10**
- 1) भारतीय लोकशाहीचे भवितव्य काय? या भाषणातून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी कोणते विचार मांडले आहेत?
  - 2) निबंध लेखन म्हणजे काय? ते सांगून निबंध लेखनाचे घटक सविस्तरपणे विशद करा.
- प्र.4 बालकवींनी 'फुलराणी' या कवितेच्या माध्यमातून निसर्गाचे केलेले वर्णन स्पष्ट करा. 10**

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) क्रयादेश पत्र का स्वरूप लिखिए।
  - 2) शिकायती पत्र किसे कहते हैं? संक्षिप्त जानकारी दीजिए।
  - 3) पल्लवन या अनुच्छेद लेखन का स्वरूप लिखिए।
  - 4) निबंध की विशेषताएँ लिखिए।
  - 5) वृत्तांत लेखन के गुण बताइए।
  - 6) दयानंद महाविद्यालय, सोलापुर में आयोजित महात्मा गांधी जयंती समारोह का वृत्तांत लिखिए।
- प्र.3** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। **10**
- ‘परदा’ कहानी का कथानक लिखिए।
- अथवा**
- ‘मेरी जाति’ कहानी दलित समाज की जातीय हीनता को दर्शाती है स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4** ‘आज मैं लड़ रहा हूँ’ कविता का भाव पक्ष विशद कीजिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Comp)
Modern Prose and Karnataka (19101204)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಬಾಂದಳದ ಬೆಳಗು ಇದೊಂದು -
    - 1) ವಚನ ಸಂಕಲನ
    - 2) ಪ್ರವಚನ ಸಂಕಲನ
    - 3) ಕಥಾ ಸಂಕಲನ
    - 4) ಚಿಂತನ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನ
  - 2) ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮರ್ಕಟ, ಸೋಣಗ, ಓತಿ, ಗೋಸುಂಬೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದವರು -
    - 1) ಬಸವಣ್ಣ
    - 2) ಕುವೆಂಪು
    - 3) ಕನಕದಾಸ
    - 4) ಬೇಂದ್ರೆ
  - 3) ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗವ ಕೈ ----- ಆಳುತ್ತದೆ -
    - 1) ಜಗತ್ತು
    - 2) ಮನೆ
    - 3) ಕಾರ್ಯಾಲಯ
    - 4) ಮನಸ್ಸು
  - 4) ಬುದ್ಧ ಈತನನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದನು -
    - 1) ವಿವೇಕಾನಂದ
    - 2) ಅಂಗುಲೀಮಾಲಾ
    - 3) ಸುದ್ಧೋಧನ
    - 4) ಮಹಾವೀರ
  - 5) ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ಅರಿವೊಡೆ ಇದು ಮೊದಲು -
    - 1) ಶರಣರ ಸಂಗ
    - 2) ಕಾಳಸರ್ಪನ ಸಂಗ
    - 3) ದುಷ್ಕರ ಸಂಗ
    - 4) ಮೈಗಳ್ಳರ ಸಂಗ
  - 6) ಆಚಾರಕ್ಕರಸನಾಗು ----- ಪ್ರಭುವಾಗು -
    - 1) ಅನಾಚಾರಕ್ಕೆ
    - 2) ನೀತಿಗೆ
    - 3) ಪ್ರೀತಿಗೆ
    - 4) ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ
  - 7) ಕನ್ನಡದ ಪದವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ತಮಿಳು ಕಾವ್ಯ -
    - 1) ಶಿಲಪ್ಪದಿಗಾರಮ್
    - 2) ಭೃಹತ್ಕಥಾ
    - 3) ಪೆಪೈರಿ
    - 4) ಗಾಥಾಸಪ್ತಸತಿ
  - 8) ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಪದ -
    - 1) ಮಿಡತೆ
    - 2) ಇಸಿಲ್
    - 3) ಹಿಪ್ಪೋಕೂರ
    - 4) ಕರುನಾಡರ್

ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಮನೆ
- 2) ಶಿಸ್ತು
- 3) ಆದರ್ಶ ಶಿಕ್ಷಕ
- 4) ಪಂಪ
- 5) ಶಾಂತಲೆ
- 6) ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
- 2) ಚೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :
ವಿಜಯನಗರ ಸಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಣ್ಣಿಸಿರಿ

10

Seat
No.

**B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Urdu (Comp) (19101205)**

Day & Date: Monday, 24-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) "قصیدہ در شان حمید الدولہ" میں شاعر نے اپنے سرپرست----- کی تعریف و توصیف اور سخاوت کا ذکر کیا ہے۔

- (A) نواب واجد علی شاہ
(B) بہادر شاہ ظفر۔
(C) نواب آصف الدولہ۔
(D) نواب حمید الدولہ۔

(2) ایلورا کے بت رقص کرتے رہیں

حسین غارتاروں سے بھرتے رہیں

مذکورہ بالا شعر----- سے لیا گیا ہے۔

- (A) نظم بخارہ نامہ۔
(B) مثنوی امن نامہ۔
(C) نظم آدمی نامہ۔
(D) مرثیہ گرمی کا سماں۔

(3) مجنوں سے لیلیٰ کی ماں----- پاس ہونے کی شرط رکھتی ہے۔

- (A) بی۔ اے۔
(B) بارہویں جماعت۔
(C) ایم۔ اے۔
(D) پی۔ ایچ۔ ڈی۔

(4) "نظم عقل و دل" اقبال کے اردو مجموعہ کلام----- کی ایک شاہکار نظم ہے۔

- (A) بال جبرئیل۔
(B) ار مغان جاز۔
(C) ضرب کلیم۔
(D) بانگِ درا۔

(5) "لسان العصر"----- کو کہا جاتا ہے۔

- (A) مولانا حالی۔
(B) اکبر آلہ آبادی۔
(C) علامہ اقبال۔
(D) جگر مراد آبادی۔

- (6) انگریزی حکومت نے مولانا حالی کو----- کا خطاب عطا کیا تھا۔
 (A) شمس العلماء۔ (B) شمس تبریز (C) ملک الشعراء۔ (D) طوطی ہند۔
- (7) نظیر اکبر آبادی کا اصل نام----- ہے۔
 (A) علی اکبر۔ (B) علی احمد۔ (C) محمد ولی۔ (D) ولی محمد۔
- (8) "شاعر شباب"----- کو کہا جاتا ہے۔
 (A) جاں نثار اختر۔ (B) اختر الایمان۔
 (C) جوش ملیح آبادی۔ (D) اسماعیل میرٹھی۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

- (1) درج ذیل شعر کی تشریح کیجئے۔
 گناہ گار کے دل سے بچ کے چل زاہد
 یہیں کہیں تیری جنت بھی پائی جاتی ہے۔
- (2) درج ذیل شعر کی تشریح کیجئے۔
 قفس میں جی نہیں لگتا کسی طرح
 لگا دو آگ کوئی آشیاں میں
- (3) درج ذیل شعر کی تشریح کیجئے۔
 ان سے پری حوش کو، نہ دیکھے کوئی
 مجھ کو، مری شرم نے رسوا کیا
- (4) "مثنوی امن نامہ" کا مرکزی خیال تحریر کیجئے؟
- (5) مولانا حالی کی نظم "چپ داد" کا مرکزی خیال لکھیے؟
- (6) میر انیس کا شاہکار مرثیہ "گرمی کا سماں" کا مرکزی خیال لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

- (1) نظیر اکبر آبادی کی تحریر کردہ نظم "بخارہ نامہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں مفصل لکھیے؟
- (2) جوش ملیح آبادی کی نظم "الوداع" کا خلاصہ مفصل تحریر کیجئے؟

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

- (1) "فرضی لطیفہ" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں مفصل لکھیے۔

- प्र.2 अधोलिखितेषु षड्सु चतुर्णां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत. 12
- 1) अग्निमित्रः
  - 2) कौलिकः
  - 3) पंचमहाभूतानि
  - 4) ब्रह्ममुहुर्तः
  - 5) भिम
  - 6) उत्तम वक्ता
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं लिखत. 10
- 1) 'वयं पञ्चोत्तर शतम्' असे या पाठात का म्हटले आहे?
  - 2) 'मंथरक कौलिक' या कथेचे तात्पर्य सांगा.
- प्र.4 'दिनचर्या' या पाठानुसार उत्तम आरोग्यासाठी काय करावे ते लिहा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
PRAKRIT (Comp)
Pagid Santisayaro (19101208)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) नियघरम्मि एओ ----- साहुभोयणं अत्थि ।
 अ) वि ब) सि
 क) कदा ड) विंदि
- 2) पिया सुरद्धं ----- ववहारेणं ।
 अ) आगओ ब) आगओए
 क) आगओदि ड) आगओण
- 3) नं खमं मे एस ----- य अच्छंतो ।
 अ) आवणे ब) आवणेय
 क) आवणेता ड) आवणेदि
- 4) तेण विणीयगो णियग ----- नीओ ।
 अ) भवणं ब) भवणंउ
 क) भवणंगा ड) भवणम्मिं
- 5) नाही नाही प्रश्नाच्या उत्तरासाठी ----- दरबारात आला.
 अ) सुतार ब) माकड
 क) भिकारी ड) गर्दभ
- 6) ओळखीसाठी कुबेरसेनेने बाळांना ----- बांधल्या.
 अ) तारा ब) आंगठ्या
 क) चिठ्या ड) दौरा
- 7) मरताना वृद्धाने ----- पेटीची चावी दिली.
 अ) नोकराला ब) मित्राला
 क) भावाला ड) मुलांना
- 8) कुबेरसेना गणिका ----- नगरात रहात होती.
 अ) दिल्ली ब) मथुरा
 क) पुणे ड) सोलापुर

प्र.2 गद्य/पद्य भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) कुबेरदत्ता य तं सोऊण जायतिव्वसंवैगो 'अहो! अन्नाणेण अपदं कारिओ' ति विभवं दारगस्स दाऊणं अज्जाए कय नमोक्करो तुम्हेहिं मे कओ पडिबोहो, करिस्सं अत्तणो पत्थं ति तुरियं निग्गओ। साहुसमीवे गहियलिंगायारो अपरिवडियवेरग्गो तवोवहाणेहिं विगिद्धेहिं खवियदेहो गओ देवलयं।
- 2) मइसायरा-अभिहाणो से पहाणमंती। एगया राया मंति-पंडिय-सेटिठ-महाजणाइ-विहूसियाए सहाए मइपरिक्खणट्ठं पुच्छइं, 'जयम्मि अत्थि-अत्थि, अत्थि-नत्थी, नत्थी-नत्थी, नत्थी-नत्थी य काओ वत्थूओ संति?'।
- 3) महुराए नगरीए कुबेरसेणा गणिया। पढमगब्भदोहलखेइया सा जणणीए तिगिच्छगस्स दंसिया। तेण भणिया - 'जमलगब्भ - दोसेण एईसे परिबाहा। नत्थि कोइ वाहिदोसो दीसई।'।
- 4) एगम्मि नयरपवरे अत्थि कलाकुसलवणिओ को वि। रयणपरिक्खागंथं गुरुण पासम्मि अब्भसइ।।
- 5) रत्तीए वि दिणे वि रयणिं दंसेमि, सेलेऽखिले। उप्पाडेमि नहंगणाउ गहणं पाडेमि भूमीयले।।
- 6) जम्माउ जरा लोए जराउ मच्चू अवस्स देहीणं। तम्हा मच्चुमुहगया जीवा जीवंति थेवदिणे।।

प्र.3 कन्येने आपल्या मंत्री पित्याला कसे वाचविले हे बोधसहित स्पष्ट करा.

10

किंवा

मुलांकडून फसविलेल्या पित्याला सोनार मित्राने कसे वाचविले हे 'अविणयस्स फलं' कथेद्वारे स्पष्ट करा.

प्र.4 'कम्म सरुवं' काव्याद्वारे कर्माचे फल कसे प्राप्त होते हे स्पष्ट करा.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 12
- 1) प्रहसनं
  - 2) सुवृता
  - 3) ऋग्वेदानुसार वनस्पतीचे वर्गीकरण
  - 4) हनुमानाचा पराक्रम
  - 5) अव्ययीभाव समास
  - 6) संन्यासी
- प्र.3 1) परिव्राजक आरण्यायिका या पाठाच्या आधारे संन्याशाची झालेली फजिती स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- 2) तत्पुरुष समासाचे प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- प्र.4 'प्राणानां विपर्ययः' या पाठाच्या आधारे प्राणाच्या अदलाबदलीमुळे उडालेला गोंधळ कशाप्रकारे दाखवला आहे? 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional Persian (Paper-II)
Prose, Poetry and Rapid Reading (19101219)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative 08

- (1) کتاب 'زہر نژاد نو' کے مصنف کا نام _____ ہے۔
 (A) سعدی۔ (B) حسین کاظم زادہ۔ (C) سعید نفیسی۔ (D) بیدل۔
- (2) ہمیں چاہے کہ ہم نہ بھولیں کہ _____ کے یہ مراحل سیڑھی کے پائیدان کے مانند ہیں۔
 (A) شریعت۔ (B) تعلیم۔ (C) تکامل۔ (D) طریقت۔
- (3) رباعی _____ زبان کا لفظ ہے۔
 (A) سنسکرت۔ (B) عبرانی۔ (C) یونانی۔ (D) عربی۔
- (4) عمر خیام کا جائے وطن _____ ہے۔
 (A) نیشاپور۔ (B) ہرات۔ (C) بغداد۔ (D) قم۔
- (5) بادشاہ نے برہنہ درویش کو _____ دینا اور خلعت دی۔
 (A) پچاس۔ (B) سو۔ (C) ہزار۔ (D) لاکھ۔
- (6) _____ گفت 'معزولی بہ کہ مشغولی۔'
 (A) وزیر۔ (B) دربان۔ (C) سپہ سالار۔ (D) فقیر
- (7) پندارِ من ضعیفم و ناچیز و ناتواں
 بی اتحاد من تو توانا چہ میکنی۔
 درج بالا شعر میں صنعت _____ پائی جاتی ہے۔
 (A) تلمیح۔ (B) تضاد۔ (C) استعارہ۔ (D) مبالغہ۔

8) شاعر نے----- کو گمراہی کے راستے پر چلنے سے منع کیا ہے۔

(A) معلم۔ (B) قاضی۔ (C) خان۔ (D) شیخ۔

Q.2 Answers the following questions (Any four /04) **12**

(1) پروین اعصامی کے حالات زندگی بیان کیجیے۔

(2) صنف نظم کی تعریف لکھیے۔

(3) نظم نچ و سوزن کا مرکزی خیال تحریر کیجیے۔

(4) حسین کاظم زادہ کی ادبی خدمات بیان کیجیے۔

(5) حکایت 'مردم آزارے' را حکایت کنندہ کا خلاصہ لکھیے۔

(6) حکایت 'یکے از بادشاہاں پیش' میں سپاہی نے دشمن سے بھاگنے کی کیا وجہ بتائی؟۔

Q.3 Attempt any one of the following **10**

1) Explain the following quatrain:

(1) ای چرخ فلک خرابی از کینہ تست

بیداد گری عادت دیرینہ تست

ای خاک اگر سینہ تو بشکافند

بس گوہر قیمتی کہ در سینہ تست

(2) آن بت کہ دلم زہر او ذار شدہ است

او جای دیگر بغم گرفتار شدہ است

من در طلب علاج خود چوں کوشم

چوں آن کہ طیب ماست بیمار شدہ است

(3) ہر دل کے دروہر و محبت بسرشت

گر ساکن مسجد است و راہل کشت

در دفتر عشق نام ہر کسکہ نوشت

آزاد دوزخ است فارغ ز بہشت

2) آزاد دوزخ است ز بہشت

Give a brief account of the life of "Malik Al Shshora Bahar" and

write down the summary of ضلال و دلال

Q.4 Translate the following passage:

گفتم حکایت روباہے مناسب حال نیست کہ دیدندش گریزاں و بنویشتن افتاں و خیزاں کسے گفتش چه آفت ست کہ موجب مخالف ست گفتاشنیدم کہ شیر رابہ سخرہ می گیرند گفت اے فسیہ ترا با شیر چه مناسبت ست و اورا با تو چه مشابہت گفت خاموش کہ اگر حسوداں بغرض گویند کہ این ہم بچہ شیر ست و گرفتار ایم کرا غم تخلیص من دارد کہ نفیشت حال من کند و تریاق از عراق آورده شود ما گزیدہ مرده شود ترا ہچنین فضل ست و دیانت و تقوی و امانت و لیکن منتنتاں در مکین انومد عیان گوشہ نشین اگر انچه سیرت تست بخلاف آل تقریر کنند و در معرض خطاب بادشاہ آئی دراں حالت کرا مجال مقاتلت باشد پس مصلحت آل می بینم کہ ملک قناعت را حراست کنی و ترک ریاست گوئی۔

قطعہ

بہ در یاد ر منافع بے شمار ست

اگر خواہی سلامت ہر کنار ست

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- अ) मानवी भूगोलाचे महत्व
ब) ख्रिश्चन धर्माची वैशिष्ट्ये सांगा.
क) सामाजिक भूगोल
ड) जागतिक लोकसंख्यावाढीची कारणे सांगा.
इ) जगातील दाट/जास्त लोकसंख्येचे प्रदेश सांगा.
ई) ग्रामीण वसाहतीची कार्ये सांगा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- नागरी वसाहतीच्या समस्या स्पष्ट करा.
किंवा
ग्रिफिथ टेलरचे वांशिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- जागतिक लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional GEOGRAPHY (Paper - II)
Human Geography (19101226)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternative.

08

- 1) _____ is called the father of human geography.
  - a) E. Huntington
  - b) Frederick Ratzel
  - c) Jean Bruhns
  - d) Carl Ritter
- 2) Economic geography is a branch of _____ geography.
  - a) Human
  - b) Historical
  - c) Physical
  - d) Political
- 3) The Race is a _____ concept.
  - a) Natural
  - b) Geographical
  - c) Chemical
  - d) Biological
- 4) Mongolian skin color is _____.
  - a) Black
  - b) Blue
  - c) Yellow
  - d) Red
- 5) World Population Day is celebrated on _____ July.
  - a) 10
  - b) 13
  - c) 12
  - d) 11
- 6) The ratio of males to females in a population is called _____.
  - a) Age Structure
  - b) Sex Ratio
  - c) Birth Rate
  - d) Population Density
- 7) _____ is the main occupation of the rural Settlement.
  - a) Agriculture
  - b) Industry
  - c) Trade
  - d) Transport
- 8) Cambridge is a _____ city.
  - a) Administrative
  - b) Mining
  - c) Educational
  - d) Fishing

Q.2 Write Short Answers (any four out of six)

12

- a) Importance of Human Geography
- b) Describe the characteristics of Christian Religion.
- c) Social Geography.
- d) State the reasons for world population growth.
- e) Describe the world's most/highest population regions.
- f) Describe the functions of a rural settlement.

- Q.3 Broad Answers Question (any one out of two)** **10**
Explain the problems of urban settlement.
OR
Explain Griffith Taylor's racial classification.
- Q.4 Broad Answers Question** **10**
Explain the factors affecting the distribution of world population.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- अ) भारतीय दर्शनांचे उद्दिष्ट स्पष्ट करा.
ब) बौद्धांनुसार अनात्म संकल्पना स्पष्ट करा.
क) प्रकृती म्हणजे काय?
ड) चार्वाकांनुसार पुरुषार्थ संकल्पना स्पष्ट करा.
इ) सांख्य दर्शनानुसार पुरुष म्हणजे काय?
ई) योगाची व्याख्या द्या.
- प्र.3 भारतीय दर्शनांतील समान वैशिष्टे स्पष्ट करा.** **10**
- किंवा**
- बौद्ध दर्शनातील अष्टांग मार्ग स्पष्ट करा.
- प्र.4 सांख्य दर्शनातील प्रकृतीच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
-----------------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
OPTIONAL PHILOSOPHY (Paper – II)
Outlines of Indian Darsanas (19101225)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ is the ultimate goal of Indian Darsana.
  - a) Mukti
  - b) Bandhan
  - c) Ajnana
  - d) Aviveka
- 2) Who denies the Inference mean of knowledge of the following?
  - a) Charvaka
  - b) Jaina
  - c) Bouddha
  - d) Yoga
- 3) According to Buddhism, Dukhnirodhmarga is the _____ noble truth.
  - a) First
  - b) Second
  - c) Third
  - d) Forth
- 4) Samyaka _____ is the first stage of ashtangmarga, by Bouddha Darsana.
  - a) Samadhi
  - b) Drushti
  - c) Ajivika
  - d) Smruti
- 5) Effect exists in its cause, such an understanding of cause and effect is called _____.
  - a) Asatkaryavada
  - b) Arambhavada
  - c) Shunyavada
  - d) Satkaryavada
- 6) Yoga Darshana is also called seshwar _____.
  - a) Nyaya
  - b) Sankhya
  - c) Vaisheshik
  - d) Vedant
- 7) Brahma is Sat, Cit and _____.
  - a) Duhkha
  - b) Ananda
  - c) Avidya
  - d) Aviveka
- 8) According to Shankaracharya, Brahma is _____.
  - a) Saguna
  - b) Nirguna
  - c) Saguna and Nirguna
  - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Explain the aim of Indian Darsanas.
- b) Explain the concept of Non-soul b} Buddhism.
- c) What is prakruti?
- d) Explain the concept of Purushartha in the view of Charvaka.
- e) What is purusha, by Sankhyadarsana?
- f) Define Yoga.

- Q.3** Explain the common characteristics of Indian philosophy. **10**
OR
Explain the Ashtangmarga in Buddhism.
- Q.4** Explain the argument for existence of Prakruti in SankhyaDarsana. **10**

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) समाजशास्त्राची संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) समाजशास्त्राचे स्वरूप वर्णन करा.
क) शैक्षणिक समाजशास्त्राची उद्दिष्टे सांगा.
ड) राष्ट्रीय एकात्मतेची गरज का आहे?
इ) 'समूह' यावर कोणत्याही दोन व्याख्या सांगा.
ई) सामाजिक परिवर्तनातील अडथळे सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- अ) निरक्षरतेमुळे येणाऱ्या सामाजिक समस्या स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक परिवर्तनात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- राष्ट्रीय एकात्मतेमध्ये बाधा आणणारे घटक वर्णन करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
OPTIONAL EDUCATION (Paper – II)
Sociological Foundation of Education (19101231)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Select the correct alternative

08

- 1) _____ is a value.

a) Nation	b) Religion
c) Nationalism	d) Caste
- 2) _____ is and useful aid to create national Integration.

a) Religion	b) Society
c) Caste	d) Education
- 3) The word 'sociology' is firstly used by _____.

a) Herbert spencer	b) August Compt
c) Blackmer	d) Ebel
- 4) _____ is known as 'The father of educational Sociology'.

a) August Compt	b) Harry Johnson
c) John Deway	d) George pen
- 5) There is need of at least _____ persons for a group.

a) 2	b) 3
c) 4	d) 5
- 6) "Single Teacher School" is the problem in _____ Education.

a) Secondary	b) Primary
c) Higher	d) Higher secondary
- 7) The real support of social change is _____.

a) Society	b) Teacher
c) Students	d) Curriculum
- 8) _____ is the power in social change.

a) Teacher	b) Education
c) Curriculum	d) Training

Q.2 Answer the following questions in short (Any 4)

12

- a) Explain the concept of sociology.
- b) Describe the nature of sociology.
- c) State the objectives of educational sociology.
- d) Why is the need of National Integration?
- e) State any two definations on 'group'
- f) State the obstacles in social change.

- Q.3 Answer the following question in detail (Any One) 10**
- a) Explain the social problems occurring due to illiteracy.
  - b) Explain the role of teacher in social change.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- Describe the elements becoming obstacles in National Integration.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- अ) भारतीय संघराज्य
  - ब) बहुजन समाज पक्ष
  - क) प्रादेशिकतावाद
  - ड) मार्क्सवादी कम्युनिष्ट पक्ष
  - इ) जमातवाद
  - ई) आणीबाणी विषयक तरतुदी
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अ) भारतीय राजकारणावर प्रभाव पाडणारे धर्म आणि जात हे घटक स्पष्ट करा.
  - ब) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस पक्षाची विचारप्रणाली आणि सामाजिक कार्यक्रमा पत्रिका स्पष्ट करा.
- प्र.4 निवडणूक आयोगाची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional POLITICAL SCIENCE (Paper – II)
Constitutional Government and Democracy in India (19101228)

Day & Date: Wednesday, 26-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the given options. 08

- 1) Ab to _____ year the election commissioner works on this post.
  - a) 60
  - b) 70
  - c) 65
  - d) 55
- 2) India has expected _____ government system.
  - a) Tripal
  - b) Single
  - c) Double
  - d) All the above
- 3) _____ type of election commission in India
  - a) Permanent
  - b) 10 year
  - c) Temporary
  - d) None of the above
- 4) In _____ article of constitution there is provision of finance commission
  - a) Article 380
  - b) Article 100
  - c) Article 200
  - d) Article 280
- 5) India has a party system _____.
  - a) Two party system
  - b) One party system
  - c) Multi party system
  - d) None of above
- 6) Indian Politics is influenced by these factors
  - a) Religion
  - b) Cast
  - c) Money
  - d) All of the above
- 7) _____ is the president of Nationalist Congress Party.
  - a) Sharad Pawar
  - b) Supriya Sule
  - c) Ajit Pawar
  - d) Rohit Pawar
- 8) In _____ years Indian National Congress Established.
  - a) 1925
  - b) 1885
  - c) 1920
  - d) 1999

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Indian Federalism
- b) Bahujan Samaj Party
- c) Regionalism
- d) Communist party of India
- e) Communalism
- f) Emergency Provisions

- Q.3 Attempt any one of the following questions. 10**
- a)** Religion and cast factor as influential element in Indian Politics.
  - b)** Explain the ideology and social program pamphlet of the National Congress Party of India.
- Q.4 Explain the election commission structure and functions 10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) व्यसनाधिनतेची कारणे
  - 2) सयाजीराव गायकवाड यांचे शैक्षणिक कार्य
  - 3) लोकसंख्या विस्फोटाची कारणे
  - 4) विशेष शिबीराची ध्येय व उदिष्टे
  - 5) जलसंवर्धन
  - 6) आर्यसमाज
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) 10**
- 1) आधुनिकीकरणाचा विवाहसंस्थेवरील परिणाम विषद करा?
  - 2) स्वामी विवेकांनंद यांच्या विषयी सविस्तर माहिती लिहा?
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) विशेष श्रमसंस्कार शिबिरात राबविल्या जाणाऱ्या कार्यक्रमाची माहिती स्पष्ट करा?

Q.4 Answer following question.

- 1) Explain the different programme in the special camp?

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहापैकी चार) 12
- अ) अध्ययन व्याख्या लिहा.
ब) उद्दीपकाचे सामान्यीकरण म्हणजे काय?
क) साधक अभिसंधानाची मुलभूत तत्वे सांगा.
ड) स्मृती/स्मरण व्याख्या लिहा.
इ) बुद्धिगुणांकाचे सूत्र स्पष्ट करा.
ई) व्यक्तिमत्व व्याख्या लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका दीर्घ प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- अ) बहुघटकीय बुद्धिमत्ता सिद्धांत स्पष्ट करा.
किंवा
ब) स्मृती प्रक्रियेच्या अवस्था स्पष्ट करा.
- प्र.4 अभिजात अभिसंधान प्रयोगाचे वर्णन करा. 10

Seat No.	
-----------------	--

B.A. Semester-II (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional PSYCHOLOGY (Paper-II)
Fundamental of Psychology (19101230)

Day & Date: Thursday, 27-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The classical conditioning experiment was conducted on _____ subject.
  - a) Dog
  - b) Cat
  - c) Monkey
  - d) Rat
- 2) Instrumental conditioning experiment used box know as _____.
  - a) Letter box
  - b) Skinner box
  - c) Wooden box
  - d) Idiot box
- 3) _____ second duration period of short term memory.
  - a) 50
  - b) 45
  - c) 40
  - d) 30
- 4) The concept 'forgetting' studied by _____.
  - a) Ebbinghaus
  - b) Freud
  - c) Terman
  - d) Allport
- 5) The first intelligence scale developed by _____.
  - a) Freud
  - b) Bene
  - c) Stern
  - d) Terman
- 6) Robert Sternberge given by _____ factors of intelligence.
  - a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Five
- 7) The psychoanalytic theory of personality proposed by _____.
  - a) Freud
  - b) Adler
  - c) Rogers
  - d) Allport
- 8) Allport and Cattell proposed by _____ theory of personality.
  - a) Trait
  - b) Type
  - c) Humanistic
  - d) Analytic

Q.2 Write short answer (any four out of six) 12

- a) Define learning
- b) What is stimulus generalization?
- c) State basic principles of operant conditioning.
- d) Define memory.
- e) State formula of Intelligence Quotient (I. Q.)
- f) Define personality

- Q.3 Write any one long answer of the following questions** **10**
- a) Explain multiple intelligence theory.
- OR**
- b) Explain the processes of memory.
- Q.4 Describe the experiment of classical conditioning** **10**

प्र.2 गद्य भाषांतर करा. (कोणतेही 4)

- अ) एगया तस्स भज्जाए चिंतिअं— एसो मम भत्ता सव्वया मंजूसं गहिऊण मज्झरतीए गेहे आगच्छइ, तं न वरं, जओ कयावि मग्गे चोरा मिलेज्जा तया किं होज्जा? तओ तीए नियभत्तारो वत्तो— हे पिअ! मज्झरतीए तुझ गिहे आगमणं न सोहणं
- ब) तदो अमिदप्पभदेवेण वुत्तं अमुं गिहत्थं ज्ञाणादो विचलेहि । तदो विज्जुदप्पभदेवेण अणेगधा किदोवसग्गो वि, ण चलिदो ज्ञाणादो । तदो पभादे मायं उवसंहरिदूणं पसंसिदो, आगासगामिणी विज्जा दिण्णा तस्स । कधिदं च विज्जावदिण्ण समए—
- क) नागदत्तो वि मुणि—वयणेण आउसं अप्पं पासंतो साह पुच्छइं—हे भयवंत! मम जीवणसेसं कियंतमत्थि? मुणी कहेइ— सत्त दिवस—सेसमत्थि । अज्जप्पभिइ सत्तमे दिवसे संज्ञाकाले तुं मच्चुं पाविहिसि? नागदत्तो पुच्छइ— किं भंते! हं समाहिणा वा असमाहिणा वा मरणं पाविस्सं?
- ड) इक्क च्चिय जीवदया जणेइ, लोयम्मि सयलसोक्खाइं । जह सलिलं धरणिगयं, निप्पायइ सयलसस्साइं ।।
- इ) जस्स दया सो तवस्सी, जस्स दया सो य सीलसंपन्नो । जस्स दया सो नाणी, जस्स दया तस्स निव्वाणं ।।
- ई) एगम्मि अरणम्मि वाघो सीहो दुवे संति । तेसिं पुण संलावो एवं वुत्तो महं पडइ सीयं ।।

प्र.3 महामंत्र णमोकाराची महिमा प्राकृत उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

10

थकंवा

सासू—सास-यांनी विचलित झालेल्या वधूस दासीच्या सहकार्याने कसे स्थिर केले हे सांगून बोध स्पष्ट करा.

प्र.4 पुण्य सर्वात श्रेष्ठ कसे आहे हे पुण्णोदय महिमा काव्याद्वारे स्पष्ट करा.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.(कोणतेही चार) 12**
- अ) लघु उदयोग म्हणजे काय?
ब) हरितक्रांतीचा अर्थ सांगा.
क) एल.पी.जी. प्रतिमान थोडक्यात सांगा.
ड) कोरडवाहु शेतीचा अर्थ सांगा.
इ) हरितक्रांतीतील दोन मुख्या पिके सांगा.
ई) साखर उदयोगाचे फायदे सांगा.
- प्र.3 सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) 10**
- डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचे पूरा प्रतिमान सविस्तर लिहा.
किंवा
कृषी आधारित उदयोगाची भूमिका सविस्तर लिहा.
- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- उदयोगाची भारतीय अर्थव्यवस्थेतील भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional ECONOMIC (Paper – II)
Indian Economy (19101227)

Day & Date: Friday, 28-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Industrialization in India _____ industry are neglected.
  - a) Small and cottage
  - b) Large Industry
  - c) Steel Industry
  - d) Sugar Industry
- 2) _____ is problem of small scale industries.
  - a) Low capital
  - b) Lack of Electricity
  - c) Competition
  - d) All of above
- 3) _____ is the president of NITI Aayog.
  - a) Prime Minister
  - b) Finance Minister
  - c) Chief Minister
  - d) Governor
- 4) Dr. A. P. J. Abdul Kalam introduced the _____ model of Development.
  - a) A. P. L.
  - b) B. P. L.
  - c) PURA
  - d) None of this.
- 5) L. P. G. model was introduced in _____ year.
  - a) 1960
  - b) 1991
  - c) 1980
  - d) 1975
- 6) Agro -based industries helps to _____ the employment.
  - a) Increase
  - b) Decrease
  - c) Constant
  - d) None of above
- 7) Dairy farming is done in India as _____.
  - a) Agriculture
  - b) Industry
  - c) Commerce
  - d) None of above
- 8) _____ area is developed in Maharashtra because of Co-operative sugar factories.
  - a) Rural
  - b) Urban
  - c) Tribal
  - d) None of this.

Q.2 Write short answers. (Any four)

12

- a) Meaning of small scale industry.
- b) Meaning of Green-revolution.
- c) Explain L. P. G. model in short.
- d) Meaning of Dry-land farming.
- e) Write two main crops in Green- revolution.
- f) Write the benefits of sugar industry.

Q.3 Write answer of the any one of the following.

10

Explain 'PURA' model of Dr. A. P. J. Abdul Kalam.

OR

Explain the role of agro base industry.

Q.4 Write answer of the following question.

10

Explain the role of industry in Indian Economy.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार)** **12**
- 1) सम्राट अशोकाच्या शिलालेखांची माहिती सांगा.
  - 2) मौर्य काळातील न्याय व्यवस्था स्पष्ट करा.
  - 3) कलिंगच्या युद्धाची चर्चा करा.
  - 4) गौतमीपुत्र सातकर्णीची राजकीय कामगिरी विशद करा.
  - 5) सातवाहन काळातील कला स्पष्ट करा.
  - 6) हर्षवर्धनाचा प्रयाग मेळा स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)** **10**
- मौर्य काळातील मुलकी शासनव्यवस्थेची चर्चा करा.
किंवा
सम्राट हर्षवर्धनाच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- गुप्तकाळास सुवर्णयुग का म्हणतात ते सांगा?

- Q.3 Broad answers question. (Any one out of two).** **10**
Discuss the civil administration policy in Maurya period.
OR
Evaluate the work of Samrat Harshvardhan.
- Q.4** Give in details about Gupta period called as the Golden age. (Broad) **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
OPTIONAL HISTORY (Paper - II)

Chhatrapati Shivaji Maharaj and His Times (1600 - 1707) (19101233)

Day & Date: Monday, 31-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) छत्रपती संभाजीराजांचे सेनापती ——— हे होते.
 अ) प्रतापराव गुजर
 ब) हंबीरराव मोहिते
 क) बाळाजी आवजी
 ड) प्रल्हाद नीराजी
- 2) छत्रपती संभाजी राजे आणि अकबर यांची भेट ——— येथे झाली.
 अ) पाली
 ब) श्रीवर्धन
 क) राजापूर
 ड) नागोटाणे
- 3) छत्रपती राजाराम यांनी कर्नाटकातील ——— येथील किल्ल्यावर आश्रय घेतला.
 अ) चित्रदुर्ग
 ब) बसवकल्याण
 क) पारसगड
 ड) जिंजी
- 4) औरंगजेबाचा मृत्यू ——— मध्ये झाला.
 अ) 1707
 ब) 1705
 क) 1703
 ड) 1708
- 5) सरसुभ्याच्या प्रमुखास ——— असे संबोधले जात असे.
 अ) सुभेदार
 ब) सरसुभेदार
 क) हवालदान
 ड) कमावीसदार
- 6) शिवकाळात ——— महाल होते.
 अ) आठ
 ब) दहा
 क) बारा
 ड) चौदा
- 7) ——— हे शिवकालीन आरमारातील सर्वात मोठे जहाज होते.
 अ) गुराब
 ब) गलबत
 क) माचवा
 ड) होडी
- 8) गोतसभेतील न्यायदानासाठी ——— हा ग्रंथ प्रमाण मानला जात असे.
 अ) शुक्रसारनीति
 ब) अर्थशास्त्र
 क) धर्मरहस्य
 ड) मिताक्षरा

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- अ) छत्रपती संभाजी राजे आणि अकबर संबंध
ब) मराठ्यांच्या स्वातंत्र्ययुद्धातील छत्रपती राजाराम महाराजांचे योगदानाचे वर्णन करा.
क) शिवकालीन परगण्यातील वतनदार देशमुख यांचे स्थान व कर्तव्य स्पष्ट करा.
ड) शिवकालीन जहाजाचे प्रकार लिहा.
इ) चौथाई व सरदेशमुखी म्हणजे काय?
ई) शिवकालीन न्यायव्यवस्थेतील गोत सभेची न्यायपद्धती लिहा.
- प्र.3 अष्टप्रधान मंडळाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10
- किंवा
मराठ्यांच्या इतिहासातील महाराणी ताराबाई यांचे स्थान स्पष्ट करा.
- प्र.4 छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या लष्करी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा. 10

- Q.3** Explain the features of Ashtapradhan Mandal. **10**
OR
Explain the place of Maharani Tarabai in the history of Marathas.
- Q.4** Write the characteristics of Military administration of Chhatrapati Shivaji Maharaj. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester-II) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional LINGUISTICS (Paper – II)
Introduction to Linguistics (19101221)

Day & Date: Monday, 31-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the *right* indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following by choosing the correct alternative. 08

- 1) Tatto, Zebra, Piano are examples of _____ Word formation process.
  - a) Blending
  - b) Clipping
  - c) Compound
  - d) Borrowing
- 2) Humpty, Dumpty, sit, wall are the examples of _____ class words.
  - a) Open
  - b) Close
  - c) Both a and b
  - d) None of the above
- 3) Find the correct synonyms - Barrier _____.
  - a) Limit
  - b) Boundary
  - c) Obstacle
  - d) All the above
- 4) Find the correct Antonyms - Tall _____.
  - a) Short
  - b) Big
  - c) Cowardice
  - d) Tiny
- 5) Skimming, Scanning are the techniques of _____ skill.
  - a) Listening
  - b) Speaking
  - c) Reading
  - d) Writing
- 6) Identify the Prefix in word - Incredible _____.
  - a) In-
  - b) -ble
  - c) Credible
  - d) All the above
- 7) _____ is the scientific study of language.
  - a) Linguistics
  - b) Semantics
  - c) Pragmatics
  - d) Syntax
- 8) Identify the stem word - Unfriendly _____.
  - a) Unfriend
  - b) Friendly
  - c) Friend
  - d) All the above

Q.2 Attempt the following as directed. (Any 4) 12

- a) Write down the Morphological analysis of the following words:
 1) Beautiful 2) Dramatic 3) Unconsciousness
- b) Identify suffixes in the following words:
 1) Related 2) Powerful 3) Larger
- c) What is Semantics?
- d) What is Syntax?
- e) Identify the word formation process of the following words:
 1) Sofa 2) MBA 3) Notebook
- f) What is Blending? Explain with examples.

- Q.3 Write a Long Answer. (Any One)** **10**
- a) Write a detailed note on Open Word Class with examples.
  - b) Write a detailed note on Major and Minor Process of Word Formation.
- Q.4 Write a Long Answer.** **10**
- Write a detailed note on Listening and Writing Skill and How to improve Listening and Writing Skill.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Marathi (Paper - III)

कादंबरी वाङ्मय प्रकार आणि उपयोजित मराठी (19101323)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) अण्णा भाऊ साठे किती दिवस शाळेत गेले?

अ) दीड दिवस	ब) पाच दिवस
क) दहा दिवस	ड) बारा दिवस
- 2) अण्णा भाऊ साठे यांच्या साहित्याचा केंद्रबिंदू ओळखा?

अ) भटकी जमात	ब) सामान्य माणूस
क) कामगार	ड) दलित महिला
- 3) सत्तूचे गाव कोणते?

अ) वाटेगाव	ब) बहादूरवाडी
क) कुमज	ड) वाळवा
- 4) मधाजी चौगुला याला कोणी मारले?

अ) आनंदराव	ब) फकिरा
क) नारायण	ड) सत्तू
- 5) अण्णाभाऊ साठे बालपणी कोणत्या नावाने ओळखले जात होते?

अ) तुकाराम	ब) सखाराम
क) आकाराम	ड) फकिरा
- 6) भेडस गावचा खजिना कोणी लुटला?

अ) बाबरखान	ब) फकिरा
क) सत्तू	ड) दनियल
- 7) सत्तूचे लग्न कोणाबरोबर झाले?

अ) मेरी	ब) सई
क) सोना	ड) सगुणा
- 8) खालीलपैकी कोणती संकल्पना कार्यक्रमाची भूमिका सांगते?

अ) स्वागत गीत	ब) पाहुणे परिचय
क) आभार	ड) प्रास्ताविक

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सत्तूचे वडील नाना भोसले यांची गावातील प्रतिमा कशी होती?
  - 2) सुभद्राने सत्तूचे कौतुक कोणत्या गीतातून केले?
  - 3) बाबरखानाने सत्तूचे वर्णन कसे केले?
  - 4) कादंबरी म्हणजे काय?
  - 5) सूत्रसंचालकाने कोणती पूर्वतयारी करावी?
  - 6) कार्यक्रमांमध्ये प्रास्ताविक करताना काय टाळावे?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- 1) कार्यक्रम संयोजन म्हणजे काय? कार्यक्रमातील प्रास्ताविक, पाहुणे परिचय आणि आभार या संकल्पना स्पष्ट करा.
- किंवा**
- 2) 'वारणेचा वाघ' कादंबरीची थोडक्यात समीक्षा लिहा.
- प्र.4 'वारणेचा वाघ' कादंबरीतील नायक सत्तूचे व्यक्तिचित्र रेखाटा. 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Urdu (Paper-III)
Khake Nigari (19101325)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے:-

(1) خاکہ کے لئے انگریزی میں کونسا لفظ استعمال کیا جاتا ہے۔

- (A) آٹو بائیو گرافی۔ (B) بائیو گرافی۔
 (C) اسکیچ۔ (D) ان میں سے کوئی نہیں۔

(2) خاکہ نگاری کو----- بھی کہتے ہیں۔

- (A) مرقع نگاری۔ (B) منظر نگاری۔
 (C) رزمیہ نگاری۔ (D) قصیدہ نگاری۔

(3) اردو میں خاکہ نگاری کی بنیاد کس نے ڈالی۔

- (A) مولوی عبدالحق۔ (B) مولانا حالی۔
 (C) علامہ اقبال۔ (D) مرزا فرحت اللہ بیگ۔

(4) اردو میں خاکہ نگاری کس کی تصنیف ہے؟

- (A) سنبل نگار (B) ساحرہ سعید (C) خدیجہ مستور (D) انعم فاطمہ

(5) ہم نفسان رفتہ کس کی تصنیف ہے؟

- (A) رشید احمد صدیقی۔ (B) مالک رام۔
 (C) عصمت چغتائی۔ (D) خواجہ احمد عباس۔

(6) نام دیو کون تھا؟

- (A) مینیجر۔ (B) مالی۔
 (C) وزیر۔ (D) جاگیر دار۔

7) اُردو اور ہندی کے جھگڑے کو کون مٹانا چاہتے تھے؟

- (A) سر سید۔
(B) عبدالحق۔
(C) شبلی۔
(D) حالی۔

8) مولوی چراغ علی کس کا خاکہ ہے۔

- (A) مولوی عبدالحق۔
(B) اشرف صہوجی۔
(C) مولوی چراغ علی۔
(D) جاں نثار اختر۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

1) خاکے کی تعریف لکھتے ہوئے اس کے اجزائے ترکیبی کے نکات لکھیے۔

2) خاکہ نگاری کی سوانحی اہمیت بیان کیجئے۔

3) خاکہ نگاری کی تاریخی اہمیت بیان کیجئے۔

4) مولوی چراغ علی کی چند صفات بیان کیجئے۔

5) محسن الملک کی چند صفات بیان کیجئے۔

6) حالی کی چند صفات بیان کیجئے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

1) اردو خاکہ نگاری کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔

2) مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری کا جائزہ لیجئے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

1) خاکہ نام دیومالی کا خلاصہ تحریر کیجئے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. KANNADA (Paper - III)
Vachana and Pravachan (19101321)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಅಂಕಿತದ ವಚನಕಾರ -

1) ಅಂಬಿಗರಚೌಡಯ್ಯ	2) ಚಂದಿಮರಸ
3) ಸಿದ್ಧರಾಮ	4) ಬಸವಣ್ಣ
  - 2) ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ನೆಚ್ಚಿನ ಊಟ -

1) ರಾಗಿ ಮುದ್ದೆ	2) ಅಂಬಲಿ
3) ಹೋಳಿಗೆ	4) ಮಜ್ಜಿಗೆ
  - 3) ಅನುಭವ ಮಂಟಪ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದೆ -

1) ಸೊಲ್ಲಾಪುರ	2) ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ
3) ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ	4) ಉಳವಿ
  - 4) ಚೆನ್ನನೊಡನುಂಡವನು -

1) ಕರಿಕಾಲ ಚೋಳ	2) ಶಿವ
3) ಬಸವಣ್ಣ	4) ಅಲ್ಲಮ
  - 5) ಅಪ್ಪನು ನಮ್ಮ ಮಾದಾರಚೆನ್ನಯ್ಯ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು -

1) ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು	2) ಕುಪೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ
3) ಶ್ರದ್ಧಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು	4) ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ
  - 6) ನಾವು ಸತ್ತರು ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭೋಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದವರು -

1) ಗೂಢಚಾರರು	2) ಸೈನಿಕರು
3) ಅರಸರು	4) ಸೇವಕರು
  - 7) ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಪುರುಷ -

1) ಬ್ರಹ್ಮ	2) ವಿಷ್ಣು
3) ಮಹಾದೇವ	4) ನಾರದ
  - 8) ದೇವದೃಷ್ಟಿ ಕೃತಿ ----- ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ -

1) ವಚನ	2) ಪ್ರವಚನ
3) ಕೀರ್ತನ	4) ತತ್ವಪದ

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ

- 1) ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ
- 2) ಕಂಚಿ ಪಟ್ಟಣ
- 3) ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ
- 4) ಸಮರ್ಥ ಸಾಧನ
- 5) ದಿವ್ಯಾನಂದ
- 6) ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿ

ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

- 1) ಕರಿಕಾಲ ಚೋಳನ ಶಿವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಬದುಕನ್ನು ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :
ಮಾದಾರ ಚನ್ನಯ್ಯನ ಗುಪ್ತಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) चलनवाढीचे प्रकार सांगा.
  - 2) पैशाच्या उत्क्रांतीच्या अवस्था स्पष्ट करा.
  - 3) एटीएमचे फायदे सांगा.
  - 4) चलनविषयक धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.
  - 5) ई बँकिंग
  - 6) किंमत निर्देशांकाचे महत्त्व सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- व्यापारी बँकेची कार्ये सविस्तरपणे लिहा.
- किंवा**
- चलनवाढ म्हणजे काय? चलनवाढीची कारणे लिहा.
- प्र.4 पैशाची कार्ये सविस्तरपणे स्पष्ट करा. 10

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ECONOMICS (Paper – III)
Money and Banking (19101347)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ is the primary function of Commercial Bank.
  - a) Acceptance of deposits
  - b) Remittance of Funds
  - c) Travelers cheques
  - d) All above
- 2) The index prepared giving equal importance to good and services is called _____.
  - a) Weighted
  - b) General
  - c) Simple
  - d) None of these
- 3) _____ is the second stage of evolution of money.
  - a) Metallic money
  - b) Commodity money
  - c) Paper money
  - d) None of these
- 4) In creeping inflationary situation, the rate of rising prices is _____ per year.
  - a) 1
  - b) 2
  - c) 4
  - d) 8
- 5) The Reserve Bank of India was established in year _____.
  - a) 1951
  - b) 1991
  - c) 1935
  - d) 1949
- 6) _____ is a plastic money.
  - a) Paper note
  - b) Coin
  - c) Credit card
  - d) None of these
- 7) Merits of E-Banking is _____.
  - a) Save time
  - b) Save Money
  - c) 24×7 hour service
  - d) All above
- 8) The Narasimha Committee is concerned with reforms in _____ sector.
  - a) Industry
  - b) Development
  - c) Banking
  - d) Agriculture

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- 1) Explain the types of Inflation.
- 2) Explain the stages of the Evolution of money.
- 3) Explain the merits of ATM.
- 4) State the objectives of monetary policy.
- 5) E-Banking
- 6) Importance of price index

- Q.3** **Answers the following questions. (Any One)** **10**
Write the various functions of Commercial Bank.
OR
Define Inflation and write the causes of Inflation.
- Q.4** Explain the function of Money in detail. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Marathi (Paper IV)**

कविता वाङ्मय प्रकार आणि काव्यास्वाद (19101324)

Day & Date: Thursday, 06-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) 'सेतू' हा कवितासंग्रह कोणी प्रकाशित केला आहे?
अ) पॉप्युलर प्रकाशन
ब) स्नेहवर्धन प्रकाशन
क) साकेत प्रकाशन
ड) गोदावरी प्रकाशन
- 2) 'सेतू' हा कवितासंग्रह कोणी लिहिला आहे?
अ) अरूणा ढेरे
ब) नारायण सुर्वे
क) वसंत बापट
ड) इंदिरा संत
- 3) खालीलपैकी कोणता कवितासंग्रह वसंत बापट यांचा आहे?
अ) बिजली
ब) अकरावी दिशा
क) मानसी
ड) वरील सर्व
- 4) वसंत बापट हे कितव्या आखिल भारतीय मराठी साहित्यसंमेलनाचे अध्यक्ष होते?
अ) 70 व्या
ब) 72 व्या
क) 73 व्या
ड) 74 व्या
- 5) 'अजून' या कवितेत दोघांना झुडपाच्या मागे बघताना कोण हासत आहे?
अ) राघूमैना
ब) सदाफुली
क) गवत
ड) डेलिया
- 6) 'गरगर गिरकी' हा कवितासंग्रह कोणत्या प्रकारातील आहे?
अ) बाल कविता
ब) प्रेम कविता
क) निसर्ग कविता
ड) सामाजिक कविता
- 7) 'विस्मृती' या कवितेत भिजल्या रानावरून कशाचा वास येतो?
अ) फुलांचा
ब) केवड्याचा
क) मातीचा
ड) यापैकी नाही
- 8) कविता आणि प्रतिमा या संदर्भ ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
अ) महेंद्र कदम
ब) आनंद पाटील
क) सुहास बोबडे
ड) सुधीर रसाळ

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) वसंत बापट यांच्या काव्यलेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 2) 'विचार ते' या कवितेत नायक काय काय विचारायला लावतात?
- 3) 'फुंकर' कवितेचा शेवट कसा होतो ते लिहा?
- 4) हसण्याचा आशय कळलाच नाही असे कवी का म्हणतात?
- 5) 'तू तिकडे' या कवितेतील भेटीचे वर्णन लिहा.
- 6) 'डेलिया' कवितेतील फुलाचे वर्णन करा.

प्र.3 'जपावयाला शिकली होतीस' या कवितेतील भावसौंदर्य तुमच्या शब्दात लिहा.

10

किंवा

'स्मरते तुजला' या कवितेतील नायकाने कशाकशाची आठवण करून दिली आहे. ते स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील कवितेचा आशय लिहा.

10

अखेर कमाई

मध्यरात्र उलटल्यावर
 शहरातील पाच पुतळे
 एका चौथऱ्यावर बसले
 आणि टिपं गाळू लागले
 ज्योतिबा म्हणाले, शेवटी मी झालो
 फक्त माळ्यांचा
 शिवाजीराजे म्हणाले....
 मी फक्त मराठ्यांचा
 आंबेडकर म्हणाले
 मी फक्त बौद्धांचा
 टिळक उद्गारले
 मी तर फक्त
 चित्पावन ब्राम्हणांचा
 गांधींनी गळ्यातला गहिवर आवरला
 आणि ते म्हणाले,
 तरी तुम्ही भाग्यवान
 एकेक जातजमात तरी
 तुमच्या पाठीशी आहे
 माझ्या पाठीशी मात्र
 फक्त सरकारी कचेऱ्यातील भिंती

— कुसुमाग्रज

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. URDU (Paper-IV)
Urdu Poetry (19101326)

Day & Date: Thursday, 06-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) نظیر اکبر آبادی کا اصل نام۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ تھا۔

(A) شاہ ولی اللہ۔ (B) دلی احمد۔ (C) نور محمد۔ (D) دلی محمد۔

(2) علامہ اقبال۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ میں پیدا ہوئے۔

(A) سیالکوٹ۔ (B) کراچی۔ (C) دہلی۔ (D) لکھنؤ۔

(3) مولانا الطاف حسین حالی کو۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ کہا جاتا ہے۔

(A) معلم فطرت۔ (B) معلم سیاسیات۔ (C) معلم اخلاق۔ (D) معلم ریاضیات

(4) اکبر الہ آبادی انگریزی حکومت میں۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ کے عہدہ پر فائز تھے۔

(A) گورنر۔ (B) کلکٹر۔ (C) ڈپٹی کلٹر۔ (D) جج۔

(5) نظم آدمی نامہ۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ کی ہیئت میں لکھی گئی ہے۔

(A) مثلث۔ (B) مَخمَس۔ (C) مُسدَس۔ (D) مُسمَط۔

(6) بڑھاپا۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ کو خاک میں ملا کر غم میں مبتلا کرتا ہے۔

(A) جوانی۔ (B) عشرت۔ (C) صحبت۔ (D) عمر۔

(7) برق کے معنی۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ کے ہیں۔

(A) طغیانی۔ (B) لائٹ۔ (C) طوفان۔ (D) صدائے بازگشت۔

(8) عشرتی۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ جا کے گھر کا مزہ بھول گیا ہے۔

(A) یورپ۔ (B) لندن۔ (C) پیریس۔ (D) امریکہ۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار/04)

(1) صنعت استعارہ کی تعریف مع مثال لکھیے۔

(2) صنعت تضاد کی تعریف لکھیے اور مثال دیجیے۔

(3) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے: دنیا میں ہوں دنیا کا طلبگار نہیں ہوں = بازار سے گزار خریدار نہیں ہوں۔

(4) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے: خطر پسند طبیعت کو سازگار نہیں = وہ گلستاں کہ جہاں گھات میں ہو صیاد۔

(5) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے: گو سب سے مقدم ہے حق تیرا ادا کرنا = بندے سے مگر ہو گا حق کیونکر ادا تیرا۔

(6) شاعر کا نام لکھ کر تشریح کیجیے: سب کتابوں کے کھل گئے معنی = جب سے دیکھی نظیر دل کی کتاب۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

(1) "برق کلیسا" کا خلاصہ تحریر کیجیے۔

(2) "مرثیہ دہلی" کا خلاصہ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

نظم "بڑھاپا" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجیے۔

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. KANNADA (Paper - IV)
Novel and Essays (19101322)

Day & Date: Thursday, 06-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) ನೀವು - ಕವಿಯಲ್ಲವೇ?

1) ಕನ್ನಡ	2) ಮರಾಠಿ
3) ಆಫ್ರಿಕಾ	4) ಕೆನಡ

2) - ಕೂಗುತ್ತ ಕೂಗುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಹುಲಿಯ ನಾಟಕರಂಗದಿಂದ ಚಿಮ್ಮಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು.

1) ರಂಗಯ್ಯ	2) ಬಸಯ್ಯ
3) ಸಿದ್ದ	4) ಮಾರಯ್ಯ

3) ಇಹದಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ ಪರದಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ - ಜೀವನವು ಶ್ರೀರಂಗರದಲ್ಲ.

1) ಶಾಂತಿಯ	2) ಕ್ರಾಂತಿಯ
3) ಹುಸಿ	4) ನಿಜ

4) ಕಲಿಯುಗದ ಅಮೃತ -

1) ನೀರು	2) ಚಹಾ
3) ಮಜ್ಜೆಗೆ	4) ಕೋಲ್ಡ್ರಿಂಕ್

5) ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರು - ನುಡಿಸುವುದರ ಸೊಗಸು ಹೀಗೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ.

1) ತಬಲಾ	2) ಪಿಟೀಲು
3) ಗಿಟಾರ್	4) ಏಕತಾರಿ

6) ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಇದು ಒಂದು -

1) ಪುರಾಣ	2) ನಾಟಕ
3) ಕವಿತೆ	4) ಕಾದಂಬರಿ

7) ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಾವ್ಯನಾಮ -

1) ಶ್ರೀರಂಗ	2) ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ
3) ಶ್ರೀನಿವಾಸ	4) ರತ್ನ

8) ನಾನೇ - ನನಗೆ ಚಾಕರರ್ಯಾಕೆ?

1) ಅರಸ	2) ಯುವಕ
3) ಗುಲಾಮ	4) ಸಾಹುಕಾರ

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ

- 1) ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನಿಕರ
- 2) ನಾನು ಪುರಾಣ ಹೇಳೋಲ್ಲ ಸಂಗೀತ ಹೇಳೋನೆ.
- 3) ನಾವು ಏಳು ಎಂತ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಏಳು ಸ್ವರ.
- 4) ಇದನ್ನು ನಾನು ತಿನ್ನೋದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕುರಿ ತನ್ನಿ
- 5) ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಎಂದು ಕಡೆಗಣಿಸಬೇಡ.
- 6) ಸಾಯಲಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಆರ್ಭಟಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ಶ್ರೀರಂಗನದೇನೋ

ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

- 1) ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಸಂಗೀತ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) 'ಕಸಬರಿಗೆಗೊಂದು ಬಿ(ಖಿ)ನ್ನವತ್ತಳೆ' ಪ್ರಬಂಧದ ಸಾರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

'ಹಳ್ಳಿಯ ಚಹಾ ಫಳಾರದ ಹೋಟೇಲಿಗಳು' ಪ್ರಬಂಧದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) लोकसंख्या प्रक्षेपणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) मुलकी नोंदणी पद्धतीचे गुण स्पष्ट करा.
  - 3) लोकसंख्या शिरगणतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 4) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांतातील पहिला टप्पा सांगा.
  - 5) ढोबळ जन्मदर व ढोबळ मृत्यूदर स्पष्ट करा.
  - 6) जननावर परिणाम करणारे सामाजिक व सांस्कृतिक घटक सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- लोकसंख्याशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- किंवा**
- मात्थसच्या लोकसंख्याविषयक सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- प्र.4 लोकसंख्याशास्त्र व इतर शास्त्रे यामधील अंतरसंबंध स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester- III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ECONOMICS (Paper-IV)
Demographic Studies (19101348)

Day & Date: Thursday, 06-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Demography is a _____ science.
  - a) social
  - b) positive
  - c) normative
  - d) All of these
- 2) The scope of Demography Primarily consist of _____.
  - a) size of population
  - b) structure of population
  - c) distribution of population
  - d) All of Above
- 3) For census skilled _____ is required.
  - a) Enumerator
  - b) Technician
  - c) Observer
  - d) Manager
- 4) According to Malthus, the population would be double after every _____ year.
  - a) 20
  - b) 50
  - c) 45
  - d) 25
- 5) The concept of Population Transition is first time introduced by _____.
  - a) Frank Notestain
  - b) Malthus
  - c) Canon
  - d) Peterson
- 6) In the year _____ "The Birth & Death Registration Act" sanctioned.
  - a) 1951
  - b) 1961
  - c) 1969
  - d) 1981
- 7) Equation of crude Birth rate is _____.
  - a) $CBR = B/P \times k$
  - b) $CBR = K/Bxp$
  - c) $CBR = D/P \times K$
  - d) None of These
- 8) $Po-4/F15-49 \times k$ is the equation for the measurement of _____.
  - a) Birthrate
  - b) Death rate
  - c) Fecundity
  - d) Age specific Birth Rate

Q.2 Write answer in short (Any Four)

12

- 1) State importance of population projection.
- 2) Explain the merits of civil registration system.
- 3) Explain the characteristics of population system.
- 4) State the first stage of Demographic transaction.
- 5) Explain Crude Birth Rate & Death Rate.
- 6) Explain social & cultural factors affecting fertility.

- Q.3 Write answer any one of the following** **10**
Explain the nature & scope of demography.
OR
Critically evaluation the Malthusian theory of population.
- Q.4 Explain interrelationship between Demography & Social / Other sciences.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. HISTORY (Paper-III)
History Modern Europe (1750–1871A.D.) (19101343)

Day & Date: Friday, 07-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ---- यांना 'रेल्वेचा जनक' असे संबोधले जाते.
अ) जॉर्ज स्टिफन्सन   ब) जॉन के
क) हारग्रिब्ज   ड) जेम्स वॅट
- 2) औद्योगिक क्रांती सर्वप्रथम ---- उद्योगात घडून आली.
अ) तेल   ब) साखर
क) कापड   ड) पोलाद
- 3) मेरि अँन्टाइनेट ही ---- लुईची पत्नी होती.
अ) चौदाव्या   ब) पंधराव्या
क) सोळाव्या   ड) अठराव्या
- 4) सोशल कॉन्ट्रॅक्ट (सामाजिक करार) हा ग्रंथ ---- याने लिहिला.
अ) व्हॉल्टेअर   ब) रूसो
क) मॉन्टेस्क्यू   ड) दिदेरो
- 5) ---- बेटावर नेपोलियन बोनापार्टचा जन्म झाला.
अ) कॉर्सिका   ब) एल्बा
क) सेंट हेलेना   ड) यापैकी नाही
- 6) इ.स. ---- मध्ये वॉटर्लूची लढाई झाली.
अ) 1812   ब) 1813
क) 1814   ड) 1815
- 7) मेटरनिक हा ---- चा चॅन्सेलर (प्रधानमंत्री) होता.
अ) रशिया   ब) ऑस्ट्रिया
क) प्रशिया   ड) तुर्कस्तान
- 8) इ.स. 1815 ते 1948 हा कालखंड युरोपच्या इतिहासात ---- युग म्हणून ओळखला जातो.
अ) बिस्मार्क   ब) नेपोलियन
क) मेटरनिक   ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) 'औद्योगिक क्रांती' म्हणजे काय?
  - 2) मॉन्टेस्क्यूने मांडलेला सत्ता विभाजनाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
  - 3) बॅस्टिलच्या पाडावाची माहिती सांगा.
  - 4) 'ब्रुमेर क्रांती' म्हणजे काय?
  - 5) मेटरनिकची योग्यता स्पष्ट करा.
  - 6) इ.स. 1814-15 च्या व्हिएन्ना परिषदेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- औद्योगिक क्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- नेपोलियन बोनापार्टच्या सुधारणांचा आढावा घ्या.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- इ. स. 1789 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची राजकीय व सामाजिक कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. HISTORY (Paper-III)
History Modern Europe (1750–1871A.D.) (19101343)

Day & Date: Friday, 07-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct options.**08**

- 1) _____ was called the 'Father of Railway'.
 a) Gorge Stephenson   b) John Key
 c) Hargreaves   d) James Watt
- 2) The industrial revolution first took place in the _____ industry.
 a) Oil   b) Sugar
 c) Textile   d) Iron
- 3) Mari Antoinette was wife of Louis _____.
 a) 14th   b) 15th
 c) 16th   d) 18th
- 4) A book 'Social contract' was written by _____.
 a) Voltaire   b) Rousseau
 c) Montesquieu   d) Diderot
- 5) Napoleon Bonaparte was born in _____ island.
 a) Corsica   b) Elba
 c) Saint Helena   d) None of them
- 6) The battle of Waterloo took place in _____ A. D.
 a) 1812   b) 1813
 c) 1814   d) 1815
- 7) Metternich was the Chancellor of _____.
 a) Russia   b) Austria
 c) Prussia   d) Turkistan
- 8) The period of 1815 to 1848 was called _____ age in history of Europe.
 a) Bismarck   b) Napoleon
 c) Metternich   d) None of them

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) What is meant by Industrial Revolution?
- 2) Explain the theory of separation of power introduced by Montesquieu.
- 3) Give the information about storming of Bastille.
- 4) What is meant by Brumaire revolution?
- 5) Explain the merits of Metternich.
- 6) Explain the principles of Vienna congress, 1814 -15.

- Q.3 Write the detail answers of the following questions. (Any One)** **10**
Explain the causes of Industrial revolution.
OR
Review the reforms of Napoleon Bonaparte.
- Q.4 Write the detail answer of the following question.** **10**
Explain the political and social causes of French Revolution, 1789.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) तपांबर
- 2) वातावरणाचे घटक
- 3) समताप रेषा
- 4) जेट प्रवाह
- 5) प्रतिरोध पर्जन्य
- 6) सांद्रिभवन

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिहा. (दोन पैकी एक)

10

पर्जन्याचे प्रकार सविस्तर वर्णन करा.

किंवा

वातावरण म्हणजे काय? वातावरणाचे घटक स्पष्ट करा.

प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिहा.

10

सौरशक्ती म्हणजे काय? सौरशक्तीच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. GEOGRAPHY (Paper - III)
Climatology (19101361)

Day & Date: Friday, 07-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Climatology is a branch of _____ Geography.
  - a) Physical
  - b) Human
  - c) Economic
  - d) Historical
- 2) _____ is the highest percent of gas in the atmosphere.
  - a) Oxygen
  - b) Nitrogen
  - c) Carbondioxide
  - d) Ozone
- 3) The surface temperature of the sun is around _____ °C.
  - a) 9000
  - b) 5000
  - c) 6000
  - d) 4000
- 4) The line joining the places of equal temperature is called _____.
  - a) Isotherms
  - b) Isobars
  - c) Isohytes
  - d) Isohaline
- 5) Water existing in the form of evaporate in the air is called _____.
  - a) Temperature
  - b) Humidity
  - c) Heat
  - d) Air pressure
- 6) Rainfall is measured by _____.
  - a) Km
  - b) miter
  - c) cm
  - d) None of these
- 7) The standard pressure at sea level is _____ mb
  - a) 1013.2
  - b) 1011.2
  - c) 1012.2
  - d) 1014.2
- 8) Out of total incoming solar radiation _____ to energy receive to earth.
  - a) 49
  - b) 51
  - c) 52
  - d) 50

Q.2 Write short answers to any four questions. 12

- 1) Troposphere
- 2) Composition of Atmosphere
- 3) Isotherm line
- 4) Jet stream
- 5) Orographic Rainfall
- 6) Condensation

Q.3 Broad answer question (Any One)

10

Describe types of Rainfall.

OR

What is atmosphere? Explain composition of atmosphere.

Q.4 What is Insolation? Explain factor affecting on Insolation.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Comp.)
Literary Insights (19101301)

Day & Date: Saturday, 08-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following by choosing the correct alternative. 08

- 1) According to Shastriji whatever your station in future life you should find all think of yourself as _____.
 a) Future leader of India   b) Citizens of India
 c) warriors of peace   d) all of the above
- 2) Fundamental rights guaranteed by constitution subject citizens to _____.
 a) Live an unregulated life   b) Take up voluntary services
 c) Certain responsibilities   d) Be loyal to their families
- 3) Vijay Bhatkar was born in _____ district of Maharashtra.
 a) Beed   b) Dhule
 c) Nagpur   d) Akola
- 4) Shaw was known as _____ orator.
 a) Anarchist   b) Capitalist
 c) Socialist   d) Pompous
- 5) What, according to the Shakespeare is the first stage of human life.
 a) Infancy   b) Old age
 c) Being student   d) Death
- 6) The poet says that the _____ will survive this Slayer.
 a) Tiger   b) Deer
 c) Slain   d) Hunter
- 7) It was very noisy that I could not _____ anything. (Choose the correct homophone)
 a) Hair   b) Hare
 c) Here   d) Hear
- 8) They _____ play the drums as well as guitar (present ability).
 a) Must   b) Would
 c) Can   d) Could

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) Discuss the difficulties faced by the young students.
- 2) Describe in your own words Shaw's first experience as public speaking. What did that result in?
- 3) Describe the incident at St. James' Hall.
- 4) What stages are discussed by Shakespeare about human life in the poem 'all the world's the stage'?
- 5) What is the theme of the poem the tiger and the deer?
- 6) What does the poet suggest in the poem leisure?

Q.3 Answer any One of the following broad Question. 10

- 1) Write an application letter for the post of a Branch Manager at the Bajaj Finance Ltd. University Road, Mumbai.
- 2) You are Dr. Manju Prakash of Kanpur. The modem you bought two weeks ago from Asia electronics in Delhi is giving you problems. Write an e-mail to be sent to the manager of the company making complaint about the defective modem and asking for it to be replaced at earliest.

Q.4 Answer the following broad question. 10

What is adaptability? Explain with examples.

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) शिलालेखाविषयी थोडक्यात माहिती सांगा.
  - 2) चिनी प्रवाशी वृत्तांत स्पष्ट करा.
  - 3) अश्मयुगीन दफन पध्दतीचे वर्णन करा.
  - 4) सिंधु संस्कृतीमधील उद्योगधंद्याची माहिती लिहा.
  - 5) महान स्नानगृहाची माहिती सांगा.
  - 6) वैदिक काळातील वर्ण व्यवस्था विशद करा.
- प्र.3** प्राचीन भारतीय इतिहास अभ्यासासाठी पुरातत्वीय साधनाचे महत्व विशद करा. **10**
- किंवा**
- ‘नवाश्मयुगाला क्रांतीयुग म्हणतात’ ते स्पष्ट करा.
- प्र.4** सिंधु संस्कृतीमधील नगर रचनेची वैशिष्ट्ये विशद करा. **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023

ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE

Political and Cultural History of Ancient India upto C.A.D.650 (19101306)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The arts of inscriptions writing accepted by Indians from _____.

a) Arabian	b) Chinese
c) Greek	d) Sumerian
- 2) _____ are the main types of the ancient Indian sources.

a) Two	b) Three
c) Four	d) Five
- 3) _____ name of the period the writing skill was not in use.

a) Pre-historic	b) Proto historic
c) Historic	d) Modern Period
- 4) _____ invented the Carbon – D – 14 of method of measuring the ears.

a) Dr. Praim Rose	b) William Jones
c) Jems Princep	d) Dr. Leebi
- 5) _____ city is known as mountain of dead's in Indus Valley Civilization.

a) Harappa	b) Daymabad
c) Lothal	d) Mohenjodoro
- 6) The main occupation of Indus Valley Civilization was _____.

a) Agriculture	b) Beads Industry
c) Bricks making	d) Pottery Making
- 7) _____ was spread Arya's in India.

a) Dasharadnya	b) Kaling
c) Panipat	d) Zeluam
- 8) In Vedic Civilization _____ was used as the means of exchange.

a) Agriculture	b) Caw
c) Ox	d) Women

Q.2 Write short answers. (Any FOUR) 12

- 1) State in brief information on inscriptions.
- 2) Explain the Chinese traveler account.
- 3) Describe the cremating system of palaeolithic age.
- 4) Give the information industries in Indus Valley Civilization.
- 5) State the Great bath.
- 6) Describe the Varna system in Vedic period.

Q.3 Broad answers question. (Any ONE) **10**
Describe the importance of archaeological sources for the study of Ancient Indian History.

OR

Why was “Neolithic Age” is called “Revolutionary age”? Explain.

Q.4 Describe the salient features of Town Planning in Indus Valley Civilization. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Social Ecology (19101318)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) कॅल्क्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) जंगलाची व्याप्ती कमी होण्याचे कारण काय आहे?
अ) कृषी
ब) औद्योगिक उत्पादन
क) वाढती लोकसंख्या
ड) पर्यटन आणि तीर्थयात्रा
- 2) खालीलपैकी लिंगभाव समानतेची गरज कशासाठी आहे?
अ) आर्थिक विकास
ब) स्त्रियांवरील अत्याचार रोखणे
क) कुटुंब, समाज व देशाचा विकास
ड) वरीलपैकी सर्व
- 3) भारतातील पर्यावरण (संरक्षण) विषयक कायदा कोणत्या वर्षी संमत झाला?
अ) 1986
ब) 1976
क) 1980
ड) 1982
- 4) "अॅमेझॉन" हे ——— परिसंस्थेचे उदाहरण आहे?
अ) जंगल
ब) सागरी
क) गवताळ
ड) वाळवंट
- 5) परिसंस्थेची संकल्पना सर्वप्रथम कोणी उपयोगात आणली?
अ) इ. ओडम
ब) ए. टान्सले
क) जी. मेयर
ड) इ. हॅकेल
- 6) पर्यावरण संतुलनासाठी ——— इतके टक्के क्षेत्र वनाखाली असणे आवश्यक आहे.
अ) 30%
ब) 32%
क) 33%
ड) 31%
- 7) "जागतिक पर्यावरण दिवस" केव्हा साजरा केला जातो?
अ) 5 जुलै
ब) 5 जून
क) 5 ऑगस्ट
ड) 5 ऑक्टोबर
- 8) पृथ्वीच्या वातावरणामध्ये ऑक्सिजनचे प्रमाण ——— टक्के इतके आहे.
अ) 78.09%
ब) 20.94%
क) 0.03%
ड) 20.20%

- प्र.2** खालील कोणत्याही चार प्रश्नाची उत्तरे लिहा. **12**
- 1) संवर्धनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) परिस्थितिकी विज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) ऑक्सिजन चक्र स्पष्ट करा.
  - 4) परिस्थितिकीय अनुक्रमण सांगा.
  - 5) जंगलाचे महत्व सांगा.
  - 6) परिसंस्था म्हणजे काय?
- प्र.3** खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- 1) प्राण्यांचे हक्क काय आहेत? प्राणी अत्याचाराची कारणे सांगा.
किंवा
  - 2) परिसंस्थेचे घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4** जंगल म्हणजे काय? जंगलतोडीचे दुष्परिणाम व उपाययोजना स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Social Ecology (19101318)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of Calculator is allowed.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) The cause of reduction of forest coverage is
  - a) Agriculture
  - b) Manufacturing Industry
  - c) Rising Population
  - d) Tourism and Pilgrimage
- 2) What is the need for gender equality among the following?
  - a) Economic Development
  - b) Preventing atrocities on Women
  - c) Development of family, society and country
  - d) All of the above
- 3) In which year "The Environment (Protection) Act" was passed in India?
  - a) 1986
  - b) 1976
  - c) 1980
  - d) 1982
- 4) "Amazon" is an example of _____ ecosystem?
  - a) Forest
  - b) Marine
  - c) Grass Land
  - d) Desert
- 5) Who first time use the concept of ecosystem?
  - a) E. Odum
  - b) A. Tansley
  - c) G. Mayer
  - d) E. Haeckel
- 6) _____ Percentage area under forest is required for the environmental balance.
  - a) 30%
  - b) 32%
  - c) 33%
  - d) 31%
- 7) When is the 'World Environment Day' celebrated?
  - a) 5th July
  - b) 5th June
  - c) 5th August
  - d) 5th October
- 8) The Percentage of oxygen in the atmosphere gases _____%
  - a) 78.09%
  - b) 20.94%
  - c) 0.03%
  - d) 20.20%

Q.2 Write short Answers. (Any Four)**12**

- 1) Explain the types of conservation.
- 2) Explain the concept of Ecology.
- 3) Explain Oxygen cycle.
- 4) State ecological succession.
- 5) State the importance of forest.
- 6) What is ecosystem?

- Q.3 Attempt Any One:** **10**
- a) What are the “Rights of animal”? Explain the reasons for animal abuse.
- OR**
- b) Explain the components of ecosystem.
- Q.4** What is forest? Explain the consequences and remedies on deforestation. **10**

- प्र.2 लघुत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (किन्हीं चार) 12**
- 1) खेल पत्रकारिता से क्या तात्पर्य है?
  - 2) वाणिज्य एवं व्यावसायिक हिंदी किसे कहते हैं?
  - 3) प्रयोजनमूलक हिंदी को अन्य नामकरण कौनसे है?
  - 4) बैकिंग हिंदी से क्या तात्पर्य है?
  - 5) ग्रामीण एवं कृषि पत्रकारिता किसे कहते हैं?
  - 6) डाक विभाग के कामकाज को संक्षेप में लिखिए।
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (कोई एक) 10**
- विभिन्न क्षेत्रों में प्रयुक्त होनेवाले प्रयोजनमूलक हिंदी के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।
अथवा
पत्रकारिता के विभिन्न प्रकारों को स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4 पत्रकारिता की परिभाषा देते हुए पत्रकारिता के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए। 10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) बाल मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा.
  - 2) बालक विकासाच्या पाच अवस्था सांगा.
  - 3) वृत्तेतिहास पद्धती स्पष्ट करा.
  - 4) बालक जन्माच्या अवस्था स्पष्ट करा.
  - 5) कॅटल यांच्या बुद्धिमत्ता सिद्धांत स्पष्ट करा.
  - 6) जन्म पूर्व विकासाच्या अवस्था स्पष्ट करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- बालकांच्या शारीरिक विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- किंवा**
- पियाजे यांचा बोधात्मक विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.4 बालकांचा कारक विकास स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Child Psychology (19101313)**

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Gardner's theory is a _____ theory of intelligence.
  - a) Cognitive
  - b) Factor
  - c) Trait
  - d) none of these
- 2) Lev Vygotsky was _____ psychologist.
  - a) American
  - b) Russian
  - c) Indian
  - d) British
- 3) The process of childbirth includes _____ stages.
  - a) 4
  - b) 5
  - c) 6
  - d) 7
- 4) _____ prepared intelligence scale for children.
  - a) Binet
  - b) Spearman
  - c) Thurstone
  - d) Wechsler
- 5) Edward Lee Thorndike was _____ psychologist.
  - a) American
  - b) African
  - c) Canadian
  - d) French
- 6) Thurstone proposed _____ primary mental abilities.
  - a) 5
  - b) 6
  - c) 7
  - d) 8
- 7) Prenatal Developmental period is of _____ days.
  - a) 280
  - b) 290
  - c) 300
  - d) 380
- 8) There are _____ stages of parental development.
  - a) 1
  - b) 2
  - c) 3
  - d) 4

Q.2 Write Short answers. (Any four out of six) 12

- 1) Define child psychology.
- 2) State five stages of child development.
- 3) Explain the case study method.
- 4) Explain the stages of child birth.
- 5) Explain Cattell's theory of intelligence.
- 6) Explain stages of prenatal development.

- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
Explain factors affecting physical growth of child.
OR
Explain Piaget's theory of cognitive development.
- Q.4** Explain motor development of child. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Industrial Psychology (19101314)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहाणे उचित ठरेल.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्र ही ——— मानसशास्त्राची शाखा आहे.
अ) उपयोजित
ब) सैद्धांतिक
क) बोधनिक
ड) यापैकी नाही
- 2) एम. बी. ओ. हे ——— तंत्र आहे.
अ) कार्य विश्लेषण
ब) कार्य समाधान
क) कामगिरी मूल्यमापन
ड) मुलाखत
- 3) ——— प्रशिक्षण पद्धतीत प्रशिक्षणार्थी व्यावसायिक समस्यांचे विश्लेषण करून त्यावर उपाय सुचवितात.
अ) भूमिका वढविणे
ब) व्यक्ती वृत्त
क) कामगिरी मूल्यमापन
ड) यापैकी नाही
- 4) व्यावसायिक खेळ ही ——— पद्धती आहे.
अ) प्रशिक्षण
ब) वर्तन
क) प्रायोगिक
ड) विश्लेषण
- 5) कामगारांच्या कार्याशी संबंधित विविध घटकांचा सूक्ष्म व अचूक अभ्यास करण्याची प्रक्रिया म्हणजे ——— होय.
अ) कार्य विश्लेषण
ब) कार्य समाधान
क) कार्य मूल्यमापन
ड) यापैकी नाही
- 6) कर्मचाऱ्यांची निवड आणि पदोन्नतीसाठी ——— पद्धती वापरली जाते.
अ) परीक्षण
ब) विश्लेषण
क) निरीक्षण
ड) मूल्यमापन
- 7) ——— ही मुख्यतः विशिष्ट कार्याच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी विकसित केली जाते.
अ) रचित
ब) अरचित
क) परिस्थितीजन्य
ड) यापैकी नाही
- 8) आर्मी अल्फा आणि आर्मी बीटा या चाचण्या ——— महायुद्ध काळात विकसित झाल्या.
अ) पहिले
ब) दुसरे
क) तिसरे
ड) चवथे

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) मुलाखतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) कार्य विश्लेषण म्हणजे काय?
  - 3) भूमिका वठविणे तंत्र स्पष्ट करा.
  - 4) कर्मचारी प्रशिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
  - 5) औद्योगिक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा.
  - 6) काल आणि गती अभ्यास स्पष्ट करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा इतिहास वर्णन करा.
किंवा
निर्वर्तन मूल्यमापन तंत्रे स्पष्ट करा.
- प्र.4 कर्मचारी प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Industrial Psychology (19101314)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Industrial and organizational psychology is the branch of _____ psychology.
  - a) Applied
  - b) Theoretical
  - c) Cognitive
  - d) none of these
- 2) M.B.O is _____ technique.
  - a) job analysis
  - b) job satisfaction
  - c) performance appraisal
  - d) interview
- 3) In _____ method of training trainees analyze a business problem and offer solutions.
  - a) Role playing
  - b) case -study
  - c) performance appraisal
  - d) none of these
- 4) Business games is a _____ method.
  - a) Training
  - b) Behavioural
  - c) Experimental
  - d) Analysis
- 5) _____ is the study of a job to describe in specific terms the nature of the component task performed by the worker.
  - a) Job analysis
  - b) Job satisfaction
  - c) Job evaluation
  - d) None of these
- 6) Method of _____ centers is used to for employee recruitment and promotion.
  - a) Assessment
  - b) Analysis
  - c) Observation
  - d) Evaluation
- 7) A _____ interview is developed specifically to meet requirements of a particular job.
  - a) Structured
  - b) Unstructured
  - c) Situational
  - d) none of these
- 8) Army Alpha and Army Beta tests were developed during the period of _____ world war.
  - a) 1st
  - b) 2nd
  - c) 3rd
  - d) 4th

- Q.2 Write Short answers. (Any Four out of six) 12**
- 1) Explain types of interview.
  - 2) What is job analysis?
  - 3) Explain role playing technique.
  - 4) Explain the need of employee training.
  - 5) Define industrial psychology.
  - 6) Explain time and motion study.
- Q.3 Broad Answer Question. (Any One) 10**
Describe history of industrial and organizational psychology.
OR
Explain different techniques of performance appraisal.
- Q.4 Discuss different methods of employee training. 10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Modern Logic (19101315)**

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) तर्कशास्त्र हे एक ---- आहे.
अ) कला
ब) वाणिज्य
क) शास्त्र
ड) यापैकी नाही
- 2) युक्तता हा ---- चा गुणधर्म आहे.
अ) शब्द
ब) पद
क) अनुमान
ड) वाक्य
- 3) मुळ सत्यता कोष्टके ---- प्रकारची आहेत.
अ) दोन
ब) तीन
क) चार
ड) पाच
- 4) 'जर तर' चे सांकेतिकरण ---- असे केले जाते.
अ) ~
ब) .
क) ≡
ड) ⊃
- 5) युक्त सूत्र ओळखा.
अ) $q \equiv \sim q$
ब) $(p \cdot q) \equiv (r \cdot s)$
क) $p \equiv (p \vee p)$
ड) $p \equiv q$
- 6) M.E.(वास्तविक सममुल्यता) हा एक ---- चा नियम आहे.
अ) अनुमान
ब) स्थानांतर
क) उभयापत्ती
ड) यापैकी नाही
- 7) $\sim(\sim p \vee \sim q) \equiv$ _____
अ) $(p \cdot q)$
ब) $(d \supset p)$
क) $(r \cdot s)$
ड) $(s \cdot r)$
- 8) 'दिव्या आणि श्रेया' हुशार आहेत हया विधानाचे चिन्हांकन ---- असे केले जाते.
अ) $d \cdot s$
ब) $d \vee s$
क) $d \supset s$
ड) $d \equiv s$

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.(कोणतेही चार)

- 1) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $(q \vee p) \equiv (p \vee q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 2) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $[(p \supset q) \cdot p] \supset q$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 3) सत्यता कोष्टक पध्दतीचा अवलंब करून $(p \supset q) \equiv (\sim p \vee q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- 4) अनुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 5) निगामी आणि विगामी अनुमानातील फरक स्पष्ट करा.
- 6) विधान आणि वाक्य यातील भेद स्पष्ट करा.

प्र.3 स्थानांतराचे नियम लिहा.

किंवा

आकारिक सिध्दता द्या.

- अ) 1) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$
 2) $p \ / \ \therefore s$
- ब) 1) $p \supset q$
 2) $q \supset r$
 3) $r \supset s$
 4) $p \ / \ \therefore s$

प्र.4 सोपाधिक किंवा अप्रत्यक्ष सिध्दता पध्दतीचा उपयोग करून खालील सत्य विधाने सिध्द करा.

- 1) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$
- 2) $\sim(p \vee q) \supset (\sim p \cdot \sim q)$

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Modern Logic (19101315)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.

08

- 1) Logic is _____.
 a) Art
 b) Commerce
 c) Science
 d) None of these
- 2) Validity is a property of _____.
 a) Word
 b) Term
 c) Inference
 d) Sentence
- 3) Basic truth tables are of _____ kinds.
 a) Two
 b) Three
 c) Four
 d) Five
- 4) 'If then' is symbolized as _____.
 a) $\sim$
 b) $.$
 c) $\equiv$
 d) $\supset$
- 5) Identify valid formulas.
 a) $q \equiv \sim q$
 b) $(p . q) \equiv (r . s)$
 c) $p \equiv (p \vee p)$
 d) $p \equiv q$
- 6) M.E. is the rule of _____.
 a) Inference
 b) Replacement
 c) Dilemma
 d) None of these
- 7) $\sim (\sim p \vee \sim q) \equiv$ _____.
 a) $(p . q)$
 b) $(d \supset p)$
 c) $(r . s)$
 d) $(s . r)$
- 8) 'Divya and Shreya are clever' this proposition is symbolized as _____.
 a) $d . s$
 b) $d \vee s$
 c) $d \supset s$
 d) $d \equiv s$

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)

12

- 1) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $(q \vee p) \equiv (p \vee q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 2) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $[(p \supset q) . p] \supset q$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 3) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $(p \supset q) \equiv (\sim p \vee q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- 4) Explain the nature of inference.

- 5) Distinguish between deductive and inductive inference.
 6) Distinguish Proposition and sentence.

Q.3 a) Write the rules of replacement.

10

OR

b) Construct formal proof.

1) i) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$

ii) $p \quad / \quad \therefore s$

2) i) $p \supset q$

ii) $p \supset r$

iii) $r \supset s$

iv) $p \quad / \quad \therefore s$

Q.4 Use the method of conditional proof or indirect proof to prove the following tautologies. 10

1) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$

2) $\sim (p \vee q) \supset (\sim p \cdot \sim q)$

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) विगामी अनुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2) विरोधी पदे आणि व्याघाती पदे यातील फरक स्पष्ट करा.
- 3) तर्कशास्त्राचा उपयोग स्पष्ट करा.
- 4) 'एकही मुलगा हुशार नाही' – या विधानावरून कोणकोणती प्रतियोगी अनुमाने काढता येतील, ते लिहा.
- 5) खालील विधानांचे परिवर्तन रूप द्या.
  - अ) सर्व पाने हिरवी असतात.
  - ब) एकही सिंह वाघ नाही
  - क) काही संत प्रामाणिक असतात.
- 6) खालील विधानांचे प्रतीवर्तन रूप द्या.
  - अ) सर्व माकड चतुष्पाद असतात.
  - ब) एकही हंस श्वेत नाही
  - क) काही इंजिनियर भारतीय नाहीत

प्र.3 विधानाची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा.

10

किंवा

खालील निरुपाधिक संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासहित तपासा.

- 1) सर्व हंस श्वेत असतात.
सर्व पक्षी हंस आहेत

म्हणून, सर्व पक्षी श्वेत असतात.
- 2) एकही फुल सुंदर नाही
काही गुलाब फुले आहेत

म्हणून, काही गुलाब सुंदर नाहीत.

प्र.4 खालील अनुलंब संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासह तपासा.

10

- 1) जर फळे महाग असतील तर ती गोड असतील
फळे गोड नाहीत

म्हणून ती महाग नसतील
- 2) जर मुली कष्टाळू असतील तर ते यशस्वी होतील
मुली कष्टाळू नाहीत

म्हणून, ते यशस्वी होत नाहीत

- 6) Give obverse form of the following propositions.
- a) All monkeys are quadruped.
  - b) No swans are white.
  - c) Some Engineers are not Indians

Q.3 Explain the four-fold classification of proposition. 10

OR

Test the validity of the following categorical syllogism with explanation.

- 1) All swans are white
All birds are swans

_____
Therefore, All birds are white

- 2) No flowers are beautiful
Some roses are flowers

_____
Therefore, Some roses are not beautiful

Q.4 Test the validity of the following hypothetical syllogism with explanation. 10

- 1) If fruits are costly then they are sweet.
Fruits are not sweet.

_____
Therefore, they are not costly

- 2) If girls are hard workers then they will be successful.
Girls are not hard workers.

_____
Therefore, they will not be successful.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester -III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Basics of Linguistics (19101319)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences choosing the correct alternatives. 08

- 1) There are _____ phonemes in English.

a) 12	b) 20
c) 24	d) 44
- 2) Pure vowels are also called _____.

a) monophthongs	b) diphthongs
c) vowel glides	d) semi-vowels
- 3) _____ is a nasal consonant.

a) /n/	b) /l/
c) /p/	d) /z/
- 4) _____ is a fricative consonant.

a) /b/	b) /v/
c) /m/	d) /t/
- 5) The lateral consonant in English is _____.

a) /d/	b) /s/
c) /h/	d) /l/
- 6) _____ is a back vowel.

a) /e/	b) /u:/
c) /i:/	d) /ɜ:/
- 7) _____ is a rounded vowel.

a) /i/	b) /i:/
c) /ɜ:/	d) /ɔ:/
- 8) _____ is an unrounded vowel.

a) /u/	b) /u:/
c) /ʌ/	d) /ɔ:/

Q.2 Answer any four of the following questions. 12

- 1) Give three-term labels of the following consonants:

i) /f/	ii) /d/	iii) /m/
--------	---------	----------
- 2) Give three-term labels of the following vowels:

i) /i/	ii) /ə/	iii) /u/
--------	---------	----------
- 3) Give the phonemic transcription of the following words:

i) pen	ii) paper	iii) teacher
--------	-----------	--------------
- 4) Give examples of the following minimal pairs:

i) /m/ & /n/	ii) /s/ & /f/	iii) /i:/ & /ʌ/
--------------	---------------	-----------------
- 5) Give CVC structure of the following words based on their pronunciation.

i) so	ii) come	iii) prize
-------	----------	------------

6) Give stress/accent on the proper syllable of the following words:

- i) woman   ii) godlike   iii) before

Q.3 Answer any one of the following questions.

Discuss the syntactical and semantic levels of the organization of language. **10**

OR

Write a detailed note on animal communication system.

Q.4 Explain these characteristics of human language: Duality, Arbitrariness, and Cultural Transmission **10**

- प्र.2 टिपा लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) लोकप्रशासनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) लोकनिगमपुढील खाजगीकरणाची आव्हाने स्पष्ट करा.
  - 3) समन्वय
  - 4) 'POSDCORB' दृष्टीकोन
  - 5) लोकनिगमची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 6) लोकनिगमवरील नियंत्रण स्पष्ट करा.
- प्र.3 संघटना म्हणजे काय? संघटनेचे घटक स्पष्ट करा.** **10**
- किंवा**
- लोकप्रशासन व खाजगी प्रशासन यातील साम्य व भेद स्पष्ट करा.
- प्र.4 संघटनेची तत्त्वे स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Public Administration (19101312)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the characteristic of Public Administration.

a) Actionless	b) Profit oriented
c) Advertisement	d) Service oriented
- 2) _____ is not basic element of government

a) Place	b) Purpose
c) Process	d) Co-ordination
- 3) _____ is a central focus of Public Administration.

a) State	b) Government
c) Administration	d) People
- 4) Staff unit & _____ unit are the units of organization.

a) line	b) Co-Ordination
c) Unity of command	d) Span of control
- 5) _____ is the characteristic of private administration

a) Control of legislature	b) Business Oriented
c) Public accountability	d) service oriented
- 6) _____ control the public corporation.

a) Supreme Court	b) Public control
c) Parliamentary and ministerial	d) Public Opinion
- 7) Department is one of the types _____ unity of organization.

a) Planning	b) Public corporation
c) Line	d) Staff
- 8) _____ has explained the scope of Administration by using the 'POSDCORB'

a) L.D. White	b) Talcott Parsons
c) Elton Mayo	d) Luther Gulick

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Importance of public administration.
- 2) Explain the challenges of privatization in front of public corporation.
- 3) Co-ordination
- 4) 'POSDCORB' Approach
- 5) Explain the features of Public corporation.
- 6) Explain the control over Public corporation.

Q.3 What is an organization? explain the units of organization. **10**

OR

Explain the similarities and differences between Public and Private Administration.

Q.4 Explain the features of Organization. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) विनोबा भावे यांचे ग्रामीण विकासातील योगदान स्पष्ट करा.
  - 2) ग्रामीण विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 3) ग्रामीण भागातील एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम स्पष्ट करा.
  - 4) ग्रामीण विकास म्हणजे काय?
  - 5) सामुदायिक विकास कार्यक्रमाची थोडक्यात माहिती द्या.
  - 6) जिल्हा परिषदेची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न लिहा (2 पैकी 1)** **10**
- ग्रामपंचायतीची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ग्रामीण विकासातील महात्मा गांधी यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.4 ग्रामीण विकासाची व्याख्या देऊन ग्रामीण विकासाचे स्वरूप स्पष्ट करा.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) कृषी पर्यटन
  - 2) पर्यटन व रोजगार यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
  - 3) राष्ट्रीय उद्याने व अभयारण्य
  - 4) पर्यटनाचे वाहतूक साधनानुसार प्रकार
  - 5) पर्यटन बाजारपेठेतील उत्पादने व सेवा सुविधा
  - 6) पर्यटन मार्गदर्शक (गाईड)
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)** **10**
- पर्यटन विकासावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.
- थकवा**
- पर्यटनाचे पर्यावरणावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- पर्यटन भूगोलाची व्याख्या सांगून पर्यटन भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Introduction to Tourism Geography (19101310)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw Map and diagram wherever necessary.
 4) Use of Map Stencil is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Tourism Geography is a sub branch of _____ geography.
  - a) Human
  - b) Physical
  - c) Regional
  - d) Commercial
- 2) Geography of tourism is a famous book written by _____.
  - a) Gorg Yong
  - b) H. Sharma
  - c) Raj gopal
  - d) Robinson
- 3) Silent valley is in _____ state.
  - a) Himachal Pradesh
  - b) Uttar Pradesh
  - c) Kerala
  - d) Maharashtra
- 4) Gir National Park is Famous for _____ animal.
  - a) Tiger
  - b) Lion
  - c) Bison
  - d) Deer
- 5) Tourist Center Macca is the religious place of _____ people.
  - a) Hindu
  - b) Muslim
  - c) Jain
  - d) Buddha
- 6) Information letters, folders, Sale letters and distribution material are important for _____.
  - a) Sale support
  - b) Public
  - c) Tourism publicity
  - d) Market Research
- 7) _____ Institution in Maharashtra works for the development of tourism.
  - a) ITDC
  - b) MTDC
  - c) IATA
  - d) ATDA
- 8) _____ Hotel is built on a Sea Ponds and Lake.
  - a) Capsule
  - b) Resort
  - c) Floating
  - d) Commercial

Q.2 Write Short answer. (Any Four)

12

- 1) Agro Tourism
- 2) Discuss the relationship between Tourism and Employment.
- 3) National Parks and Sanctuaries
- 4) Types of Tourism on the basis of Transportation facilities
- 5) Products and Services of Tourism Market
- 6) Tourism Guide

Q.3 Discuss the geographical affecting factors on tourism development. **10**

OR

Describe the impact of tourism on environment.

Q.4 Broad Answer Question **10**

Define the Tourism Geography and describe the nature and scope of Tourism Geography.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) महाराष्ट्राचे स्थान यावर टिपा लिहा.
  - 2) महाराष्ट्रातील ऋतु वर्णन करा.
  - 3) प्रादेशिक विकासात साधनसंपत्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 4) महाराष्ट्रातील खनिजाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 5) महाराष्ट्रातील मृदा साधनसंपत्ती संवर्धनाची गरज सांगा.
  - 6) महाराष्ट्रातील सौर ऊर्जा प्रकल्पावर वर्णन करा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10
- साधनसंपत्तीची व्याख्या सांगुन साधनसंपत्तीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- किंवा**
- महाराष्ट्रातील प्राकृतिक विभाग सांगुन एका विभागाचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्र.4 महाराष्ट्रातील मृदेचे प्रकार सांगुन वितरण स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Resource Geography of Maharashtra – I (19101309)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The formation of Maharashtra Plateau is by _____ rocks.
  - a) Granite
  - b) Sandy
  - c) Sedimentary
  - d) Basalt
- 2) _____ is more observed on western part of western Ghat.
  - a) Orographic Rainfall
  - b) Cyclonic Rainfall
  - c) Convective Rainfall
  - d) Anti-Cyclonic Rainfall
- 3) The location of Maharashtra is in _____ zone.
  - a) Tropical
  - b) Cold
  - c) Sub-Tropic
  - d) Uneven
- 4) _____ river basin is largest in Maharashtra.
  - a) Krushna
  - b) Bhima
  - c) Tapi
  - d) Godavari
- 5) Mineral oil is present in _____ Rock.
  - a) Sedimentary
  - b) Igneous
  - c) Metamorphic
  - d) None of these
- 6) In India Maharashtra is _____ largest state in production of wind power.
  - a) Second
  - b) First
  - c) Third
  - d) Fourth
- 7) _____ hydel power project is more contributed for economic development of western Maharashtra.
  - a) Radhanagari
  - b) Koyana
  - c) Bhatghar
  - d) Jaikwadi
- 8) In Maharashtra on Deccan plateau _____ soil is highest percent.
  - a) Alluvial
  - b) Mountain
  - c) Black
  - d) Laterite

Q.2 Write a short note on following question. (any Four) 12

- 1) Write short note on location of Maharashtra.
- 2) Describe the seasons of Maharashtra.
- 3) Describe the importance of resources in sustainable development.
- 4) Explain the importance of minerals in Maharashtra.
- 5) State the methods of soil conservation of resources.
- 6) Describe the solar energy project in Maharashtra.

- Q.3 Write an answer of following question. (any One)** **10**
Define the Resources and classify the resources.
- OR**
- State the physiographic divisions of Maharashtra and describe any one division.
- Q.4 State the types of Soil in Maharashtra and describe the distribution of Soil.** **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) मंगेश पाडगांवकरांच्या 'नसलेल्या आजोबांचं असलेलं गाणं' या कवितेतील आजोबा विषयीच्या भावना सांगा.
- 2) मंगेश पाडगांवकरांच्या कवितेत निसर्ग वर्णन स्पष्ट करा.
- 3) मंगेश पाडगांवकरांच्या काव्यसंग्रहाला कोणत्या वेगवेगळ्या पुरस्कारांनी सन्मानित केले आहे?
- 4) 'श्रेय' या कवितेतून कोणते तत्वज्ञान सांगितले आहे?
- 5) वक्त्याच्या अंगी कोणकोणते गुण असावेत?
- 6) मंगेश पाडगांवकरांच्या गाजलेल्या कवितासंग्रहाची नावे सांगा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

कविता म्हणजे काय ते सांगून कवितेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

प्रेम आणि निसर्गाचे चित्रण 'बोलगाणी' या काव्यसंग्रहातून मंगेश पाडगांवकरांनी कसे केले आहे?

प्र.4 'बोलगाणी' या कविता संग्रहातील मंगेश पाडगांवकरांच्या गाजलेल्या कवितांचा आशय थोडक्यात स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Secretarial Practice & Commercial Correspondence (19101363)**

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) जुन्या रोमनसाम्राज्यात सचिवीय काम करणाऱ्या व्यक्तिला ---- म्हणून नियुक्त केले जात असे.
अ) अमात्य
ब) सचिवा
क) लेखक
ड) यापैकी काहीही नाही
- 2) जॉकबसनच्या मते, सेक्रेटरीचा व्यवसाय हा ---- व्यवसायांपैकी एक आहे.
अ) सर्वात जुने
ब) आधुनिक
क) नवीनतम
ड) यापैकी नाही
- 3) सचिव ---- करित आवश्यक आहे.
अ) एक भागीदारी फर्म
ब) एक कॉर्पोरेट संस्था
क) एक व्यक्ति
ड) यापैकी नाही
- 4) सचिव पत्रव्यवहार आणि ---- नोंदी ठेवतो.
अ) गुप्त
ब) व्यक्ति
क) व्यवसाय
ड) संस्था
- 5) वैयक्तिक सचिव हा ---- या नावाने देखील ओळखला जातो.
अ) एजंट
ब) वैयक्तिक सहाय्यक
क) मुख्याध्यापक
ड) मित्र
- 6) अधिनियमात दिलेल्या गटांना ---- कार्ये म्हणतात.
अ) प्रशासकीय
ब) वैधानिक
क) ऐच्छिक
ड) व्यवस्थापकीय
- 7) सचिवाची हा ---- ची भूमिका पार पाडते.
अ) एक सल्लागार
ब) एक आर्थिक प्रदाता
क) एक संचालक
ड) यापैकी नाही
- 8) सचिव हा संस्थेचे व्यवस्थापन आणि कर्मचारी यांच्यात ---- काम करतो.
अ) एक संघटना
ब) एक जोडणारा दुवा
क) एक संस्था
ड) यापैकी नाही

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) गैर-सरकारी संस्थांचे सचिव स्पष्ट करा.
  - 2) कंपनीची व्याख्या करा.
  - 3) सचिवांची पात्रता काय आहे?
  - 4) प्रॉक्सी म्हणजे काय?
  - 5) वैधानिक अहवालाविषयी स्पष्टीकरण द्या.
  - 6) अजेंडा म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका दिर्घ प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) सचिवांचे मानसिक आणि मानसिक गुण स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) आवक आणि जावक विभागाच्या कामाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.4 कंपनी सचिवांची भूमिका काय आहे, तपशीलवार स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
-----------------	--

Set P

**B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Secretarial Practice & Commercial Correspondence (19101363)**

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.

08

- 1) In the old Roman Empire the person doing the secretarial work was designated as _____.
  - a) Amatya
  - b) Sachiva
  - c) Scribe
  - d) None of these
- 2) According to Jacobson, the profession of a secretary is one of the _____ professions.
  - a) oldest
  - b) modern
  - c) latest
  - d) None of these
- 3) A secretary should be _____.
  - a) A partnership firm
  - b) a corporate body
  - c) an individual
  - d) None of these
- 4) A secretary _____ correspondence and keep records.
  - a) Secret
  - b) Persons
  - c) Business
  - d) Institute
- 5) A personal secretary is also known as _____.
  - a) Agent
  - b) personal assistant
  - c) principal
  - d) friends
- 6) The functions laid down in the act are called _____ functions.
  - a) Administrative
  - b) Statutory
  - c) Voluntary
  - d) Managerial
- 7) The secretary performs the role of _____.
  - a) an advisor
  - b) a financial provider
  - c) a director
  - d) None of these
- 8) The secretary acts as _____ between the management and staff of an organization.
  - a) an association
  - b) a connecting link
  - c) an institution
  - d) None of these

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)

12

- 1) Explain the Secretary of Non-Government Agencies.
- 2) Define the Company.
- 3) What is the Secretarial Qualification?
- 4) What is mean by Proxy?
- 5) Explain about the statutory report.
- 6) What is mean by Agenda?

- Q.3** a) Explain the Secretaries Mental and Psychological qualities. **10**
- OR**
- b) Explain the Inward and Outward department works process.
- Q.4** What is the role of Company secretaries, explain in details. **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Asnafe Shaeri Ka Taruf (19101304)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) نظم 'مجارہ نامہ' کی تخلیق کردہ شاہکار نظم تسلیم کی جاتی ہے۔
(A) علامہ اقبال (B) مخدوم محی الدین (C) جاں نثار اختر (D) نظیر اکبر آبادی

(2) وکالت کے پیشے سے منسلک تھے۔

(A) برج نارائن چکبست (B) میر تقی میر
(C) مرزا داغ دہلوی (D) علی سردار جعفری

(3) پوری غزل مطلعوں پر مشتمل ہو تو اسے کہاجاتا ہے۔

(A) مقطع غزل (B) مطلع غزل (C) رنگین غزل (D) رومانی غزل

(4) جس قصیدہ میں تذلیل یا تضحیک شامل ہوتا ہے اسے کہتے ہیں۔

(A) ظرائفی قصیدہ (B) جنگی قصیدہ (C) ہجویہ قصیدہ (D) جمالیاتی قصیدہ

(5) کا ایک شعری دیوان فارسی میں اور چھ دیوان اردو میں ہے۔

(A) مرزا غالب (B) فیض احمد فیض (C) علامہ اقبال (D) میر تقی میر

(6) خاقانی ہند کا خطاب کو عطا کیا گیا۔

(A) مولانا حالی (B) شبلی نعمانی (C) ابراہیم ذوق (D) محمد رفیع سودا

(7) نے قصیدہ گو شاعر محمد رفیع سودا کے لئے چھ ہزار روپیہ وظیفہ جاری کیا تھا۔

(A) نواب عثمان علی (B) نواب آصف الدولہ (C) نواب میر جعفر (D) نواب سراج الدولہ

(8) سے مراد قصیدے کی ابتداء میں تمہید کے طور پر لکھے جاتے ہیں۔

(A) تشبیب (B) مداح (C) دعائیہ (D) گریز

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار/04)

درج ذیل اشعار کی تشریح کیجئے؟

(1) عرصہ کتنا سارے جہاں کا وحشت پر جو آجائیں

پانو تو ہم پھیلائیں گے پر فرصت ہم کو پانے دو

(2) کیسا جواب؟ حضرت دل! دیکھئے ذرا

پیغامبر کے ہاتھ میں ٹکڑے زباں کے ہیں

(3) ضعف بہت ہے میرے سستھیں کچھ اس کی گلی میں مت جاو

صبر کرو تک اور بھی صاحب، طاقت جی میں آنے دو

(4) صنف "نظم بنجارہ نامہ کامرکزی خیال تحریر کیجئے؟

(5) نظم خال ہند کامرکزی خیال تحریر کیجئے؟

(6) صنف مرثیہ کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے اجزائے ترکیبی پر مختصر روشنی ڈالیئے؟

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

(1) "قصیدہ تضحیک روزگار" کا خلاصہ مفصل لکھیے؟

(2) "مرثیہ حضرت امام حسین علیہ السلام" کا خلاصہ لکھیے؟

10

سوال نمبر.4. اردو نظم نگاری کا آغاز و ارتقاء کا مفصل جائزہ لیجئے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) श्रम कल्याण म्हणजे काय?
  - 2) भारतातील स्त्री कामगारांची समस्या सोडवण्याकरिता कोणतेही दोन उपाय सांगा.
  - 3) श्रमाला असलेली मागणी म्हणजे काय?
  - 4) बेकारीचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 5) भारतातील श्रम बाजार स्पष्ट करा.
  - 6) भारतातील श्रम कल्याणाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) श्रम समस्या म्हणजे काय? श्रम महत्वाच्या भारतातील समस्या स्पष्ट करा.
थकंवा
  - 2) भारतातील बाल कामगार समस्या स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील वेतनभिन्नतेची कारणे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Labour Welfare (19101308)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the option. 08

- 1) Labour problems are arises mainly due to _____.
  - a) Wage rate
  - b) Working hours
  - c) Working conditions
  - d) None of the above
- 2) _____ is the reward for labour.
  - a) Money
  - b) Interest
  - c) Profit
  - d) None of the above
- 3) The wages which workers are getting in terms of money are _____.
  - a) Money wages
  - b) Real wages
  - c) Extra wages
  - d) None of the above
- 4) Supply of labour is _____ than the demand for labour in India.
  - a) Lower
  - b) Higher
  - c) Equal
  - d) None of the above
- 5) The benefits which workers are getting other than money wages is known as _____.
  - a) Money wages
  - b) Real wages
  - c) Extra wages
  - d) None of the above
- 6) _____ unemployment occurs in agriculture sector in India.
  - a) Frictional
  - b) Disguised
  - c) voluntary
  - d) None of the above
- 7) Agriculture labour is _____ in India.
  - a) Educated
  - b) Trained
  - c) Organized
  - d) Unorganized
- 8) Productivity of workers in _____ sector is low in India.
  - a) Agricultural
  - b) Industrial
  - c) Trade
  - d) Transport

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) What is labour welfare?
- 2) State any two measures to control women labour problem in India.
- 3) What is meant by demand for labour?
- 4) Explain the types of unemployment.
- 5) Explain the Labour market in India.
- 6) Explain the scope of labour welfare in India.

Q.3 Attempt any one of the following questions. 10

A) What is meant by labour problem? Explain the important labour problems in India.

OR

B) Explain the problem of child labour in India.

Q.4 Answer the following (Long answer) 10

Explain the causes of wage differentials in India.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) रफायझन संस्थेची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 2) सहकाराचे कोणतेही तीन फायदे सांगा.
  - 3) इंग्लंडमधील ग्राहक सहकारी चळवळीच्या यशाची कोणतीही तीन कारणे सांगा.
  - 4) सहकाराची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 5) भारतातील सहकारी चळवळीचा उगम विशद करा.
  - 6) ग्रामीण विकासातील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- स्वातंत्र्योत्तर काळातील सहकारी चळवळीची ठळक वैशिष्ट्ये विशद करा.
- किंवा**
- भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासातील सरकाराची भूमिका विशद करा.
- प्र.4 सहकार म्हणजे काय? सहकाराची मॅन्चेस्टर तत्वे स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
-----------------	--

**B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Co-Operation (19101307)**

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) All India Rural Credit Survey Committee was appointed in the year _____.
 a) 1912   b) 1919
 c) 1929   d) 1951
- 2) The word 'LUR BRAND' is related to _____.
 a) Denmark   b) England
 c) Germany   d) None of these
- 3) There are _____ basic principles of Manchester co-operatives.
 a) 04   b) 05
 c) 06   d) 07
- 4) "The North of England Co-operative Wholesale Agency and Depo Society" was established in _____.
 a) 1660   b) 1720
 c) 1780   d) 1863
- 5) In India, the Second Co-Operative Act was passed in _____.
 a) 1912   b) 1919
 c) 1929   d) 1939
- 6) _____ committee recommended the values of Co-operation.
 a) Bonner   b) Seven-Ake-Book
 c) Robert Owen   d) Schultze
- 7) Razaifen was the Mayor of _____ municipality in Germany.
 a) Rachdale   b) Jeding
 c) Waiyer Booch   d) Manchester
- 8) The Vaidyanathan Committee was established in the year _____.
 a) 2004   b) 2010
 c) 2015   d) 2020

Q.2 Write short answers to any four questions. 12

- 1) State any three features of Razaizan societies.
- 2) State any three benefits of Co-operation.
- 3) State any three reasons for the success of the Consumer Co-operative Movement in England.
- 4) State any three features of Co-operation.
- 5) Explain the origin of Co-operation in India.
- 6) Explain the role of Co-operation in rural development.

- Q.3 Answer any one question of the following. 10**
- a)** Explain the salient features of Co-operative Movement since Independence.
  - b)** Explain the role of Government in the development of Co-operative Movement in India.
- Q.4 What is Co-operation? Explain the Manchester principles of Co-operation. 10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
History of Social Reforms in Maharashtra (1818 –1970A.D.) (19101311)

Day & Date: Sunday, 09-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) इंग्रज व मराठे यांच्यात ---- मध्ये पंढरपूरचा तह झाला.
अ) 1712   ब) 1730
क) 1757   ड) 1812
- 2) तिसरे पानिपत युद्ध ---- मध्ये झाले.
अ) 1526   ब) 1551
क) 1761   ड) 1858
- 3) इ.स 1857 मध्ये ---- राणीने जाहिरनामा काढला.
अ) व्हिक्टोरिया राणी   ब) राणी एलिझाबेथ
क) राणी डायना   ड) मेरि ॲन्टानिटे
- 4) इ.स 1819 मध्ये मुंबई इलाख्याचा पहिला गव्हर्नर म्हणून ---- यांची नेमणूक झाली.
अ) लॉर्ड वेलस्लि   ब) लॉर्ड बेन्टिक
क) लॉर्ड कॉर्नवालिस   ड) माऊन्ट स्टुअर्ट एल्फिस्टन
- 5) ---- च्या 'भारतीय शिक्षणाचा मॅगनाचार्टा' म्हणतात.
अ) झिरपण्याच्या सिध्दांताला   ब) चार्ल्स वुडच्या खलित्याला
क) डॉ. रस्तोगी आयोगाला   ड) श्री. कृष्ण आयोगाला
- 6) जगन्नाथ शंकरशेठ यांचा जन्म ---- येथे झाला.
अ) आग्रा   ब) बंगलूरु
क) मुंबई   ड) कोलकत्ता
- 7) महात्मा ज्योतिबा फुले यांचा जन्म ---- साली झाला.
अ) 1826   ब) 1827
क) 1828   ड) 1829
- 8) महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी ---- समाजाची स्थापना केली.
अ) प्रार्थना समाज   ब) आर्य समाज
क) सत्यशोधक समाज   ड) ब्राम्हो समाज

प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) महाराष्ट्रातील पेशव्यांच्या सत्तेबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- 2) इस्ट इंडिया कंपनीची माहिती लिहा.
- 3) श्रीपाद शेषाद्री प्रकरणाची थोडक्यात माहिती लिहा.

- 4) चार्ल्स वुडच्या खलित्याविषयी माहिती लिहा.
- 5) ब्रिटीशकालीन महसुल पध्दत सांगा.
- 6) 'बाँबे नेटिव्ह एज्युकेशन सोसायटी' ची माहिती लिहा.

प्र.3 दीर्घोत्तर प्रश्न (दोन पैकी एक)

10

- 1) 19 व्या शतकात ब्रिटीश सत्तेने शैक्षणिक क्षेत्रात केलेल्या कार्याचा आढावा घ्या.
किंवा
- 2) जगन्नाथ शंकरशेठ यांचे कार्य स्पष्ट करा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न

10

महात्मा ज्योतिबा फुले यांचे जीवन व कार्य स्पष्ट करा.

- Q.3 Broad answer question.** **10**
- a) Discuss the work of British Power in Educational System in 19th Century.
- OR**
- b) Explain the work of Jagannath Shankarsheth.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
- Discuss the life and work of Mahatma Jyotiba Phule.

Seat
No.**B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. HISTORY (Paper-IV)****History of Indian Freedom Movement (1857-1950A.D.) (19101344)**

Day & Date: Monday, 10-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) तैनाती फौज पध्दत ---- या गव्हर्नर जनरलने सुरु केली होती.
अ) वॉरेन हेस्टिंग्स
ब) कॉर्नवॉलिस
क) लॉर्ड वेलस्ली
ड) लॉर्ड मिंगो
- 2) ---- च्या सनदी कायदयानुसार भारतात धर्मप्रसार करण्यास परवानगी देण्यात आली होती.
अ) इ.स 1793
ब) इ.स 1813
क) इ.स 1833
ड) इ.स 1853
- 3) ब्राम्हो समाजाने ---- चा पुरस्कार केला होता.
अ) मूर्तिपूजा
ब) कर्मकांड
क) एकेश्वरवाद
ड) बहुदेवतावाद
- 4) बालहत्या प्रतिबंधक गृह ---- यांनी सुरु केले होते.
अ) धोंडो केशव कर्वे
ब) महात्मा ज्योतिराव फुले
क) गोपाळ देशमुख
ड) गोपाळ आगरकर
- 5) ---- हे राष्ट्रीय सभेचे संस्थापक सदस्य होते.
अ) महात्मा गांधी
ब) दादाभाई नौरोजी
क) सुभाषचंद्र बोस
ड) पंडित नेहरू
- 6) चळवळ करा, चळवळ करा, अखंड चळवळ करा असा संदेश ---- यांनी दिला होता.
अ) गोपाळकृष्ण गोखले
ब) दादाभाई नौरोजी
क) लोकमान्य टिळक
ड) महात्मा गांधी
- 7) लोकमान्य टिळकांचा जन्म ---- येथे झाला होता.
अ) मुरबाड
ब) शेखली
क) चिखली
ड) पेण
- 8) लोकमान्य टिळक यांनी ---- हे वर्तमान पत्र सुरु केले.
अ) संवादकौमुदी
ब) केसरी
क) दर्पण
ड) वर्तमानदीपिका

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) इ.स 1857 च्या उठावाची प्रशासकीय कारणे लिहा.
  - 2) इ.स 1857 च्या उठावातील राणी लक्ष्मीबाईचे योगदान लिहा.
  - 3) ब्राम्हो समाजाची तत्वे लिहा.
  - 4) राष्ट्रीय सभेच्या पहिल्या अधिवेशनाची माहिती लिहा.
  - 5) जहालमतवाद्यांचा कार्यक्रम लिहा.
  - 6) बंगाल फाळणीची कारणे लिहा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- 1) आर्य समाजाचे कार्य लिहा.
- किंवा**
- 2) लोकमान्य टिळकांचे कार्य लिहा.
- प्र.4** इ.स 1857 च्या उठावाची राजकीय व लष्करी कारणे लिहा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. HISTORY (Paper-IV)**

History of Indian Freedom Movement (1857-1950A.D.) (19101344)

Day & Date: Monday, 10-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Deployed Army system was started by _____
a) Warren Hastings   b) Cornwallis
c) Lord Wellesley   d) Lord Minto
- 2) The Charter Act of _____ allowed proselytizing in India.
a) A.D. 1793   b) A.D. 1813
c) A.D. 1833   d) A.D. 1853
- 3) The Brahmo community advocated _____
a) Idolatry   b) Ritual
c) Monotheism   d) Polytheism
- 4) Child Homicide Prevention Home was started by _____
a) Dhondo Keshav Karve   b) Mahatma Jotirao Phule
c) Gopal Deshmukh   d) Gopal Agarkar
- 5) _____ was a founding member of the National Assembly.
a) Mahatma Gandhi   b) Dada bhai Naoroji
c) Subhash Chandra Bose   d) Pandit Nehru
- 6) Movement, movement, continuous movement was given by _____
a) Gopal Krishna Gokhale   b) Dadabhai Naoroji
c) LokmanyaTilak   d) Mahatma Gandhi
- 7) LokmanyaTilak was born in _____
a) Murbad   b) Shekhli
c) Chikhali   d) Pen
- 8) _____ newspaper started by Lokmanya Tilak.
a) Samvad Kaumudi   b) Kesari
c) Darpan   d) Vartmandipika

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Write the administrative reasons for the revolt of 1857
- b) Write the contribution of Rani Lakshmibai in the uprising of 1857.
- c) Write the principles of Brahmo society.
- d) Write information about the first session of the National Assembly.
- e) Write the program of Jahalmatists.
- f) Write the reasons for the partition of Bengal.

Q.3 Attempt any one of the following questions.

10

a) Write the function of Arya Samaj.

OR

b) Write the works of Lokmanya Tilak.

Q.4 Broad answers question.

10

Write the political and military causes of the uprising of 1857.

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) भारतीय बेटे
  - 2) गाळाची जमीन
  - 3) लिंग संरचना
  - 4) भारतातील प्रमुख भाषा
  - 5) माहिती तंत्रज्ञान
  - 6) अनुसुचीत जाती
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) भारतातील लोहखनिजाचे वितरण व उत्पादन स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) भारतीय मैदानाची सविस्तर माहिती द्या.
- प्र.4 भारताचे लोकसंख्या वितरण स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. GEOGRAPHY (Paper - IV)
Geography of India (19101362)

Day & Date: Monday, 10-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the highest peak in Nilgiri mountain.
  - a) Mahindragiri
  - b) Mahabaleshwar
  - c) Dhupgad
  - d) Doddabetta
- 2) _____ type of soil is found in Rajasthan state in India.
  - a) Regur
  - b) Sandy
  - c) Laterite
  - d) Alluvial
- 3) _____ Occupation is based upon knowledge
  - a) Animal Husbandry
  - b) Information Technology
  - c) Agriculture
  - d) Lumbering
- 4) _____ rank first in population in India.
  - a) Maharashtra
  - b) West Bengal
  - c) Uttar Pradesh
  - d) Kerala
- 5) According to 2011 census year, total population of India is _____.
  - a) 121 crores
  - b) 131 crores
  - c) 111 crores
  - d) 110 crores
- 6) _____ state stands first in rice production.
  - a) Maharashtra
  - b) West Bengal
  - c) Rajasthan
  - d) Gujrat
- 7) _____ is the national language of India
  - a) English
  - b) Marathi
  - c) Bengali
  - d) Hindi
- 8) _____ state is established according to its language.
  - a) Maharashtra
  - b) Andhra Pradesh
  - c) Uttar Pradesh
  - d) Bihar

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Island in India
- b) Alluvial soil
- c) Sex composition
- d) Major language in India
- e) Information Technology
- f) Scheduled Caste

- Q.3 Attempt any one of the following questions. 10**
- a) Explain the distribution and production of Iron ore in India.
- OR**
- b) Describe India Plains in detail.
- Q.4 Explain the distribution of Indian of Indian Population. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester -III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional HINDI (Paper – III)
Aadhunik Hindi Gadya:khani Ev Vyavharik Hindi (19101327)

Day & Date: Tuesday, 11-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य पुनः लिखिए। 08

- 1) ——— 'बड़े घर की बेटी' कहानी की नायिका है।
 अ) आरती   ब) आनंदी
 क) आराधना   ड) आकांक्षा
- 2) 'बिरादारी बाहर' ——— की बहुचर्चित कहानी है।
 अ) राजेंद्र यादव   ब) प्रेमचंद
 क) नागार्जुन   ड) जैनंद्र
- 3) ——— कहानी के केंद्र में पेट्रोमॉक्स है।
 अ) संघर्ष   ब) कफन
 क) बिरादारी बाहर   ड) पंचलाईट
- 4) ——— जब बहुत छोटा था, तब उसकी माँ उसे छोड़कर भाग गयी थी।
 अ) रामू   ब) गुँगा
 क) शामू   ड) राजू
- 5) चमन चांदनी चौक में ——— बेचने का काम करता है।
 अ) गद्दे   ब) तकिया
 क) गाडी   ड) घडियाँ
- 6) शंकर की ——— गाँव में सफाई का काम करती थी।
 अ) नानी   ब) दादी
 क) पोती   ड) नवासी
- 7) जिस भाषा से अनुवाद किया जाता है उसे ——— भाषा कहते हैं।
 अ) दक्ष   ब) लक्ष्य
 क) स्रोत   ड) रूक्ष
- 8) ——— विक्रय कला का महत्वपूर्ण साधन है।
 अ) विज्ञापन   ब) टिप्पण
 क) पल्लवन   ड) संक्षेपण

- प्र.2 निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए। 12
- 1) अनुवाद की दो परिभाषाएँ लिखिए।
  - 2) विज्ञापन के महत्व को लिखिए।
  - 3) संवाद का महत्व स्पष्ट कीजिए।
  - 4) अनुवाद का महत्व स्पष्ट कीजिए।
  - 5) विज्ञापन की दो परिभाषाएँ लिखिए।
  - 6) संवाद कौशल के प्रकारों के नाम लिखिए।
- प्र.3 'बड़े घर की बेटी' कहानी का उद्देश्य लिखिए। 10
- अथवा**
- 'संघर्ष' कहानी के माध्यम से शंकर के 'आत्मबल एवं संघर्ष' को स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4 'पंचलाईट' कहानी का सारांश लिखिए। 10

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) विकासाची कोणतेही तीन तत्वे सांगा.
  - 2) पिढीतील अंतर म्हणजे काय?
  - 3) हस्तमैथून म्हणजे काय?
  - 4) बुद्धिमत्तेचा त्रिकुट सिद्धांत सांगा.
  - 5) प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील सामाजिक घडयाळ स्पष्ट करा.
  - 6) घटस्फोटाची कारणे सांगा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर लिहा. **10**
- 1) एरिक्सनच्या व्यक्तिमत्व विकासाच्या अवस्था स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील शारीरिक विकास स्पष्ट करा.
- प्र.4** किशोरावस्थेतील शारीरिक परिपक्वता स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Psychology Paper - III
Psychology of Adolescent and Early Adulthood (19101359)

Day & Date: Tuesday, 11-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from.**08**

- 1) The period of adolescence is _____ year
  - a) 12 to 20
  - b) 20 to 30
  - c) 30 to 40
  - d) 40 to 50
- 2) _____ hours are required for adolescence to sleep.
  - a) 5
  - b) 9
  - c) 7
  - d) 10
- 3) Girls self-esteem tends to be _____ more vulnerable than boys.
  - a) Equal
  - b) Good
  - c) Lower
  - d) Higher
- 4) In early stage of adolescence the measure of masturbation among children is _____.
  - a) Low
  - b) High
  - c) Least
  - d) Equal
- 5) Early adulthood period from age _____ is a time of continued development
  - a) 20 to 40
  - b) 30 to 40
  - c) 40 to 50
  - d) 50 to 60
- 6) _____ has suggested Triarchic theory of Intelligence
  - a) Perry
  - b) Kelly
  - c) Piage
  - d) Sternberg
- 7) According to stimulus-value-role theory relationships proceed in _____.
  - a) Five
  - b) Four
  - c) Three
  - d) Two
- 8) _____ has suggested the personality type theory of choosing life work.
  - a) Hollands
  - b) Smith
  - c) Sternberg
  - d) James Barg

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) State any three principles of development.
- b) What is generation gap?
- c) What is masturbation?
- d) State type of Triarchic theory of intelligence.
- e) Explain the Social clocks in early adulthood.
- f) State the causes of divorce.

- Q.3 Write any one long answer tupe question of the following. 10**
- a) Explain the Erikson stages of personality development.
- OR**
- b) Explain the physical maturation in adolescence.
- Q.4 Broad answers question. 10**
- Explain the physical maturation in adolescence.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Optional HINDI (Paper-IV)

Madhyayugin Hindi Kavya, Vyakaran avm Lekhan (19101328)

Day & Date: Wednesday, 12-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) कबीर की मृत्यु काशी के पास ----- नामक गाँव में हुई।
 अ) मगहर
 ब) वाराणसी
 क) आगरा
 ड) मथुरा
- 2) ----- भाषा में लिखित 'पद्मावत' जायसी का सुप्रसिद्ध महाकाव्य है।
 अ) छत्तीसगढ़ी
 ब) मैथिली
 क) ब्रज
 ड) अवधी
- 3) सूरदास श्रीवल्लभाचार्य द्वारा स्थापित ----- संप्रदाय के अनुयायी थे।
 अ) पुष्टि
 ब) राधावल्लभी
 क) कृष्ण
 ड) वारकरी
- 4) मीराबाई का विवाह 1516 ई. में मेवाड़ के महाराणा साँगा के पुत्र --- साँगावत से हुआ।
 अ) शंभूराज
 ब) भोजराज
 क) शिवराज
 ड) कलराज
- 5) अब्दुरहीम खानखाना मुगल सम्राट ----- के मंत्री और सेनापति थे।
 अ) शिवाजी
 ब) जहांगीर
 क) औरंगजेब
 ड) अकबर
- 6) ----- के कवियों में बिहारी सर्वाधिक लोकप्रिय कवि हैं।
 अ) रीतिकाल
 ब) आधुनिककाल
 क) आदिकाल
 ड) भक्तिकाल
- 7) 'उप' ----- भाषा का उपसर्ग है।
 अ) संस्कृत
 ब) हिंदी
 क) फारसी
 ड) अरबी
- 8) 'प्रत्यय' वे शब्दांश हैं जो शब्दों के ----- में जुड़कर उनके अर्थ में परिवर्तन कर देते हैं या विशेषता पैदा कर देते हैं।
 अ) आदि
 ब) अंत
 क) अनादी
 ड) बीच

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए। 12
- 1) उपसर्ग की परिभाषा देकर एक उदाहरण लिखिए।
  - 2) उर्दू उपसर्ग के चार उदाहरण लिखिए।
  - 3) हिंदी में प्रत्यय कितने प्रकार के होते हैं? प्रत्येक का एक उदाहरण लिखिए।
  - 4) स्त्री प्रत्यय से क्या समझते हैं? उदाहरण देकर समझाइए।
  - 5) प्रश्नार्थक वाक्य की परिभाषा देकर दो उदाहरण लिखिए।
  - 6) आज्ञार्थक वाक्य की परिभाषा देकर दो उदाहरण लिखिए।
- प्र.3** ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए। (तीन में से दो) 10
1. जाका गुरु भी अंधला, चेला खरा निरंध।
अंधे अंधा ठेलिया, दून्यँ कूप पड़त ॥
  2. बतरस—लालच लाल की, मुरली धरी लुकाइ।
सौंह करै भौं हनु हँसै, दैन कहै नटि जाइ ॥
  3. पायो जी मैं तो रामरतन धन पायो ॥ टेक ॥
वस्तु अमोलक दी म्हौरै सतगुरु, किरपा करि अपनायो।
जनम जनम की पूँजी पाई, जग में सभी खोवायो।
खरचै नहिं कोई चोर न लेवै, दिन—दिन बढ़त सवायो।
सत की नाव खेवहिया सतगुरु, भवसागर तर आयो।
मीराँ के प्रभु गिरिधर नागर, हरख—हरख जस पायो ॥
- प्र.4** पठित दोहों के आधार पर कवि कबीर के काव्य की विशेषताएँ लिखिए। 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (PAPER-IV)
Psychology of Adjustment (19101360)

Day & Date: Wednesday, 12-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) स्व-मुल्यांकनाच्या निष्पत्तीला ---- असे संबोधले जाते.
 अ) स्व-नियमन
 ब) स्व-तफावत
 क) स्व-आदरभाव
 ड) स्व-मुल्यमापन
- 2) "लढा किंवा पळा" ही संकल्पना ---- यांनी प्रतिपादन केली.
 अ) एरिन बर्न
 ब) कॅनन
 क) लाअरस
 ड) लूकास
- 3) 'सामान्य प्रतियोगन सं-लक्षण' (गॅस) पाइप ---- अवस्थांचा अंतर्भाव आहे.
 अ) चार
 ब) पाच
 क) दोन
 ड) तीन
- 4) एखाद्याच्या कार्याचे दिग्दर्शन आणि नियमन करण्यास ---- असे म्हणतात.
 अ) स्व-सामर्थ्य
 ब) स्व-नियमन
 क) स्व-आदरभाव
 ड) सामाजिक स्व
- 5) स्व-आदरभावाची पायाभरणी जीवनाच्या प्रारंभिक होत असते असे ---- यांनी प्रतिपादन केले.
 अ) मार्कुस
 ब) हिगिन्स
 क) हर्टर
 ड) टर्मन
- 6) सामाजिक पुर्न-समायोजन पदनिश्चयन मापनही (SRRS) ---- यांनी विकसित केली.
 अ) कॅटेल आणि आलपोर्ट
 ब) होल्मस आणि राहे
 क) स्टर्नबर्ग आणि विल्यम्स
 ड) वरीलपैकी सर्व
- 7) "सुखाचे उगमस्थान / स्रोत" ही संकल्पना ---- असते.
 अ) वस्तूनिष्ठ
 ब) व्यक्तिनिष्ठ
 क) सार्वत्रिक
 ड) व्यक्तिगत
- 8) आकर्षक-आकर्षक संघर्ष दोन समान ---- उद्दिष्टामधील निवड करावयाची असते.
 अ) आकर्षक
 ब) अनाकर्षक
 क) कर्षण
 ड) उदासीन

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) “स्व-संकल्पना” म्हणजे काय?
  - 2) ताण-सहनशीलता प्रभावित करणारे घटक सांगा?
  - 3) मानसशास्त्र म्हणजे काय?
  - 4) स्व-आदरभावाचे महत्व सांगा?
  - 5) छापेचे व्यवस्थापन युक्ता सांगा.
  - 6) व्यक्तीवृत्तांत अभ्यास पद्धती म्हणजे काय?
- प्र.3** कोणताही एक दीर्घ-प्रश्न सोडवा? **10**
- 1) स्व-तफावतीस कसे व्यवस्थापन करायचे ते स्पष्ट करा?
किंवा
  - 2) ताणाचे प्रमुख प्रकार स्पष्ट करा?
- प्र.4** वर्तनाचा शास्त्रीय अभ्यासाचे दृष्टिकोण वर्णन करा? **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (PAPER-IV)
Psychology of Adjustment (19101360)

Day & Date: Wednesday, 12-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks. (Multiple choice)

08

- 1) The result of self – evaluation is termed as _____.
 a) Self – regulation   b) Self – discrepancies
 c) Self – esteem   d) Self – assessment
- 2) The concept of “Fight or Flight” given by _____.
 a) Erinbern   b) Canon
 c) Lazarus   d) Lucas
- 3) “General Adaptation Syndrome” (Gas) Model includes stages.
 a) Four   b) Five
 c) Two   d) Three
- 4) Work of directing and controlling one’s behaviour is termed as _____.
 a) Self – efficacy   b) Self – regulation
 c) Self – esteem   d) Public – Self
- 5) _____ suggested foundation of self- esteem one laid early in life.
 a) Markus   b) Higgins
 c) Herter   d) Terman
- 6) “Social Re - adjustment Rating Scale (SRRS) developed by _____.
 a) Cattell & All part   b) Holmes & Rahe
 c) Sternberg & Williams   d) All the above
- 7) The concept “roots of Happiness” is _____.
 a) Objective   b) Subjective
 c) Universal   d) Individual
- 8) Approach - Approach conflict a choice must be made between two _____ goals.
 a) Attractive   b) Unattractive
 c) Vacillation   d) Neutral

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)

12

- 1) What is “Self - Concept”?
- 2) State factor influencing stress tolerance.
- 3) What is Psychology?
- 4) State importance of Self – esteem.
- 5) State strategies of Impression management.
- 6) What is case study method?

Q.3 Write the answer to any one of the following questions.

10

1) Explain How we coping self - discrepancies.

OR

2) Explain major types of stress.

Q.4 Describe the scientific approach to behaviour study.

10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ENGLISH (Paper – III)
British Literature (19101329)

Day & Date: Thursday, 13-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) What does Mr. Hardcastle disdain most of all?
  - a) Money
  - b) Country Manners
  - c) Town Manners
  - d) Arranged Marriages
- 2) How does Kate dress in the morning?
  - a) In Rags
  - b) Plainly
  - c) In Gowns
  - d) Fashionably
- 3) Where does Tony drink with friends?
  - a) In the Garden
  - b) The Three Pigeons
  - c) In Bedroom
  - d) The Marked Laugh
- 4) What does Hardcastle expect to find in Marlow?
  - a) Eloquence
  - b) Humor
  - c) Modesty
  - d) Impudence
- 5) In the lines "But at my back I always hear / Time's winged chariot hurrying near" the "chariot" is example of _____.
  - a) simile
  - b) feminine symbol
  - c) Metaphor
  - d) understatement
- 6) Who wrote "To His Coy Mistress"?
  - a) Andrew Marvell
  - b) William Shakespeare
  - c) Alexander Pope
  - d) Lord Byron
- 7) Which war does The Soldier focus on?
  - a) World War - I
  - b) World War - II
  - c) The Boar War
  - d) The Bosnian War
- 8) "Come hither, come hither" Where have been people invited?
  - a) Homburg
  - b) Forest of Arden
  - c) Catalonia
  - d) Normandy

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) What is the literary term 'Paradox'?
- 2) Write brief note on comedy of manners.
- 3) What are Biography and Autobiography?
- 4) What is Confidant?
- 5) Define 'Heroic Couplet'? State at least two examples of it.
- 6) What are Biography and Autobiography?

Q.3 Broad question.

a) Critically appreciate the story 'To His Coy Mistress'

10

OR

b) Why is Arnold melancholy in Dover Beach?

Q.4 Broad question.

10

Discuss the play She Stoops to Conquer as comedy of manners.

- प्र.2 अधोनिर्दिष्टेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत (सहा पैकी चार) 12
- 1) मेघवर्णनम् ।
  - 2) वेदांग ।
  - 3) वराहमिहिर ।
  - 4) वासुदेव कवीच परिचय लिहा.
  - 5) मेघांमध्ये गर्भधारणेची लक्षणे लिहा.
  - 6) जलमापनाची पद्धती स्पष्ट करा?
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत (दोन पैकी एक) 10
- अ) भूगर्भान्तर्गत जलप्रवाहाच सविस्तर वर्णन करा.
- ब) पाणी कसे शुद्ध ठेवावे हे स्पष्ट करा.
- प्र.4 भूमीची वैशिष्ट्ये मुद्दे सहित सविस्तर लिहा. 10

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ENGLISH (Paper-IV)
Indian Writing in English (19101330)

Day & Date: Friday, 14-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 08

- 1) Mahesh Dattani's theatre group _____ was formed in 1984.
  - a) Play Pen
  - b) Contemporary Dramatists
  - c) Player of The Era
  - d) Intellectual Men
- 2) The Play 'Bravely Fought the Queen' was firstly performed at _____.
  - a) Balgandharv Theatre, Pune
  - b) Sophia Bhabha Hall, Mumbai
  - c) Swatantra Theatre, Pune
  - d) Bharat Natya Mandir, Pune
- 3) _____, The wife of Sridhar who works in the ad firm run by Jiten and Nitin.
  - a) Lalitha
  - b) Sarita
  - c) Smita
  - d) Kavita
- 4) _____ is an old woman who has suffered a stroke in the play 'Bravely Fought the Queen'.
  - a) Baa
  - b) Lalitha
  - c) Dolly
  - d) Alka
- 5) _____ is famous for the holy temple of Khandoba.
  - a) Kolhapur
  - b) Jejuri
  - c) Tuljapur
  - d) Nashik
- 6) Agha Shahid Ali is a _____ poet.
  - a) Urdu
  - b) Kashmiri
  - c) English
  - d) None of the above
- 7) In the poem 'A Hot Noon in Malabar' Kurawa girls who look at the _____ of their customers and foretell future.
  - a) Palms
  - b) Hands
  - c) Legs
  - d) Forehead
- 8) The poem 'Another woman' is written by _____.
  - a) Kamala Das
  - b) Agha Shahid Ali
  - c) Imtiaz Dharkar
  - d) Vikram Seth

Q.2 Answer any Four out of six in two / three sentences. 12

- 1) Compare and contrast the characters of Jiten and Nitin.
- 2) What is the main theme of 'Bravely Fought the Queen'?
- 3) Who tells fortunes in the poem a Hot Noon in Malabar?
- 4) How is the title another Woman suitable for the poem?
- 5) What are the key features and concerns of Indian drama in English?
- 6) Who is the post Independence Indian English Dramatist?

- Q.3** Write a critical appreciation of "A Hot Noon in Malabar". **10**
OR
Write a critical appreciation of the poem "The Bus".
- Q.4** Comment on the appropriateness of the title, "Bravely Fought The queen". **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. SANSKRIT (Paper-IV)
Karak Prakaranam (19101334)

Day & Date: Friday, 14-07-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) संस्कृतव्याकरणस्य सूत्रकारः ---- अस्ति।
अ) पाणिनी ब) पतंजलि
क) कालिदास ड) माघ
- 2) व्याकणानुसारं कर्मणि ----।
अ) प्रथमा ब) पंचमी
क) सप्तमी ड) द्वितीया
- 3) तटः, तटी' इत्यत्र ---- मात्रे प्रथमा भवति।
अ) मात्रा ब) परिणाम
क) लिंग ड) वचन
- 4) अपादान कारक दर्शविण्यासाठी ---- विभक्ति उपयोजतात.
अ) षष्ठी ब) सप्तमी
क) प्रथमा ड) पंचमी
- 5) स्वस्वामिभाव दाखविताना ---- विभक्ति केली जाते.
अ) प्रथमा ब) द्वितीया
क) षष्ठी ड) सप्तमी
- 6) अनभिहिते कर्तरि ----।
अ) चतुर्थी ब) प्रथमा
क) द्वितीया ड) तृतीया
- 7) 'दुह्, याच्, पच्' हे ---- धातु होत.
अ) द्विकर्मक ब) अकर्मक
क) सकर्मक ड) यापैकी नाही
- 8) व्याकरणस्य भाष्यकारः ----- मुनिः वर्तते।
अ) वररुचि ब) पतंजलिः
क) कात्यायन ड) पाणिनी

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) कर्ता कारक ।
  - 2) सम्प्रदान कारक ।
  - 3) अधिकरण कारक ।
  - 4) अकथितं च ।
  - 5) कर्तृकरणयोस्तृतीया ।
  - 6) वार्त्तिकम् ।
- प्र.3 भीत्रार्थानां भयहेतुः । 10
किंवा
ध्रुवमपायेऽपादानम् ।
- प्र.4 कारकस्य परिभाषां लिखित्वा, तेषां संक्षिप्तं परिचयं लेख्यम्? 10

- 4) अर्थ पुरुषार्थाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 5) नैतिकता आणि धर्म यातील संबंध स्पष्ट करा.
- 6) नीतिशास्त्राचा अभ्यास विषय काय?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10

- 1) पारंपरिक आणि वैचारिक नितीमत्ता यातील फरक स्पष्ट करा.
किंवा
- 2) चार आर्यसत्ये स्पष्ट करा.

प्र.4 चार्वाकाचा नैतिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Philosophy (Paper-III)
Indian Ethics (19101355)

Day & Date: Saturday, 15-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is a scientific study of customs or morals.
  - a) Ethics
  - b) Logic
  - c) Aesthetics
  - d) None of these
- 2) _____ evaluates human actions.
  - a) Economics
  - b) Psychology
  - c) Aesthetics
  - d) Ethics
- 3) Customary and _____ are kinds of morality.
  - a) Reflective
  - b) Formal
  - c) Contemporary
  - d) None of these
- 4) Customary moral concepts are _____.
  - a) Changeable
  - b) Constant
  - c) Logical
  - d) None of these
- 5) _____ is a kind of karma.
  - a) Prarabdha
  - b) Mana
  - c) Dharma
  - d) None of these
- 6) Live attachment life is called _____.
  - a) Sakam karma
  - b) Nishkam karma
  - c) Vishesh karma
  - d) Samany karma
- 7) Charvaka denied the concept of _____.
  - a) Heaven
  - b) Happiness
  - c) Popular world
  - d) None of these
- 8) Ashtangmarg is a way of _____.
  - a) Happiness
  - b) Nirvana
  - c) Success
  - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any 4)

12

- a) Explain the concept of Instinct.
- b) What is Prarabdha Karma?
- c) Explain the concept of Rna?
- d) Explain the nature of Artha Purushartha.
- e) Explain the relation between morality and religion.
- f) What is the subject matter of ethics?

- Q.3** Distinguish between customary and reflective morality **10**
OR
Explain the four noble truths.
- Q.4** Explain Charvaka's ethical view. **10**

- 4) शैक्षणिक मानसशास्त्राचे स्वरूप लिहा
- 5) अध्ययनाचे तीन नियम स्पष्ट करा.
- 6) बुद्धीगुणांकाची वैशिष्ट्ये कोणती?

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- 1) प्रयोगिक पद्धतीचे स्वरूप, फायदे आणि तोटे सोदाहरण स्पष्ट करा.
थकंवा
  - 2) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक कोणते?
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. 10
- अध्ययन संक्रमण म्हणजे काय? अध्ययन संक्रमणाचे प्रकार कोणते? अध्ययन संक्रमणाचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. EDUCATION (Paper-III)
Educational Psychology (19101353)

Day & Date: Saturday, 15-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**08**

- 1) _____ studies the behavior of an individual objectively and scientifically.
  - a) Philosophy
  - b) Logic
  - c) Psychology
  - d) Sociology
- 2) The Intelligence theory put forward by _____ is called as 'Two Factor theory'.
  - a) Guilford
  - b) Spearman
  - c) Thomson
  - d) Thorndike
- 3) Intelligence is created by nine 'Primary Mental Abilities' is stated by _____.
  - a) Thurstone
  - b) Spearman
  - c) Thorndike
  - d) Thomson
- 4) _____ stated the 'Trial & Error' theory of learning.
  - a) Peterson
  - b) Kohler
  - c) Pavlov
  - d) Thorndike
- 5) Attention is being done by our will, then it is called as _____ attention.
  - a) Involuntary
  - b) Habitual
  - c) Voluntary
  - d) None of these
- 6) The important biological factor affecting personality is _____.
  - a) Hormones
  - b) Differentiability
  - c) Interest
  - d) Body structure
- 7) _____ method is more objective and scientific.
  - a) Observation
  - b) Introspection
  - c) Case study
  - d) None of these
- 8) 'Personality is one's role' this meaning was invented in _____ period.
  - a) Vedic
  - b) Brahmanic
  - c) Roman
  - d) Islamic

Q.2 Answer the following questions in short. (Any Four)**12**

- a) Explain any three factors affecting on learning.
- b) Write any three characteristics of good case study method.
- c) Explain the concept of Mental Age.
- d) Write down the nature of educational psychology.
- e) Explain the three laws of learning.
- f) Which are the characteristics of intelligence quotient?

- Q.3 Write the answer of following questions in detail. (Any one) 10**
- a) Illustrate the nature, merits and demerits of experimental method.
  - b) Which are the factors affecting on personality development?
- Q.4 Write the answer of following question in detail. 10**
- a) What is meant by transfer of learning? What are the types of transfer of learning? Write the educational importance of transfer of learning.

- 4) चालुक्य काळातील साहित्याची चर्चा करा.
- 5) चोलांची ग्राम प्रशासन व्यवस्था विशद करा.
- 6) हेमाद्री पंडीताचे योगदान सांगा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न

10

- 1) चालुक्य राजा पहिला पुलकेशी याची राजकीय कामगिरी स्पष्ट करा.
- 2) राष्ट्रकुट राजांच्या सांस्कृतिक योगदानाची चर्चा करा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न

10

यादव राजाचे कला व साहित्यातील योगदान विशद करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (PAPER-III)
History of Ancient (650 to 1200 AD) (19101351)

Day & Date: Saturday, 15-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ village administration was very developed in ancient history of south India.
  - a) Cher
  - b) Chola
  - c) Chalukya
  - d) Pallav
- 2) Pulkeshi-I destroyed _____ dynasty and situated Chalukya dynasty of Badami.
  - a) Chol
  - b) Cher
  - c) Kadamb
  - d) Rashtrakut
- 3) _____ was the first king of Yadav dynasty.
  - a) Bhillam-I
  - b) Drudhaprahari
  - c) Ramdeva ray
  - d) Shankar dev
- 4) _____ king of Rashtrakut has built the famous Kailash temple at Ellora.
  - a) Amogvarsh
  - b) Krishna-I
  - c) Krishna-II
  - d) Govind-III
- 5) King pulkeshi -II defeated _____ king
  - a) Govind-III
  - b) Harshvardhan
  - c) Raivardhan
  - d) Ramchandradev
- 6) _____ was the founder king of pallav kingdom.
  - a) Dantivarman
  - b) Nandi Varman
  - c) Sinhvishnu
  - d) Sinhvarman
- 7) The Rashtrakuta king Amongvarsha wrote _____ book
  - a) Harivijay
  - b) Kavirajmarga
  - c) Mitakashra
  - d) Shakuntal
- 8) _____ dynasty was declined because of Allauddin Khilaji attack.
  - a) Chalukya
  - b) Kalchari
  - c) Vakatak
  - d) Yadav

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Discuss the rise of Chalukya dynasty.
- b) Explain the contribution of king Tailap.
- c) State the political contribution of king Krishna-I.
- d) Discuss the literature progress in Chalukya period.
- e) Describe the village administration of Chola.
- f) State the contribution of Hemadri pandit.

- Q.3 Broad answer Question** **10**
- a) Explain the political contribution of Chalukya king Pulkeshi-I
  - b) Discuss the cultural contribution of Rashtrakut kings.
- Q.4 Broad answer Question** **10**
- Describe the contribution in the field of arts and architecture in Yadav king.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. SOCIOLOGY (Paper-III)
Indian Society Structure and Change (19101345)

Day & Date: Saturday, 15-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) भारताचा शोध कोणी लावला?
 अ) कोलंबस
 ब) वास्को-द-गामा
 क) होमर
 ड) कोजर
- 2) सांस्कृतिक पाश्चायनाचा सिध्दांत ---- यांनी मांडला.
 अ) ऑगबर्न
 ब) मर्टन
 क) कुले
 ड) पार्सन्स
- 3) कृत्रीम पर्यावरण हे ---- समाजाचे वैशिष्ट्ये आहे.
 अ) शहरी
 ब) ग्रामीण
 क) आदिवासी
 ड) यापैकी नाही
- 4) हर्बर्ट स्पेन्सर यांनी ---- सिध्दांत मांडला.
 अ) संघर्ष
 ब) उत्क्रांती
 क) सांस्कृतिक पाश्चायन
 ड) वरील सर्व
- 5) 'जात हा बंद वर्ण आहे' असे कोणी म्हटले आहे.
 अ) दुबे
 ब) कर्वे
 क) घुर्ये
 ड) मदन आणि मुजूमदार
- 6) संयुक्त कुटुंब हे ---- समाजाचे वैशिष्ट्ये आहे.
 अ) ग्रामीण
 ब) शहरी
 क) औदयोगीक
 ड) यापैकी नाही
- 7) सामाजिक वर्ग ---- साठी पोषक असतात.
 अ) अंतर्विवाह
 ब) गतीशिलता
 क) आराधना
 ड) स्थिरता
- 8) ---- ही भारतातील सर्वाधिक प्राचीन संस्कृती आहे.
 अ) जैन
 ब) बौध्द
 क) हिंदू
 ड) सिंधू

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सांस्कृतीक पाश्चायनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) आदिवासी समुदायातील सामाजिक परिवर्तन स्पष्ट करा.
  - 3) नागरी समुदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 4) वर्गव्यवस्थेचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 5) वैदिक कालखंडातील धार्मीक जीवन स्पष्ट करा.
  - 6) संयुक्त कुटुंबाचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3 ग्रामीण समुदायाचा अर्थ सांगून त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील भारतीय समाजाची जडण-घडण स्पष्ट करा.
- प्र.4 जातीची व्याख्या सांगून जातीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. SOCIOLOGY (Paper-III)
Indian Society Structure and Change (19101345)

Day & Date: Saturday, 15-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Who discovered India?

a) Columbus	b) Vasco-D-Gama
c) Homer	d) Coser
- 2) Theory of cultural lag is propounded by _____.

a) Ogburn	b) Merton
c) Chooley	d) Parsons.
- 3) Artificial environment is the characteristics of _____.

a) Urban	b) Rural
c) Tribal	d) None of above
- 4) Herbert Spencer Propounded the theory of _____.

a) Conflict	b) Evolution
c) Cultural lag	d) all above
- 5) Who said this "Caste is a closed class"?

a) Dube	b) Karve
c) Ghurye	d) Madan & Majumdar
- 6) Joint Family is the characteristics of _____ society.

a) Rural	b) Urban
c) Industrial	d) None of these
- 7) Social classes are prone for _____.

a) Endogamy	b) Mobility
c) Worship	d) Stability
- 8) _____ is the most oldest culture in India?

a) Jain	b) Boudh
c) Hindu	d) Sindhu

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) What is the concept of cultural lag?
- 2) Social change in tribal community
- 3) Characteristics of urban community
- 4) Characteristics of class system
- 5) Religious life in the Vedic period
- 6) Explain the changing nature of joint family.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Define Rural Community and explain its characteristics.
- OR**
- Explain the formation of society in post-independence period.
- Q.4 Define caste system and explain its characteristics.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April - 2023
Opt. PHILOSOPHY (Paper - IV)
Ancient Greek Philosophy (19101356)

Day & Date: Sunday, 16-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) ----- हे प्राचीन ग्रीक तत्त्वज्ञानाचे वैशिष्ट्य आहे.
अ) वस्तुनिष्ठता   ब) अतार्किकता
क) संगिग्धता   ड) काल्पनिकता
- 2) थेलीस ----- ग्रीक तत्त्वज्ञानातील पहिला तत्त्वज्ञ होय.
अ) प्राचीन   ब) मध्ययुगीन
क) आधुनिक   ड) समकालीन
- 3) ----- नुसार जल हे विश्वाचे मुल तत्त्व आहे.
अ) प्लेटो   ब) मार्क्स
क) थेलीस   ड) ह्यूम
- 4) ग्रीक तत्त्वज्ञानाच्या इतिहासात ----- तत्त्वज्ञाने प्रथम आत्म्याची संकल्पना मांडली.
अ) एम्पिडॉक्लीस   ब) ह्यूम
क) कांट   ड) रसेल
- 5) पायथागोरस च्या दृष्टीकोनातून, हे ----- विश्वाचे मुल तत्त्व होय.
अ) वायू   ब) जल
क) अग्नी   ड) संख्या
- 6) ----- ने प्रेम आणि द्वेष हा सिद्धांत मांडला.
अ) ह्यूम   ब) कान्ट
क) एयर   ड) इम्पिडोक्लीस
- 7) सॉक्रेटीस च्या मते तत्त्वज्ञान म्हणजे ----- चा शोध होय.
अ) सत्य   ब) असत्य
क) दुःख   ड) यापैकी नाही
- 8) ----- च्या मते, तत्त्वज्ञ हे राज्यकर्ते असावेत.
अ) ह्यूम   ब) हेगेल
क) एयर   ड) प्लेटो

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) आयोनियन तत्त्वज्ञांची नावे द्या.
- 2) नुस म्हणजे काय?
- 3) अणुवाद म्हणजे काय?

- 4) सॉक्रेटीसची तात्त्विक पद्धती
- 5) पायथागोरची विचारसरणी स्पष्ट करा.
- 6) सोफीस्ट चा अर्थ स्पष्ट करा.

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- 1) प्लेटोच्या आयडिया (कल्पना) सिद्धांतावर अॅरिस्टॉटलने केलेली टीका स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) अॅरिस्टॉटलची ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 प्राचीन ग्रीक तत्त्वज्ञानाचा वैज्ञानिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April - 2023
Opt. PHILOSOPHY (Paper - IV)
Ancient Greek Philosophy (19101356)

Day & Date: Sunday, 16-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ is one of the characteristics of Ancient Greek philosophy.
  - a) Objectivity
  - b) Illogical
  - c) Vague
  - d) Imaginary
- 2) Thales was first philosopher in _____ Greek philosophy.
  - a) Ancient
  - b) Medieval
  - c) Modern
  - d) Contemporary
- 3) Water is the causative factor of the world, by _____.
  - a) Plato
  - b) Marx
  - c) Thales
  - d) Hume
- 4) _____ has first philosopher presented the concept of soul in the history of Greek philosophy.
  - a) Empedocles
  - b) Hume
  - c) Kant
  - d) Russell
- 5) According to Pythagoras, _____ is basic principle of the world.
  - a) Air
  - b) Water
  - c) Fire
  - d) Number
- 6) _____ presented the theory of Love and Hatred.
  - a) Hume
  - b) Kant
  - c) Ayer
  - d) Empedocles
- 7) According Socrates, Philosophy is the search for _____.
  - a) Truth
  - b) False
  - c) Sorrow
  - d) None of these
- 8) According to _____, Philosopher must be ruler.
  - a) Hume
  - b) Hegel
  - c) Ayer
  - d) Plato

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) Give the names of Ionian philosophers.
- b) What is Nous?
- c) What is Atomism?
- d) Socrates's philosophical method.
- e) Explain the ideology of Pythagoras.
- f) Explain the meaning of Sophists.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
- a) Explain critics of Plato's theory of ideas by Aristotle.
- OR**
- b) Explain the concept of God by Aristotle.
- Q.4 Explain the scientific views of ancient Greek philosophy.** **10**

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) इस्लामिक शिक्षणाची खास वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 2) मुस्लीम काळातील शिक्षणाचे प्रकार लिहा.
  - 3) मुस्लिम काळातील शिक्षणाच्या अध्यापन पद्धती कोणत्या?
  - 4) बौद्ध काळातील शिक्षणाची ध्येये लिहा.
  - 5) ब्राह्मणिक शिक्षणातील शिक्षकाची भूमिका सांगा.
  - 6) तक्षशिला विद्यापीठाचा अभ्यासक्रम सांगा.
- प्र.3** खालीलपैकी प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **10**
- तक्षशिला विद्यापीठाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- पूर्व वैदिक काळातील शिक्षणाची ध्येये स्पष्ट करा.
- प्र.4** बौद्ध काळातील शैक्षणिक अभ्यासक्रम आणि अध्यापन पद्धती यांची सविस्तर चर्चा करा. **10**

- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One)** **10**
- a) Explain the characteristics of 'Takshshila University'.
  - b) Explain the aims of education in Pre-Vedic period.
- Q.4 Discuss in detail the curriculum and methods of teaching in Buddhist period.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) ब्रह्मचर्याश्रमाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) प्राचीन भारतातील स्त्रीयांचा शिक्षण अधिकाराची माहिती लिहा.
  - 3) वल्लभी विद्यापीठाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 4) वर्णपद्धतीचे गुण स्पष्ट करा.
  - 5) आश्रम शिक्षण पद्धतीवर प्रकाश टाका.
  - 6) संन्यासाश्रमाची चर्चा करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरीत प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- प्राचीन भारतातील गुरुकुल शिक्षण पद्धतीवर सविस्तर चर्चा करा.
- किंवा**
- प्राचीन भारतातील स्त्रीयांचे विविध अधिकार स्पष्ट करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न 10**
- प्राचीन भारतातील चातुर्वर्ण पद्धतीचा उदय, विकास आणि कार्यपद्धती स्पष्ट करा.

- Q.3 Broad answer question (any one out of two)** **10**
Discuss in detail the Gurukul education system in Ancient India.
OR
Explain the various rights of women in ancient India.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
Explain the rise, development and functioning of the Chaturvarna system in ancient India.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सामाजिक समस्येच्या अभ्यासाचे दृष्टिकोन सांगा.
  - 2) मादक पदार्थ सेवनाच्या समस्येवर उपाय सांगा.
  - 3) बेकारीची कारणे विशद करा.
  - 4) मादक पदार्थ सेवनाची कारणे कोणती?
  - 5) दारिद्र्याचे दुष्परिणाम विशद करा.
  - 6) वेश्याव्यवसायाची प्रमुख कारणे कोणती?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- 1) एड्सची प्रमुख कारणे सांगून एड्सच्या समस्येवर उपाय सुचवा.
किंवा
  - 2) दारिद्र्य म्हणजे काय सांगून दारिद्र्याच्या समस्येवर उपाय सुचवा.
- प्र.4 सामाजिक समस्येचा अर्थ सांगून कारणे स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. SOCIOLOGY (Paper – IV)
Social Problems in India (19101346)

Day & Date: Sunday, 16-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ is a characteristic of social problems.
  - a) Religion
  - b) Culture
  - c) Education
  - d) Time relativity
- 2) _____ is when a person who is able and willing to work does not get a job.
  - a) Poverty
  - b) Juvenile delinquency
  - c) Unemployment
  - d) All the above
- 3) Who Propounded the concept of Social Disorganization?
  - a) Gillin
  - b) Weber
  - c) Elite
  - d) Thomas & Zeneki
- 4) _____ is a major cause of AIDS.
  - a) Urbanization
  - b) Unprotected sex
  - c) Custom and Traditions
  - d) None of these
- 5) Call girl is involved in _____.
  - a) Clandestine prostitute
  - b) Clandestine and Overt prostitute
  - c) Overt prostitute
  - d) All the above
- 6) In which year the Narcotic Drugs and Psychotropic Substances Act Passed?
  - a) 1955
  - b) 1985
  - c) 1995
  - d) 2005
- 7) _____ is defined as a person who earns less than the minimum living standard.
  - a) Absolute poverty
  - b) Relative poverty
  - c) Absolute poverty & Relative poverty
  - d) None of these
- 8) Prostitution increases the risk of _____.
  - a) Unemployment
  - b) Poverty
  - c) AIDS
  - d) None of These

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) State the approach to the study of social problems.
- b) State the remedies of drug abuse problem.
- c) Explain the causes of unemployment.
- d) What are the causes of drug abuse?
- e) Explain the adverse effects of poverty.
- f) What are the main causes of prostitution?

Q.3 a) What are the main causes of AIDS and suggest solutions to the problem of AIDS. **10**

OR

b) What is Poverty? Suggest solutions to the problem of poverty.

Q.4 Define the Social Problems and explain its causes. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय?
  - 2) राज्याची व्याख्या सांगा.
  - 3) राष्ट्रीयत्वाची भावना म्हणजे काय?
  - 4) जनतेचे सार्वभौमत्व म्हणजे काय.
  - 5) समाज आणि राज्य यांतील फरक सांगा (दोन मुद्दे)
  - 6) राष्ट्रवाद म्हणजे काय?
- प्र.3 दिर्घोतरी प्रश्न: (कोणताही एक)** **10**
- राष्ट्र म्हणजे काय? राष्ट्राचे आवश्यक घटक सांगा.
किंवा
राज्य म्हणजे काय? राज्यनिर्मितीस आवश्यक असणारे घटक स्पष्ट करा.
- प्र.4 दिर्घोतरी प्रश्न** **10**
- सार्वभौमत्त्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

- Q.3 Broad answers question (Any One)** **10**
What is a nation? State the essential elements of nation.
OR
What is a state? Explain the elements necessary for state formation.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
Explain the characteristics of sovereignty.

प्र.2 गद्य/पद्य भाषांतर करा. (कोणतेही 4)

- 1) करकंडू य महा-सासणो जाओ। सो किल गोउलप्पिओ। अणेगाणि तस्स गोउलाणि जायाणि। जाव-सरय-काले एगं गो-वच्छ थोर-गत्तं सेयं पिच्छइ। भणइ, एयस्स मायरं मा दुहेज्जह।
- 2) चंपाए नयरीए दहिवाहणो राया। तस्स चेडग-धूया पउमावई देवी। अन्नया य तीसे दोहलो जाओ। किह अहं राय-नेवत्थेण नेवत्थिया महाराय-धरिय छत्ता उज्जाण-काणणेणि हत्थि-खंध-वर गया विहरेज्जा।
- 3) अन्नया मयणरेहा चंदं सुमिणे दट्ठूण भत्तुणो सांहेइ। तेण भणिया, सुंदरि, सयल-पुहवि-मंडल-नहयलस्स मयंक-भूओ सुओ ते भविस्सइ। तओ तीए गब्भ-संभवो संवुत्तो।
- 4) तओ नवकारं अणुसरंती पट्टिया एक-दिसाए। जाव दूरं गया। ताव दिट्ठो, एगो तावसो। तस्स मूलं गया। अभिवाइओ सो। पुच्छिया तेण, कओ सि अम्मो इहागया ताहे कहेइ, अहं, चेडगस्स धूया, जाव हत्थिणा आणीया। सो य तावसो चेडगस्स नियल्लओ।
- 5) अत्थि इहेव भारहे वासे कंपिल्लं नाम पुरं। तत्थ हरिकुल वंसुब्भवो जओ नाम राया। तस्स गुणमाला नाम भारिया। सो य सया तीए सह रज्जेसहिं-अणुहवंतो गमेइ कालं।
- 6) सो मउड-रयण-पभावेण अजेओ दोमुह राया। भग्गं पज्जायस्स बलं। बंधिऊण पज्जोओ पवेसिओ नयरं। दिन्न चलणे कडयं।

प्र.3 प्राकृत चरित्र साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका ग्रंथाचा परिचय द्या.

10

1. कुम्मापुत्त चरियं
2. श्रीवीर चरियं

प्र.4 नमिचरियंमधील शीलवती मदनरेखेचे चरित्रचित्रण स्पष्ट करा.

10

प्र.2 भाषांतर करा (कोणतेही 4)

- 1) सरस्सदि णमो तुम्हं वरदे कामरूविणी ।
विज्जारंभं करिस्सामि सिध्दी हवदु मे सया ॥
- 2) धम्मत्थदयारहिओ गुरुवयणविवज्जिओ इलियवाई ।
पररमणिरमणकामो निस्संको माणसोंडीरो ॥
- 3) कलयायरियसमीवं कलगहणत्थं समागओ एत्थ ।
पविसिस्सं जम्मि दिणे तए वि घेतुं गमिस्सामि ॥
- 4) सली भरेण तोएण जलहरा फलभरेण तरुसिहरा ।
विणएण य सप्पुरिसा नमति न हु कस्स वि भएण ॥
- 5) कोवेण धमधमेंतो दंतच्छोभे य देइ सो तम्मि ।
कुमरो वि पिड्ढभाए पहरइ दढमुट्ठिपहरेण ॥
- 6) तीए कुच्छिपसूओ पुत्तो नामेण अगडदत्तो त्ति ।
अणुदियहं सो पवरं वड्ढंतोजोव्वणं पत्तो ॥

प्र.3 प्राकृत कथा साहित्याचा परिचय देवून खालीलपैकी एकाचे विश्लेषण करा.

10

- 1) समराइच्च कहा
- 2) सुरसुंदरी कहा

प्र.4 राजकुमार अगडदत्तास वाराणसी परतीच्या प्रवासात आलेली संकटे स्पष्ट करा.

10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) राजा राममोहन रॉय यांचे 'ब्राम्हो समाज' स्पष्ट करा.
  - 2) महात्मा फुले यांचा 'सत्यशोधक समाज' स्पष्ट करा.
  - 3) महात्मा फुले यांनी लिहिलेल्या पुस्तकांची नावे सांगा.
  - 4) चतुःसुत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
  - 5) लोकमान्य टिळकांचे राष्ट्रवादाविषयक विचार सांगा.
  - 6) महात्मा गांधी यांचा 'विश्वस्त वृत्तीचा सिद्धांत'.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) राजा राममोहन रॉय यांचे 'समाज सुधारणा' विषयक विचार स्पष्ट करा.
  - 2) ब्रिटिश सत्तेबाबतचा महात्मा फुले यांचा दृष्टिकोण सांगा.
- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- सत्य, अहिंसा, सत्याग्रहाची महात्मा गांधीजींची संकल्पना स्पष्ट करा.

Q.4 Answer in detail.

10

Explain Mahatma Gandhi's concept of truth, Non-violence and Satyagraha.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) लेखकाच्या मते हसनारा मनुष्य कसा असतो?
  - 2) महापुरुष आणि पुतळे या लेखात रानडे यांनी टिळकांचे वर्णन कसे केले आहे.
  - 3) सारांशलेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 4) 'पैशाला पासरी माणसे' या लेखात लेखकाने तबकात नाणं टाकल्यावर कीर्तनकार काय म्हणाले?
  - 5) 'संवाद ज्ञानेश्वरांशी' या लेखात लेखकाने संत ज्ञानेश्वरांचे वर्णन कोणत्या शब्दात केले आहे?
  - 6) 'शेपटी हलविण्याची विद्या' या लेखात प्राध्यापकांने प्राचार्यांना कोणते खडे बोल सुनावले होते?

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- 'अरे संसार संसार' या लेखात हरीभाऊंनी संसार आणि बायको याविषयी सांगितलेली मते लिहा.

किंवा

'काळपुरुषाशी संवाद' या ललित लेखाचा आशय तुमच्या शब्दात लिहा.

- प्र.4 खाली दिलेल्या उतान्याचे एक तृतीयांश सारांशलेखन करून उतान्यास योग्य शीर्षक द्या. 10

साने गुरुजींनी वाणीला 'महान वस्तू' असे म्हटले आहे. ती वक्त्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचा आविष्कार असते. गुरुजी म्हणतात, 'माणूस वाणीने जे बोलतो, हाताने जी कृती करतो, ते आधी त्याच्या हृदयात असते.' शब्द हा केवळ कंठस्थ नसतो. तो हृदयस्थ असतो. त्याची अभिव्यक्ती 'ये हृदयीचे ते हृदयी घातले' अशा उत्कटतेने झाली, तर त्यासारखा आनंद दुसरा नसतो. त्यासाठी शब्द उच्चारणारे व्यक्तिमत्त्वही तितकेच समृद्ध हवे. जाणता वक्ता आणि श्रोता यांचा संगम घडतो. व्यासंगी, सत्त्वस्थ समर्थ, करुणामयी, प्रसन्न आणि संवेदनशील व्यक्तिमत्त्वाने हुंकारलेले शब्दच प्रभावी ठरतात. त्यांना मंत्राचे सामर्थ्य प्राप्त होते.

Seat
No.

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. URDU (Paper – V)
Swaneh Nigari (19101425)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) سیرت النعمان کس کی تصنیف ہے؟

(A) مولانا حالی (B) شبلی نعمانی (C) سر سید احمد خان (D) مولوی عبدالحق

(2) مرزا حیرت دہلوی نے کون سی سوانح لکھی؟

(A) نور جہاں بیگم (B) سیرۃ النبیؐ (C) اورنگ زیب (D) میر تقی میر

(3) خواجہ الطاف حسین حالی کے مورث اعلیٰ کا تعلق _____ سے تھا؟

(A) دامغان (B) دمشق (C) ہرات (D) مراٹھ

(4) حالی کی شادی _____ کی بیٹی سے ہوئی تھی۔

(A) پھوپھا (B) ماموں (C) چاچی (D) خالہ

(5) حیات جاوید کا دوسرا باب _____ تک ہے۔

(A) 1838ء سے 1857ء (B) 1800ء سے 1817ء

(C) 1868ء سے 1880ء (D) ان میں سے کوئی نہیں

(6) حیات جاوید کے _____ باب میں سر سید کے سوانحی حالات بیان کئے گئے ہیں۔

(A) پہلے (B) دوسرے (C) تیسرے (D) چوتھے

(7) سر سید کے میرٹھ پہنچنے اور بیمار ہونے کا حال سن کر _____ ان کو دیکھنے کو آئے۔

(A) ایڈسن (B) مسٹر آرنالڈ (C) ولزی (D) مسٹر کری کرافٹ ولسن

(8) سر سید نے 28 / دسمبر 1889ء کو ایجوکیشنل کانفرنس کے جلسے میں _____ کے تاریخی حالات پر لکچر دیا

تھا۔

(A) مدرسۃ العلوم (B) مدرسہ عربیہ (C) انگلش اسکول (D) محمدن اینگلو اورینٹل کالج

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار)

- 1) مولانا حالی کی پیدائش اور ابتدائی تعلیم کے متعلق آپ کیا جانتے ہیں؟
- 2) حالی اور غالب کے تعلقات پر اظہار خیال کیجئے۔
- 3) سوانح نگاری کی تعریف لکھتے ہوئے اس کی اہمیت و افادیت بیان کیجئے۔
- 4) سرسید نے مولانا عالم علی مراد آبادی کو بغاوت کے الزام سے کس طرح بری کرایا؟
- 5) سرسید کی تاریخ سرکشی بجنور پر اظہار خیال کیجئے۔
- 6) رسالہ اسباب بغاوت ہند پر اظہار خیال کیجئے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- 1) حیات جاوید کے پہلے باب کا اجمالی جائزہ لیجئے۔
- 2) حیات جاوید کے دوسرے باب کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے:-

مولانا حالی کی سوانح نگاری کا جائزہ لیجئے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. KANNADA (Paper – V)
Modern Poetry and Agriculture Science (19101421)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಕೆಳಗಿನ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಕನ್ನಡ ವಿದ್ಯಾಮಂದಿರ ಕಟ್ಟಿಸಿದವರು -

1) ಶಿವಾನಂದ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು	2) ಬೇಂದ್ರೆ
3) ಕಣವಿ	4) ಚನ್ನಬಸವ ಪಟ್ಟದೇವರು
  - 2) ಮನೆ ನಂದಾದೀಪ ಬೆಳಗಿಸುವವರು -

1) ಅಪ್ಪ	2) ಮಗ
3) ಮೊಮ್ಮಗಳು	4) ಹೆಂಡತಿ
  - 3) ನಾಗಗಳ ಅವಳಿ -

1) ಬ್ರಹ್ಮ	2) ನಾಗಾವಿ
3) ನಾಗಾರ್ಜುನ	4) ನಾಗಕನ್ನಿಕೆ
  - 4) ವಿಶ್ವ ಹಿತೈಷಿ

1) ಬಸವಲಿಂಗ ಪಟ್ಟದೇವರು	2) ರಾಜೇಂದ್ರ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
3) ಚನ್ನಬಸವ ಪಟ್ಟದೇವರು	4) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
  - 5) ಅಗರಿಕಲ್ಚರ್ ಸೊಸೈಟಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು -

1) ಸರ್ ಮಾರ್ಕ್ ಕಬ್ಬನ್	2) ಡಾರ್ವಿನ್
3) ವಾನ್ಸರಿನ್	4) ಕೋಲ್ಮಲ್
  - 6) ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಗುಣವನ್ನು ..... ಮಾಪನದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು -

1) pH	2) H ₂
3) O ₂	4) 2H _o
  - 7) ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವ ಆಣೆಕಟ್ಟು

1) ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ	2) ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರ
3) ತುಂಗಭದ್ರಾ	4) ಆಲಮಟ್ಟಿ
  - 8) ನಿಸರ್ಗದ ನೇಗಿಲಯೋಗಿ

1) ಎತ್ತು	2) ಬಸವನ ಹುಳ
3) ಎರೆಹುಳ	4) ಹಾವು

ಪ್ರ.2 ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- 1) ಹೈನುಗಾರಿಕೆ
- 2) ಎರೆಹುಳ
- 3) ಕಾಫಿ
- 4) ಜೇನೋಣ ಸಾಕಣೆ
- 5) ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳು
- 6) ಶುದ್ಧೀಕರಣ
- 7) ಪೇಟೆಯ ಪರಿಸರ
- 8) ಅಗಲದ ಜೋಡಿ

ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ -

10

- 1) ಕೊನೆ ಎಂದು? ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಧಿಕಾರಿಶಾಹಿ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಸುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳ ವಿರೋಧದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

ಬೀಜವಿಜ್ಞಾನ ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) भारताच्या सार्वजनिक खर्चात वाढीची कारणे लिहा.
  - 2) खाजगी आयव्यय आणि सार्वजनिक आयव्यय यामधील फरक स्पष्ट करा.
  - 3) कर कसोट्या स्पष्ट करा.
  - 4) महत्तम सामाजिक लाभ साधण्यासाठीच्या अटी सांगा.
  - 5) सार्वजनिक कर्ज उभारणीचे मार्ग सांगा.
  - 6) संघिय वित्त व्यवस्थेचे फायदे सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- 1) अंदाज पत्रक म्हणजे काय? अंदाज पत्रकाचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) भारताच्या सार्वजनिक कर्जात वाढ होण्याची कारणे सांगा.
- प्र.4 प्रत्यक्ष कर म्हणजे काय? प्रत्यक्ष कराचे गुण दोष स्पष्ट करा. 10**

- Q.3 Answer any one of the following** **10**
- a) What is Budget? Explain the various kinds of budget in detail.
- OR**
- b) Explain the causes of increase in public debt in India.
- Q.4** What is direct tax? Explain the merits and demerits of the direct tax. **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. MARATHI (Paper-VI) (19101424)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08**
- 1) "प्रेमा तुझा रंग कसा" या नाटकाचा पहिला प्रयोग केव्हा सादर झाला?
 अ) 1961   ब) 1941
 क) 1951   ड) 1962
  - 2) "प्रेमा तुझा रंग कसा" या नाटकातील बल्लाळ गुप्तेची भुमिका कोणी साकारली आहे?
 अ) धनंजय पाळंदे   ब) दत्ता कळसकर
 क) प्रा. भालबा केळकर   ड) रामचंद्र शिर्के
  - 3) बाजीराव गोरे यांचा कोणता व्यवसाय दाखवला आहे?
 अ) सरपण विकणे   ब) कोळसा विकणे
 क) गोवऱ्या विकणे   ड) पाव विकणे
  - 4) 'गालाला पडते खळी मला पाहुनी' ही ओळ कोण गुणगुणते?
 अ) शारदाबाई   ब) बब्बड
 क) अंजना   ड) प्रियंवदाबाई
  - 5) खालीलपैकी कोणते नाटक वसंत कानेटकर यांनी लिहिले आहे?
 अ) वेड्याचे घर उन्हात   ब) प्रेमा तुझा रंग कसा?
 क) देवांचे मनोराज्य   ड) वरील सर्व
  - 6) बब्बडच्या प्रेमविवाहाला सुरुवातीला कोणाचा विरोध होता?
 अ) आईचा   ब) वडिलांचा
 क) भावाचा   ड) आजीचा
  - 7) प्रेमा तुझा रंग कसा हे नाटक कोणी प्रकाशित केले आहे?
 अ) साकेत प्रकाशन   ब) गोदावरी प्रकाशन
 क) पॉप्युलर प्रकाशन   ड) स्नेहवर्धन प्रकाशन
  - 8) प्रेमा तुझा रंग कसा हे नाटक किती अंकी आहे?
 अ) चार   ब) तीन
 क) दोन   ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) वसंत कानेटकरांच्या नाटकांची नावे लिहा.
  - 2) प्रेमा तुझा रंग कसा या नाटकातील पात्रांचा परिचय करून द्या.
  - 3) अहवाल म्हणजे काय?
  - 4) प्रेमा तुझा रंग कसा या नाटकाची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 5) अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 6) अहवाल लेखनाची प्रमुख चार अंगे कोणती?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
अहवाल लेखन करताना कोणत्या बाबी लक्षात घ्याव्यात?
किंवा
प्रेमा तुझा रंग कसा या नाटकातील बल्लाळ गुप्ते यांच्या कुटुंबातील मानवी स्वभाव स्पष्ट करा.
- प्र.4 प्रेमा तुझा रंग कसा या नाटकातील मानवी स्वभावामुळे प्रेमाचे विविध रंग कसे निर्माण होतात ते लिहा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. URDU (Paper – VI)
Sahir Ludhyanwi (19101426)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) نظم "آوازِ آدم" سے مراد ----- ہے۔

(A) ابلیس (B) انسان (C) مرد (D) عورت

(2) نور جہاں کو حاصل کرنے کے لیے جہانگیر نے کس کا قتل کیا؟

(A) شیر خان (B) شیر شاہ سوری (C) مہارانا پرتاب (D) مان سنگھ

(3) نظم "جاگیر" کتنے بندوں پر مشتمل ہے۔

(A) چھ (B) سات (C) آٹھ (D) نو

(4) نظم "یہ کس کا لہو" ----- کی بغاوت ناکام ہونے کے بعد لکھی گئی۔

(A) مزدوروں (B) جہازیوں (C) لاجپاروں (D) باغیوں

(5) اپنی کس نظم میں ساحر نے مزدوروں کی ہڑتال اور احتجاج کو صحیح قرار دیا ہے؟

(A) مجھے سوچنے دے (B) یہ کس کا لہو ہے (C) یکسوئی (D) بنگال

(6) ساحر نے کس نظم میں کہا ہے کہ؟ "اناج وافر مقدار میں موجود ہے لیکن دہکان ہی بھوکے ہیں"۔

(A) مجھے سوچنے دے (B) جاگیر (C) سرزمین یاس (D) اولادِ آدم

(7) ساحر نے کس نظم میں معشوق سے کہا ہے کہ وہ تصوف کا قائل نہیں ہے؟

(A) یکسوئی (B) نور جہاں کی مزار پر (C) بنگال (D) مجھے سوچنے دے

(8) ساحر کے والد کا نام کیا ہے؟

(A) چودھری فضل حسن۔ (B) چودھری فضل محمد

(C) چودھری فضل احمد (D) چودھری فضل اللہ

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار/04)

- (1) نظم کی تعریف لکھیے اور اس کی ہئیتوں کے نام لکھیے۔
- (2) غزل کی تعریف لکھیے اور اس کے اجزائے ترکیبی کے نام درج کیجئے۔
- (3) اس شعر کی تشریح کیجئے: میں اور تم سے ترکِ محبت کی آرزو = دیوانہ کر دیا ہے غم روزگار نے
- (4) اس شعر کی تشریح کیجئے: گریز کا نہیں قائل حیات سے لیکن = جو سچ کہوں تو مجھے موت ناگوار نہیں
- (5) اس شعر کی تشریح کیجئے: گرزندگی میں مل گئے پھر اتفاق سے = پوچھیں گے اپنا حال تری بے بسی سے ہم
- (6) اس شعر کی تشریح کیجئے: مایوسیوں نے چھین لیے دل کے ولولے = وہ بھی نشاطِ روح کا سماں نہ کر سکے

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

- (1) نظم "یکسوئی" پر اظہار خیال کیجئے۔
- (2) نظم "جاگیر" کے متعلق آپ کیا جانتے ہیں۔ لکھیے۔

10

سوال نمبر.4. مفصل جواب لکھیے۔

نظم "نور جہاں کی مزار پر" کا خلاصہ تحریر کیجئے۔

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. KANNADA (Paper – VI)
Folk Story and Short Story (19101422)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಬೇಡರ ಹುಡುಗ - ಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ.
    - 1) ಮೊಲ
    - 2) ಗಿಳಿ
    - 3) ನಾಯಿ
    - 4) ಪಾರಿವಾಳ
  - 2) Short Story ಎಂದರೆ -
    - 1) ನಾಟಕ
    - 2) ಕಾದಂಬರಿ
    - 3) ಸಣ್ಣಕಥೆ
    - 4) ಭಾವಗೀತೆ
  - 3) 'ಜನಪದ ಕತೆಗಳು' ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕರು -
    - 1) ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ
    - 2) ಬೇಂದ್ರೆ
    - 3) ಮಾಸ್ತಿ
    - 4) ಗೋಕಾಕ
  - 4) 'ಧನಿಯರ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ' ಕಥಾಲೇಖಕರು -
    - 1) ಕೈಲಾಸಂ
    - 2) ಕೊರಡ್ಕಲ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್
    - 3) ಕಾರಂತ
    - 4) ಡಾ.ರೋಳೆಕರ ನಾರಾಯಣ
  - 5) ಅವನು ಹುಚ್ಚನಾದ್ದರಿಂದ ಜನ - ನೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.
    - 1) ಹುಚ್ಚಯ್ಯ
    - 2) ಮೂರ್ಖಯ್ಯ
    - 3) ಪೆದ್ದಯ್ಯ
    - 4) ಶಿವಯ್ಯ
  - 6) ಪಿಂಚಣಿಗಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುವವ -
    - 1) ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್
    - 2) ತಹಶೀಲ್ದಾರ
    - 3) ನೇತಾರ
    - 4) ತಬರ
  - 7) ಕಾಗೆಗೂ - ಗೂ ಗೆಳೆತನ ಬೆಳೆಯಿತು.
    - 1) ಆಮೆ
    - 2) ಜಿಂಕೆ
    - 3) ಮೊಸಳೆ
    - 4) ಹಂದಿ
  - 8) 'ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹ' ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕರು -
    - 1) ಕೈಲಾಸಂ
    - 2) ಕುವೆಂಪು
    - 3) ಡಾ. ರೋಳೆಕರ ನಾರಾಯಣ
    - 4) ಕಾರಂತ

- ಪ್ರ.2 ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ನನ್ನ ಫಂಡಿನ ದುಡ್ಡು ಎಲ್ಲಾ ಬರಕೊಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿ.
  - 2) ಇವು ಗೊನೆ ಹಾಕೋದು ಬೇಡಪಾ!
  - 3) ಮೀರಬೇಕು, ಅದು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗುಣ!
  - 4) ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಾನಿಂದು ರಾಜಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.
  - 5) ಅಯ್ಯಾ, ನಿನಗೆ ಕಳ್ಳತನ ಗೊತ್ತೇ?
  - 6) ನಾನು ಜಮದಗ್ನಿಯ ಪತ್ನಿ ರೇಣುಕೆ.
- ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) 'ಪಯಣ' ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
  - 2) ಪ್ರಕೃತಿ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶ ಮತ್ತು ಆಶಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ : 10
- ಹುಚ್ಚಯ್ಯ ಕಥೆಯ ಸಾರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ECONOMICS (Paper - VI)
Demography in India (19101448)**

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) महिला सबलीकरण ही संकल्पना सर्वप्रथम ---- यांनी उपयोगात आणली.
अ) मॉरिस हॅम्बर्ग
ब) थॉम्पसन
क) लेविस
ड) पावलो फ्रिरे
- 2) भारतात सन 2011 च्या आकडेवारीनुसार दर 1000 पुरुषांमागे ---- स्त्रियां असे प्रमाण आहे.
अ) 927
ब) 930
क) 933
ड) 940
- 3) सन 2011 च्या जनगणनेनुसार भारताची एकूण लोकसंख्या ----- आहे.
अ) 110 कोटी
ब) 115 कोटी
क) 121 कोटी
ड) 137 कोटी
- 4) जर एखादी व्यक्ती कायमस्वरूपी वास्तव्यासाठी एका राज्यातून दुसऱ्या राज्यात जात असेल तर ते ---- स्थलांतर होय.
अ) ग्रामीण – ग्रामीण
ब) नागरी – नागरी
क) नागरी – ग्रामीण
ड) आंतरराज्य
- 5) युनायटेड नेशनच्या मते 'लिहिता-वाचता येण्याच्या क्षमतेला ---- असे म्हणतात.'
अ) निरक्षरता
ब) साक्षरता
क) अज्ञान
ड) यापैकी नाही.
- 6) ---- हा दिवस 'जागतिक महिला दिन' म्हणून साजरा केला जातो.
अ) 09 जानेवारी
ब) 10 फेब्रुवारी
क) 08 मार्च
ड) 12 एप्रिल
- 7) व्यक्तिला किंवा कुटुंबाला मुलभूत गरजासुद्धा भागविता येत नाहीत, अशी स्थिती म्हणजे ---- होय.
अ) बेकारी
ब) दारिद्र्य
क) लोकसंख्या वाढ
ड) यापैकी नाही
- 8) कुमुदिनी दांडेकर यांच्या मते "ज्याद्वारे आकार व गुणवत्ता यावर परिणाम घडून येऊ शकतो, अशी सरकारची कृती योजना म्हणजे ---- होय"
अ) लोकसंख्या घनता
ब) लोकसंख्या धोरण
क) लोकसंख्या रचना
ड) यापैकी नाही

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराची कोणतीही तीन कारणे सांगा.
  - 2) पर्यावरण अवनतीवर कोणतेही तीन धोरणात्मक उपाय सांगा.
  - 3) शिक्षणाचे महत्व सांगा.
  - 4) नविन लोकसंख्या धोरणाची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 5) लोकसंख्या लांबाशाच्या कोणत्याही तीन मर्यादा सांगा.
  - 6) महिलांच्या स्वायत्ततेसाठी राबविण्यात येणाऱ्या कोणत्याही तीन योजना सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाने उत्तर लिहा.** **10**
- भारतातील लोकसंख्या जलदगतीने वाढण्याची कारणे सांगा.
- किंवा**
- लोकसंख्या धोरण म्हणजे काय? नियोजन काळातील लोकसंख्या धोरणाचे मुल्यमापन करा.
- प्र.4 भारतातील लोकसंख्येच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ECONOMICS (Paper - VI)
Demography in India (19101448)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) The concept of women empowerment was first introduced by _____.
a) Morris Hamburg   b) Thompson
c) Lewis   d) Pavlov Freire
- 2) In India, there are _____ females for every 1000 males in 2011.
a) 927   b) 930
c) 933   d) 940
- 3) According to the 2011 census, the total population of India is _____.
a) 110 crores   b) 115 crores
c) 121 crores   d) 137 crores
- 4) If a person moves from one state to other from a permanent residence it is _____ migration.
a) Rural - Rural   b) Urban - Urban
c) Urban - Rural   d) Inter State
- 5) According to the United Nation, '_____ is the ability to read and write.'
a) Illiteracy   b) Literacy
c) Ignorance   d) None of these
- 6) _____ is celebrated as "World Women's Day."
a) 09 January   b) 10 February
c) 08 March   d) 12 April
- 7) _____ is a condition in which an individual or a family cannot meet even basic needs.
a) Unemployment   b) Poverty
c) Population growth   d) None of these
- 8) According to Kumudini Dandekar, "_____ is the government's action plan that can affect the size and quality of the population."
a) Population density   b) Population policy
c) Population composition   d) None of these

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) **12**

- 1) State any three reasons of International migration.
- 2) State any three policy measures of environmental degradation.
- 3) State the importance of Education.
- 4) State any three features of the new population.
- 5) State any three limitations of Demographic dividend.

6) State any three Schemes implemented for Women's Autonomy.

Q.3 a) Explain the reasons of the rapid growth of Population in India. **10**

OR

b) What is the Population Policy? Evaluate population policy during the planning period.

Q.4 Discuss the salient features of the Indian Population. **10**

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

12

- 1) 1814 च्या घटनात्मक सनदेची माहिती द्या.
- 2) 'श्वेत दहशत' म्हणजे काय?
- 3) नेपोलियन तिसरा याचे कामगार विषयक धोरण सांगा.
- 4) गॅरिबाल्डी संबंधी थोडक्यात माहिती द्या.
- 5) जर्मन जकातसंघाविषयी माहिती द्या.
- 6) 'साम्राज्यवाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

1830 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

नेपोलियन तिसरा याचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.

प्र.4 इटलीच्या एकीकरणाचा सविस्तर वृत्तांत द्या.

10

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. HISTORY (Paper -V)
History of Modern Europe (1750–1871 A.D.) (19101443)**

Day & Date: Friday, 23-06-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option. 08

- 1) French revolution, 1830 ended the rule of _____.
 a) Louis 18th   b) Charles 10th
 c) Napoleon Bonaparte   d) Louis Philippe
- 2) Louis Philippe was called in France the king of _____.
 a) Kings   b) Europe
 c) World   d) Citizens
- 3) _____ was the emperor of France during the Crimean war.
 a) Napoleon III   b) Louis 18th
 c) Louis Philippe   d) None of these
- 4) Napoleon III was organized international industrial exhibition at _____ in 1855.
 a) London   b) Rome
 c) Paris   d) Dubai
- 5) _____ founded Young Italy organization.
 a) Garibaldi   b) Mazzini
 c) Cavour   d) None of these
- 6) The unification of Italy completed in _____.
 a) 1851   b) 1861
 c) 1871   d) 1881
- 7) _____ was adopted Blood and Iron policy for the unification of Germany.
 a) Bismarck   b) Metternich
 c) Frederick IV   d) None of these
- 8) Which among the following was pioneer of Socialism?
 a) Saint Simon   b) Charles Fourier
 c) Robert Owen   d) All of these

Q.2 Write Short answers. (Any Four) 12

- 1) Give the information about constitutional charter, 1814.
- 2) What is meant by White Terror?
- 3) State the Labour policy of Napoleon III.
- 4) Give the information about Garibaldi.
- 5) Give the information about custom union of Zollverein.
- 6) Explain the concept of Imperialism.

- Q.3 Write the detail answer. (Any One)** **10**
Explain the causes of French Revolution, 1830.
OR
Explain the internal policy of Napoleon III.
- Q.4 Write the detail answer.** **10**
Give the detail information about unification of Italy.

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) आर्थिक भूगोलाचे महत्व
  - 2) व्यापारी शेतीचे महत्व
  - 3) लोह पोलाद कारखान्याचे स्थानीकीकरण
  - 4) वाहतुकीचे प्रकार
  - 5) वनांचे महत्व
  - 6) प्राथमिक व्यवसाय
- प्र.3** दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) **10**
- अ) वनस्पतीचे संवर्धन संरक्षण स्पष्ट करा.
  - ब) भटक्या स्वरूपाची शेती
- प्र.4** रस्त्यांचे प्रकार सांगून रस्ते वाहतुकीचे फायदे सांगा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. GEOGRAPHY (Paper - V)
Economic Geography (19101461)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative.

08

- 1) Study of human activity comes in the subject of _____.
 a) Human Geography   b) Economic Geography
 c) Political Geography   d) Physical Geography
- 2) _____ is World largest fishy area.
 a) Grand Bank   b) North Bank
 c) Jorges Bank   d) Dongar Bank
- 3) At the time of final process _____ was not lost its weight.
 a) Tea   b) Sugarcane
 c) Cotton   d) Jawar
- 4) First rail track in India is _____.
 a) Mumbai to Gujrat   b) Mumbai to Thane
 c) Mumbai to Chennai   d) Mumbai to Delhi
- 5) Trade is _____ type of activity.
 a) Primary   b) Secondary
 c) Tertiary   d) None of these
- 6) Osaka is the Manchester of _____.
 a) Japan   b) India
 c) Tokyo   d) Brazil
- 7) _____ area is essential under forest.
 a) $\frac{1}{2}$ b) $\frac{1}{3}$
 c) $\frac{1}{4}$ d) $\frac{1}{5}$
- 8) Localization of cotton industry founds at _____.
 a) Labour supply   b) Market
 c) Coal field   d) Cotton area

Q.2 Short Question. (Any Four)

12

- 1) Importance of economic geography
- 2) Importance of commercial agriculture
- 3) Localization of Iron industry
- 4) Types of transport
- 5) Primary activity
- 6) Importance of forest

- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Importance of conservation & protection of forest, Give details.
  - b) Shifting farming, give details.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- a) Give details a type of Road & benefits of road transport.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
English (Comp.)
Literary Insights (19101401)

Day & Date: Sunday, 02-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options & rewrite the sentences. 08

1) What is described as offering 'the constant pleasure of discovery'?

a) Romantic poetry	b) Greek philosophy
c) Ignorance	d) Knowledge

2) Which of the following best describes the tone of the essay 'On superstition'?

a) Humorous	b) Tragic
c) Elegiac	d) Lyrical

3) What is described as a 'vast net with thousands of black knots'?

a) Moth	b) Rooks
c) Ivy blossoms	d) Summer nights

4) Which virtue has been personified in the poem 'On His Blindness'?

a) Humility	b) Patience
c) Faith	d) Grace

5) I love thee with the _____ of all my life.

a) Smiles, tears, laughter	b) Love, laughter, lust
c) Tear, lust, love	d) Breath, smiles, tears

6) The harp is compared to a _____ in a desert plain.

a) Ruined monument	b) Withered monument
c) Dry riverbed	d) Lonely traveler

7) 'at all costs' means

- Earn the family living
- To have income equal to expenses
- At any expense of time, effort or money
- Feel depressed or discontented

8) Find out the common error in the sentence:

'Suppose if it rains what shall we do '

a) Suppose if	b) It rains
c) What shall	d) We do

- Q.2 Write short answers to the following questions. (Any Four) 12**
- 1) Briefly discuss the views of Gardiner's about superstition in 'On superstition'.
  - 2) Discuss in short, the concept of life and the inevitability of death in 'Death of the Moth'.
  - 3) What is Lynd's opinion about ignorance?
  - 4) What is theme of Milton's 'On His Blindness'?
  - 5) Discuss the concept of the love in the poem 'How Do I Love Thee?'.
  - 6) What is the present condition of the harp?

- Q.3 Answer any one of the following broad question. 10**
- Write a review of any film you have seen, your cancan organize your review in the following manner: detail of the film, brief summary of your opinions, positive and negative, each with evidence, reasons, etc., comparison with something similar, if possible/ necessary conclusion and recommendation.

OR

Write an official report on any topic of your interest using following format: Name and designation of report writer, date, name and designation of the person to whom the report is sent, title of the report, terms of reference, summary of report, body of report, conclusion etc.

- Q.4 Answer the following broad question. 10**
- Make a list of six ways in which you usually waste your time and design a plan to effectively manage your time better.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) जैन धर्मातील त्रिरत्नांची माहिती द्या.
  - 2) बौद्ध धर्मातील चार आर्यसत्ये यांची चर्चा करा.
  - 3) मौर्य घराण्यातील बिंदुसार राजाची कामगिरी स्पष्ट करा.
  - 4) सातवाहन घराण्यातील राजा हाल याचे योगदान स्पष्ट करा.
  - 5) सातवाहन काळातील चार वर्णांची माहिती सांगा.
  - 6) गुप्तकालीन वास्तुकला चर्चा करा.
- प्र.3 गौतम बद्धाचे जीवनचरित्र व शिकवण यांची चर्चा करा. 10
- किंवा**
- गौतमीपुत्र श्री सातकर्णी यांचे योगदान विशद करा.
- प्र.4 गुप्तकाळाला सुवर्णयुग का म्हटले जाते? चर्चा करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Inter-Disciplinary Subject (IDS)
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE

Political and Cultural History of Ancient India upto C.A.D.650 (19101406)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Vardhaman Mahaveer added _____ principle into Chaturyama.
  - a) Aparigrah
  - b) Ahinsa
  - c) Brahmacharya
  - d) Satya
- 2) _____ is called as Buddha religion Bible.
  - a) Agam
  - b) Astangmarg
  - c) Buddhacharitra
  - d) Tripitak
- 3) _____ was known as the first emperor of ancient India.
  - a) Chandragupta Maurya
  - b) Harshvardhan
  - c) Samrat Ashok
  - d) Samudragupta
- 4) Samrat Ashok held third Buddhist council in _____ place.
  - a) Boddhagaya
  - b) Pataliputra
  - c) Rajgrah
  - d) Varanashi
- 5) _____ was the Satvahan king bearing metonym.
  - a) Simuk
  - b) Satkarni – I
  - c) Krushna
  - d) Gautamiputra Satkarni
- 6) The Satvahan King Hall wrote was _____ famous book.
  - a) Arthshastra
  - b) Indica
  - c) Gadhashaptshati
  - d) Rajtarngani
- 7) V. A. Smith has called _____ king as the Indian Nepolean.
  - a) Chandragupta Maurya
  - b) Samrat Ashok
  - c) Samudragupta
  - d) Harshvardhan
- 8) _____ Gupta king was the founder of Historical famous Nalanda University.
  - a) Buddhagupta
  - b) Kumargupta
  - c) Samudragupta
  - d) Shrigupta

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Give the Trirathne in Jain religion.
- b) Discuss the four Aryasatya in Buddhism religion.
- c) State the political work of Bindusar of Murya dynasty.
- d) Explain the contribution of King Hal in Satvahan dynasty.
- e) State the four classes in Satvahan period.
- f) Discuss the architecture during the Gupta Period

- Q.3** Discuss the life and teaching of Gautam Buddha. **10**
OR
Describe the contribution of Gautamiputra Shri Satkarni.
- Q.4** Why the Gupta Period is called as “Golden Age”? Discuss. **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Social Ecology (19101418)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) कॅलक्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) खालीलपैकी कोणता घटक जागतिक तापमान वाढीशी संबंधित आहे?
अ) हवामानातील बदल   ब) परिस्थितिकीय बदल
क) वातावरणातील बदल   ड) यापैकी नाही
- 2) अपिको चळवळ कोणत्या राज्यात झाली?
अ) केरळ   ब) कर्नाटक
क) तामिळनाडू   ड) महाराष्ट्र
- 3) नर्मदा बचाव आंदोलन हे — या पर्यावरणवादीशी निगडित आहे.
अ) मेधा पाटकर   ब) मेनका गांधी
क) सुंदरलाल बहुगुणा   ड) राजेंद्रसिंह राणा
- 4) युनियन कार्बाईड वायु दुर्घटना कोठे झाली?
अ) नवी दिल्ली   ब) मुंबई
क) भोपाळ   ड) कोलकत्ता
- 5) शाश्वत शेतीची मुख्य उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे आहे.
अ) पर्यावरण संतुलन राखणे
ब) सामाजिक-आर्थिक समता साध्य करणे
क) आर्थिक लाभ मिळविणे
ड) वरीलपैकी सर्व
- 6) खालीलपैकी कोणत्या तीव्रतेचा डेसीबल ध्वनि शारीरिकदृष्ट्या वेदनादायक आहे?
अ) 95 डिबी पेक्षा अधिक
ब) 65 डिबी पेक्षा अधिक
क) 110 डिबी पेक्षा अधिक
ड) 80 डिबी पेक्षा अधिक
- 7) — हा दिवस वसुंधरा दिवस म्हणून साजरा केला जातो.
अ) 20 एप्रिल   ब) 23 एप्रिल
क) 22 एप्रिल   ड) 21 एप्रिल

8) आग्रा येथील ताजमहालवर मोठ्या प्रमाणात कोणत्या प्रदूषणाचा प्रभाव पडण्याची शक्यता आहे?

अ) मृदा प्रदूषण

ब) वायू प्रदूषण

क) जल प्रदूषण

ड) ध्वनी प्रदूषण

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

12

- 1) पर्यावरण चळवळीचे स्वरूप सांगा.
- 2) जागतिक तापमान वाढीचे कारणे स्पष्ट करा.
- 3) ध्वनी प्रदूषणाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- 4) शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- 5) चिपको आंदोलन स्पष्ट करा.
- 6) वायु प्रदूषणाची कारणे सांगा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

जल प्रदूषण म्हणजे काय? त्याचे कारणे व परिणाम सांगा.

किंवा

भविष्यासाठी शाश्वत विकासाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.4 पर्यावरण संरक्षणासाठी विविध उपाययोजना विशद करा.

10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Social Ecology (19101418)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of Calculator is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Global warming also refers to as
  - a) Climate change
  - b) Ecological change
  - c) Atmosphere change
  - d) None of the above
- 2) Appiko Movement took place in _____.
  - a) Kerala
  - b) Karnataka
  - c) Tamilnadu
  - d) Maharashtra
- 3) Whose name is associated with Narmada Bachav Movement?
  - a) Medha Patekar
  - b) Menka Gandhi
  - c) Sundarlal Bahuguna
  - d) Rajendrasinh Rana
- 4) Which place is known for union carbide gas disaster?
  - a) Navi Delhi
  - b) Mumbai
  - c) Bhopal
  - d) Kolkata
- 5) The main objectives of sustainable agriculture are as follows
  - a) Maintaining environmental balance
  - b) Achieving socio-economic equality
  - c) Financial gain
  - d) All of the above
- 6) The level at which sound becomes physically painful is?
  - a) Above 95 dB
  - b) Above 65 dB
  - c) Above 110 dB
  - d) Above 80 dB
- 7) Earth Day is celebrated on _____.
  - a) 20th April
  - b) 23rd April
  - c) 22nd April
  - d) 21st April
- 8) The type of pollution which is likely to affect Taj Mahal in Agra to a greater extent is _____.
  - a) Soil pollution
  - b) Air pollution
  - c) Water pollution
  - d) Noise pollution

Q.2 Attempt any FOUR:**12**

- 1) State the nature of environmental movements.
- 2) Explain the causes global warming.
- 3) Explain the source of noise pollution.
- 4) Explain the concept of sustainable development.
- 5) Explain the Chipko movement.
- 6) State the causes of air pollution.

- Q.3 Attempt any ONE of the following questions.** **10**
What is water pollution? Explain its causes and consequences.
OR
Explain the need of sustainable development for future.
- Q.4 State the various measures to protect the environment.** **10**

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) निम्नलिखित पारिभाषिक वाक्यांश के हिंदी पर्याय लिखिए।
    - अ) Explain in your letter
    - ब) To the point
    - क) No action
  - 2) पटकथा लेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
  - 3) संवाद लेखन का महत्त्व विशद कीजिए।
  - 4) विज्ञापन का अर्थ बताकर परिभाषा लिखिए।
  - 5) इंटरनेट के उपयोग लिखिए।
  - 6) साहित्य की विधाओं के आधार पर अनुवाद के प्रकार लिखिए।
- प्र.3** विज्ञापन की विशेषताएँ लिखिए। **10**
- अथवा**
- संगणक के अंग स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4** अनुवादक के गुण-दोषों की चर्चा कीजिए। **10**

Seat
No.

Set P

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Child Development (19101413)**

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) कोहलबर्ग यांनी नैतिक विकासाच्या — पातळ्या सांगितल्या.
अ) 1 ब) 2
क) 3 ड) 4
- 2) बाऊमरिंड यांनी पालकत्वाच्या — शैली मांडल्या.
अ) 1 ब) 2
क) 3 ड) 4
- 3) पियाजे यांच्या मते बालकांमध्ये नैतिकतेचा विकास — वर्षामध्ये होतो.
अ) 9-11 ब) 11-13
क) 13-14 ड) 14-16
- 4) फ्राइड यांच्या मते नैतिकता — वर्षामध्ये निर्माण होते.
अ) 3 आणि 6 ब) 6 आणि 7
क) 7 आणि 8 ड) 9 आणि 10
- 5) पूर्व संलग्नता अवस्थेचा कालावधी — इतका असतो.
अ) जन्म ते 6 आठवडे ब) 6 आठवडे ते 6-8 महिने
क) 6-8 महिने ते 18 महिने ड) 18 महिने ते 2 वर्षे
- 6) इतरांच्या भावना समजावून घेण्याच्या क्षमतेमुळे — चा विकास होतो.
अ) सहानुभूती ब) तदनुभूती
क) मदतपूर्ण वर्तन ड) मैत्री
- 7) पुरुषांमध्ये — रंगसूत्र असतात.
अ) क्ष - क्ष ब) क्ष - य
क) य - य ड) यापैकी नाही
- 8) स्त्रियांमध्ये — रंगसूत्र असतात.
अ) क्ष - क्ष ब) क्ष - य
क) य - य ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
- 1) भावनांची कार्ये स्पष्ट करा.
  - 2) 'अहम' आणि 'अहम-स्वत्व' म्हणजे काय?
  - 3) स्व-आदर विकासावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.
  - 4) खेळ म्हणजे काय?
  - 5) संलग्नता सुरक्षिततेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
  - 6) आक्रमकता विकासात कुटुंबाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- 1) बाल्यावस्था आणि किशोरावस्थेतील स्व-नियमन विकास स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) बाउलबाय यांचा संलग्नता विकास सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- बालक विकासातील कुटुंबाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Child Development (19101413)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) According to Kohlberg there are _____ levels of moral development.

a) 1	b) 2
c) 3	d) 4
- 2) Baumrind proposed _____ parenting styles.

a) 1	b) 2
c) 3	d) 4
- 3) According to Piaget morality of reciprocity begins to emerge in older children at about age of _____.

a) 9-11	b) 11-13
c) 13-14	d) 14-16
- 4) According to Sigmund Freud morality emerged between _____ years.

a) 3 & 6	b) 6 & 7
c) 7 & 8	d) 9 & 10
- 5) Duration of the pre-attachment phase is _____.

a) Birth to 6 weeks	b) 6 weeks to 6-8 months
c) 6-8 months to 18 months	d) 18 months to 2 years
- 6) The capacity to understand the emotions of others leads to development of _____.

a) Sympathy	b) Empathy
c) Helpful behavior	d) Friendship
- 7) In male there are _____ chromosomes.

a) XX	b) XY
c) YY	d) None of these
- 8) In Female there are _____ chromosomes.

a) XX	b) XY
c) YY	d) None of these

Q.2 Answer any four of the following questions. 12

- a) Explain functions of emotions.
- b) What is I – Self and Me-Self?
- c) Describe the factors that influences development of self-esteem.
- d) What is play?
- e) Explain factors that affect attachment security.
- f) Explain the role of family in the development of aggression.

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

a) Explain development of self – control in childhood and adolescence.

OR

b) Explain Bowlby's theory of attachment development.

Q.4 Answer following question. 10

Describe the role of family in child development.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Organizational Psychology (19101414)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) मानवी संबंध दृष्टीकोन — अभ्यासातून उदयास आला.
 अ) काल आणि गती ब) हॉथॉर्न
 क) नेतृत्व ड) यापैकी नाही
- 2) आनुशंगिक प्रारूप हे — चे प्रारूप आहे.
 अ) कार्य प्रेरणा ब) नेतृत्व
 क) कार्य समाधान ड) प्रशिक्षण
- 3) — नेतृत्व शैलीत नेत्याचा भर व्यक्ती पेक्षा कार्यावर जास्त असतो.
 अ) व्यक्ती-अभिमुख ब) कृती-अभिमुख
 क) करिष्माई ड) यापैकी नाही
- 4) रेव्हन (1992) यांनी अधिकाराचे — प्रकार सांगितले.
 अ) 1 ब) 3
 क) 5 ड) 7
- 5) हॅकमन आणि ओल्डहॅम यांनी — कार्य वैशिष्ट्ये मांडली.
 अ) 4 ब) 5
 क) 6 ड) 7
- 6) — यांनी 'बेथेलहेम स्टील वर्क्स' येथे संशोधन केले.
 अ) गिलब्रेथ ब) टेलर
 क) लिलियन ड) यापैकी नाही
- 7) — यांनी कार्य निर्वर्तनाचे तंत्र विकसित केले.
 अ) गिलब्रेथ ब) टेलर
 क) लिलियन ड) यापैकी नाही
- 8) — यांनी मार्ग-ध्येय सिद्धांत मांडला.
 अ) युकुल ब) हाउस
 क) लोके ड) पीटरसन

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

12

- 1) कार्य प्रेरणेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- 2) कार्य समाधान म्हणजे काय?
- 3) प्रबलीकरण सिद्धांत म्हणजे काय?
- 4) नेतृत्व म्हणजे काय?
- 5) आत्म-वास्तविकरण म्हणजे काय काय?
- 6) संपादन प्रेरणा सिद्धांत म्हणजे काय?

प्र.3 नेतृत्व सिद्धांत स्पष्ट करा.

10

किंवा

कार्य प्रेरणेचा अपेक्षावस्था सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4 कार्य समाधानाचे सिद्धांत वर्णन करा.

10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Organizational Psychology (19101414)**

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative.

08

- 1) Human Relation Approach was emerged from _____ study.
  - a) Time and Motion
  - b) Hawthorne
  - c) Leadership
  - d) none of these
- 2) Contingency model is model of _____.
  - a) Work motivation
  - b) Leadership
  - c) Job satisfaction
  - d) Training
- 3) In _____ leadership style leader emphasizes on work more than person.
  - a) Relationship oriented
  - b) Task oriented
  - c) Charismatic
  - d) none of these
- 4) Raven (1992) proposed _____ types of power
  - a) 1
  - b) 3
  - c) 5
  - d) 7
- 5) Hackman and Oldham proposed _____ job characteristics.
  - a) 4
  - b) 5
  - c) 6
  - d) 7
- 6) _____ did his research work at Bethlehem steel works.
  - a) Gilbreth
  - b) Taylor
  - c) Lillian
  - d) none of these
- 7) _____ developed mechanics of job performance.
  - a) Gilbreth
  - b) Taylor
  - c) Lillian
  - d) none of these
- 8) _____ proposed Path-Goal theory.
  - a) Yukul
  - b) House
  - c) Locke
  - d) Peterson

Q.2 Write short answer. (Any Four)

12

- 1) Explain the concept of work motivation.
- 2) What is job satisfaction?
- 3) What is reinforcement theory?
- 4) What is Leadership?
- 5) What is self-actualization?
- 6) What is achievement motivation theory?

- Q.3 Broad Answer questions. (any one)** **10**
Explain leadership theories.
- OR**
- Discuss the Expectancy theory of work motivation.
- Q.4** Describe theories of job satisfaction. **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

12

- 1) विगामी अनुमान म्हणजे काय?
- 2) केरळ गणनात्मक विगमन म्हणजे काय?
- 3) लौकिक कारण म्हणजे काय?
- 4) अभ्युपगमाची व्याख्या द्या.
- 5) निरीक्षणाची वैशिष्ट्ये
- 6) दुर्निरीक्षण

प्र.3 साम्यानुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

10

किंवा

निसर्ग समरूपतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.4 युक्त अभ्युपगमाच्या अटी स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Inductive Logic (19101416)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) To draw general conclusion on the basis of observation of particular events is called _____ inference.

a) Inductive	b) Mediate
c) Immediate	d) None of these
- 2) Which principle is absence in analogy?

a) Observation	b) Inductive leap
c) Causation	d) Conclusion
- 3) 'Heat dissipates all metals' this general law established from _____.

a) Simple enumeration	b) Analogy
c) Scientific induction	d) Deduction
- 4) _____ means Certainty.

a) Hypothesis	b) Verification
c) Proof	d) None of these
- 5) _____ is a kind of Uniformity of nature.

a) Causation	b) Observation
c) Experiment	d) None of these
- 6) Effect succeed the _____.

a) Cause	b) Observation
c) Experiment	d) Proof
- 7) _____ is one of the conditions of good hypothesis.

a) Consistency	b) Vague
c) Contradict	d) None of these
- 8) _____ is condition of valid hypothesis.

a) Unverifiable	b) Indefinite
c) Consistent with scientific laws	d) Contradict

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- 1) What is inductive inference?
- 2) What is simple enumerative induction?
- 3) What is popular cause?
- 4) Define hypothesis.
- 5) Characteristics of observation
- 6) Mal-observation

Q.3 Explain the nature of analogy. **10**
OR
Explain the principles of uniformity of nature.

Q.4 Explain the conditions of good hypothesis. **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार)

- 1) विधेय चल म्हणजे काय?
- 2) व्यक्ति अचल म्हणजे काय?
- 3) विश्वसंच म्हणजे काय?
- 4) खालील एकवाची विधानांचे चिन्हांकन करा.
  - 1) कुमार विद्यार्थी आहे.
  - 2) पूजा डॉक्टर आहे.
  - 3) दिनेश कष्टाळू नाही.
- 5) खालील सामान्य विधानांचे चिन्हांकन करा.
  - 1) सर्व मुली विद्वान असतात.
  - 2) एकही भारतीय अमेरिकन नाही.
  - 3) काही तत्वज्ञ विचारवंत असतात.
- 6) खालील विधानीय फलनांवर निषेधाच्या नियमाचा वापर करा.
  - 1) $(X) (Gx \supset Hx)$
  - 2) $(\exists x) (Jx \cdot Kx)$
  - 3) $\sim(X) (Lx \supset \sim Mx)$

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)

10

- 1) U.I. आणि U.G. चा नियम स्पष्ट करा.
- 2) खालील युक्तिवादांची आकारिक सिद्धता द्या.
  - 1) $(X) (Mx \supset Nx)$
  - 2) $Ma \quad / \therefore Na$
- 3)
  - 1) $(X) (Ax \supset Bx)$
  - 2) $(X) (Bx \supset Cx)$
  - 3) $(X) (Cx \supset Dx) \quad / \therefore (X) (Ax \supset Dx)$

प्र.4 व्हेनच्या आकृतीच्या सहाय्याने खालील संविधानांची युक्तता तपासा.

10

- 1) सर्व शेळ्या लव्ठ असतात.
सर्व कोंबड्या लव्ठ असतात.

म्हणून, सर्व कोंबड्या शेळ्या होत.

- 2) एकही शिक्षक प्रामाणिक नाही.
सर्व वकील शिक्षक असतात.

म्हणून, एकही वकील प्रामाणिक नाही.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Predicate Logic (19101415)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) Which of the following is called modern day logic?
  - a) Traditional
  - b) Ancient
  - c) Medieval
  - d) Symbolic
- 2) Subject, Predicate and Copula are constituents of _____ proposition.
  - a) Conditional
  - b) Singular
  - c) Conjunction
  - d) Disjunction
- 3) 'Some' is _____ in general proposition.
  - a) Quality
  - b) Quantifier
  - c) Proposition
  - d) None of these
- 4) 'All students are hard workers' in this proposition 'Students' is _____ term.
  - a) Subject
  - b) Predicate
  - c) Quality
  - d) None of these
- 5) ' Φ ' this symbol is called _____.
  - a) Psi
  - b) Phi
  - c) Thi
  - d) Hi
- 6) ' Ψ s' in this form ' Ψ ' is _____.
  - a) Individual variable
  - b) Individual constant
  - c) Predicate variable
  - d) Predicate constant
- 7) Existential affirmative proposition is also called _____ proposition.
  - a) A
  - b) E
  - c) I
  - d) O
- 8) 'U' symbol is used for _____ set.
  - a) Subset
  - b) Intersection
  - c) Null
  - d) Universal

Q.2 Write a Short Answers. (Any Four) 12

- 1) What is predicate variable?
- 2) What is Individual constant?
- 3) What is universal set?
- 4) Symbolize the following singular propositions.
  - a) Kumar is a student.
  - b) Puja is a doctor.
  - c) Dinesh is not hard worker.
- 5) Symbolize the following general propositions.
  - a) All girls are clever.
  - b) No Indians are Americans.
  - c) Some philosophers are thinkers.

- 6) Apply the rules of negation on the following propositional functions.
- a) $(X) (Gx \supset Hx)$
  - b) $(\exists x) (Jx \cdot Kx)$
  - c) $\sim (X) (Lx \supset \sim Mx)$

Q.3 a) Explain the quantification rule of U.I. and U.G. **10**

OR

b) Construct formal proof of the following arguments.

- 1) i) $(X) (Mx \supset Nx)$
- ii) $Ma \quad / \therefore Na$
- 2) i) $(X) (Ax \supset Bx)$
- ii) $(X) (Bx \supset Cx)$
- iii) $(X) (Cx \supset Dx) \quad / \therefore (X) (Ax \supset Dx)$

Q.4 Test the validity of the following syllogism by the method of Venn's diagram. **10**

- 1) All goats are fat.
All hens are fat.

Therefore, All hens are goats.

- 2) No teacher is honest.
All advocates are teachers.

Therefore, No advocates are honest.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Basic of Linguistics (19101419)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) _____ is one of the major word formation processes.

a) Acronymy	b) Affixation
c) Blending	d) Reduplication
- 2) _____ is a negative prefix.

a) Im-	b) Pre-
c) Post-	d) Auto-
- 3) _____ is a number prefix.

a) Trans-	b) Neo-
c) Mono-	d) Co-
- 4) _____ is a noun forming suffix.

a) -ness	b) -ify
c) -ize	d) -ful
- 5) _____ is a verb forming suffix.

a) -en	b) -ity
c) -less	d) -ly
- 6) The word 'TV' is a/an _____.

a) acronym	b) blend
c) reduplicative	d) affix
- 7) _____ is an open class word.

a) Preposition	b) Noun
c) Enumerator	d) Conjunction
- 8) _____ functions as predicator.

a) Adverb	b) Noun
c) Pronoun	d) Verb

Q.2 Answer any four of the following questions.

- 1) Identify the word formation process of the underlined words in the following sentences:
  - a) She dislikes him.
  - b) They water the plants in the garden every morning.
  - c) She was suffering from flu.
- 2) Separate the affixes (prefixes and suffixes) from the base/root in the following words.
  - a) Lovely
  - b) Foretell
  - c) Useful
- 3) Give morphological analysis of the following words:
  - a) Unfair
  - b) Kingdom
  - c) Booklet
- 4) Form adjective forms of the following words by using appropriate suffixes.
  - a) Read
  - b) Hero
  - c) Cream
- 5) Identify the word class of the underlined words in the following sentences:
  - a) My village is very beautiful.
  - b) He has been living in London since 1995.
  - c) This is my home.
- 6) State whether the following words belong to open word class or closed word class:
  - a) is
  - b) he
  - c) child

Q.3 Answer any one of the following questions.

10

- a) Define pragmatics and write a detailed note on it.

OR

- b) Explain speech act, and bring out the differences between direct and indirect speech acts giving appropriate examples.

Q.4 Explain the lexical relations of synonymy, antonymy, polysemy.

10

- प्र.2 टिपा लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) रोजगार हमी योजनेची उद्दिष्टे
  - 2) राष्ट्रीय आरोग्य मिशन
  - 3) नागरी सनद
  - 4) माहिती अधिकार कायद्याची उद्दिष्टे
  - 5) ई-गव्हर्नस
  - 6) लोकपाल
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- सार्वजनिक धोरणेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- भारतीय अंदाजपत्रकातील प्रमुख टप्पे स्पष्ट करा.
- प्र.4 सार्वजनिक धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.** **10**

- Q.3** a) Explain the public policy of models. **10**
- OR**
- b) Explain the steps of budgeting in India.
- Q.4** Explain the features of Public Policy. **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) ग्रामीण विकासात शेतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) ग्रामसेवकाची कार्ये स्पष्ट करा.
  - 3) सहकार चळवळीचे थोडक्यात परिक्षण करा.
  - 4) जागतिकीकरणाच्या विविध व्याख्या स्पष्ट करा.
  - 5) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळीची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 6) सहकार चळवळीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
सहकार चळवळीची व्याख्या देऊन त्याचा ग्रामीण विकासावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
- किंवा**
- गट विकास अधिकारी यांचे कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 जागतिकीकरणाची व्याख्या देऊन त्याचे फायदे व तोटे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. 10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) भारतीय पर्यटन विकास महामंडळ
  - 2) उत्तर भारतातील थंड हवेची ठिकाणे
  - 3) पर्यटन नियोजनांचे प्रकार
  - 4) भारतातील सांस्कृतिक केंद्रे
  - 5) दक्षिण भारतातील ऐतिहासिक ठिकाणे
  - 6) राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेतील पर्यटनाची भूमिका
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- भारतातील हिंदू धार्मिक स्थळांची माहिती स्पष्ट करा.
किंवा
भारतातील राष्ट्रीय उद्याने व अभयारण्य यांची माहिती स्पष्ट करा.
- प्र.4** सोलापूर जिल्हयातील पर्यटन स्थळांची माहिती लिहा. **10**

Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)

10

a) Discuss the Hindu religious places in India.

OR

b) Discuss the National Park and sanctuaries.

Q.4 Write briefly information about tourist places in Solapur district.

10

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) महाराष्ट्रातील वनाचे प्रकार सांगा.
  - 2) महाराष्ट्रातील साधनसंपत्ती यावर चर्चा करा.
  - 3) लोकसंख्या सर्वेक्षण यावर टिपा लिहा.
  - 4) जलसंवर्धनाचे उपाययोजना यावर टिपा लिहा.
  - 5) महाराष्ट्रातील प्राणी संवर्धनाचे उपाययोजना स्पष्ट करा.
  - 6) महाराष्ट्रातील लोकसंख्या संरचना यावर टिपा लिहा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- महाराष्ट्रातील पाळीव प्राण्यांची नावे सांगून त्यापासून मिळणारे उत्पादन स्पष्ट करा.
- किंवा**
- महाराष्ट्रातील लोकसंख्या वितरणावर चर्चा करा.
- प्र.4** महाराष्ट्रातील जंगल तोडीची कारणे व उपाय वर्णन करा. **10**

- Q.3 Write any one answer.** **10**
- a) State the name of domestic animal and explain production of animal.
  - b) Discuss on the distribution of Population.
- Q.4 Describe the causes and remedies of deforestation in Maharashtra.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023**कथा वाङ्मय प्रकार व उपयोजित मराठी (19101402)**Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) लेखक व्यंकटेश माडगूळकर यांच्या कोणत्या कादंबरीस 'साहित्य अकादमी' चा पुरस्कार मिळाला आहे?
अ) सत्तांतर
ब) माणदेशी माणसं
क) बनगरवाडी
ड) गावाकडच्या गोष्टी
- 2) 'माणदेशी माणसं' या कथासंग्रहाची पहिली आवृत्ती कोणत्या वर्षी प्रकाशित झालेली आहे?
अ) 1946
ब) 1947
क) 1948
ड) 1949
- 3) 'झेल्त्या' कथेतील शाळेत नेहमीच गैरहजर राहणाऱ्या मुलाचे नाव काय होते?
अ) जालंधर एकनाथ सुतार
ब) जालंधर एकनाथ लोहार
क) जालंधर नवनाथ लोहार
ड) एकनाथ जालंधर लोहार
- 4) श्रीमंतीत राहिलेले बऱ्याबापू वाडा सोडून नाईलाजाने कोठे रहायला जातात?
अ) तालुक्याला
ब) शहरात
क) रानातील झोपडीत
ड) दुसऱ्या गावात
- 5) खाला तांबोळीण कशाचा व्यापार करायची?
अ) कुंकू दातवणाचा
ब) कापडाचा
क) लाकडाचा
ड) किराणा सामानाचा
- 6) 'माझा बाप' कथेतील मास्तर रामूला कोणत्या आजारावरील लस टोचण्याचा आग्रह धरतात?
अ) कोरोना
ब) बीसीजी
क) देवी
ड) गोवर
- 7) दामोदर या नावाची व्यक्ती कोणत्या नावाने ओळखली जायची?
अ) बिटाकाका
ब) नामा
क) गण्या
ड) दाम्या
- 8) रक्तदान शिबीर हा कोणत्या प्रकारचा कार्यक्रम आहे?
अ) धार्मिक
ब) सामाजिक
क) सांस्कृतिक
ड) शैक्षणिक

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) 'कथा' या वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप थोडक्यात सांगा.
- 2) 'कथा' या वाङ्मय प्रकाराचे घटक कोणकोणते ते सांगून थोडक्यात स्पष्ट करा.
- 3) 'धर्मा रामोशी' कथेतील बजेची अडचण कोणती होती?
- 4) झेल्या मास्तरांना कोणकोणती कामे करून देत असे?
- 5) 'माणदेशी माणसं' या कथासंग्रहातील नामा मास्तर कोणता व्यवसाय स्विकारतात व का?
- 6) सूत्रसंचालकाजवळ कोणकोणते गुण असणे आवश्यक आहे?

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

10

- 1) कार्यक्रमाचे संयोजन म्हणजे काय ते सांगून सामाजिक, सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक कार्यक्रमाचे संयोजन कसे करावे ते सोदाहरण लिहा.

किंवा

- 2) तुमच्या महाविद्यालयाचा वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ आहे त्याचे स्वागत, प्रास्ताविक व आभार कसे मानाल ते लिहा.

प्र.4 'माणदेशी माणसं' या कथासंग्रहातील तुम्हाला आवडलेली व्यक्तिरेखा कोणती? त्या व्यक्तिरेखेची वैशिष्ट्ये लिहा.

10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Secretarial Practice & Comm. Correspondence (19101463)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) सदस्याच्या वतीने बैठकीस हजर राहण्यास अधिकृत व्यक्ती कोणती?
 अ) अध्यक्ष ब) सभासद
 क) प्रॉक्सी ड) प्रपोजर
- 2) बैठकीत चर्चा करण्याच्या विषयाच्या यादीस ——— म्हणतात?
 अ) अजेंडा ब) नोटीस
 क) मिनिटे ड) ठराव
- 3) पब्लिक लिमिटेड कंपनीच्या बैठकीसाठी ——— सदस्य कोरम संख्या असावी.
 अ) पाच ब) सात
 क) दोन ड) दहा
- 4) नुकसान भरपाईचे तत्त्व ——— विम्यास लागू नाही.
 अ) अग्नी ब) सागरी
 क) जीवन ड) यापैकी काहीही नाही
- 5) सभेच्या ——— दिवस आधी सदस्यांना नोटीस पाठविली जाते.
 अ) 21 ब) 31
 क) 5 ड) 14
- 6) व्यवसायाचे पत्र ——— असावे.
 अ) सविस्तर ब) भावनिक
 क) थोडक्यात ड) संपूर्णपणे वर्णनात्मक
- 7) संपत्तीचा विमा उतरवण्याचे हित हे ——— हित होय.
 अ) चलन विषयक ब) विना-आर्थिक
 क) अदेय ड) यापैकी काहीही नाही
- 8) पॉलिसीमध्ये विषयाचे मूल्य नमूद केलेले नसल्यास त्यास ——— पॉलिसी म्हणतात.
 अ) सामान्य ब) वेळ
 क) अमर्यादित ड) अमूल्य

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) सभा म्हणजे काय?
  - 2) मतदान पद्धती सांगा.
  - 3) ठराव कसा तयार करतात?
  - 4) जीवन विमा स्पष्ट करा.
  - 5) गणसंख्या कशाला म्हणतात?
  - 6) संगणकाचे कार्यालयीन महत्त्व सांगा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- 1) सभेची कायदेशीर प्रक्रिया सविस्तर सांगा.
किंवा
  - 2) जीवन विम्याबद्दल तपशील लिहा.
- प्र.4 सभेबाबत सचिवाची कर्तव्य व जबाबदारी सविस्तर स्पष्ट करा. 10**

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)** **10**
- a) Explain the legal process of meeting in detail.
- OR**
- b) Write the details about the life insurance.
- Q.4 Explain in detail the duties and responsibilities of the secretary regarding the meeting.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Asnafe Nasr KaTaruf (19101404)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) مانک پور ضلع ڈھاکہ میں ہندوؤں نے----- کی تعمیر کے لئے چندہ جمع کیا تھا۔

(A) گرجا گھر (B) مندر

(C) مسجد (D) خانقاہ

(2)----- میں حقیقی زندگی کی عکاسی اور جیتی جاگتی تصویر پیش کی جاتی ہے۔

(A) ناول (B) داستان

(C) انشائیہ (D) خطوط

(3)----- درحقیقت مافوق الفطرت کہانیوں کا مجموعے کا نام ہے۔

(A) افسانہ (B) سوانح حیات

(C) داستان (D) ناول

(4) ہندوستان میں داستان نویسی کا باضابطہ آغاز----- کی خدمات سے ہوتا ہے۔

(A) دہلی کالج (B) فورٹ ولیم کالج

(C) فورٹ سینٹ جارج کالج (D) لکھنؤ کالج

(5) ہندوستان کی ایک خوبصورت دلہن ہے اور ہندو اور مسلمان اس کی دو آنکھیں ہیں۔ یہ جملہ

----- سے لیا گیا ہے۔

(A) گذرا ہوا زمانہ (B) ہندو اور مسلمانوں میں ارتباط

(C) کتے (D) سنیما کا عشق

6)----- نے سب سے پہلے اردو ادب میں انشائیہ نگاری کی بنیاد ڈالی۔

- (A) مولانا حالی
(B) محمد حسین آزاد
(C) سرسید احمد خان
(D) محسن الملک

7)----- کے بھونکنے پر مجھے اعتراض یہ ہے کہ ان کی آواز سوچنے کی تماقوی کو معطل کر دیتی ہے۔

- (A) گھوڑوں
(B) گدھوں
(C) کتوں
(D) لومڑیوں

8) راجندر سنگھ بیدی کو ناول ایک چادر میلی سی 1965ء میں----- کا انعام ملا تھا۔

- (A) غالب ایوارڈ
(B) اقبال سمناں ایوارڈ
(C) پدم بھون ایوارڈ
(D) سائمتہ اکادمی ایوارڈ

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

(1) صنف "انشائیہ" سے کیا مراد ہے؟

(2) صنف "ناول" کی تعریف بیان کیجئے؟

(3) "راجندر سنگھ بیدی" کے بارے میں مختصر معلومات لکھیے؟

(4) ناول کا اہم جزو "مکالمہ نگاری" پر مختصر نوٹ لکھیے؟

(5) انشائیہ "ہندو اور مسلمانوں میں ارتباط" کا مرکزی خیال کیجئے؟

(6) انشائیہ "کتے" کا مرکزی خیال تحریر کیجئے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

(1) اردو میں "داستان گوئی" کا آغاز اور ارتقاء کا مفصل جائزہ لیجئے؟

(2) افسانہ "کفن" کا تنقیدی جائزہ لیجئے؟

10

سوال نمبر 4. اردو میں "افسانہ نگاری" کا آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) सामाजिक सहाय्य म्हणजे काय?
  - 2) कर्मचारी नुकसान भरपाई म्हणजे काय?
  - 3) नवीन आर्थिक धोरण म्हणजे काय?
  - 4) बेव्हरेज योजना म्हणजे काय?
  - 5) सामाजिक सुरक्षिततेची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
  - 6) कामगारांची कार्यक्षमता संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- कारखाना कायदा – 1948 स्पष्ट करा.
- किंवा**
- आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची श्रम कल्याणातील भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4 नवीन आर्थिक धोरणाचे सामाजिक सुरक्षिततेवरील परिणाम स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Labour Welfare (19101408)**

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) National productivity committee was established in the year.
  - a) 1948
  - b) 1958
  - c) 1962
  - d) 1968
- 2) The success of the collective bargaining is _____ conditions.
  - a) strong trade union
  - b) attitude of give and take
  - c) faith
  - d) all of the above
- 3) International Labour Organization was established in the year _____.
  - a) 1918
  - b) 1919
  - c) 1920
  - d) 1925
- 4) The Bonus Commission was appointed in the year _____.
  - a) 1960
  - b) 1961
  - c) 1964
  - d) 1965
- 5) The mobility of labour in India is _____.
  - a) Low
  - b) High
  - c) Constant
  - d) None of the above
- 6) Minimum wage is depending on _____.
  - a) Standard of livings
  - b) Number of children in family
  - c) Minimum wants
  - d) None of the above
- 7) The Workers Compensation Act was established in the year _____.
  - a) 1923
  - b) 1948
  - c) 1952
  - d) 1961
- 8) The Employees State Insurance Act was established in the year _____.
  - a) 1923
  - b) 1948
  - c) 1961
  - d) 1965

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) What is Social Assistance?
- 2) What is Workmen Compensation?
- 3) What is New Economic Policy?
- 4) What is Beverage Plan?
- 5) Explain the objectives of social security.
- 6) Explain the concept of labour efficiency.

- Q.3 Broad answer question. (Any One)** **10**
Explain the Factories Act.
- OR**
- Explain the role of International Labour Organization in labour welfare.
- Q.4** Explain the impact of New Economic Policy on social security. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) भारतातील सहकारी विपणन संस्थांचे कोणत्याही तीन समस्या सांगा.
  - 2) राज्य सहकारी बँकांच्या कोणत्याही तीन समस्या सांगा.
  - 3) NCDC ची कोणतीही तीन उद्दीष्टे सांगा.
  - 4) नागरी सहकारी बँकांची कोणतीही तीन कार्ये सांगा.
  - 5) नाबार्डची कोणतीही तीन उद्दीष्टे सांगा.
  - 6) भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघाची कोणतीही तीन कार्ये सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकांची प्रगती आणि समस्या स्पष्ट करा.
- किंवा**
- महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीची प्रगती आणि समस्या स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील सहकारी साखर कारखान्यांच्या समस्या कोणत्या आहेत?** **10**

- Q.3 Answer any one question of the following.** **10**
Explain the progress and problems of District Central Co-operative Banks.
OR
Explain the progress and problems of Co-operative Movement in Maharashtra.
- Q.4** What are the problems of Co-operative sugar factories in India? **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
History of Social Reforms in Maharashtra (1818–1970A.D.) (19101411)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 9:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) ——— यांनी प्राथमिक शिक्षण सक्तीचे केले.
 अ) राजर्षी शाहू महाराज   ब) छत्रपती चौथे शिवाजी
 क) महाराज सयाजीराव   ड) यापैकी नाही
- 2) राजर्षी शाहू महाराजांनी कोल्हापूरात अस्पृश्य मुलांसाठी ——— हे वसतिगृह सुरू केले.
 अ) मिस क्लार्क   ब) व्हिक्टोरिया
 क) प्रिन्स   ड) यापैकी नाही
- 3) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी 1919 मध्ये रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना ——— या ठिकाणी केली.
 अ) कोल्हापूर   ब) सातारा
 क) काले   ड) हिंगणे
- 4) दलितांच्या उद्धारासाठी महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांनी ——— ही संस्था मुंबईत स्थापन केली.
 अ) डेक्कन एज्युकेशन   ब) डिप्रेस्ड क्लास मिशन
 क) विधवा विवाह उत्तेजक मंडळ   ड) बहिष्कृत हितकारिणी सभा
- 5) पुण्यात शारदा सदनची स्थापना ——— यांनी केली.
 अ) अनुताई वाघ   ब) पंडिता रमाबाई
 क) रमाबाई रानडे   ड) ताराबाई शिंदे
- 6) भारतातील पहिल्या स्त्री शिक्षिका म्हणून ——— यांना ओळखले जाते.
 अ) पंडिता रमाबाई   ब) रमाबाई रानडे
 क) ताराबाई शिंदे   ड) सावित्रीबाई फुले
- 7) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी महाडचा सत्याग्रह ——— साली केला.
 अ) 1927   ब) 1925
 क) 1923   ड) 1920
- 8) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी ——— या शिक्षण संस्थेची स्थापना केली.
 अ) रयत   ब) दयानंद
 क) डेक्कन एज्युकेशन   ड) पीपल्स एज्युकेशन

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) राजर्षी शाहू महाराजांचा वसतिगृह स्थापन करण्यामागील हेतू काय होते?
  - 2) राजर्षी शाहू महाराजांच्या जीवनातील वेदोक्त प्रकरण काय आहे?
  - 3) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शैक्षणिक तत्त्वज्ञान सांगा.
  - 4) डिप्रेस्ड क्लास मिशनचे कार्य थोडक्यात लिहा.
  - 5) पंडिता रमाबाई यांनी स्थापन केलेल्या आर्य महिला मंडळाचे उद्देश काय होते?
  - 6) महाडचा सत्याग्रहाबद्दल माहिती लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- राजर्षी शाहू महाराजांचे अस्पृश्योद्धाराचे कार्य स्पष्ट करा.
- किंवा**
- कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे शिक्षण क्षेत्रातील योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.4 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या जीवन कार्याविषयी माहिती लिहा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
History of Social Reforms in Maharashtra (1818–1970A.D.) (19101411)

Day & Date: Tuesday, 04-07-2023
 Time: 9:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ made Primary education compulsory.
  - a) Rajarshi Shahu Maharaj
  - b) Chhatrapati Chhattrapati Shivaji
  - c) Maharaja Sayajirao
  - d) None of these
- 2) Rajarshi Shahu Maharaj started this hostel for untouchable children in Kolhapur _____.
  - a) Miss Clark
  - b) Victoria
  - c) Prince
  - d) None of these
- 3) Karmveer Bhaurao Patil established Rayat Shikshan Sanstha in 1919 at _____ this Place.
  - a) Kolhapur
  - b) Satara
  - c) Kale
  - d) Hingane
- 4) Maharshi Vitthal Ramaji Shinde established _____ this organization in Mumbai for the Salvation Dalits.
  - a) Deccan education
  - b) Depressed Class Mission
  - c) Widow Marriage Stimulus Board
  - d) Bahishkrut Hitkarini Sabha
- 5) Sharda Sadan was established in Pune by _____.
  - a) Anutai Wagh
  - b) Pandita Ramabai
  - c) Ramabai Ranade
  - d) Tarabai Shinde
- 6) _____ is known as the first female teacher in India.
  - a) Pandita Ramabai
  - b) Ramabai Ranade
  - c) Tarabai Shinde
  - d) Savitribai Phule
- 7) Dr. Babasaheb Ambedkar Carried out Mahad's Satyagraha in the year _____.
  - a) 1927
  - b) 1925
  - c) 1923
  - d) 1920
- 8) Dr. Babasaheb Ambedkar established this educational institution _____.
  - a) Rayat
  - b) Dayanand
  - c) Deccan Education
  - d) People's Education

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) What was the decision of Rajarshi Shahu Maharaj to build a hostel?
- 2) What is the Vedokta case in the life of Rajarshi Shahu Maharaj?
- 3) Karmveer Bahurao Patil Explain the education Philosophy.
- 4) Summarize the task of the depressed class mission?
- 5) What was the purpose of Arya Mahila Mandal founded by Pandita Ramabai?
- 6) Write information about Mahad's Satyagraha?

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any One)** **10**
Explain the work of untouchability of Rajarshi Shahu Maharaj.
OR
Explain the Contribution of Karmveer Bahaurao Patil in the field of education.
- Q.4 Write information about the life and work of Babasaheb Ambedkar.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. History (Paper – VI)

History of Indian Freedom Movement (1857-1950A.D.) (19101444)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) अनंत लक्ष्मण कान्हेरेने — या ब्रिटीश अधिकाऱ्याला ठार केले.
 अ) वॉल्डर्स रॅड   ब) सॅण्डर्स
 क) जॅक्सन   ड) कर्झन वायली
- 2) काकोरी कटाची योजना — या संघटनेने अंमलात आणली.
 अ) अनुशीलन समिती   ब) युंगातर समिती
 क) अभिनव भारत   ड) हिन्दुस्थान रिपब्लिकन असोसिएशन
- 3) महात्मा गांधीजींनी भारतात सत्याग्रहाचा पहिला प्रयोग — येथे केला.
 अ) चंपारण्य   ब) बार्डोली
 क) खेडा   ड) दांडी
- 4) इ. स. 1930 मध्ये महात्मा गांधी यांनी — येथे मिठाचा सत्याग्रह केला.
 अ) चंपारण्य   ब) बार्डोली
 क) दांडी   ड) पुणे
- 5) इंग्लंडचे पंतप्रधान — यांनी जातीय निवाडा जाहीर केला.
 अ) लॉर्ड जॉर्ज   ब) रॅम्से मॅकडोनाल्ड
 क) चेंबरलीन   ड) विन्स्टन चर्चिल
- 6) क्रिप्स शिष्टमंडळाने इ. स. — मध्ये भारताला भेट दिली.
 अ) 1938   ब) 1940
 क) 1942   ड) 1944
- 7) — हे घटना समितीचे अध्यक्ष होते.
 अ) डॉ. राजेंद्र प्रसाद   ब) कृष्णस्वामी अय्यर
 क) पंडित नेहरू   ड) सरोजिनी नायडू
- 8) — पासून भारतीय राज्यघटनेचा अंमल सुरु झाला.
 अ) 26 डिसेंबर 1948   ब) 26 जानेवारी 1950
 क) 26 जानेवारी 1952   ड) 26 जानेवारी 1954

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) अनुशीलन समितीचे कार्य लिहा.
  - 2) वासुदेव बळवंत फडके यांचे कार्य लिहा.
  - 3) चंपारण्य सत्याग्रहाची माहिती लिहा.
  - 4) इ. स. 1909 च्या सुधारणा कायद्याची कारणे लिहा.
  - 5) सुभाषचंद्र बोस यांचे कार्य लिहा.
  - 6) इ. स. 1947 च्या भारतीय स्वातंत्र्य कायद्यातील तरतुदी लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- इ. स. 1935 च्या सुधारणा कायद्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- किंवा**
- भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.4 महात्मा गांधी यांच्या असहकार चळवळीची माहिती लिहा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. History (Paper – VI)
History of Indian Freedom Movement (1857-1950A.D.) (19101444)

Day & Date: Wednesday, 05-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) Anant Laxman Kanhere killed _____ British officer.
  - a) Valders Rand
  - b) Sanders
  - c) Jackson
  - d) Curzon Wiley
- 2) The plan of Kakori Cut was executed by _____ organization.
  - a) Anushilan Samiti
  - b) Yugantar Samiti
  - c) Abhinav Bharat
  - d) Hindustan Republican Association
- 3) Mahatma Gandhi first experimented with Satyagraha in India at _____.
  - a) Champaranya
  - b) Bardoli
  - c) Kheda
  - d) Dandi
- 4) In 1930, Mahatma Gandhi launched a salt satyagraha at _____.
  - a) Champaranya
  - b) Bardoli
  - c) Dandi
  - d) Pune
- 5) Prime Minister of England _____ announced caste verdict.
  - a) Lloyd George
  - b) Ramsay McDonald
  - c) Chamberlain
  - d) Winston Churchill
- 6) The Cripps delegation visited India in _____.
  - a) 1938
  - b) 1940
  - c) 1942
  - d) 1944
- 7) _____ was the Chairman of Constitution Committee.
  - a) Dr. Rajendra Prasad
  - b) Krishnaswamy Iyer
  - c) Pandit Nehru
  - d) Sarojini Naidu
- 8) Constitution of India came into force from _____.
  - a) 26 December 1948
  - b) 26 January 1950
  - c) 26 January 1952
  - d) 26 January 1954

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) **12**

- 1) Write the function of study committee.
- 2) Write the works of Vasudev Balwant Phadke.
- 3) Write information about Champaranya Satyagraha.
- 4) Write the reasons for the Reform Act of 1909.
- 5) Write the works of Subhash Chandra Bose.
- 6) Write the provisions of the Indian Independence Act of 1947.

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any One)** **10**
Write the features of the Amendment Act of 1935.
OR
Write the features of Indian Constitution.
- Q.4 Write information about Mahatma Gandhi's non-cooperation movement.** **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) पर्यावरण भूगोलाचे महत्त्व सांगा.
  - 2) मानवाचा शिकार आणि अन्न संकलनाचा कालखंड या विषयी माहिती लिहा.
  - 3) दुंड्रा जीवसंहितेतील मानवी जीवन विषयी माहिती सांगा.
  - 4) अन्नसाखळी विषयी माहिती सांगा.
  - 5) परिसंस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 6) चिपको आंदोलन
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न. **10**
- भूपृष्ठीय जीवसंहितेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेचे कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.4** पर्यावरण भूगोल म्हणजे काय? पर्यावरण भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. GEOGRAPHY (Paper- VI)
Environmental Geography (19101462)

Day & Date: Thursday, 06-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of stencils is allowed.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ is celebrated as a Environment Day.
  - a) 5th May
  - b) 5th June
  - c) 5th July
  - d) 5th August
- 2) Study of interaction between human and environment is done in _____.
  - a) Urban
  - b) Political
  - c) Cultural
  - d) Environment
- 3) _____ was the first to introduce the concept of ecosystem.
  - a) Darwin
  - b) Odam
  - c) Hackel
  - d) Tansley
- 4) In the cold desert ecosystem _____ is found main bird.
  - a) Emu
  - b) Ostrich
  - c) Penguin
  - d) Honeybell
- 5) First Vasundhara Parishad was held at _____.
  - a) Paris
  - b) Nairobi
  - c) Rio de Jeneiro
  - d) New York
- 6) The Air Pollution Prevention and Control Act came into force in _____.
  - a) 1980
  - b) 1981
  - c) 1986
  - d) 1987
- 7) Pampas grassland is found _____.
  - a) North America
  - b) South America
  - c) Europe
  - d) Asia
- 8) International Ozone Day is celebrated on _____ day.
  - a) 16th August
  - b) 16th September
  - c) 16th October
  - d) 16th November

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- a) State the importance of Environment Geography.
- b) Write information about the period of Hunting and Food gathering.
- c) State Human life in Tundra Biome.
- d) Write information of Food Chain.
- e) Characteristics of Ecosystem
- f) Chipko Movement

- Q.3 Broad question.** **10**
- a) Describe types of Terrestrial Biomes.
- OR**
- b) What is Ecosystem? Describe function of Ecosystem.
- Q.4** What is Environment Geography? Describe nature and scope of Environment Geography. **10**

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

- 1) निम्नांकित शब्दों के अनेकार्थक शब्द लिखिए।
 अ) अंबर
 ब) उदात्त
 क) कुल
- 2) निम्नांकित शब्दों के अनेकार्थक शब्द लिखिए।
 अ) कन
 ब) गुण
 क) अलोक
- 3) निम्नांकित लोकोक्तियों का अर्थ लिखिए।
 अ) एक अनार सौ बीमर
 ब) चोरी और सीनाजोरी
 क) जैसा देश वैसा भेस
- 4) निम्नांकित लोकोक्तियों का अर्थ लिखिए।
 अ) थोथा चना बाजे घना
 ब) पाँचों अँगुलियाँ घी में है
 क) बड़े बोल का सिर नीचा
- 5) निम्नांकित वाक्यांश के लिए एक शब्द लिखिए।
 अ) जिसका कोई नाथ न हो
 ब) आदि से अन्त तक
 क) जो तत्व को जानता हो
- 6) निम्नांकित वाक्यांश के लिए एक शब्द लिखिए।
 अ) जो किसी विषय का जानकार हो
 ब) जो सुनने योग्य हो
 क) जिसने पुण्य कार्य हेतु प्राण दिए हो

प्र.3 'प्रतिशोध' एकांकी का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

10

अथवा

'बचाओ मुझे डॉक्टर से बचाओ' एकांकी के हास्यव्यंग्य पर प्रकाश डालिए।

प्र.4 'अखबारी विज्ञापन' एकांकी की कथावस्तु लिखिए।

10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. PSYCHOLOGY (Paper - V)
Psychology of Middle and late Adulthood (19101459)

Day & Date: Saturday, 08-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) स्त्रियांमध्ये हळूहळू ऋतु बंद होण्याच्या प्रक्रियेला ---- असे म्हणतात.
 अ) फलितीकरण
 ब) कामक्षणिनता
 क) रजोनिवृत्ती
 ड) एस्ट्रोजेन
- 2) मध्यम प्रौढावस्थेला ---- वय असेही म्हणतात.
 अ) उत्तर प्रौढावस्था
 ब) प्रारंभिक प्रौढावस्था
 क) मध्यम
 ड) वृद्ध
- 3) मध्यम वयाचा कालावधी ---- असतो.
 अ) 40 ते 60
 ब) 30 ते 40
 क) 60 ते 70
 ड) 70 ते 80
- 4) उत्तर प्रौढावस्थेमध्ये ---- मानसिक विकृती जडते.
 अ) चेतापदशिता
 ब) अवमनस्कता
 क) काचबिंदू
 ड) ताण
- 5) ---- हा वृद्धावस्थेचा सिध्दांत आहे.
 अ) मनो-विश्लेषण
 ब) पंचघटक प्रारूप
 क) "वापरा" आणि "फेका"
 ड) संलग्नता परिणाम
- 6) एरिक्सनने ---- विकासाच्या अवस्था प्रतिपादन केल्या.
 अ) सामाजिक
 ब) मनो-सामाजिक
 क) मानसिक
 ड) अहंम
- 7) "रिकामे घरटे सं-लक्षण" ---- अवस्थेमध्ये निर्माण होतो.
 अ) किशोरावस्था
 ब) वृद्धावस्था
 क) मध्यम प्रौढावस्था
 ड) प्रारंभिक प्रौढावस्था
- 8) ---- मानसशास्त्रज्ञांनी उत्तर-प्रौढावस्थेतील व्यक्तीमत्व चार प्रकार प्रतिपादन केले.
 अ) अटकिन्सन
 ब) न्युगार्टन
 क) मरे
 ड) गोल्डबर्ग

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) मध्यम प्रौढावस्थेतील घटस्फोट सांगा.
  - 2) उत्तर-प्रौढावस्थेतील दैनंदिन जीवन सांगा.
  - 3) मध्यम वयातील आरोग्य कसे असते ते सांगा.
  - 4) लेव्हीन्सनचा जीवन ऋतु सिध्दांत सांगा.
  - 5) "मध्यजीवन संक्रमण" व्याख्या सांगून मध्यम प्रौढावस्थेतील तीन वैकासिक कार्ये सांगा.
  - 6) सॅण्डविच पिढी (दबलेली पीढी) संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 कोणताही एक दीर्घ प्रश्न लिहा.** **10**
- मध्यम प्रौढावस्थेतील शारीरिक विकास स्पष्ट करा.
- किंवा**
- उत्तर प्रौढावस्थेतील (वृद्धावस्था) बोधनिक विकास वर्णन करा.
- प्र.4 मध्यम प्रौढावस्थेतील काम आणि फावला वेळ याची सविस्तर चर्चा करा.** **10**

- Q.3 Write long answers. (Any One)** **10**
Explain physical development in middle adulthood.
OR
Describe cognitive development in late adulthood.
- Q.4** Discuss in detail about work and leisure in middle adulthood? **10**

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) प्रश्न चिन्ह की व्याख्या लिखकर उदाहरण लिखिए।
  - 2) पूर्ण विराम चिन्ह किसे कहते हैं, उदाहरण देकर समझाइए।
  - 3) व्यावहारिक अनुवाद की व्याख्या लिखकर दो विशेषताएँ लिखिए।
  - 4) प्रूफ शोधन किसे कहा जाता है?
  - 5) हिंदी वेबसाइट के चार नाम लिखिए।
  - 6) अनुवाद किसे कहते हैं?
- प्र.3** 'भिक्षुक' निराला जी लिखित प्रगतिवादी श्रेष्ठ कविता है, स्पष्ट कीजिए। **10**
- अथवा**
- निर्मला पुतुल जी ने आदिवासी लडकियों का वर्णन कैसे किया है?
- प्र.4** कूडा बिनते बच्चों का वर्णन 'अनामिका' के शब्दों में कीजिए। **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) घटस्फोटाचा मुलांच्यावर होणारा परिणाम सांगा.
  - 2) प्रभावी संप्रेषणातील अडचणी/अडथळे स्पष्ट करा.
  - 3) अ-भाषिक संप्रेषणाचे घटक सांगा.
  - 4) चांगले मित्र काय करू शकतात ते सांगा.
  - 5) वैवाहीक यशाचे भाकीत करणारे घटक सांगा.
  - 6) धूम्रपानाची सवय सोडणे म्हणजे काय?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक) 10**
- 1) "संप्रेषण" व्याख्या लिहा. संप्रेषण प्रक्रियेचे घटक वर्णन करा.
किंवा
  - 2) सवयी, जीवनशैली आणि आरोग्य यातील संबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4 "लैंगिक हिंसाचार/ छळ म्हणजे काय? कामाच्या ठिकाणी होणारा लैंगिक छळ कसा थांबवता येईल? 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Psychology (Paper-VI)
Psychology of Modern life (19101460)

Day & Date: Tuesday, 11-07-2023
 Time: 09 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 choosing the correct alternative.**08**

- 1) Friends are important to _____.
  - a) Adjustment
  - b) Mental health
  - c) Physical health
  - d) Optimistic
- 2) Communication as process of sending and receiving message that have _____.
  - a) non sense
  - b) meaning
  - c) connection
  - d) All the above
- 3) The word "communication" derived from Latin word "communio" means to _____.
  - a) To share Thought
  - b) To share common sense
  - c) To share common feeling
  - d) To share beliefs
- 4) _____ is the motivational factors of love.
  - a) Attachment
  - b) Passion
  - c) Commitment
  - d) Attraction
- 5) In Hollands system people can be classified in to one of _____ personality types.
  - a) Eight
  - b) Seven
  - c) Six
  - d) Five
- 6) _____ Stands for "Acquired Immune Deficiency Syndrome".
  - a) HIV
  - b) SIV
  - c) VISD
  - d) AIDS
- 7) _____ difficulties affected on marital adjustment.
  - a) Financial
  - b) Social
  - c) Family
  - d) Individual
- 8) _____ as a major source of job stress.
  - a) Depression
  - b) Burnout
  - c) Leisure
  - d) Fatigue

Q.2 Write short answer. (Any 4)**12**

- a) State effects of divorce on children.
- b) Explain barriers to effective Communication.
- c) State elements of non-verbal communication.
- d) State what makes a good Friends.
- e) State the predictor factors of marital success.
- f) What is giving up smoking?

- Q.3 Write any one long answer.** **10**
- a) Define “Communication” and Describe Components of the communication processes.
  - b) Discuss Habit, Life style and Health relationship.
- Q.4** What is “Sexual Harassment”? How we stopping sexual harassment on work place? **10**

Seat
No.

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. ENGLISH (Paper – V)
INTRODUCTIONTOL ANGUAGE (19101429)

Day & Date: Wednesday, 12-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) Language is _____.
 a) open ended
 b) symbolic
 c) Arbitrary
 d) ABC Options
- 2) Animal communication system is _____.
 a) culturally transmitted
 b) symbolic
 c) Instinctive
 d) non-instinctive
- 3) /m/ is _____ consonant.
 a) fricative
 b) affricate
 c) nasal
 d) lateral
- 4) Minimal meaningless sound unit of language is called _____.
 a) phoneme
 b) morpheme
 c) free morpheme
 d) bond morpheme
- 5) There are _____ Sounds in English language.
 a) 12
 b) 08
 c) 24
 d) 44
- 6) In _____ one or more syllables are subtracted to form a new word.
 a) Compounding
 b) Acronym
 c) Clipping
 d) Affixation
- 7) _____ of the following is free morpheme.
 a) 'College'
 b) 'Happily'
 c) 'Non-instinctive'
 d) 'successful'
- 8) 'Brunch' is the example of _____ word formation process.
 a) Compounding
 b) Blending
 c) Clipping
 d) Acronym

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) Write the transcription of the following words:
 a) table
 b) produce(V)
 c) go
- 2) Write three term label of /m/, /p/ and //.
- 3) Underline the weak forms;
 a) I would like a glass of water.
 b) They are waiting for the train.

- 4) Identify word formation process of the words:
  - a) Waterproof
  - b) Flu
  - c) Interpol
- 5) Identify type of morpheme of
  - a) school
  - b) lawful
  - c) sheep (plural)
- 6) Give morphological analysis of the words
  - a) unhappily
  - b) newspaper boy

Q.3 Broad question. (Any One)

10

a) Describe plosive or stop consonants.

OR

b) What is Affixation? How it functions in morphological process?

Q.4 What is the difference between human and animal communication system?

10

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. SANSKRIT (Paper-V)
Shrimad-Bhagvadgeeta (19101433)

Day & Date: Thursday, 13-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्यायं चिनुत
 योग्य पर्याय निवडा

08

- 1) महाभारतस्य कस्मिन् पर्वे गीतायाः वर्णनं मिलति?
 अ) शान्ति
 ब) भीष्म
 क) विराट्
 ड) एतेषु नास्ति
- 2) श्रीमद्भगवत् गीतायां कति अध्यायाः सन्ति?
 अ) 14
 ब) 20
 क) 18
 ड) 16
- 3) गीता मध्ये ---- श्लोक आहेत.
 अ) 400
 ब) 500
 क) 700
 ड) 200
- 4) नैनं छिन्दन्ति ---- नैनं दहति पावकः।
 अ) शावकः
 ब) वायसः
 क) अग्निः
 ड) शस्त्राणि
- 5) कुलाचा नाश झाला तर ---- नष्ट होतो.
 अ) अन्न
 ब) पाणि
 क) कुलधर्म
 ड) परिवार
- 6) पुरुषोत्तम योगाचे वर्णन ---- अध्यायात केले आहे.
 अ) 12
 ब) 15
 क) 01
 ड) 18
- 7) अन्नाद् भवन्ति ---- पर्जन्यात् अन्नसमभवः।
 अ) भूतानि
 ब) मनुष्याः
 क) प्राणिनः
 ड) वनस्पतयः
- 8) श्रीकृष्णाच्या शंखाचे नाव ---- आहे.
 अ) देवदत्त
 ब) सुघोष
 क) पांचजन्य
 ड) पौण्ड्र

- प्र.2 अधोनिर्दिष्टेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत (सहा पैकी चार) 12
- 1) अर्जुन ।
  - 2) श्रीकृष्ण ।
  - 3) स्थितप्रज्ञ ।
  - 4) भक्तियोग ।
  - 5) सांख्ययोग ।
  - 6) आत्मा ।
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत. (दोन पैकी एक) 10
- अ) क्रोधात्भवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः । स्मृतिभ्रंशात् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात् प्रणश्यति ।
- ब) राजगुह्ययोग स्पष्ट करा ।
- प्र.4 गीतायाः स्वजीवने उपयोगिता एवं च तस्य महत्त्वम्? 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. English (Paper-VI)
Indian Writing in English (19101430)

Day & Date: Friday, 14-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 08

- 1) Jaya sees herself and Mohan as a pair of _____ yoked together.
  - a) Friends
  - b) Bullocks
  - c) Foes
  - d) None
- 2) In the book 'That Long Silence', Mohan sends a _____ to Jaya saying that he will be come soon.
  - a) Letter
  - b) Fax
  - c) Email
  - d) Telegram
- 3) The novel 'That Long Silence' was published in _____.
  - a) 1988
  - b) 1990
  - c) 1991
  - d) 1992
- 4) In the novel 'That Long Silence', Mr. Kamat is _____.
  - a) Jaya's brother
  - b) Jaya's father – in – law.
  - c) Jaya's maternal uncle
  - d) An elderly man in Jaya's Apartment.
- 5) Pardah Nashin means a lady who lives or sits behind a _____.
  - a) Curtain
  - b) Veil
  - c) Door
  - d) None of the above.
- 6) Pilgrimage is a nice poem composed by _____.
  - a) Shiv K. Kumar
  - b) Dilip Chitre
  - c) Kamala Das
  - d) Arun Kolatkar.
- 7) "And he left us a changed mother and more than one annual ritual". These lines occurs in the poem _____.
  - a) Obituary
  - b) On killing Tree
  - c) Philosophy
  - d) Pardah Nashin
- 8) The poem 'Philosophy' by Nissim Ezekiel talks about _____.
  - a) Philosophy and poetry
  - b) Philosophy and Psychology
  - c) Philosophy and drama
  - d) Philosophy and Novel

Q.2 Answer any 'FOUR' of the following questions. 12

- 1) What are the silent features of post – Independence Indian English Novel?
- 2) Who are the important novelist in Indian Literature in English?
- 3) What is the main theme of That Long Silence”?
- 4) Why was Mohan suspended from his job in “That Long Silence”?
- 5) What do you think is the purpose and theme of the poem, “On Killing a Tree”?
- 6) What is the central idea of the poem Pardah Nashin poem?

- Q.3** Write a critical appreciation of the poem "Obituary". **10**
OR
What is the theme of the poem, 'Philosophy' by Nissim Ezekiel?
- Q.4** The title of the novel, That Long Silence, suggests the failure to communicate and assert one's own self. Discuss. **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. SANSKRIT (Paper-VI)
Kavya Shastra (19101434)

Day & Date: Saturday, 15-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) प्रत्येक प्रश्नाला 1 गुण आहे.

प्र.1 योग्य पर्याय चिनुत
योग्य पर्याय निवडा

08

- 1) काव्यप्रकाशाचे ---- लेखक आहेत.
 अ) कालिदास   ब) मम्मट
 क) भरत   ड) धनंजय
- 2) काव्यप्रकाशानुसार 'शब्दशक्तिचे' ---- भेद आहेत.
 अ) 03   ब) 04
 क) 05   ड) 06
- 3) खालीलपैकी एक शब्दशक्तिचे ---- भेद आहे.
 अ) वाच्य   ब) यमक
 क) तात्पर्य   ड) व्यंजना
- 4) आचार्य मम्मटः काव्यस्य कति भेदाः स्वीकरोति?
 अ) पंच   ब) त्रयः
 क) अष्ट   ड) सप्त
- 5) 'गंगायां घोषः' हे उदाहरण ---- शब्दशक्तिचे आहे.
 अ) लक्षणा   ब) अभिधा
 क) तात्पर्य   ड) वाच्य
- 6) काव्यं यशसे अर्थकृते ---- ।
 अ) उपमा   ब) यमक
 क) व्यवहारविदे   ड) शिवेतरक्षतये
- 7) ध्वनिकाव्य म्हणून ---- काव्याला ओळखले जाते?
 अ) मध्यम   ब) उत्तम
 क) अधम   ड) मिश्रित
- 8) आचार्य मम्मट लक्षणाचे किती भेद स्वीकार करतात?
 अ) 05   ब) 08
 क) 07   ड) 06

- प्र.2 अधोनिर्दिष्टेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत (सहा पैकी चार)** **12**
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) काव्यलक्षणम् ।
  - 2) उत्तमकाव्यम् ।
  - 3) मध्यमकाव्यम् ।
  - 4) अभिधा ।
  - 5) लक्षणा ।
  - 6) रूपक अलंकार ।
- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत (दोन पैकी एक)** **10**
उत्प्रेक्षा अलंकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
- किंवा**
- शक्तिर्निपुणता लोकशास्त्रकाव्यद्यवेक्षणात् । काव्यज्ञशिक्षायाभ्यास इति हेतुस्तदुद्भवे, हे स्पष्ट करा.
- प्र.4 आचार्य मम्मटानुसार अलंकारचे लक्षण उदाहरण सहित स्पष्ट करा.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार) 12**
- 1) सदिच्छा म्हणजे काय?
  - 2) दयामरण म्हणजे काय?
  - 3) सुखवाद म्हणजे काय?
  - 4) आदेश म्हणजे काय?
  - 5) सद्गुणाधारित नितीशास्त्र म्हणजे काय?
  - 6) स्त्री भ्रूणहत्या स्पष्ट करा.
- प्र.3 शिक्षेची सुधारणात्मक उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा. 10**
किंवा
प्लेटोनूसार सद्गुणांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 समलैंगिकता आणि त्याचे प्रकार यावर चर्चा करा. 10**

- Q.3** Explain the Reformatory theory of punishment in detail. **10**
OR
Explain classification of virtues by Plato.
- Q.4** Discuss on Homosexuality and its types. **10**

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) प्रभावी अध्यापनाची वैशिष्ट्ये कोणती?
  - 2) अध्यापनाची कोणतेही तीन सूत्रे स्पष्ट करा.
  - 3) दिग्दर्शन पद्धती प्रभावी होण्यासाठी उपाय सुचवा.
  - 4) व्याख्यान पद्धतीचे गुण सांगा.
  - 5) शिक्षकाच्या नियोजन कार्याचे प्रकार सांगा.
  - 6) वाढ आणि विकासातील फरक स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 10**
- 1) समस्या निराकरण पद्धतीच्या पायऱ्या कोणत्या? समस्या निराकरण पद्धतीचे फायदे आणि दोष स्पष्ट करा.
  - 2) अध्यापनाची तत्वे वर्णन करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- प्रज्ञावन मुले म्हणजे कोण? प्रज्ञावन मुलांची वैशिष्ट्ये कोणती?

Seat No.	
-----------------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. EDUCATION (Paper – V)
Teaching and Learning (19101453)

Day & Date: Friday, 16-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

08

- 1) The art of assisting another to learn is known as _____.
  - a) Teaching
  - b) Learning
  - c) Education
  - d) None of these
- 2) _____ maxim is the example of holistic method of learning.
  - a) Known to unknown
  - b) Simple to complex
  - c) Whole to part
  - d) Tangible to intangible
- 3) _____ Method of teaching is teacher centered method.
  - a) Problem Solving
  - b) Story telling
  - c) Demonstration
  - d) Brainstorming
- 4) The scientific attitude is developed in the students due to _____ method.
  - a) Lecture
  - b) Problem solving
  - c) Demonstration
  - d) Brainstorming
- 5) _____ compares the teacher as a gardener.
  - a) Pluto
  - b) Frobel
  - c) Ravindranath Tagore
  - d) Radhakrishnan
- 6) The age from 13 to 19 in an individual's life is known as _____ stage.
  - a) Infant
  - b) Adolescence
  - c) Adult
  - d) Youth
- 7) _____ Children did not need guidance or motivation to do any type of work.
  - a) Mentally retarded
  - b) Problem
  - c) Backward
  - d) Gifted
- 8) _____ activities are more important for the overall development of the student.
  - a) Study related
  - b) Co-curricular
  - c) Extra- curricular
  - d) None of these

Q.2 Answer the following questions in short (Any 4)

12

- a) Which are the characteristics of effective teaching?
- b) Explain any three maxims of teaching.
- c) Suggest remedies for effective demonstration.
- d) State the merits of lecture method.
- e) State the types of planning of teacher.
- f) Explain the difference between growth and development.

Q.3 Answer the following questions in detail (Any one) 10

- 1) What are the steps of problem-solving method? Explain the merits and demerits of problem-solving method.
- 2) Describe the principles of teaching.

Q.4 Answer the following question in detail 10

Who are gifted children? Which are the characteristics of gifted children?

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. A.I.H.& C. (Paper-V)
Economic History of Ancient India (19101451)

Day & Date: Sunday, 16-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) सिंधु संस्कृतीमधील जहाज बांधणीचा कारखाना ----- येथे होता.
 अ) लोथल
 ब) बाणावली
 क) हडप्पा
 ड) रंगापूर
- 2) ----- येथून सिंधु नगरांना ताम्र धातू प्राप्त होत असे.
 अ) गुजरात
 ब) उत्तर प्रदेश
 क) हरियाणा
 ड) राजस्थान
- 3) मौर्य काळात ----- हे एक महत्त्वाचे व्यापारी केंद्र होते.
 अ) सांची
 ब) सारनाथ
 क) तक्षशिला
 ड) वैशाली
- 4) मौर्य काळात रेशीम उद्योगातील ----- हे शहर प्रसिद्ध होते.
 अ) कानपूर
 ब) वैशाली
 क) मिथिला
 ड) बनारस
- 5) मौर्य काळात पाकिस्तानातील ----- हे ठिकाण शैक्षणिक व व्यापारी केंद्र म्हणून प्रसिद्ध होते.
 अ) पेशावर
 ब) कराची
 क) तक्षशिला
 ड) नालंदा
- 6) दक्षिण भारतातील मामल्लपुरम आणि नागपट्टीनम ही ----- काळातील महत्त्वाची व्यापारी बंदरे होती.
 अ) चोल
 ब) पांड्य
 क) पल्लव
 ड) चालुक्य
- 7) प्राचीन भारतीय श्रेणी ----- च्या संघटना होत्या.
 अ) व्यापारी
 ब) शिक्षक
 क) पर्यटक
 ड) शेतकरी
- 8) ----- या गुप्त राजांनी वीणावादक नाणी पाडली.
 अ) पहिला चंद्रगुप्त
 ब) कुमारगुप्त
 क) स्कंदगुप्त
 ड) समुद्रगुप्त

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) सिंधु संस्कृती कालीन व्यापार आणि व्यवसायाची सविस्तर माहिती लिहा.
  - 2) लोथल बंदराविषयी माहिती लिहा.
  - 3) मौर्य काळातील कापड उद्योगाची माहिती द्या.
  - 4) चोल कालीन कर व्यवस्थेची माहिती लिहा.
  - 5) प्राचीन भारतीय व्यापारी श्रेणींची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 6) नाण्यांचे राजकीय दृष्टीने महत्त्व विशद करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिहा. (दोन पैकी एक)** **10**
- मौर्य कालीन विविध व्यवसायांची चर्चा करा.
- किंवा**
- मौर्योत्तर काळातील तेर आणि पैठणच्या व्यापारी केंद्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिहा.** **10**
- प्राचीन भारतीय व्यापारी श्रेणीचे स्वरूप व कार्ये स्पष्ट करा.

- Q.3 Broad answer question (Any One)** **10**
Discuss the different occupations in Mauryan period.
OR
Explain the features of trade centre of Ter and Pratihthan (Paithan) in Post-Mauryan period.
- Q.4** Explain the nature and work of the Trade Guilds in Ancient India. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) पाश्चिमात्यीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा?
  - 2) जागतीकीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा?
  - 3) प्राचीन कालखंडातील स्त्रीयांचा दर्जा स्पष्ट करा?
  - 4) खाजगीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) भारतीय समाजातील विविधता स्पष्ट करा?
  - 6) उदारीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा?
- प्र.3 सांस्कृतीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा? 10
- किंवा**
- स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील भारतीय स्त्रीयांचा दर्जा स्पष्ट करा.
- प्र.4 राष्ट्रीय एकात्मतेचा अर्थ सांगून राष्ट्रीय एकात्मतेमधील अडथळे स्पष्ट करा? 10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. SOCIOLOGY (Paper – V)
Indian Society Structure and Change (19101445)

Day & Date: Monday, 17-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) India is a _____ Nation.

a) Secular	b) Religious
c) Hindu	d) Modern
- 2) Which of the following is not process of social change

a) Westernization	b) Modernization
c) Sanskritization	d) Socialization
- 3) Globalization is a _____.

a) Mechanism	b) Institution
c) Process	d) Organization
- 4) Who Propounded the concept of Sanskritization _____

a) Karve	b) Dube
c) Srinivas	d) Ghurye
- 5) Which day is considered to be the 'International Women Day'.

a) 2 nd October	b) 8 th March
c) 15 th August	d) 3 rd January
- 6) The Process of Westernization initiated during _____ rule.

a) British	b) Islamic
c) Ashoka	d) None of above
- 7) Women had right of 'Upnayan' in _____ period.

a) Vedic	b) British
c) Mogal	d) Post vedic
- 8) National integration is the basic foundation of _____.

a) Religion	b) Community
c) Society	d) Nation

Q.2 Write short notes. (Any Four) 12

- 1) Explain the concept of westernization?
- 2) Explain the characteristics of globalization?
- 3) Status of women during the ancient period?
- 4) What is the concept of privatization.
- 5) Explain the diversity in Indian society
- 6) What is the concept of liberalization.

Q.3 Explain the concept of Sanskritization. 10

OR

Explain status of women during Post Independence Period?

Q.4 Define national Integration and explain its obstacles? 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सुरुवातीला देकार्त मनाचे अस्तित्व का नाकारतो? स्पष्ट करा.
  - 2) ह्युमचा अनुभववाद स्पष्ट करा.
  - 3) स्पिनोज़ाचा बुद्धिवाद स्पष्ट करा.
  - 4) 'मी विचार करतो म्हणून मी आहे' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) सर्वेश्वरवाद म्हणजे काय?
  - 6) लॉकच्या दृष्टिने ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- 1) लॉक जन्मजात कल्पनांचे खंडन कसे करतो ते स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) देकार्तच्या दृष्टिकोनातून ईश्वर अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.
- प्र.4 ह्युमचा कार्य कारण सिद्धांत स्पष्ट करा. 10

- Q.3 Write long answer. (Any One)** **10**
Explain how Locke refuted of innate ideas.
OR
According to Descartes explain arguments for the existence of God.
- Q.4** According to Hume, explain theory of cause and effect. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. EDUCATION (Paper-VI)**

Education in British Period and Post-Independence (19101454)

Day & Date: Tuesday, 18-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) ——— ने संस्कृत, अरबी व फारसी शिक्षणाचे महत्त्व मान्य केले.
अ) कोठारी आयोग   ब) मुदलियार आयोग
क) वुडचा खलिता   ड) 1831 चा कायदा
- 2) भारतात पाश्चिमात्य शिक्षण पद्धतीचे आणि इंग्रजी माध्यमाचे समर्थन ——— यांनी केले.
अ) लॉर्ड मेकॉले   ब) लॉर्ड बेंटिक
क) लॉर्ड बेकन   ड) लॉर्ड डलहौसी
- 3) माध्यमिक शिक्षणातील जटील समस्या सोडविणे हे ——— आयोगाचे प्रमुख कार्य होते.
अ) डॉ. कोठारी   ब) सार्जट
क) डॉ. मुदलियार   ड) डॉ. राधाकृष्णन
- 4) मुदलियार आयोगाने माध्यमिक शिक्षण ——— वर्षांच्या वयोगटातील मुलामुलींना दिले जावे असे म्हटले आहे.
अ) 10 ते 20   ब) 11 ते 17
क) 13 ते 16   ड) 18 ते 21
- 5) संपूर्ण देशासाठी शिक्षणाचा 10 + 2 + 3 आकृतीबंध ——— आयोगाने सुचविला.
अ) डॉ. मुदलियार   ब) डॉ. राधाकृष्णन
क) डॉ. कोठारी   ड) सार्जट
- 6) कोठारी कमिशनने भाषांच्या अध्ययनासंदर्भात ——— सूत्रांचे संशोधन करण्याची शिफारस केली.
अ) त्रिभाषा   ब) द्विभाषा
क) बहुभाषा   ड) एकभाषा
- 7) ——— मध्ये एक नवोदय विद्यालय स्थापन करण्यात येईल असे ठरले.
अ) राज्यामध्ये   ब) जिल्ह्यामध्ये
क) तालुक्यामध्ये   ड) गावामध्ये
- 8) आचार्य राममूर्ती यांच्या अध्यक्षतेखाली ——— रोजी समिती नेमण्यात आली.
अ) 7 मे 1990   ब) 7 मे 1989
क) 7 मे 1991   ड) 7 मे 1992

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) वुडच्या खलित्याच्या तीन मर्यादा सांगा.
  - 2) 'शिक्षणाचा सिरप सिद्धांत' म्हणजे काय?
  - 3) भारतातील मिशन स्कूलची वैशिष्ट्ये लिहा0
  - 4) मुदलियार आयोगाने अभ्यासक्रमातील विविधते संदर्भात कोणत्या शिफारशी केल्या?
  - 5) कोठारी आयोगाने सूचविलेली शैक्षणिक रचना लिहा.
  - 6) 1986 च्या धोरणातील अनौपचारिक शिक्षणाची तरतूद कोणती?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- 1) कोठारी आयोगाच्या कार्याचे गुण-दोषात्मक मूल्यमापन करा.
किंवा
  - 2) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 ची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 माध्यमिक शिक्षणाबाबत मुदलियार आयोगाने केलेल्या शिफारशींचे वर्णन करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. EDUCATION (Paper-VI)**

Education in British Period and Post-Independence (19101454)

Day & Date: Tuesday, 18-07-2023
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct Alternative.

08

- 1) _____ accepted the importance of languages like Sanskrit, Arabic and Pharsi.
  - a) Report of Kothari Commission
  - b) Report of Mudaliyar Commission
  - c) Wood's Dispatch
  - d) 1813 Act
- 2) _____ advocated the Foreign education and English medium education in India.
  - a) Lord Mecauley
  - b) Lord Bentick
  - c) Lord Bekan
  - d) Lord Dalhausi
- 3) The main function of _____ commission was to solve the critical problems in secondary education.
  - a) Dr. Kothari
  - b) Sargent
  - c) Dr. Mudaliyar
  - d) Dr. Radhakrishnan
- 4) Mudaliyar Commission insisted on importing the secondary education to the age group of _____.
  - a) 10 to 20
  - b) 11 to 17
  - c) 13 to 16
  - d) 18 to 21
- 5) _____ commission suggested 10+2+3 structure of education for the whole country.
  - a) Dr. Mudaliyar
  - b) Dr. Radhakrishnan
  - c) Dr. Kothari
  - d) Sargent
- 6) Kothari Commission recommended to conduct research and suggest _____ formula for learning different languages.
  - a) Three language
  - b) Two language
  - c) Multi language
  - d) Single language
- 7) Navodaya Vidyalaya should be established in every _____.
  - a) State
  - b) District
  - c) Tashil
  - d) Village
- 8) Under the Presidency of Acharya Rammurti, a committee was established on _____.
  - a) 7th May 1990
  - b) 7th May 1989
  - c) 7th May 1991
  - d) 7th May 1992

- Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12**
- 1) State three demerits of Wood's Dispatch.
  - 2) What is meant by "Downward filtration theory of education"?
  - 3) Write the characteristics of Mission schools in India.
  - 4) What are the recommendations of Mudaliyar Commission regarding diversified curriculum?
  - 5) Write the structure of education suggested by Kothari Commission.
  - 6) What is the provision informal education in 1986 policy?
- Q.3 Write long answer. (Any One) 10**
- Evaluate the merits and demerits of work done by Kothari Commission.
- OR**
- Explain the salient features of National Policy of Education 1986.
- Q.4 Explain the recommendations made by Dr. Mudaliyar Commission regarding secondary education. 10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) वेरूळ येथील कैलास मंदिराची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) संग्रहालयाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 3) डॉ. वसंत शिंदे यांचे 'भारतीय पुरातत्वातील योगदान' स्पष्ट करा.
  - 4) कोणार्क येथील सूर्य मंदिराची मुख्य वैशिष्ट्ये विशद करा.
  - 5) हडप्पा संस्कृतीमधील शिल्पकला स्पष्ट करा.
  - 6) आधुनिक पर्यटनाचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- 1) सिंधु संस्कृतीमधील नगररचनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) कंदारिया महादेव मंदिराची कला व वास्तुकला विशद करा.
- प्र.4 दक्षिण भारतातील विरूपाक्ष आणि पापनाथ मंदिरांच्या मुख्य वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. 10**

- Q.3 Write long answer. (Any One)** **10**
Explain the salient features of Town planning in Indus Valley Civilization.
OR
Describe the art and architecture of Kandariya Mahadev temple.
- Q.4** Discuss the main characteristics of Virupaksha and Papnath temples in South India. **10**

- प्र.2** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) गुन्हा म्हणजे काय?
  - 2) भ्रष्टाचाराची दोन सामाजिक कारणे सांगा?
  - 3) स्त्रीभ्रूणहत्यासाठी जबाबदार असणारे धार्मिक कारणे सांगा?
  - 4) नक्षलवादी कारवायाचा उगम कोणत्या भावनेतून झाला आहे?
  - 5) दहशतवादाचा उद्देश कोणता आहे?
  - 6) हुंडाबळीची समस्या आधुनिक काळात प्रबळ होण्याची दोन कारणे सांगा.
- प्र.3** खालील एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- भ्रष्टाचाराची व्याख्या सांगून भ्रष्टाचाराचे विविध क्षेत्र स्पष्ट करा.
- किंवा**
- दहशतवाद म्हणजे काय? दहशतवादाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.4** गुन्हाची व्याख्या सांगून गुन्हेगारीची कारणे स्पष्ट करा. **10**

- Q.3 Write a detailed answer to one of the following questions:** **10**
Define the corruption and explain the field of corruption.
OR
Define the terrorism and explain the effects of terrorism.
- Q.4 Define the Crime and explain the its causes.** **10**

प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- 1) सत्तेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- 2) अधिसत्तेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- 3) अधिमान्यतेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- 4) न्यायाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 5) लोकशाहीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 6) अधिसत्तेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3 खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

स्वातंत्र्य आणि समतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

अधिमान्यतेचे आधारभूत घटक स्पष्ट करा.

प्र.4 लोकशाहीचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Political Science (Paper-V)
Introduction to Political Theory (19101449)

Day & Date: Friday, 21-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) _____ in this book Ruso explained the nature of power
  - a) Prince
  - b) Levinthan
  - c) Social science
  - d) Representative government
- 2) In democratic government the altermate powers rests with _____.
  - a) King
  - b) Community
  - c) People
  - d) administration
- 3) The word Authority has originated from _____ word Auctor.
  - a) Roman
  - b) English
  - c) French
  - d) Greek
- 4) The word legitimacy is derived from _____.
  - a) Greek
  - b) English
  - c) French
  - d) Latin
- 5) _____ has distinguished between three kind of authority
  - a) Weber
  - b) Marx
  - c) Plato
  - d) Mill
- 6) _____ is the nucleus of politics.
  - a) Democracy
  - b) Power
  - c) Legitimacy
  - d) Law
- 7) _____ is advocated the concept nutral equality.
  - a) Marx
  - b) Ruso
  - c) Plato
  - d) Locke
- 8) Dr. B.R. Ambedkar has exponent _____ justice.
  - a) Economic
  - b) Social
  - c) Political
  - d) None of these

Q.2 Write short notes. (Any Four) 12

- a) Explain the meaning of power
- b) Explain the meaning of authority.
- c) Explain the meaning of legitimacy.
- d) Explain the type of justice.
- e) Explain the type of democracy
- f) Explain the features of Authority.

Q.3 Attempt any one of the following questions.

10

Explain the types of liberty & equality

OR

Explain the basis of legitimacy.

Q.4 Explain the meaning of democracy& features of democracy.

10

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) जागतिक आरोग्य संघटनेची उद्दिष्ट्ये
  - 2) अपंग व्यक्ती व मानवी हक्क
  - 3) मानवी हक्क इतिहास
  - 4) युनिसेफ चे कार्य
  - 5) अशासकीय संघटनेची वैशिष्ट्ये
  - 6) रेड क्रॉसची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी
- प्र.3** खालीलपैकी प्रश्नांची सविस्तार उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **10**
- 'मुले व मानवी हक्क' यावर थोडक्यात वृत्तांत लिहा.
किंवा
माहितीचा अधिकार कायदा 2005 सविस्तार लिहा.
- प्र.4** खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- अशासकीय संघटनेची व्याख्या सांगून अशासकीय संघटनेचे फायदे व तोटे लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. National Service Scheme (N.S.S.) (Paper-VI) (19101442)**

Day & Date: Saturday, 22-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) 10th December is celebrated as _____ day in the world.
  - a) Human right
  - b) Disabled
  - c) WHO
  - d) UNESCO
- 2) '+' is the symbol of _____.
  - a) Unesco
  - b) Unicef
  - c) Redcross
  - d) W.H.O
- 3) N.G.O. stands for _____.
  - a) National Green Organization
  - b) Non Government Organization
  - c) National Geography Organization
  - d) None of these
- 4) _____ is pioneer of Human Right.
  - a) Henry Dunaut
  - b) Sent Thomas Aqvayan
  - c) Anna Hajare
  - d) Megha Patkar
- 5) The United Nations decalred the decade _____ as Women's decade.
  - a) 1976 to 1985
  - b) 1986 to 1995
  - c) 1966 to 1975
  - d) 1996 to 2005
- 6) The Child Labor Act was passed in _____.
  - a) 1972
  - b) 1990
  - c) 1995
  - d) 1986
- 7) World Health organization's headquarter is situated in _____.
  - a) Rome
  - b) New York
  - c) Geneva
  - d) Paris
- 8) _____ is a pioneer of Right of Information Act,2005.
  - a) Mahatma Gandhi
  - b) Anna Hajare
  - c) Henry Dunoat
  - d) Megha Patkar

Q.2 Write short answers (Any 4) 12

- a) Objective of WHO
- b) Human rights and disabled persons
- c) History of human right
- d) Work of UNICEF
- e) Characteristics of N.G.O.
- f) Historical background of Red Cross

- Q.3 Answer following question. (Any one out of two)** **10**
- a) Give a brief account on 'Children and Human Right?'
OR
- b) Describe the 'Right to Information 2005'?
- Q.4 Answer following question.** **10**
- Define the N.G.O.? Write advantages and disadvantages of N.G.O.?

प्र.2 भाषंतर करा (कोणतेही चार)

- 1) णिय पहु जि विरूद्धउ जाणिवि कुद्धउ मंतिहिं ता जि पउत्तऊ।
हो-हो साहस गिरा अणमिय णिय सिर जंपि म वि ण पंचतऊ॥
- 2) तं वयणु सुणेप्पिणु ईसि हसेप्पिण जंपइ जंबूसामि तहु।
खंधारहु सम्मुहु णह-जाणु जि तुहु खंचहि पेच्छहि चरिउ महु॥
- 3) ता केरलराएं सुणिवि मोअएं पणएं जि णवइ अंगरहु।
पइसरिउ णयरहिं सोहा पउरहिं पुरजण-मणि वट्टियउ सुहु॥
- 4) सिविणय णिद्वेसे मुणुउद्वेसें जंबू सामि जि णामु तहु।
वणिणाहं वुत्तउ विहि समसत्तउ कियउ तेण वहु॥
- 5) तं णिसुणिवि खयरें तासु जि अइरें वसुणंदउ सहं असिवरेण।
कुमरहु करि दिण्णउ अणुण्णु थिउ णहयलि खणेण॥
- 6) इय तहु भासंतहु सुक्खु जंगतहु एत्तहिं खणि हेरिएण पुणु।
रायणु तिं अक्खिए जें सइँ लक्खिउ देव-देव थिर-कण्ण सुणु॥

प्र.3 सट्टक साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा.

10

आनंदसुंदरी

किंवा

शृंगारमंजिरी

प्र.4 जम्बूस्वामींच्या चार पत्नींनी त्यांना संसारात स्थिर करण्यासाठी केलेले प्रयत्न.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Persian (Paper-V)
Prose (19101431)

Day & Date: Sunday, 23-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative 08

- (1) گفتار ہفتم کا نام ----- ہے۔
 (A) عشق و محبت۔ (B) تکامل و اعتدال۔ (C) ترقی و تمدن۔ (D) استقامت۔
- (2) بقول ----- عشق زندگی کا تاج اور مستقل خوش بختی ہے۔
 (A) سیروس۔ (B) روسو۔
 (C) گوٹے۔ (D) بوعلی سینا۔
- (3) قطب مینار ----- کا تعمیر کیا ہوا ہے۔
 (A) رضیہ سلطان۔ (B) قطب الدین۔ (C) نادر شاہ۔ (D) بابر۔
- (4) حضورؐ نے ----- سے کہا کہ اس گروہ کا یہ طریقہ ہے کہ جب تک بھوک مجبور نہیں کرتی وہ کھانے کو ہاتھ نہیں لگاتے ہیں۔
 (A) وزیر۔ (B) سپہ سالار۔
 (C) سفیر۔ (D) طیب حاذق۔
- (5) ادھم شہزادی ----- کے عشق میں گرفتار ہو جاتا ہے۔
 (A) زینب النساء۔ (B) روشن آرا۔ (C) ریگا۔ (D) ان میں سے کوئی نہیں۔
- (6) ابرہہ کی عبادت گاہ کو ----- قبیلے کے آدمی نے آلودہ کیا تھا۔
 (A) بنو امیہ۔ (B) بنو عباسیہ۔ (C) غفاری۔ (D) کنانہ۔
- (7) نعلین کو بیوند لگانے کے لئے ----- علیقلی کی دکان پر گیا تھا۔
 (A) رجب علی۔ (B) عیس علی۔
 (C) ولی احمد۔ (D) معین علی۔

(8) قناری (زر د بلبل) کو ----- نے کھایا تھا۔

(A) کتے۔ (B) بلی۔ (C) کوئے۔ (D) گدھ۔

Q.2

Answers the following questions (Any four /04)

12

(1) حسین کاظم زادے کا مختصر تعارف پیش کیجئے۔

(2) فنِ نقاشی ہندوستان میں کس طرح رواج پائی؟۔

(3) ادھم پینہ دوز کا اجمالی تعارف پیش کیجئے۔

(4) علیقلی کے عشق کو بیان کیجئے۔

(5) ابرہہ کے انجام پر روشنی ڈالیے۔

(6) شہر در بند سے متعلق معلومات درج کیجئے۔

Q.3

Translate the following: (Any one/01)

10

I

نخستین سوالی کہ علیقلی از مکتبہ اردیلقانی کرد این بود کہ شامی تو انید اذان بگوید؟ البتہ کہ فی تواند زیر ادیلقان مد تھاست کہ از آواز حزین اور در مواقع مختلف شیازوز لزت مبرد۔ چقدر شجھائی رمضان را مردم دیلقان در اثر ترنمات مرتعش صدای گرفته پیر اور روز رسانده اند چقدر ولادت نوزادی را آھنگ سوزناک وی در دل شب تیریک گفته است و چقدر زنان و میردان دیلقان بشیندن اذان و آستین های خود را تا آرنج بالا زده یکتار حوض شافقہ اند۔ البتہ ملا جب علی اذان می گوید چرا اذان نگوید؟ نمی دانید بشتیدن جواب متکبہ ادیلقانی چگونہ، بارقہ شادی چشمان تیرہ پیر مرد پارہ دوز را چراغان کرد۔

علیقلی یک کیہ تافقہ یزدی سرخ از مادرش ارشائیدہ کہ بروی آن این عبارت (السلطان نادر شاہ افشار) بزحمت خواندہ میشد، دو اثر فی چشم روشنی ای بود کہ جدہ علیقلی ہنگام عروسی بمادرش دادہ بود

II

ابره فرمان داد تا اشتران عبدالمطلب را باور کردند و هیئت اشرف مکه از ابرهه خواہش کردند کہ از ویران ساختن کہبہ درگذرد و برابر آن ثلث ثروت تھامہ را بستاند ولی سخن ایشان گوش فراند و خواہش را نپذیرفت تا با غمناکی و تو میدی بمکہ بازگشتند۔

عبدالمطلب چون بمکہ برگشت، مردم شہر را فرمان داد تا بدرہہ های کوهستان پناہندہ شوند و جان خود را از خطر لشکر ابرہہ نجات دھند، مردم مکہ بفرمان عبدالمطلب از شہر بیرون اتند و چون آن شب بسیار تاریک بود مردم بزحمت فراوان دُچار شدند و فریاد کودکان و نالہ سالخوردکان و شیون زنان و غموغالی چہار پایان کوچہ های شہر و درہہ های کوه را پر ساخت۔

Q.4

Give a brief life sketch of Sayyed Sada-Rodeen Blaghee & write down the summary of his lesson 'Ashab-e-Feel'.

10

प्र.2 भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

- 1) सरस्सदि मए दिट्टा दिव्वा कमललयणा ।
हंसक्खंद समारूढा वीणा पुत्थगधारिणी ।।
- 2) तयणु ते अग्गओ पिट्ठओ य पलोइय कत्थवि अलहंता हत्थेण हत्थं मलंता दंतेहिं
उट्ठसंपुडं खंडंता विच्छायवयणा पडिनियत्तिऊण गया सभवणेसु गारुडिया ।।
- 3) तेण तियसेण मणम्मि वीसंमियं –‘अहो! एसा सरलसहावा वराई जं ममाओवि एवं
मग्गइ।’ ता एयाए एयंपि अहिलसियं करेमि त्ति तीए उवरि कओ आरामो ।।
- 4) सांवि तं तहारूवं भासुरसरीरं सुरं पिच्छऊण हरिसभरनिम्बरंगी विन्नवेइ ताय!
सच्चं तुट्ठोसि, ता करेसु मज्झुवरिच्छायं, जेणायवेणापिरभूया सुहंससुहेण छायाए
विट्ठा गावीओ चारेमि ।
- 5) तम्मि य समए सिन्नकोलाहलेण विज्जुपहा विगयनिट्ठा समाणी उट्ठिऊण
करहाइपलयणुत्तट्ठाओ गावीओ दूरंगयाओ पलोइय तासिं वालणट्ठा तुरियतुरियं
रायाइलयस्स पिक्खंतस्सवि पहाविया ।।
- 6) उट्ठिऊण पभायसमए जणयस्स देवपूयाभोयाणाइं संपाडिऊण सयं च भुत्तण
पुणरवि गोणीओ चारिऊण संझाए घरमागंतूण कयपाओसियकिच्चा खणमित्तं
निट्ठासुहं सा अणुहवइ ।

प्र.3 प्राकृत व्याकरण साहित्य परिचय देऊन खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा. 10

1. हेमचंद्र
2. महासेन

प्र.4 सरळ मनाची आरामशोभा व नागकुमाराचे परस्पर सहयोग स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. Persian (Paper-VI)
Persian Poetry (19101432)

Day & Date: Monday, 24-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative 08

1)----- کی تعریف میں لکھی ہوئی نظم کو حمد کہتے ہیں۔

(A) پیغمبر۔ (B) خدا۔ (C) ولی۔ (D) مردوں۔

2) پیری و شاہد پرستی ناخوش است

----- تا کی پریشانی ہنوز۔

(A) غالب۔ (B) بیدل۔

(C) خسروا۔ (D) سعدیہ۔

3) مردہ وزندہ من عاشق اوست

درج بالا مصرع میں صنعت----- پائی جاتی ہے۔

(A) مبالغہ۔ (B) تلمیح۔ (C) لف و نشر۔ (D) تضاد

4) بقول شاعر ذخر کی بہترین زینت اُس کی----- ہے۔

(A) عفت۔ (B) کم گوئی۔

(C) بسیار گوئی۔ (D) نزاکت۔

5) نظم 'مرغ و تیر'----- کی لکھی ہوئی ہے۔

(A) بہار۔ (B) فرخ خراسانی۔ (C) ایرج مرزا۔ (D) اقبال۔

6) بادِ صبانے----- کے کان کو مروڑا۔

(A) ٹہنی۔ (B) کلی۔ (C) پھول۔ (D) پھل

(7) مارا اطمینان از غم دُنیا شعاریت
صد شکر کاب طینت مامو جد از نیست
درج بالا شعر----- کی غزل کا ہے۔

- (A) غالب۔
(B) حافظ۔
(C) خسرو۔
(D) ابوطالب کلیم۔

(8) کاری عجب افتاد بدین شیفہ مارا
مومن نبود غالب و کافر نتواں گفت
درج بالا شعر غزل کا----- ہے۔

- (A) مقطع۔
(B) مطلع۔
(C) حسن مطلع۔
(D) پہلا شعر۔

Q.2 Write short answers (Any four /04)

12

(1) امیر خسرو کے حالات زندگی بیان کیجیے۔

(2) نظم 'سزای خود پرستی' کا مرکزی خیال لکھیے۔

(3) صنفِ نظم کی مختصر تعریف لکھیے۔

(4) ایرج مرزا کا اجمالی تعارف تحریر کیجیے۔

(5) غنیمت نجاہی نے اورنگ زیب کے اوصاف کو کس طرح اُجاگر کیا ہے بیان کیجیے۔

(6) نظم 'برای لوح مزار خود' کے آخری شعر میں ایرج مرزا نے کیا خواہش ظاہر کی ہے۔

Q.3 Explain the following with reference to context: (Any one/01)

10

I

(1) تو آنکہ کہ پرواز گیری زشت

ندانی کیجایت ببايد نشست

(2) دھانم خود بخود گوہر فشاں شد

دُعای دولتش ورد زباں شد

(3) بگرفت ز جایگاہ نازش

افتند ز خاک تیرہ بازش

4) دمید دانه و بالید و آشیان گه شد
در انتظار همادام چید نم بنگر

5) قطع امید کرده نخواهد نعیم دهر
شاخ بریده را نظری بر بهار نیست

II

1) باز گریه چون نمک بگدا ختم
توز خنده شکر ستانی هنوز

2) جانم چو رفت از تن برون و صلحم چه کار آید کنون
این زهر بگزشت از فسوس ضائع مکن تریاک را

3) داروی بیماریش مستقی پیوسته است
چشم تو این حکمت از پیش که آموخته

4) سر و سر کرده گردن فرازان
بعهد او جهان بر خویش نازاں

5) من هانم که در ایام حیات
بی شام صرف نه کردم اوقات

Q.4 Give a brief account of the life of Mahmood Khan Afshar write down the summary of his poem "عفت"

10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper – VI)
Modern Indian Political Thought (19101450)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार — यांना म्हटले जाते.
 अ) मौलाना अबुल कलाम आझाद   ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
 क) पंडित नेहरू   ड) डॉ. राम मनोहर लोहिया
- 2) मौलाना अबुल कलाम आझाद यांचा जन्म — रोजी झाला.
 अ) 11 नोव्हेंबर 1888   ब) 11 नोव्हेंबर 1889
 क) 11 नोव्हेंबर 1890   ड) 11 नोव्हेंबर 1891
- 3) पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीची स्थापना — यांनी केली.
 अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर   ब) राम मनोहर लोहिया
 क) एम. एन. रॉय   ड) मौलाना आझाद
- 4) मतपेटी, तुरुंग, फावडे यात तीन प्रतीकांच्या साहाय्याने परिवर्तनाचा पुरस्कार — यांनी केला.
 अ) मौलाना अबुल कलाम आझाद   ब) एम. एन. रॉय
 क) डॉ. बी. आर. आंबेडकर   ड) डॉ. राम मनोहर लोहिया
- 5) डॉ. मोहन शाकीर यांनी खिलाफत टू पार्टिशन या ग्रंथात मौलाना आझाद यांच्या राष्ट्रवादाचा उल्लेख — राष्ट्रवाद केला आहे.
 अ) जहाल   ब) संस्कृती
 क) धार्मिक   ड) व्यामिश्र
- 6) चवदार तळ्याचा सत्याग्रह — या ठिकाणी करण्यात आला.
 अ) नाशिक   ब) औरंगाबाद
 क) नागपूर   ड) महाड
- 7) भारतीय फाळणीचे गुन्हेगार हे पुस्तक — यांनी लिहिले.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर   ब) डॉ. राम मनोहर लोहिया
 क) मौलाना अबुल कलाम आझाद   ड) एम. एन. रॉय
- 8) — यांनी पंचशील तत्वांचा पुरस्कार केला आहे.
 अ) पंडित नेहरू   ब) डॉ. बी. आर. आंबेडकर
 क) डॉ. राम मनोहर लोहिया   ड) डॉ. मौलाना आझाद

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** 12
- 1) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी संसदीय लोकशाहीच्या सांगितलेल्या दोन मर्यादा सांगा.
  - 2) चौखंबा सिद्धांत
  - 3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी सुरु केलेल्या दोन वृत्तपत्रांची नावे.
  - 4) पंडित नेहरू यांनी लिहिलेल्या दोन पुस्तकांची नावे.
  - 5) मौलाना आझाद यांचे राष्ट्रवाद विषयी विचार
  - 6) 'पित्याने कन्येला लिहिलेली पत्रे' कोणी कोणाला लिहिली.
- प्र.3 सविस्तर उत्तर लिहा. (दोन पैकी एक)** 10
- डॉ. राम मनोहर लोहिया यांचे 'भाषा व जात' विषयी विचार स्पष्ट करा.
किंवा
- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे लोकशाही समाजवाद संबंधी विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.** 10
- पंडित नेहरू यांचे धर्मनिरपेक्ष राष्ट्रवाद संबंधी विचार स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - IV) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. POLITICAL SCIENCE (Paper – VI)
Modern Indian Political Thought (19101450)

Day & Date: Tuesday, 25-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ regarded as the architect of foreign policy.
  - a) Maulana Abul Kalam Azad
  - b) Dr. Babasaheb Ambedkar
  - c) Pandit Nehru
  - d) Dr. Ram Manohar Lohiya
- 2) Maulana Abul Kalam Azad was born on _____.
  - a) 11 November 1888
  - b) 11 November 1889
  - c) 11 November 1890
  - d) 11 November 1891
- 3) People's Education Society was founded by _____.
  - a) Dr. Babasaheb Ambedkar
  - b) Ram manohar Lohia
  - c) M. N. Roy
  - d) Maulana Azad
- 4) In the ballot box, prison, shovel, with the help of three symbols, the change was rewarded by _____.
  - a) Maulana Abul Kalam Azad
  - b) M. N. Roy
  - c) Dr. B. R. Ambedkar
  - d) Dr. Ram Manohar Lohia
- 5) Dr. Mohan Shakir in his book Khilafat to Partition mentions the nationalism of Maulana Azad _____ Nationalism.
  - a) Ignorant
  - b) Culture
  - c) Religious
  - d) Mixed
- 6) Satyagraha of Chavdar Lake was held at _____.
  - a) Nashik
  - b) Aurangabad
  - c) Nagpur
  - d) Mahad
- 7) The book Criminals of Indian Partition was written by _____.
  - a) Dr. B. R. Ambedkar
  - b) Dr. Ram Manohar Lohia
  - c) Maulana Abul Kalam Azad
  - d) M. N. Roy
- 8) _____ was the exponent the 'Panchashila'.
  - a) Pandit Nehru
  - b) Dr. B. R. Ambedkar
  - c) Ram Manohar Lohiya
  - d) Dr. Maulana Azad

Q.2 Write short answers to any four questions. 12

- 1) Two limitations of parliamentary democracy explain by Dr B. R. Ambedkar.
- 2) Four pillar theory
- 3) List two newspaper started by Dr B.R. Ambedkar.
- 4) Write two names of the book of Pandit Nehru.
- 5) Maulana Azad thoughts on nationalism.
- 6) Who wrote letters from a 'father to his daughter'?

- Q.3 Answers the following any one.** **10**
Explain Dr Ram Manohar Lohiya's thoughts on language and cast.
OR
Explain Dr. Babasaheb Ambedkar thoughts on Democratic socialism.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Explain Pandit Nehru's thought on democratic socialism.

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper - VII)
Introduction to Literary Criticism (19101522)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. 08

- 1) Aristotle talks about 'Theory of Imitation' in _____.
 a) Politics
 b) Rhetoric
 c) Poetics
 d) The physics
- 2) The objects of imitation are _____.
 a) men in action
 b) men in politics
 c) historical events
 d) religion
- 3) Aristotle shows superiority of poetry over _____.
 a) Politics
 b) History
 c) Philosophy
 d) Economics
- 4) Aristotle compared poetry with _____.
 a) man
 b) politics
 c) religion
 d) music
- 5) Samuel Johnson's 'Preface to Shakespeare' was published in _____.
 a) 1756
 b) 1770
 c) 1800
 d) 1765
- 6) In 'Preface to Shakespeare', Johnson defended Shakespeare's use of _____.
 a) tragic-comedy
 b) tragedy
 c) comedy
 d) None the above
- 7) Johnson said that Shakespeare showed no regard to _____.
 a) The unity of action
 b) The unity of time and place
 c) Characterization
 d) Poetic language
- 8) Johnson praises Shakespeare and comments that his drama is the mirror of _____.
 a) himself
 b) nature
 c) life
 d) his family members

Q.2 Write on any four of the following types of Criticism. 12

- 1) Expressive Criticism
- 2) Feminist Criticism
- 3) Historical Criticism
- 4) Textual Criticism
- 5) Social Criticism
- 6) Comparative Criticism

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Discuss Aristotle's 'Theory of Imitation'.
OR
What are merits and demerits of Shakespeare's work, according to Johnson?
- Q.4** Discuss the nature, function of literary criticism and comment on the qualifications of Good Critic. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HINDI (Special Paper- VII)**

विशेष लेखक: भगवानदास मोरवाल (19101512)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। **08**

- 1) भगवानदास मोरवाल का जन्म ——— में हुआ।
अ) 23 जनवरी, 1960   ब) 23 जनवरी, 1961
क) 23 जनवरी, 1962   ड) 23 जनवरी, 1963
- 2) भगवानदास मोरवाल की पढ़ाई जारी रखने के लिए उनकी ——— का सराहणीय योगदान रहा है।
अ) पिता   ब) माता
क) भाई   ड) बहन
- 3) भगवानदास मोरवाल का सम्बन्ध दक्षिण हरियाणा के पिछड़े क्षेत्र ——— के छोटे से कस्बे से है।
अ) कानपुर   ब) दिल्ली
क) मेवात   ड) लखनौ
- 4) भगवानदास मोरवाल की पहली कविता ——— नाम से गुडगांव से प्रकाशित साप्ताहिक 'सुपर एक्सप्रेस' में प्रकाशित हुई।
अ) लक्ष्मण रेखा   ब) सूर्यास्त से पहले
क) सिला हुआ आदमी   ड) मेरा स्वप्न थी
- 5) भगवानदास मोरवाल का 'दस प्रतिनिधि' कहानी संग्रह सन ——— में प्रकाशित हुआ है।
अ) 2014   ब) 2015
क) 2016   ड) 2017
- 6) भगवानदास मोरवाल ने 'बस तुम न होते पिताजी' कहानी में ——— संबंधों के स्थायी पक्ष को उद्घाटित किया है।
अ) सामाजिक   ब) पारिवारिक
क) धार्मिक   ड) राजनीतिक
- 7) भगवानदास मोरवाल की 'छल' कहानी ——— के उन चोर दरवाजों पर थाप देनेवाली कहानी है।
अ) संस्कृति   ब) मनोविज्ञान
क) शिक्षा—व्यवस्था   ड) न्याय—व्यवस्था

- 8) भगवानदास मोरवाल ने 'सीढ़ीयाँ, माँ और उसका देवता' इस कहानी में वर्तमान
— का अतिक्रमण चित्रित किया है।
अ) आदिवासी—विमर्श   ब) किसान—विमर्श
क) किन्नर—विमर्श   ड) दलित—विमर्श

प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर दो या तीन पंक्तियों में लिखिए। 12

- 1) 'बस तुम न होते पिताजी' कहानी का जगन गाँव क्यों नहीं आना चाहता है?
- 2) भगवानदास मोरवाल कब से और कहाँ नौकरी करते हैं?
- 3) 'सौदा' कहानी के चौधरी हमिद हुसैन सरपंच ने हारून और रामसिंह के केस का सौदा कितने में किया?
- 4) 'चोट' कहानी के समीर ने दक्ष प्रजापति को कौन सी खबर सुनाई?
- 5) 'रंग—अबीर' कहानी के लाला डालचंद जैन ने तेरह नंबर दुकान का निर्माण किसकी स्मृति में और कब किया था?
- 6) 'सीढ़ीयाँ, माँ और उसका देवता' कहानी की बादामी चिंतित क्यों हैं?

प्र.3 निम्नलिखित दिर्घोत्तरी प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। 10

'बस तुम न होते पिताजी' कहानी का सारांश लिखिए।

अथवा

'बियाबान' कहानी में रोज़गार की तलाश में गाँवों से हो रहे पलायन की समस्या का चित्रण किया है, स्पष्ट कीजिए।

प्र.4 'सौदा' कहानी की कथावस्तु लिखिए। 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Special Paper-VII)
History of Kannada Literature (19101502)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು - ಯುಗ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.
  - 1) ಬೌದ್ಧ
  - 2) ಪಾರಸಿ
  - 3) ವೈಷ್ಣವ
  - 4) ಜೈನ
- 2) ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ರಸ -
  - 1) ಶಾಂತ
  - 2) ಹಾಸ್ಯ
  - 3) ಭಕ್ತಿ
  - 4) ಶೃಂಗಾರ
- 3) 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಲೇಖಕರು -
  - 1) ಕಾರಂತ
  - 2) ಕುವೆಂಪು
  - 3) ಗೋಕಾಕ
  - 4) ಬೇಂದ್ರೆ
- 4) ಪಂಪ ರಚಿಸಿದ ಆಗಮಿಕ ಕಾವ್ಯ -
  - 1) ಪಂಪಭಾರತ
  - 2) ಆದಿ ಪುರಾಣ
  - 3) ರಾಮಾಯಣ
  - 4) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣ
- 5) ಕಾಯಕವೇ -
  - 1) ಕಾಯ
  - 2) ಕೆಲಸ
  - 3) ನರಕ
  - 4) ಕೈಲಾಸ
- 6) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ..... ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ.
  - 1) ಹೊಸಗನ್ನಡ
  - 2) ತಿಳಿಗನ್ನಡ
  - 3) ನುಡಿಗನ್ನಡ
  - 4) ನಡೆಗನ್ನಡ
- 7) 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -
  - 1) ಬಿಎಂಶ್ರೀ
  - 2) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
  - 3) ದೇಜಗೌ
  - 4) ಚಿಮೂ
- 8) ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -
  - 1) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
  - 2) ಕುವೆಂಪು
  - 3) ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟಿಮನಿ
  - 4) ತರಾಸು

ಪ್ರ.2 ಓಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಕಟ್ಟಿಮನಿ
- 2) ಪಂಪ
- 3) ಅನಂತಮೂರ್ತಿ
- 4) ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ
- 5) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
- 6) ಕನಕದಾಸ

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಘಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕುರಿತು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಅಥವಾ

- 2) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ-ವಿಕಾಸ, ವಿಭಾಗೀಕರಣ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುಧೇರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

- 1) ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Special Paper-VII)
साहित्यशास्त्र (19101507)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) क्षेमेंद्र यांनी कोणता विचार मांडला आहे?

अ) रस विचार	ब) औचित्य विचार
क) ध्वनि विचार	ड) रीती विचार
- 2) "ध्वनि हाच काव्याचा आत्मा आहे" असे कोणी म्हटले आहे?

अ) आनंदवर्धन	ब) भामह
क) क्षेमेंद्र	ड) रुद्रट
- 3) "प्रज्ञा नव नवोन्मेषशालीनी प्रतिभानम्" असे कोणी म्हटले आहे?

अ) भट्टतौत	ब) भट्टलोलट
क) अभिनव गुप्त	ड) मम्मट
- 4) "प्रतिभा ही वेडाची बहीण आहे" हे मत कोणी मांडले?

अ) मॅथ्यू अर्नोल्ड	ब) वर्डस्वर्थ
क) लॉब्रोसो	ड) दण्डी
- 5) मम्मट यांनी काव्याची किती प्रयोजने सांगितली आहेत?

अ) चार	ब) सहा
क) पाच	ड) सात
- 6) अनुभवाचे संश्लेषण, विश्लेषण आणि पुनर्बांधणी करणारी शक्ती कोणती?

अ) कल्पनाशक्ती	ब) प्रतिभाशक्ती
क) स्मरणशक्ती	ड) यापैकी नाही
- 7) साहित्याचे मूलद्रव्य कोणते?

अ) भाषा	ब) ध्वनी
क) शब्द	ड) अर्थ
- 8) एखादा शब्द उच्चारताच आपल्या मनात तात्काळ एक विशिष्ट अर्थ जाणवून जातो, ती शब्दशक्ती कोणती?

अ) प्रतिभा	ब) व्यंजना
क) लक्षणा	ड) अभिधा

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.** **12**
- 1) ध्वनिविचाराचे साहित्यातील स्थान सांगा.
  - 2) पाश्चात्य काव्य लक्षणांच्या अनुषंगाने भावना, शैली, कल्पना या काव्यतत्वांचा परामर्श घ्या.
  - 3) पौर्वात्य लक्षणांच्या अनुषंगाने ध्वनि, रिती, अलंकार या काव्यतत्वांचे महत्त्व विशद करा.
  - 4) मम्मटाच्या अर्थप्राप्ती व यशप्राप्ती या काव्यप्रयोजनांचा परामर्श घ्या.
  - 5) काव्याची निर्मितीप्रक्रिया थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 6) 'प्रतिभा ही वेडाची बहिण आहे' स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.** **10**
- भारतीय अभ्यासकांनी सांगितलेल्या प्रमुख काव्य लक्षणांचा परामर्श घ्या.
- किंवा**
- काव्यनिर्मितीची उत्पादक अथवा जनक कारणे सविस्तर लिहा.
- प्र.4 भारतीय प्रयोजनविचारातील मम्मटाची प्रयोजने सोदाहरण स्पष्ट करा.** **10**

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) विष्णु
  - 2) अश्विनौ
  - 3) कृषिः
  - 4) शिवसंकल्पः
  - 5) सहस्त्रशीर्ष पुरुषः ।
  - 6) वागम्भृणी
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
'वैदिक देवता म्हणजे निसर्गाचे मूर्तीकरण नव्हे' या विधानाची सत्यासत्यता स्पष्ट करा.
किंवा
'तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु' या यजुर्वेदातील सूक्ताचे रसग्रहण करा.
- प्र.4 सरमा—पणि संवाद सूक्ताचे रसग्रहण करा. 10

Seat
No.

--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper – VII)

Maulana Altaf Husain Haali Ka Khususi Mutalea (19101517)

Day & Date: Monday, 19-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

- (1) ----- کے جد اعلیٰ کا شجرہ نسب حضرت ایوب انصاری سے ملتا ہے۔
(A) سعیدی شیرازی (B) مرزا غالب (C) سرسید احمد خان (D) مولانا حالی
- (2) برطانیہ حکومت نے مولانا حالی کو ----- کا خطاب عطا کیا تھا۔
(A) بلبل ہند (B) شمس العلماء (C) خاقانی ہند (D) شاعر ہند
- (3) ----- اپنی حیات میں ایشائے کوچک، افغانستان، مصر اور افریقہ کے شہروں کا سفر کیا تھا۔
(A) مولانا حالی (B) مرزا غالب (C) علامہ اقبال (D) شیخ سعدی شیرازی
- (4) حضرت شیخ سعدی شیرازی کے روحانی مرشد ----- تھے۔
(A) خواجہ معین الدین (B) خواجہ امیر خسرو (C) خواجہ نظام الدین (D) مولانا رومی
- (5) ----- نے شیخ سعدی شیرازی کو غزل کا پیہر کہا ہے۔
(A) مولانا عبدالرحمن جامی (B) عبدالرحمن بجنوری (C) کلیم الدین احمد (D) مرزا غالب
- (6) فارسی کی مشہور کتاب بوستان کا سن اشاعت ----- ہے۔
(A) 1258ء (B) 1388ء (C) 1134ء (D) 1466ء
- (7) مولانا الطاف حسین حالی کی وفات ----- ہوئی۔
(A) 1914ء (B) 1857ء (C) 1977ء (D) 1888ء

(8) مولانا حالی شہر دہلی کے ----- ہائی اسکول میں معلم کے بے لوث معلم کے خدمات انجام دیں۔
 (A) انڈین عربک (B) کیمرج عربک (C) محمدیہ عربی اسکول (D) انگلو عربک

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار)

(1) کتاب "مجالس النساء" کی اہمیت بیان کیجئے؟

(2) اردو فارسی کے استاذ بزرگ شاعر "اس اللہ خان غالب" کے بارے میں مختصر معلومات قلمبند کیجئے؟

(3) فارسی کے مشہور و مقبول صفت شاعر و ادیب "حضرت شیخ سعدی شیرازی" کی ادبی خدمات کا مختصر احاطہ کیجئے؟

(4) مسلمانوں کے مصلح قوم اردو میں جدید ادب کے بانی "سرسید احمد خاں" کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟

(5) "نواب مصطفیٰ خاں شیفیتہ" کی ادبی خدمات پر مختصر روشنی ڈالیے؟

(6) مولانا حالی کی "مقالہ نگاری" پر مختصر تبصرہ کیجئے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) اردو کی پہلی سوانح حیات "کتاب حیات سعدی" پر مفصل نوٹ لکھئے؟

(2) شمس العلماء مولانا الطاف حسین حالی کی علمی خدمات پر سیر حاصل معلومات بیان کیجئے؟

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھئے:-

خواجہ الطاف حسین حالی کے زندگی کے اہم واقعات و حالات کا جائزہ لیجئے؟

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) पुरातत्वीय उत्खननाचे प्रकार सांगा.
  - 2) पुरातत्वीय उत्खनन म्हणजे काय?
  - 3) प्राचीन भारतातील शिलालेखाच्या लिपी बाबत माहिती द्या.
  - 4) 'इंडिका' या ग्रंथा विषयी माहिती द्या.
  - 5) दायमाबाद संस्कृती बाबत माहिती द्या.
  - 6) नेवासा संस्कृती बाबत माहिती द्या.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10
- महाराष्ट्रातील पुरातत्वीय उत्खननाची माहिती द्या.
किंवा
अश्मयुगाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- अश्मयुगीन कालखंडाच्या अभ्यासाची साधने सांगा.

- Q.3 Write detailed answers to the following Questions. (Any One)** **10**
Give information about archaeological excavations in Maharashtra.
- OR**
- State the characteristics of the Stone Age.
- Q.4 Write detailed answer to the following question.** **10**
State the tools for the study of the Paleolithic period.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper-VII)
Micro Economics - I (19101567)**

Day & Date: Monday, 19-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) अर्थशास्त्र हे ——— शास्त्र आहे.

अ) सामाजिक	ब) शुध्द
क) नैसर्गिक	ड) मुलभूत
- 2) वस्तुच्या किंमतीत 10% बदल झाला असता वस्तुच्या मागणीत 5% बदल झाला तर मागणीची किंमत लवचिकता ——— असेल.

अ) 10	ब) 0.5
क) 2	ड) 5
- 3) ——— = किंमत × नगसंख्या

अ) सीमांत प्राप्ती	ब) सरासरी प्राप्ती
क) एकूण प्राप्ती	ड) सरासरी खर्च
- 4) मानवी गरजा ——— असतात.

अ) मर्यादित	ब) अमर्यादित
क) कमी मर्यादित	ड) जास्त मर्यादित
- 5) मागणीची लवचिकता ही संकल्पना ——— यांच्या नावाशी संबंधित आहे.

अ) अँडम स्मिथ	ब) रिकार्डो
क) जे. एम. केन्स	ड) डॉ. मार्शल
- 6) बदलत्या प्रमाणाचा नियम ——— काळात अनुभवास येतो.

अ) अल्प	ब) मध्यम
क) दीर्घ	ड) वरील सर्व
- 7) समवृत्ती वक्र विश्लेषण ——— वर आधारित आहे.

अ) सीमांत उपयोगिता	ब) अंकवाचक उपयोगिता
क) क्रमवाचक उपयोगिता	ड) सरासरी उपयोगिता
- 8) ——— यास प्रतिनग खर्च असेही म्हणतात.

अ) एकूण खर्च	ब) सीमांत खर्च
क) सरासरी खर्च	ड) यापैकी नाही

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) अर्थशास्त्र म्हणजे काय? सुक्ष्म अर्थशास्त्र आणि स्थूल अर्थशास्त्राचा अर्थ सांगा.
  - 2) उपयोगिता म्हणजे काय? एकूण उपयोगिता आणि सीमांत उपयोगितेचा अर्थ सांगा.
  - 3) उपभोक्त्याचे संतोषाधिक्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 4) उत्पादन फलन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) एकूण खर्च ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 6) मागणीचा नियम सांगा.
- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)** **10**
- मागणीची किंमत लवचिकता म्हणजे काय? मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार सांगा. **किंवा**
- प्रमाण फलाचा नियम स्पष्ट करा.
- प्र.4 आर्थिक प्रश्न म्हणजे काय? समाजापुढील मूलभूत आर्थिक प्रश्न स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper-VII)
Micro Economics - I (19101567)

Day & Date: Monday, 19-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw the diagrams where necessary.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Economics is a _____ science.

a) Social	b) Pure
c) Natural	d) Basic
- 2) The percentage change in price is 10% and the percentage change in demand is 5% then the price elasticity of demand is _____.

a) 10	b) 0.5
c) 2	d) 5
- 3) _____ = Price × Quantity.

a) Marginal revenue	b) Average revenue
c) Total revenue	d) Average cost
- 4) Human wants are _____.

a) Limited	b) Unlimited
c) Less limited	d) More limited
- 5) The concept of elasticity of demand is related with the name of _____.

a) Adam Smith	b) Ricardo
c) J. M. Keynes	d) Dr. Marshall
- 6) The law of variable proportions implies in the _____ period.

a) Short	b) Medium
c) Long	d) All the above
- 7) The indifference curve analysis is based on _____.

a) Marginal utility	b) Cardinal utility
c) Ordinal utility	d) Average utility
- 8) _____ is also called as per unit cost.

a) Total cost	b) Marginal cost
c) Average cost	d) None of these

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)**12**

- 1) What is Economics? State the meaning of Micro Economics and Macro Economics.
- 2) What is utility? State the meaning of total utility and marginal utility.
- 3) Explain the concept of consumer's surplus.
- 4) Explain the concept of production function.
- 5) Explain the concept of Total cost.
- 6) State the law of demand.

- Q.3 Answer the following questions. (Any One)** **10**
What is Price elasticity of demand? State the types of price elasticity of demand.
OR
Explain the law of returns to scale.
- Q.4** What is Economics Problem? Explain the basic economics problems before **10**
society.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Special Paper-VII)
Regional Planning and Development (19101600)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 खालील अचूक पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा.

08

- 1) प्रादेशिक नियोजनाची संकल्पना सर्वप्रथम ---- यांनी मांडली.
 अ) गेडस
 ब) रीटर
 क) वेगनर
 ड) हेटनर
- 2) ---- प्रदेशात एक किंवा एकापेक्षा जास्त वृद्धी बिंदू असावेत.
 अ) विकास
 ब) नियोजन
 क) वाढ
 ड) प्रादेशिकीकरण
- 3) के-3 हे ख्रिस्टलरच्या सिद्धांतानुसार ---- तत्त्व आहे.
 अ) वाहतुकीचे
 ब) प्रशासनाचे
 क) बाजारपेठेचे
 ड) व्यापाराचे
- 4) ---- हे आर्थिक विकास मोजण्याचे निर्देशक आहे.
 अ) राष्ट्रीय उत्पन्न
 ब) शिक्षण
 क) आरोग्य
 ड) प्रदूषण
- 5) ज्या देशात आयात मूल्य हे निर्यात मूल्यापेक्षा जास्त असते त्यास ---- आंतरराष्ट्रीय व्यापार असे म्हणतात.
 अ) अनुकूल
 ब) प्रतिकूल
 क) संकलित
 ड) असंकलित
- 6) 'वृद्धी ध्रुव' ही संकल्पना सर्वप्रथम ---- यांनी मांडली.
 अ) लॉश
 ब) ख्रिस्टलर
 क) पेरोक्स
 ड) डेव्हीस
- 7) भारताचे नियोजन प्रदेश करण्याचे कार्य सर्वप्रथम ---- यांनी सन 1922 मध्ये केले.
 अ) स्टॅम्प
 ब) सिंग
 क) सेनगुप्ता
 ड) नाथ

- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
Explain the types of Regional Planning.
- OR**
- Describe the Concept of 'Central Place theory'.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Explain the indicators of Social development.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) ऐतिहासिक साधन म्हणून नाण्यांचे महत्त्व.
  - 2) चार पुरुषार्थ
  - 3) सिंधुसंस्कृतीमधील आर्थिक स्थिती थोडक्यात लिहा.
  - 4) वैदिक देव देवते बदल थोडक्यात माहिती लिहा.
  - 5) सिंधुसंस्कृतीच्या न्हासाची कारणे.
  - 6) आलेख
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या वाङ्मयीन साधनांची चर्चा करा.
किंवा
प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या भौतिक साधनांची माहिती लिहा.
- प्र.4 सिंधुसंस्कृतीमधील नगररचना स्पष्ट करा. 10

Seat
No.

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper-VII)**

History of Ancient India (Pre-Historic Age to 650 A.D.) (19101557)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The Seals discovered in the Indus Civilization are written in _____ Script.
  - a) Brahmi
  - b) Kharoshti
  - c) Picture
  - d) North Semantic
- 2) The total number of Samskaras in Vedic period was _____.
  - a) 10
  - b) 12
  - c) 14
  - d) 16
- 3) The evidence of stone age man is found in _____.
  - a) Kashmir
  - b) Bhimbetka
  - c) Orissa
  - d) Tekkalkota
- 4) Trade and commerce are the duties of _____ Varna.
  - a) Brahmin
  - b) Kshatriya
  - c) Vaishya
  - d) Shudra
- 5) The Great Bath of Indus Civilization found at _____.
  - a) Harppa
  - b) Mohenjodaro
  - c) Lothal
  - d) Rangpur
- 6) Agriculture was discovered in _____ age.
  - a) Stone age
  - b) Iron age
  - c) Neolithic age
  - d) Paleolithic age
- 7) The total numbers of puranas is _____.
  - a) 10
  - b) 14
  - c) 16
  - d) 18
- 8) The treatise 'Rajtarangini' was written by _____.
  - a) Koutilya
  - b) Kalidas
  - c) Kalhana
  - d) Vishaka datta

Q.2 Write brief answers to the following questions. (Any Four) 12

- 1) Importance of coin as a Historical Source.
- 2) Name the four Purushartha.
- 3) The Economical condition of Indus Valley Civilization.
- 4) Vedic Gods and Goddesses.
- 5) Causes for the decline of Indus civilization.
- 6) Inscriptions

- Q.3 Answer any one of the following questions.** **10**
Discuss the literary sources of the Ancient Indian History.
- OR**
- Discuss the Archaeological sources of the Ancient Indian History.
- Q.4 Review the town planning of Indus Valley Civilization.** **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) भाषावार प्रांतरचना आयोग
  - 2) महाराष्ट्राचा औद्योगिक विकास आणि राजकारण
  - 3) शुगर लॉबीचे महाराष्ट्राच्या राजकारणातील स्थान
  - 4) भाजप-शिवसेना युतीचे शासन
  - 5) शरद पवार यांचे पुलोद सरकार
  - 6) संयुक्त महाराष्ट्र समिती
- प्र.3** दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) **10**
- महाराष्ट्राच्या राजकारणातील प्रमुख दबाव गटांची भूमिका
किंवा
महाराष्ट्रातील जातीय राजकारण स्पष्ट करा.
- प्र.4** महाराष्ट्रातील राजकीय पक्षपध्दतीची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **10**

- Q.3 Broad answer question. (Any One)** **10**
Role of major pressure groups in Maharashtra politics.
OR
Explain caste politics in Maharashtra.
- Q.4** Explain the salient features of political party system in Maharashtra. **10**

- 8) स्वतंत्र परिवर्तकातील बदलामुळे ज्याच्यामध्ये बदल होतो त्यास ---- असे म्हणतात.
- अ) प्रमाद
क) अध्ययन
- ब) सीमामूल्य
ड) अवलंबी परिवर्त्य

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) प्रायोगिक मानसशास्त्राची उद्दीष्ट्ये/ध्येय कोणती?
  - 2) अध्ययनाचे प्रकार कोणते?
  - 3) प्रतिक्रियाकाळाचे प्रकार कोणते?
  - 4) प्रशिक्षण संक्रमणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 5) पूर्वकाळ म्हणजे काय? तो प्रतिक्रिया काळावर कसा परिणाम करतो?
  - 6) प्रमाद म्हणजे काय? स्थिर प्रमाद स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एका) 10**
- अध्ययन म्हणजे काय ते सांगून सरावाच्या पध्दती स्पष्ट करा.
- किंवा**
- अवधान म्हणजे काय? अवधानासंदर्भात कोणत्याही दोन सिध्दांत कल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4 मानसभौतिकी म्हणजे काय? मानसभौतिकीमधील प्रमुख संकल्पना स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (Special Paper - VII)
Experimental Psychology (19101596)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) Bicycle learning is a type of _____ learning.
  - a) Problem solving
  - b) Motor
  - c) Verbal
  - d) None
- 2) _____ known as the father of experimental psychology.
  - a) Wundt
  - b) Fechner
  - c) Pavlov
  - d) Skinner
- 3) The mental process in which we concentrate on one object among others known as _____.
  - a) Sensitivity
  - b) Learning
  - c) Attention
  - d) Memory
- 4) The multimode theory of attention is proposed by _____.
  - a) Pavlov
  - b) Johnston and Heinz
  - c) Watson
  - d) Broadbent
- 5) _____ is the repetition of study material in their absence.
  - a) Recall
  - b) Reaction time
  - c) Relearning
  - d) Recognition
- 6) Nonsense syllabus first prepare by _____.
  - a) Fechner
  - b) Galton
  - c) Ebbinghaus
  - d) Pavlov
- 7) Method of limits also known as _____.
  - a) Method of constant stimuli
  - b) Method of adjustment
  - c) Method of minimal change
  - d) Method of frequency
- 8) _____ is the change in response/behaviour which follows the change in independent variable.
  - a) Error
  - b) Threshold
  - c) Learning
  - d) Dependent variable

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) What are the goals of experimental psychology?
- 2) What are the types of learning?
- 3) What are the types of reaction time?
- 4) What are the types of transfer of training?
- 5) What is foreperiod? How it affect reaction time?
- 6) Define error. Explain constant error.

Q.3 Broad answer (Any One)

10

What is learning? Explain the methods of practice.

OR

What is attention? Explain any two theories of attention.

Q.4 What is psychophysics? Explain basic concepts in psychophysics.

10

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) वेदांत प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) ज्ञानयोगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 3) विवेकानंदांनुसार वेदांत याचा अर्थ स्पष्ट करा.
  - 4) ध्यानयोगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 5) राधाकृष्णन नुसार धर्म म्हणजे काय?
  - 6) कृष्णमूर्तीची विचारसरणी स्पष्ट करा.
- प्र.3** विवेकानंदांची वेदांतातील माया संकल्पना स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- योगी अरविंदांची उत्क्रांती संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.4** जे. कृष्णामूर्तीची अभिसंहीत मन संकल्पना स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper - VII)
Contemporary Indian Philosophy (19101587)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ is the founder of Ramakrishna Mission.
  - a) Swami Vivekananda
  - b) Vidyananda
  - c) Nityananda
  - d) Satyananda
- 2) Vivekananda's Advaita philosophy was _____.
  - a) Positive
  - b) Active
  - c) Positive and Active
  - d) None of these
- 3) According to Vivekananda, what is the supreme ideology in the world?
  - a) Materialism
  - b) Vedanta
  - c) Naturalism
  - d) None of these
- 4) _____ is written by Shree Aurobindo.
  - a) Tractatus
  - b) Ethics
  - c) Life Divine
  - d) Divine Grace
- 5) Aurobindo accepts _____ philosophy.
  - a) Dvaita philosophy
  - b) Advaita
  - c) Dvaitadvaita
  - d) None of these
- 6) _____ was one of India's most renowned teachers of the twentieth century
  - a) Vinoba Bhave
  - b) Bhattacharya
  - c) Ramana Maharshi
  - d) Radhakrishnan
- 7) Radhakrishnan's philosophy is _____.
  - a) Materialistic
  - b) Idealistic
  - c) Naturalistic
  - d) None of these
- 8) _____ is born in Andhra Pradesh.
  - a) Vivekanand
  - b) Aurobindo
  - c) J. Krishnamurti
  - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Explain the kinds of Vedas.
- b) Explain the nature of Jnanayoga.
- c) Explain the meaning of Vedanta according to Vivekanada.
- d) Explain the nature of Dhyanayoga.
- e) According to Radhakrishnan, what is Dharma?
- f) Explain Krishnamurti's ideology.

- Q.3** Explain Vivekananda's concept of Maya in Vedanta. **10**
OR
Explain the process of Evolution of Yogi Arvinda.
- Q.4** Explain J. Krishnamurti's concept of the conditional mind. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper-VII)
Sociological Thinkers (19101562)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) समाजशास्त्राची संकल्पना सर्वप्रथम कोणी मांडली.
 अ) घुर्ये
 ब) डुरखाईम
 क) स्पेन्सर
 ड) कॉम्ट
- 2) समाजाचे सैनिकी आणि औद्योगिक असे वर्गीकरण कोणी केले?
 अ) ऑगस्ट कॉम्ट
 ब) पी.ए. सोरोसिन
 क) हर्बर्ट स्पेन्सर
 ड) कार्ल मार्क्स
- 3) 'समाज व्यक्तिद्वारा घडविला जात नाही तर व्यक्तिमत्व समाजाद्वारा घडविले जाते' असे कोण म्हणतो?
 अ) वेबर
 ब) डुरखाईम
 क) ऑगस्ट कॉम्ट
 ड) स्पेन्सर
- 4) ——— सामंतशाही व्यवस्थेचा नाश आणि आधुनिक भांडवलशाहीचा उदय होण्याचा मार्ग मोकळा झाला.
 अ) वैज्ञानिक विचार
 ब) फ्रेंच क्रांती
 क) औद्योगिक क्रांती
 ड) जागतिकीकरण
- 5) "जिथे जीवन आहे तेथे समाज आहे", असे विधान कोणाचे आहे?
 अ) हर्बर्ट स्पेन्सर
 ब) ऑगस्ट कॉम्ट
 क) डुरखाईम
 ड) मॅकल्ह्वर आणि पेज
- 6) खालीलपैकी कोण समाजाकडे परस्पर संबंधित भाग असलेला सजीव म्हणून पाहतो?
 अ) ऑगस्ट कॉम्ट
 ब) हर्बर्ट स्पेन्सर
 क) जॉर्ज सिमेल
 ड) एमिल डुरखाईम
- 7) खालीलपैकी कोणता कालखंड ढोबळमानाने "प्रबोधनयुग" म्हणून परिचित आहे?
 अ) 12 वे आणि 13 वे शतक
 ब) 14 वे आणि 15 वे शतक
 क) 17 वे आणि 18 वे शतक
 ड) 19 वे आणि 20 वे शतक
- 8) समाजात लोकांमधील सामाजिक नाते मजबूत असणे असे वैशिष्ट्ये असणारा ऐक्य भावाचा प्रकार कोणता?
 अ) यांत्रिक ऐक्य
 ब) जैविक ऐक्य
 क) अजैविक ऐक्य
 ड) भांडवल ऐक्य

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) श्रमविभाजनाचे प्रकार सांगा.
  - 2) सामाजिक तथ्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) स्पेन्सर यांचे सैनिकी समाज स्पष्ट करा.
  - 4) कॉम्ट यांचे प्रत्यक्षवाद स्पष्ट करा.
  - 5) फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे सांगा.
  - 6) सामाजिक स्थितीचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- औद्योगिक क्रांतीचे परिणाम व कारणे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- तीन अवस्थांचा नियम सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.4** डुरखाईमच्या मते, आत्महत्या म्हणजे काय? त्याचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper-VII)
Sociological Thinkers (19101562)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options **08**

- 1) Who produced the concept of "Sociology"?
  - a) Ghurye
  - b) Durkheim
  - c) Spencer
  - d) Comte
- 2) Who gave the classification of society as militant and industrial?
  - a) August Comte
  - b) P. A. Sorokin
  - c) Herbert Spencer
  - d) Karl Marx
- 3) Who said this "Individual is born of Society and not Society of Individual"?
  - a) Weber
  - b) Durkheim
  - c) August Comte
  - d) Spencer
- 4) _____ paved way for the destruction of feudal system and emergence of modern capitalism.
  - a) Scientific thought
  - b) French revolution
  - c) Industrial revolution
  - d) Globalization
- 5) Whose statement is this "where there is life there is society"?
  - a) Herbert Spencer
  - b) August Comte
  - c) Durkheim
  - d) Maclver and Page
- 6) Who among the following viewed society as an organism with interrelated parts?
  - a) August Comte
  - b) Herbert Spencer
  - c) George Simmel
  - d) Emile Durkheim
- 7) Which of the following period is roughly known as the "Enlightenment"?
  - a) 12th and 13th century
  - b) 14th and 15th century
  - c) 17th and 18th century
  - d) 19th and 20th century
- 8) Strong social bonds between people can be seen when the society is characterized by _____.
  - a) Mechanical solidarity
  - b) Organic solidarity
  - c) Inorganic solidarity
  - d) Capital solidarity

Q.2 Attempt any four questions. **12**

- 1) Explain the types of labor division.
- 2) Explain the concept of Social Fact.
- 3) Explain Spencer's Militant Society.
- 4) Explain Comte's Positivism.
- 5) State the reasons of French revolution.
- 6) Explain the theory of social statics.

- Q.3 Answer any one of the following questions.** **10**
Explain reason and effects of industrial revolution.
OR
Explain law of three stages.
- Q.4** According to Durkheim, what is suicide? Explain its types. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
English (Special Paper–VIII)
British Literature (19101523)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) The speaker in the poem *When I Consider How My Light Spent* considers _____ is a great virtue.

a) patience	b) love
c) humility	d) honesty
- 2) In the poem *True Love*, love is indirectly compared with _____.

a) ship	b) time
c) seamark	d) sandyshore
- 3) The speaker's mood in the *The Flower* changes with the _____.

a) season	b) age
c) situation	d) old age
- 4) The speaker in *Lovers' Infiniteness* suggests that _____ will make them one.

a) love	b) marriage
c) letters	d) messages
- 5) The poem *Ice and Fire* ends with an assurance that _____ has power to change everything.

a) determination	b) resolve
c) love	d) faith
- 6) Swithin St. Cleeve is an _____.

a) astrologist	b) astrophysicist
c) astronomer	d) astronaut
- 7) Cleopatra is the queen of _____.

a) Egypt	b) Italy
c) Greek	d) Spain
- 8) The name of Lady Constantine's residence is _____.

a) Dreamland House	b) Welland House
c) Random House	d) Hay House

Q.2 Write short answers to any four of the following. 12

- 1) Romance and Fantasy in English novels.
- 2) Elizabethan Stage
- 3) Why is the speaker in *When I Consider How My Light Is Spent* worried?
- 4) What traits of true love are described in the poem *True Love*?
- 5) What does the speaker in *Ice and Fire* say about love?
- 6) How does the arrival of spring affect the mood of the speaker in *The Flower*?

- Q.3** a) Discuss Antony and Cleopatra as a typical Shakespearean tragedy. **10**
OR
b) Love theme in the play Antony and Cleopatra.
- Q.4** Discuss the theme of love in the novel *Twoon a Tower*. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HINDI (Special Paper-VIII)
काव्यशास्त्र (19101513)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक है।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) आ. — ने 'शब्दार्थों संहितों काव्यम' उस प्रकार साहित्य को परिभाषित किया है।
 अ) दंडी ब) भामह
 क) वड्सवर्थ ड) मम्मट
- 2) — भाव की प्रधानता वाले प्रगीत 'वीरकाव्य' कहलाते हैं।
 अ) हास्य ब) करुण
 क) रौद्र ड) वीर
- 3) साहित्य में — तत्व सबसे अधिक प्रभावशाली माना जाता है।
 अ) उपमा ब) भाव
 क) रौद्र ड) बिभत्स
- 4) पाश्चात्य साहित्य में — को ही 'इपिक' कहते हैं।
 अ) रेखाचित्र ब) महाकाव्य
 क) यात्रा-वर्णन ड) नाटक
- 5) आ. मम्मट ने मनुष्य की — की प्रवृत्ति को काव्य का प्रयोजन बताया है।
 अ) विनाश ब) अप्रगती
 क) यश ड) कुविख्यात
- 6) — को एक ही बैठक में पढ़ना अपेक्षित है।
 अ) कहानी ब) उपन्यास
 क) महाकाव्य ड) नाटक
- 7) — को नाटक और एकांकी का प्राण माना जाता है।
 अ) विक्राल ब) वितंडवाद
 क) विवाद ड) संवाद
- 8) 'शब्दशक्ति' के अभिधा, — और व्यंजना यह तीन प्रकार है।
 अ) लक्षणा ब) नंदना
 क) संजना ड) मानधना

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए। (6 में से 4) **12**
- 1) रेखाचित्र किसे कहते हैं?
  - 2) ग़ज़ल का सामान्य परिचय लिखिए।
  - 3) व्यंजना शब्द-शक्ति किसे कहते हैं?
  - 4) महाकाव्य का नायक कैसा होना चाहिए?
  - 5) जीवनी किसे कहते हैं?
  - 6) कहानी का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- प्र.3** दिर्घोत्तरी प्रश्न लिखिए। (किन्ही दो में से एक) **10**
- ‘महाकाव्य’ की परिभाषा लिखकर उसके भारतीय तत्वों को स्पष्ट कीजिए।
- अथवा**
- शब्द-शक्ति के भेद स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4** ‘उपन्यास’ की परिभाषा लिखकर उसके तत्व लिखिए। **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Kannada (Special Paper-VIII)
Indian Poetics (19101503)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಕೆಳಗಿನ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಈತ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಬರೆದವನು
    - 1) ಭರತ
    - 2) ದಂಡಿ
    - 3) ವಾಮನ
    - 4) ಜಯಕೀರ್ತಿ
  - 2) ಈತ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೇಮಿ
    - 1) ವಿಮರ್ಶಕ
    - 2) ಸಂಶೋಧಕ
    - 3) ಸಂಪಾದಕ
    - 4) ಸಹೃದಯ
  - 3) ಸಾಧನೀಕರಣ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ
    - 1) ಕುಂತಕ
    - 2) ಭವಭೂತಿ
    - 3) ಅಭಿನವಗುಪ್ತ
    - 4) ಭರತ
  - 4) ಕಾವ್ಯದ ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನ
    - 1) ಕೀರ್ತಿ
    - 2) ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನ
    - 3) ಆನಂದ
    - 4) ಅಮಂಗಳ ನಿವಾರಣೆ
  - 5) ಕಾವ್ಯ ಹಡೆದ ತಾಯಿ
    - 1) ಪ್ರತಿಭೆ
    - 2) ಅಭ್ಯಾಸ
    - 3) ಕಲ್ಪನೆ
    - 4) ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ
  - 6) ಇದು ಜಗನ್ನಾಥನ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣ
    - 1) ನಾಟ್ಯಂ
    - 2) ವಾಕ್ಯಂ ರಸಾತ್ಮಕಂಕಾವ್ಯಂ
    - 3) ಪ್ರಬಂಧಂ
    - 4) ಲಲಿತಂ
  - 7) ಇದೊಂದು ರಸಬಿಘ್ನ -
    - 1) ವೀರ
    - 2) ಪ್ರತೀತ್ಯುಪಾಯ ವೈಕಲ್ಯ
    - 3) ಆನಂದ
    - 4) ಸಹೃದಯ
  - 8) ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸಹಿತ ಕಾವ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು
    - 1) ದಂಡಿ
    - 2) ಉದ್ಭಟ
    - 3) ಭಾಮಹ
    - 4) ಕುಂತಕ

ಪ್ರ.2 ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ

- 1) ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ
- 2) ಭರತ
- 3) ಹಾಸ್ಯ
- 4) ಅನುಭಾವ
- 5) ಕವಿ-ಸಹೃದಯ
- 6) ಮೀಮಾಂಸೆ

ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

10

- 1) ರಸವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

ಅಥವಾ

- 2) ಕಾವ್ಯಜನನಿ ಪ್ರತಿಭೆ - ಚರ್ಚಿಸಿರಿ

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

ಭಾವ-ವಿಭಾವ-ವ್ಯಭಿಚಾರಿಭಾವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Special Paper-VIII)

भाषा विज्ञान व व्याकरण पूर्वार्ध (19101508)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) भाष् हा धातू कोणत्या भाषेतील आहे?
अ) प्राकृत
ब) संस्कृत
क) कन्नड
ड) तेलुगू
- 2) प्राण्यांच्या संप्रेषणाचा अभ्यास कोणी केला?
अ) ग्रायर्सन
ब) हॉकेट
क) चॉम्स्की
ड) डेलहाईम्स
- 3) ऐतिहासिक भाषाशास्त्राचा जनक कोण आहे?
अ) सोस्यूर
ब) सर विल्यम जोन्स
क) लबव
ड) मॅक्सम्युलर
- 4) अंतर्वर्तुळ – बहिर्वर्तुळ सिध्दांत कोणाच्या द्विरागमनावर आधारित आहे?
अ) आर्य
ब) अनार्य
क) द्राविड
ड) मंगोलियन
- 5) मराठी ही कोणत्या वर्तुळातील भाषा आहे?
अ) बाह्य
ब) अंतर
क) अर्ध
ड) पूर्ण
- 6) भाषिक परिवर्तनाचा अभ्यास कोणी केला?
अ) दादोबा तर्खडकर
ब) कृष्णशास्त्री चिपळूणकर
क) हॉकेट
ड) डॉर्फ
- 7) अँ, ऑ हे स्वर मराठीत कोणत्या भाषेतून आलेले आहेत?
अ) इंग्रजी
ब) जापानी
क) फ्रेंच
ड) लॅटिन
- 8) भाषा आणि संस्कृती हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
अ) द. दि. पुंडे
ब) ना. गो. कालेलकर
क) प्र. न. जोशी
ड) मो. रा. वाळिंबे

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) भाषेचे घटक स्पष्ट करा.
  - 2) संप्रेषण संकल्पना विशद करा.
  - 3) सर विल्यम जोन्स यांचे ऐतिहासिक भाषण स्पष्ट करा.
  - 4) अंतर्वर्तुळ-बहिर्वर्तुळ सिध्दांत विशद करा.
  - 5) अर्थ परिवर्तनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 6) मराठीतील व्यंजने किती व कोणती लिहा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- 1) मराठीची पूर्वपीठिका स्पष्ट करा.
  - 2) ध्वनी परिवर्तनाची कारणे व प्रकार साधार विशद करा.
- प्र.4** भाषा म्हणजे काय ते सांगून भाषेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **10**

- प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवल 4) 12
टिपा लिहा. (केवल 4)
- 1) प्रमाणम्
  - 2) अयथार्थानुभव
  - 3) उपमानप्रमाण
  - 4) अन्वयतिरेकी हेतुः
  - 5) वायुः
  - 6) पदार्थ
- प्र.3 प्रमाणशास्त्र म्हणून न्यायशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा. 10
किंवा
हेत्वाभास या विषयावर सोदाहरण टीप लिहा.
- प्र.4 नऊ द्रव्यांचे निरूपण करा. 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper – VIII)
Tarjuma Nigari (19101518)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جملہ مکمل کیجئے اور جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) نصرتی۔۔۔۔۔ سلطنت کا ملک الشعراء تھا۔

(A) نظام شاہی (B) عادل شاہی (C) قطب شاہی (D) برید شاہی

(2) قرآن مجید کا پہلا ترجمہ۔۔۔۔۔ زبان میں ہوا۔

(A) ترکی (B) افریقی (C) فارسی (D) لاطینی

(3) سقراط اور افلاطون کے کارناموں سے ایک دنیا کو متعارف کرانے کا کام۔۔۔۔۔ زبان نے کیا۔

(A) عربی (B) یونانی (C) چینی (D) تاجی

(4) علمی ترجمے میں سب سے بڑا مسئلہ۔۔۔۔۔ کے ترجمے کا ہوتا ہے

(A) ترکیبوں (B) محاوروں (C) اصطلاحوں (D) فقروں

(5)۔۔۔۔۔ ہندوستانی زبان کے شعبے کے اولین صدر مقرر کیے گئے۔

(A) ڈاکٹر جان گلگریٹ (B) فلپ بٹروس (C) مسٹر ٹیلر (D) میتھو آرنلڈ

(6) نہال چند لاهوری نے قصہ۔۔۔۔۔ کا اردو میں ترجمہ کیا۔

(A) سب رس (B) گل بکاولی (C) چہار درویش (D) بھگوت گیتا

(7)۔۔۔۔۔ نے منتخب انگریزی نظموں کا جو اہر منظوم کے عنوان سے ترجمہ کیا۔

(A) اقبال (B) نظم طباطبائی (C) حسرت موہانی (D) کلک میرٹھی

(8) فورٹ ولیم کالج کے باہر ترجمہ ہونے والی داستانوں میں رجب علی بیگ کی داستان۔۔۔۔۔ بہت مشہور ہے۔

(A) زہر عشق (B) طوطا کہانی (C) شگوفہ (D) خرد افروز

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب دیجیے: (کوئی چار/04)

- (1) ترجمے کے موضوعاتی وادبی تقاضوں پر روشنی ڈالیے۔
- (2) انگریزی نظموں کا اردو میں ترجمہ کرنے والے شعراء اور ان کے نظموں کے نام تحریر کیجیے۔
- (3) اصطلاحوں کو پیش نظر رکھ کر بنائی گئی ڈکشنریوں اور تصانیف پر روشنی ڈالیے۔
- (4) عادل شاہی سلطنت میں ترجمہ کردہ تصانیف کے نام تحریر کیجیے۔
- (5) ور نیگلر ٹرانسلیشن سوسائٹی کی خدمات پر مختصر روشنی ڈالیے۔
- (6) شمالی ہند میں ترجمہ ہونے والی تصانیف سے متعلق معلومات دیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

- (1) مترجم میں کن اوصاف کا ہونا ضروری ہے۔
- (2) ادبی ترجمے کے آغاز و ارتقا کا جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مذہبی ترجموں کی روایت کو مفصل بیان کیجیے۔

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper-VIII)
Political Ideas and Institutions in Ancient India (19101578)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) कौटिल्याने लिहिलेला अर्थशास्त्र का ग्रंथ कोणत्या भाषेत आहे?
अ) पाली
ब) मोडी
क) संस्कृत
ड) फारशी
- 2) महाभारत हा ग्रंथ कोणत्या भाषेत आहे?
अ) पाली
ब) मोडी
क) संस्कृत
ड) फारशी
- 3) प्राचीन भारतीय न्यायव्यवस्थेची माहिती कोणत्या ग्रंथातून मिळते?
अ) मनुस्मृती
ब) ऋग्वेद
क) सामवेद
ड) पुराणे
- 4) पुराणाची संख्या किती?
अ) 12
ब) 14
क) 18
ड) 17
- 5) महाभारत हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
अ) वाल्मिकी
ब) व्यास
क) हल
ड) मेगास्थेनेस
- 6) इंडिका हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
अ) मेगास्थेनेस
ब) हल
क) व्यास
ड) कौटिल्या
- 7) कोश या शब्दाचा अर्थ काय?
अ) खजिना
ब) सैन्य
क) सत्ता
ड) संपत्ती
- 8) राजाला राजकारभारासाठी मदत करणारा घटक कोणता?
अ) सभा
ब) मंत्रिमंडळ
क) समिती
ड) पुरोहित

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) परकीय भाषेतील साधने म्हणून इंडिका या ग्रंथाची माहिती द्या.
  - 2) महाभारतकालीन प्राचीन राज्ये सांगा.
  - 3) राजाची कर्तव्ये सांगा.
  - 4) पुराणा बाबत थोडक्यात माहिती द्या.
  - 5) मंत्रीपरिषदेची रचना सांगा.
  - 6) प्राचीन भारतातील राज्याचे प्रकार सांगा.
- प्र.3 कौटिल्याच्या अर्थशास्त्रात मंत्री आणि मंत्रीपरिषदेचे केलेले वर्णन सांगा.** **10**
- किंवा**
- प्राचीन भारतातील गणराज्याची माहिती द्या.
- प्र.4 प्राचीन भारतातील राज्याचा साप्तंग सिद्धांत सांगा.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper-VIII)
Political Ideas and Institutions in Ancient India (19101578)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) In which language is the book Arthashastra written by Kautilya?
  - a) Pali
  - b) Modi
  - c) Sanskrit
  - d) Persian
- 2) In which language is the Mahabharata?
  - a) Pali
  - b) Modi
  - c) Sanskrit
  - d) Persian
- 3) From which text does information about ancient Indian Justice system come?
  - a) Manusmriti
  - b) Rigveda
  - c) Samaveda
  - d) Purana
- 4) What is the number of Puranas?
  - a) 12
  - b) 14
  - c) 18
  - d) 17
- 5) Who wrote the Mahabharata?
  - a) Valmiki
  - b) Vyas
  - c) Hal
  - d) Megyesthenes
- 6) Who wrote the Indica?
  - a) Megyesthenes
  - b) Hal
  - c) Vyas
  - d) Kautilya
- 7) What does the word Kosh mean?
  - a) Khazina
  - b) Army
  - c) Power
  - d) Wealth
- 8) What is the Factor that helps the King to rule?
  - a) Sabha
  - b) Cabinet
  - c) Samiti
  - d) Priest

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) Introduce Indica as a foreign language tool.
- b) Describe the ancient Kingdom of the Mahabharata period.
- c) Explain the King's duties.
- d) Give a brief overview of the Purana.
- e) State the composition of the Council of Ministers.
- f) Describe the types of Kingdoms in ancient India.

Q.3 Write detailed answers to the following questions. (Any One) **10**
Describe the description given by the Minister and the Council of Ministers in Kautilya's.

OR

Describe the Republic of Ancient India.

Q.4 State the Saptang doctrine of the Kingdom of ancient India. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या करा.
  - 2) उपभोग फलनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) स्थूल अर्थशास्त्राचे महत्व सांगा.
  - 4) पैशाच्या पुरवठ्यावर परिणाम करणारे विविध घटक सांगा.
  - 5) 'रोखता अभिलाषा' म्हणजे काय?
  - 6) G.D.P. ची संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा.** **10**
- स्थूल अर्थशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- किंवा**
- राष्ट्रीय उत्पन्न मोजण्याच्या विविध पद्धतीची चर्चा करा.
- प्र.4 उपभोगाच्या क्षेत्रातील केन्सचा मानसशास्त्रीय नियम स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Economics (Special Paper - VIII)
Macro Economics- I (19101568)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) The book 'General Theory of Employment Interest and Money' was Published in _____ year.

a) 1929	b) 1936
c) 1933	d) 1947
- 2) According to Fisher, the value of money depends upon _____.

a) supply of money	b) supply of commodities
c) demand for money	d) None of these
- 3) Macro Economics studies _____.

a) Nation as a whole	b) Economy as a whole
c) Society as a whole	d) Region as a whole
- 4) Law of Market propounded by _____.

a) J. S. Mill	b) J. M. Keynes
c) J. B. Say	d) Pigou
- 5) Marginal Propensity to consume = _____.

a) $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$	b) $\frac{\Delta Y}{\Delta C}$
c) $\frac{C}{Y}$	d) $\frac{Y}{C}$
- 6) The importance of effective demand is stated by _____.

a) Adam Smith	b) Keynes
c) Dr. Marshall	d) Fisher
- 7) G.N.P. – Depreciation = _____.

a) G.D.P.	b) N.N.P.
c) P.C.I.	d) None of these
- 8) Cash balance approach is also known as _____.

a) Cambridge approach	b) Classical approach
c) Chicago approach	d) Fisher's approach

Q.2 Write short answers (any four)**12**

- 1) Define National Income.
- 2) Explain the concept of consumption function.
- 3) State the importance of Macro Economics.
- 4) State the various factors affecting money supply.
- 5) What is liquidity Preference?
- 6) Explain the concept of G.D.P.

- Q.3 Write answer any one of the following.** **10**
Explain the nature and Scope of Macro economics.
OR
Discuss the various methods of measuring National Income.
- Q.4 Explain the Keynesian psychological law of consumption.** **10**

- 7) सन 2011 च्या जनगणनेनुसार भारतात ---- राज्यात नागरीकरणाचा दर सर्वाधिक आहे.
अ) महाराष्ट्र ब) तामिळनाडू
क) हिमाचल प्रदेश ड) राजस्थान
- 8) गगनचुंबी इमारती हे ---- चे वैशिष्ट्य आहे.
अ) निवासी क्षेत्र ब) औद्योगिक क्षेत्र
क) सी. बी. डी ड) यापैकी नाही

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

12

- 1) नागरी भूगोलाचे स्वरूप
- 2) जागतिक नागरीकरणाचा कल
- 3) स्थितीचे प्रकार
- 4) दशलक्षी शहरे
- 5) सोलापूर शहराला स्मार्ट सिटी बनविण्यासाठी येणाऱ्या अडचणी
- 6) नागरी ग्रामीण पट्टा

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

नगराचे स्थान म्हणजे काय ते सांगून त्याच्यावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

किंवा

नागरी संरचनेचा बहुकेंद्रिय सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4 नागरी समस्या सांगून त्याचे निराकरण करा.

10

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Special Paper - VIII)
Urban Geography (1910160A)**

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Draw neat diagrams and give equations wherever necessary.
3) Figures to the right indicate full marks.
4) Use of stencil is allowed.

Q.1 Rewrite the sentences by choosing the correct alternatives. 08

- 1) The relation in between geographical factors and urban center has been studied in _____ geography.

a) human	b) physical
c) economic	d) urban

- 2) Mohonjodaro and Hadappa ancient cities are found in _____ civilization.

a) Egypt	b) China
c) Meso-American	d) Sindhu

- 3) The geomorphologist, Alfred Wegener has given an importance to its _____ work in urban geography.

a) Trading	b) Administrative
c) Mining	d) Fishing

- 4) Amritsar is a holy place of _____ community.

a) Hindu	b) Muslim
c) Jain	d) Shikh

- 5) C.D. Harris and Ullman has been divided the urban land use structure of urban centers into _____ zone.

a) five	b) six
c) seven	d) nine

- 6) The word 'Urban' is derived from the words *urbs* in _____ language.

a) Greek	b) Latin
c) English	d) Arabian

- 7) As per 2011 census, _____ state of India has been shows more urbanization rate.

a) Maharashtra	b) Tamilnadu
c) Himachal Pradesh	d) Rajasthan

- 8) Sky scrapers is one of the characteristics of _____.

a) residential area	b) manufacturing area
c) C.B.D.	d) None of them

- Q.2 Write any four answers of the following short notes.** **12**
- a) Nature of urban geography
  - b) Urbanization trend in World
  - c) Types of situation
  - d) Million cities
  - e) Problems of formation of Solapur city as smart city
  - f) The rural-urban fringe
- Q.3 Write any one answer of the following questions.** **10**
- What is mean by site? State various factors affecting on it with good examples.
- OR**
- Describe the multiple Nuclie Theories of urban structure with schematic diagram.
- Q.4 State the urban problems with its remedies.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) कृषि भूगोलाचे स्वरूप
  - 2) कृषि समस्या
  - 3) पीक संयोग संकल्पना
  - 4) श्वेत क्रांती
  - 5) जलसिंचनाचा शेतीवरील परिणाम
  - 6) शेतीतील आधुनिक तंत्र
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- हरित क्रांतीचे पर्यावरणीय परिणाम स्पष्ट करा.
किंवा
कृषिचे प्राकृतिक आणि सामाजिक नियंत्रक विषद करा.
- प्र.4 व्होन थ्युनेन यांचे कृषि भूमी उपयोजन प्रतिमान स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Special Paper - VIII)
Agricultural Geography (1910160B)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The first book on agricultural geography was written by _____.
 a) Arthor Young   b) Von Thunen
 c) Bernhard   d) Hiliman
- 2) The Crops which is grown in rainy season are called _____.
 a) Rabi crop   b) Seasonal crop
 c) Monsoon crop   d) Kharif crop
- 3) Shifting cultivation is called 'Roca' in _____.
 a) America   b) Brazil
 c) India   d) Vietnam
- 4) In 1976, _____ Developed formula for the measurement of Crop Diversification.
 a) Doi   b) Bhatia
 c) Rafiullah   d) Jasbir Sing
- 5) _____ is known as father of green revolution in India.
 a) Sing   b) Swaminathan
 c) Deshpande   d) Symons
- 6) Agriculture geography is the branch of _____.
 a) Physical Geography   b) Human Geography
 c) Historical Geography   d) Regional Geography
- 7) The word agriculture comes from a _____ term 'Agriculture'.
 a) German   b) French
 c) Latin   d) Roman
- 8) Crop Combination methods were introduced by _____.
 a) Von Thunen & Humboldt   b) Weaver's & Von Thunen
 c) Humboldt & Weaver's   d) Weaver's & Thomson

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Nature of agriculture geography.
- b) Agricultural problem
- c) Concept of crop combination.
- d) White revaluation.
- e) Effect of irrigation on agriculture.
- f) Modern Techniques in Agriculture

- Q.3** a) Explain ecological implications of green revolution **10**
OR
b) Describe the Physical and Social Determination of Agriculture
- Q.4** Explain Von Thunen's model of Agricultural landuse. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) बैरामखान बद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
  - 2) मुघलकालीन इतिहासाची फारशी भाषेतील साधने लिहा.
  - 3) पानिपतच्या पहिल्या युद्धाबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
  - 4) तानसेन यांच्याविषयी माहिती सांगा.
  - 5) खानव्याच्या युद्धाचे महत्त्व लिहा.
  - 6) 'अकबरनामा' या ग्रंथाविषयी माहिती लिहा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- बाबर कालीन राजकीय परिस्थितीचा आढावा घ्या.
किंवा
अकबराच्या धार्मिक धोरणाची चर्चा करा.
- प्र.4** मुघलकालीन इतिहासाची वाङ्मयीन साधने स्पष्ट करा. **10**

- Q.3 Broad answers question (Any One)** **10**
Review the political background of Babar Period.
OR
Discuss the religious policy of Akbar.
- Q.4** Explain the literary sources of Mughal period. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) राजकीय समाजशास्त्राची व्याख्या लिहा..
  - 2) आदान प्रक्रियेची तीन उदाहरणे लिहा.
  - 3) राजकीय संस्कृतीचे प्रकार सांगा.
  - 4) राजकीय सामाजिकरणाची व्याख्या लिहा.
  - 5) प्रदान प्रक्रियाचे तीन भाग सांगा.
  - 6) प्रसारमाध्यमे आणि राजकीय सामाजिकरण यातील संबंध स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ सांगून स्वरूप स्पष्ट करा.
- किंवा**
- राजकीय सामाजिकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4** आमंड व व्हर्बा प्रणित राजकीय संस्कृतीचे प्रकार सांगा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - VIII)
Political Sociology (19101573)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Demands of people is known as _____ process.
  - a) Input
  - b) Output
  - c) Feedback
  - d) All of these
- 2) _____ is the author of the book Political System.
  - a) David Easton
  - b) Max Weber
  - c) Karl Marx
  - d) Plato
- 3) _____ is not basic element of political culture.
  - a) Social structure
  - b) Historical background
  - c) Cultural life
  - d) Political party
- 4) _____ described three types of political culture i.e., parochial, subject and participant.
  - a) Almond & Verba
  - b) Plato
  - c) Peterson
  - d) Parsons
- 5) _____ proposed the theory of historical materialism.
  - a) Owen
  - b) Karl Marx
  - c) Max weber
  - d) Herbert Syaman
- 6) _____ is an output function.
  - a) Rule making
  - b) Political party
  - c) Communication
  - d) Socialization
- 7) Political Socialization means _____.
  - a) Economic education
  - b) Political Education
  - c) Social education
  - d) Religion education
- 8) _____ are the instruments of political socialization.
  - a) Family system
  - b) Political system
  - c) Civil system
  - d) Constitution

Q.2 Write answers in brief. (Any Four) 12

- 1) Define political sociology.
- 2) Give three examples of input process.
- 3) Explain types of political culture.
- 4) Define political socialization.
- 5) Give three part of output process.
- 6) Relation between media and political socialization.

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)** **10**
Explain the meaning and nature of political sociology.
OR
Explain to characteristics the political socialization.
- Q.4 State the types of political culture based on Almond and Verba.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (Special Paper-VIII)
Social Psychology (19101597)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) सामाजिक परिस्थितीत व्यक्तीचे वर्तन त्यांचे स्वरूप व कारणे समजावून घेण्याचा प्रयत्न करणारे शास्त्र म्हणजे ---- होय.
 अ) सामाजिक मानसशास्त्र   ब) राज्यशास्त्र
 क) इतिहास   ड) अर्थशास्त्र
- 2) सामाजिक मानसशास्त्र व्यक्तीच्या ---- वर लक्ष केंद्रित करते.
 अ) गुण   ब) परिस्थिती
 क) वर्तन   ड) यापैकी नाही
- 3) सामाजिक प्रक्रियेच्या आधारे व्यक्ती सामाजिक जगाविषयी माहितीचे स्पष्टीकरण, विश्लेषण करते व ती लक्षात ठेवून तिचा वापर करते त्यास ---- म्हणतात.
 अ) सामाजिक बोधन   ब) आर्थिक बोधन
 क) ऐतिहासिक बोधन   ड) राजकीय बोधन
- 4) ज्या पद्धतीद्वारे आपण इतरांना समजावून घेतो, त्या पद्धतीला ---- म्हणतात.
 अ) आर्थिक संवेदन   ब) सामाजिक संवेदन
 क) परिस्थितीजन्य संवेदन   ड) राजकीय संवेदन
- 5) समूहसमूहातील मुलभूत संघर्षासाठी चाललेले संघर्ष पूर्वग्रहास कारणीभूत ठरतात असे मत बोबो यांनी ---- साली मांडले.
 अ) 1983   ब) 1950
 क) 1900   ड) 1940
- 6) ---- च्या मतानुसार प्रत्येक माणसामध्ये दोन प्रकारच्या उर्मी असतात.
 अ) कोनरॅड लॉरेन्स   ब) सिंगमंड फ्राईड
 क) युंग   ड) मार्क
- 7) उत्तेजन संक्रमण सिद्धांत ---- यांनी मांडला.
 अ) झिलमन   ब) मॅकडुगल
 क) रॉबर्ट   ड) स्मिथ
- 8) ---- आणि ---- ही आक्रमणाची परिस्थितीजन्य निर्धारके आहेत.
 अ) मद्य व तापमान   ब) आरोग्य आणि विकास
 क) नियोजन आणि आरोग्य   ड) विकास आणि सेवा

- प्र.2** खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **12**
- 1) आक्रमकता व्यक्तीगत निर्धारके
  - 2) आक्रमकतेचा आधुनिक सिद्धांत
  - 3) पूर्वग्रहाचे स्रोत कोणते?
  - 4) उपलब्धता म्हणजे काय?
  - 5) नवगामी व स्वयंचलित प्रक्रिया म्हणजे काय?
  - 6) आक्रमकतेचे प्रकार कोणते आहेत?
- प्र.3** खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा **10**
- 1) पूर्वग्रहाच्या उगमस्थानाचे वर्णन करा.
किंवा
  - 2) आक्रमकतेवर परिणाम करणाऱ्या कारण घटकांची सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.4** सामाजिक मानसशास्त्राचे वैज्ञानिक स्वरूप स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (Special Paper-VIII)
Social Psychology (19101597)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ as the scientific field that seeks to understand the nature and causes of individual behaviour and thought in social situation.
  - a) Social psychology
  - b) Politics
  - c) History
  - d) Economics
- 2) Social psychology focuses on the _____ of individuals.
  - a) Mark
  - b) Situation
  - c) Behaviour
  - d) None of these
- 3) The manner in which we interpret analysis remember and use information about social word is called _____.
  - a) Social cognition
  - b) Economical cognition
  - c) Historical cognition
  - d) Political cognition
- 4) The process though which we seek to know and understand of person such process is called as _____.
  - a) Economic Perception
  - b) Social Perception
  - c) Situational Perception
  - d) Political Perception
- 5) Bobo Proposed in _____ that or conflict in between social group for basic needs causes Prejudice.
  - a) 1983
  - b) 1950
  - c) 1900
  - d) 1940
- 6) According to _____ every person there were two types of energies.
  - a) Conrad Lorence
  - b) Sigmund Freud
  - c) Yung
  - d) Mark
- 7) Arousal transformation theory was Proposed by _____.
  - a) Zilman
  - b) Mcdougal
  - c) Robert
  - d) Smit
- 8) _____ and _____ is the situational determinants of aggression.
  - a) Alcohol and Temperature
  - b) Health and Development
  - c) Management and Health
  - d) Development and Serving

Q.2 Write Short answers. (Any Four)**12**

- a) Personal causes of aggression.
- b) Modern theories of aggression.
- c) What are the sources of Prejudice?
- d) What is availability?
- e) What is Heuristic and Automatic Process?
- f) What are the types of aggression?

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

a) Describe the origins of Prejudice.

OR

b) Explain in detail Casual factors effecting the aggression?

Q.4 Answer following question. 10

Explain the Scientific Nature of Social Psychology?

- प्र.2 खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) ज्ञानप्रमाणांचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) शब्द ज्ञान म्हणजे काय?
  - 3) अर्थापत्ती म्हणजे काय?
  - 4) ख्यातीची व्याख्या द्या.
  - 5) आत्म ख्याती म्हणजे काय?
  - 6) अख्याती म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- 1) ज्ञानाची व्याख्या द्या आणि ज्ञान प्रमाणाविषयी बौद्धांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
किंवा
  - 2) स्वतः प्रमाण्यावाद स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- ज्ञान प्रमाणाविषयी सांख्य दर्शनाचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

Q.3 Define knowledge and Explain Bouddha's views about means of knowledge. **10**
OR
Explain Self Evidence.

Q.4 Explain Sankhya Darshana's views about means of knowledge. **10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023

SOCIOLOGY (Special Paper-VIII)

Methodology of Social Research (19101563)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) वस्तुनिष्ठता हा संशोधनातील एक ---- आहे.
अ) श्रद्धास्थान   ब) पध्दती
क) तंत्र   ड) आत्मनिष्ठता
- 2) सारखेपणा हा गृहीतकृत्याचा ---- आहे.
अ) वैशिष्ट्य   ब) प्रकार
क) अनुभव   ड) उगमस्रोत
- 3) ज्ञानाची निर्मिती हे ---- संशोधनाचे उद्दिष्ट आहे.
अ) शुद्ध   ब) कृती
क) उपयोजित   ड) यापैकी नाही
- 4) ---- आणि उपयोजित संशोधन हे संशोधनाचे दोन प्रकार आहेत.
अ) अस्पष्ट   ब) गृहीतकृत्य
क) गुणवत्ता   ड) शुद्ध
- 5) गृहीतकृत्याची वैशिष्ट्ये कोणी मांडली आहेत?
अ) पी. एल. भांडारकर   ब) पॉलिंग यंग
क) बोगार्डस   ड) गुड आणि हॅट
- 6) संशोधनाचे ---- प्रकार पडतात.
अ) 2   ब) 3
क) 4   ड) 5
- 7) खालीलपैकी वैज्ञानिक पद्धतीची तिसरी पायरी कोणती?
अ) निरीक्षण   ब) पूर्वकथन
क) समस्यासुत्रण   ड) वर्गीकरण
- 8) वैज्ञानिक पद्धतीच्या पायऱ्या ---- आहेत.
अ) 4   ब) 5
क) 7   ड) 10

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) सिद्धांत आणि तथ्य यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
  - 2) उपयोजित आणि शुद्ध संशोधन स्पष्ट करा.
  - 3) ऐतिहासिक संशोधन स्पष्ट करा.
  - 4) संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 5) गृहीतकांचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 6) सामाजिक संशोधनातील श्रद्धास्थाने स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- सामाजिक संशोधन म्हणजे काय? सामाजिक संशोधनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- उत्तम संशोधकाचे गुण स्पष्ट करा.
- प्र.4 गृहितकृत्ये म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper-VIII)
Methodology of Social Research (19101563)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Objectivity is one of the _____ in social research.
  - a) article of faith
  - b) methods
  - c) techniques
  - d) subjectivity
- 2) Analogy is one of the _____ of hypothesis.
  - a) characteristics
  - b) types
  - c) experiences
  - d) sources
- 3) Creation of knowledge is the objective of _____ research.
  - a) Pure
  - b) Action
  - c) Applied
  - d) None of these
- 4) _____ research and applied research are the two types of social research.
  - a) Obscure
  - b) Hypothesis
  - c) Quality
  - d) Pure
- 5) Who propounded the characteristics of Hypothesis?
  - a) P. L. Bhandarkar
  - b) Pauline Young
  - c) Bogardus
  - d) Good and Hat
- 6) Types of social research are _____.
  - a) 2
  - b) 3
  - c) 4
  - d) 5
- 7) Which of the following is a last step of scientific method?
  - a) Formulation of problem
  - b) testing of hypothesis
  - c) prediction
  - d) Classification
- 8) Steps of Scientific methods are _____.
  - a) 4
  - b) 5
  - c) 7
  - d) 10

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) Explain the relationship between theory and fact.
- 2) Explain the applied and pure research.
- 3) Explain the historical research.
- 4) Explain the significance of research.
- 5) Explain types of hypotheses.
- 6) Explain the article of faith in social research

Q.3 Long answer questions. (Any One)

What is social research? Explain the objectives of social research.

10

OR

Explain the qualities of good researcher.

Q.4 What is Hypothesis? Explain the its characteristics.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
English (Special Paper–IX)
Indian English Literature (19101524)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the given below.**08**

- 1) To force the _____ and never to be still.
  - a) speed
  - b) pace
  - c) target
  - d) space
- 2) 'Still like a needle in a trance / like a needle that struck a perfect balance' are the lines from the _____ poem.
  - a) Nissim Ezekiel - Poet, Lover, Birdwatcher
  - b) Arun Kolatkar - Between Jejuri and Railway Station
  - c) Shiv K. Kumar - Letter from New York
  - d) A. K. Mehrotra - Letter to a Friend
- 3) The white of _____ maid's eye balls is the only clean thing here.
  - a) Black
  - b) White
  - c) Indian
  - d) Negro
- 4) 'The deaf can hear, the blind recover sight' the last line of _____ poem.
  - a) Nissim Ezekiel - Poet, Lover, Birdwatcher
  - b) Arun Kolatkar - Between Jejuri and Railway Station
  - c) Shiv K. Kumar - Letter from New York
  - d) Jayant Mahapatra - Dawn at Puri
- 5) The Puri is a famous tourist spot in India, located in _____.
  - a) Odisha
  - b) West Bengal
  - c) Assam
  - d) Arunachal Pradesh
- 6) Mahesh Elkunchwar was recipient of the Sahitya Academy Award in _____.
  - a) 2001
  - b) 2002
  - c) 2003
  - d) 2004
- 7) Which of the following countries is not related to the protagonist of 'The Foreigner'?
  - a) Kenya
  - b) England
  - c) Austria
  - d) India
- 8) The Foreigner opens in a morgue where Sindi Oberoi has to identify dead _____.
  - a) Kathy
  - b) June
  - c) Babu Rao Khamka
  - d) Muthu

Q.2 Write short answers. (Any four)**12**

- 1) What are the similar qualities of the poet, lover and birdwatcher?
- 2) What kind of scene is described by Arun Kolatkar in his poem?
- 3) What is the condition of the Indians described by the poet in the New York?

- 4) Write a note on symbolism in 'Dawn at Puri'.
- 5) What is the theme of the poem 'Letter to a Friend'?
- 6) What are the salient features of the Indian English poetry?

Q.3 Answer in details. (Any One) 10

- a) Sketch the character of Garbo.
- b) Write an essay on the theme of the play Garbo.

Q.4 The feeling of alienation is inevitable part of Sindi's life. Discuss. 10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HINDI (Special Paper-IX)

आदिकालीन और मध्यकालीन हिंदी साहित्य का इतिहास
(संवत् 1050 से संवत् 1900 विक्रमी तक) (19101514)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचनाएँ :** 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक है।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। **08**

- 1) गार्सा-द-तासी ने ---- में हिंदी साहित्य पर इतिहास ग्रंथ लिखा।
 अ) 1846 ब) 1839
 क) 1840 ड) 1844
- 2) डॉ. रामकुमार वर्मा के अनुसार सं. 1700 से सं. 1900 वि. तक का काल ---- काल है।
 अ) आधुनिक ब) भक्ति
 क) चारण ड) शृंगार
- 3) नरोत्तमदास स्वामी ने 'रासो' शब्द की व्युत्पत्ति राजस्थानी भाषा के ---- से मानी है।
 अ) रासक ब) रउसिक
 क) रसिक ड) रसायन
- 4) 'राजतरंगिणी' ---- ने लिखी है।
 अ) पंडित जगन्नाथ ब) जायसी
 क) कबीर ड) जौनराज
- 5) 'पृथ्वीराज रासो' के अधूरे कार्य को ---- ने पूर्ण किया।
 अ) जलहन ब) जल्हन
 क) झल्लर ड) चंदबरदाई
- 6) लिला रहस्य ---- की विशेषता है।
 अ) कृष्णभक्ति ब) रामभक्ति
 क) सगुणभक्ति ड) ज्ञानाश्रयी
- 7) 'हालात-ए-कन्हैया' ---- की रचना है।
 अ) रहीम ब) बिहारी
 क) रसखान ड) खुसरो

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Kannada (Special Paper – IX)
Study of Kannada Literary Text (19101504)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಪಂಚತಂತ್ರ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು
  - 1) ಹರಿಹರ
  - 2) ಪಂಪ
  - 3) ರನ್ನ
  - 4) ದುರ್ಗಸಿಂಹ
- 2) 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -
  - 1) ಪಂಪ
  - 2) ಶ್ರೀವಿಜಯ
  - 3) ರನ್ನ
  - 4) ಹರಿಹರ
- 3) ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು - ಕಥೆಗಳಿವೆ.
  - 1) 19
  - 2) 20
  - 3) 21
  - 4) 22
- 4) ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿ - ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ.
  - 1) ಮೂರು
  - 2) ನಾಲ್ಕು
  - 3) ಐದು
  - 4) ಆರು
- 5) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಉಪಲಬ್ಧ ಗ್ರಂಥ -
  - 1) ಆದಿಪುರಾಣ
  - 2) ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ
  - 3) ಗದಾಯುದ್ಧ
  - 4) ಬಸವಪುರಾಣ
- 6) 'ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ' ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರು -
  - 1) ಡಾ. ಬಿ. ಬಿ. ಪೂಜಾರಿ
  - 2) ಬೇಂದ್ರೆ
  - 3) ಡಾ. ಕಲ್ಯಾಣರಾವ ಪಾಟೀಲ
  - 4) ಕುವೆಂಪು
- 7) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥ -
  - 1) ಆದಿಪುರಾಣ
  - 2) ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ
  - 3) ಜಲಗಾರ
  - 4) ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ
- 8) ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -
  - 1) ಒಂದನೆಯ ನಾಗವರ್ಮ
  - 2) ಪಂಪ
  - 3) ರನ್ನ
  - 4) ಹರಿಹರ

ಪ್ರ.2 ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಪಂಚತಂತ್ರ
- 2) ಶ್ರೀವಿಜಯ
- 3) ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ
- 4) ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ
- 5) ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ
- 6) ಚಂದ್ರಾಪೀಡ

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

10

- 1) ಚಾಣಕ್ಯ ರಿಸಿಯ ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) 'ಕಸವರಮೆಂಬುದು ನೆರೆ ಸೈರಿಸಲಾರ್ಪೋಡೆ' ಈ ಮಾತಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

ನಾಗವರ್ಮನ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Special Paper – IX)**

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स.1101 ते इ.1800) (19101509)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) मराठी वाङ्मयाच्या पहाटेचा शुक्रतारा असे कोणास संबोधले जाते?
अ) संत ज्ञानेश्वर
ब) चक्रधर
क) म्हाईभट्ट
ड) मुकुंदराज
- 2) 'दृष्टांतपाठ' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
अ) केसोबास
ब) गोविंदप्रभू
क) मुकुंदराज
ड) चक्रधर
- 3) 'अमृतानुभव' ग्रथांचे कर्ते खालीलपैकी कोण आहेत?
अ) संत एकनाथ
ब) संत ज्ञानेश्वर
क) संत नामदेव
ड) नरेंद्र
- 4) कीर्तन परंपरेचे प्रवर्तक खालीलपैकी कोणास म्हणले आहे?
अ) संत ज्ञानेश्वर
ब) संत नामदेव
क) संत तुकाराम
ड) संत एकनाथ
- 5) कोण तो सोवळा,। कोण तो ओवळा। दोन्हीच्या वेगळा विदू माझा।। हा अभंग कोणाचा आहे?
अ) संत एकनाथ
ब) संत गोरा कुंभार
क) चोखा मेळा
ड) संत बंका
- 6) 'संत वाटीकेतील जाईची वेल' असे कोणाचे वर्णन केले जाते?
अ) कान्होपात्रा
ब) संत जनाबाई
क) संत मुक्ताबाई
ड) संत बहिणाबाई
- 7) भारूडाच्या माध्यमातून सामाजिक प्रबोधन खालीलपैकी कोणी केले?
अ) संत नामदेव
ब) संत तुकाराम
क) संत सावता माळी
ड) संत एकनाथ
- 8) भागवत संप्रदायाच्या इमारतीवर कळस होण्याचे भाग्य कोणास लाभले?
अ) संत ज्ञानेश्वर
ब) संत नामदेव
क) संत तुकाराम
ड) संत एकनाथ

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) आद्यकवी मुकुंदराज यांच्या ग्रंथांची नावे लिहा.
- 2) 'केसोबास' यांनी कोणते ग्रंथ लिहिले आहेत?
- 3) संत ज्ञानेश्वर यांनी लिहिलेल्या ग्रंथांची नावे काय?
- 4) संत नामदेव हे कोणत्या विभागातील कोणत्या जिल्ह्यात आणि गावाचे रहिवाशी होते?
- 5) संत मुक्ताबाई हिच्या भावंडाची नावे लिहून त्यांचे अभंग कोणत्या नावाने प्रसिद्ध आहेत?
- 6) समन्वयकार एकनाथ यांना न्या. रानडे यांनी कोणती उपमा दिली आहे?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

संत तुकारामाच्या अभंगाची वैशिष्ट्ये लिहा.

10

किंवा

संत ज्ञानेश्वरांच्या अभंगाची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.4 साती ग्रंथाचा सविस्तर आढावा घ्या.

10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SANSKRIT (Special Paper-IX)

धर्मशास्त्र (धर्मशास्त्र मनुस्मृती 7 वा) (19101534)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत ।

08

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- 1) मनुस्मृतेःसप्तमाध्याये ——— वर्णनम् नास्ति ।
 अ) धन्वदुर्गस्य ब) महीदुर्गस्य
 क) जलदुर्गस्य ड) वायुदुर्गस्य
- 2) अन्यायप्रिय राज्ञः यः ——— संक्षीप्यते ।
 अ) तैलबिन्दुरिवाम्भसि ब) घृतबिन्दुरिवाम्भसि
 क) जलबिन्दुरिवाम्भसि ड) अन्नबिन्दुरिवाम्भसि
- 3) मनुस्मृत्यानुसारं राजा आपदर्थे ——— रक्षेत् ।
 अ) जलम् ब) अन्नम्
 क) दण्डः ड) धनम्
- 4) दण्डाकृति सैन्यरचना करणे या स ——— म्हणतात.
 अ) वराहव्यूह ब) गरुडव्यूह
 क) दण्डव्यूह ड) मकरव्यूह
- 5) मनुस्मृतिमध्ये कामज व्यसन ——— आहे.
 अ) दिवास्वप्नः ब) साहसं
 क) पारुश्यं ड) द्रोह
- 6) राजाने ——— सारखा पराक्रम करावा ।
 अ) हाथी ब) सिंह
 क) वाघ ड) बगळा
- 7) खालील पैकी क्रोधज व्यसन ——— आहे ।
 अ) परिवादः ब) मृगया
 क) पै जुन्यं ड) स्त्रियो मदः
- 8) ब्रह्मसंस्कार म्हणजे ——— ।
 अ) वेदारम्भ ब) पुंसवन
 क) उपनयन ड) कर्णभेद

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) मन्त्रि नियुक्ति:
  - 2) दूत नियुक्ति:
  - 3) व्यूहरचना
  - 4) मित्र प्र ांसा
  - 5) कर व्यवस्था
  - 6) क्रोधज व्यसनानि
- प्र.3 युध्दातील सहागुणांचे सविस्तर वर्णन करा। 10
किंवा
भात्रुगुणाचे सविस्तर वर्णन करा।
- प्र.4 विजयीराजाचे कर्तव्यकर्म सविस्तर लिहा। 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper – IX)
Urdu Tanqeed (19101519)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جملہ مکمل کیجیے اور جوابی پرچے میں لکھیے۔

- (1) بقول۔۔۔۔۔ خدا نے انسان کو دو قوتیں دی ہیں ایک ادراک ہے اور دوسرا احساس۔
 (A) محمد حسین آزاد (B) شبلی نعمانی (C) الطاف حسین حالی (D) امداد اصنام اثر
- (2)۔۔۔۔۔ کی طرح حالی بھی شاعری میں سادگی اصلیت و جوش کو ضروری قرار دیتے ہیں۔
 (A) ملٹن (B) والیٹر پیٹر (C) کولرج (D) یانگ
- (3) تاثراتی تنقید کا بانی ہے۔
 (A) افلاطون (B) کروچے (C) اسپنگارن (D) میڈم دی اسٹیل
- (4) مزدور طبقے کو انقلاب کا راستہ دیکھانے والا اولین ملک۔۔۔۔۔ ہے۔
 (A) جرمنی (B) امریکہ (C) فرانس (D) روس
- (5) لفظ۔۔۔۔۔ انگریزی اصطلاح Criticism کا مترادف ہے۔
 (A) تنقید (B) تبصرہ (C) تحقیق (D) تقریظ
- (6)۔۔۔۔۔ کا کہنا ہے کہ دنیا میں جو بہترین باتیں معلوم کی گئی ہیں یا سوچی گئی ہیں انہیں غری جانیدارانہ طور پر جاننے اور عام کرنے کی خواہش کا نام تنقید ہے۔
 (A) ٹی۔ ایس ایلیٹ (B) ہیگل (C) میتھو آرنلڈ (D) سارتر
- (7) تذکرہ شعرائے اُردو۔۔۔۔۔ کا لکھا ہوا تذکرہ ہے۔
 (A) کریم الدین (B) میر تقی میر (C) میر حسن (D) ان میں سے کوئی نہیں
- (8) حالی نے مقدمہ شعر و شاعری کے ذریعہ سن۔۔۔۔۔ میں باقاعدہ طور پر تنقید کی بنیاد رکھی۔
 (A) 1857ء (B) 1893ء (C) 1800ء (D) 1880ء

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

(1) تذکرہ گلشن بے خار پر مختصر روشنی ڈالیے۔

(2) نکات الشعراء میں میر تقی میر نے ریختہ کی جن اقسام کو بیان کیا ہے۔ انہیں بیان کیجیے۔

(3) وجہ بتائے کہ شبلی نے رنگوں کی بنائی ہوئی تصویر کے مقابلے میں شعری تصویر کو زیادہ موثر کیوں کہا ہے؟

(4) دیگر نقادوں نے تاثراتی تنقید پر کیا اعتراض کیا ہے؟

(5) مارکسی تنقید کا اجمالی تعارف پیش کیجیے۔

(6) تنقید کی اہمیت و افادیت سے متعلق میتھو آرنلڈ اور ٹی۔ ایس۔ ایلیٹ کے اقوال کو نقل کیجیے۔

10

سوال نمبر.3. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

(1) اردو تنقید کے آغاز و ارتقا پر مفصل نوٹ لکھیے۔

(2) محمد حسین آزاد کی تنقید نگاری پر روشنی ڈالیے۔

10

سوال نمبر.4. جمالیاتی تنقید کے ارتقا کا مفصل جائزہ لیجیے۔

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – IX)
Religious History of Ancient India (19101579)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08
- 1) सिंधू संस्कृतीमध्ये धर्म प्रामुख्याने ----- वर आधारित आहे.
 अ) स्तूप
 ब) मूर्ती
 क) प्रतिके
 ड) मंदिर
  - 2) मातृदेवता ही ----- संस्कृतीमधील प्रमुख देवता होती.
 अ) वैदिक
 ब) उत्तरवैदिक
 क) सिंधू
 ड) ग्रीक
  - 3) वैदिक साहित्यामध्ये उपनिषदांची संख्या ----- इतकी आहे.
 अ) 16
 ब) 18
 क) 4
 ड) 108
  - 4) ऋग्वेदामधील ----- ही निसर्ग देवता आहे.
 अ) उषा
 ब) इंद्र
 क) विष्णू
 ड) शिवा
  - 5) ----- हा शेवटचा वेद होय.
 अ) ऋग्वेद
 ब) अथर्ववेद
 क) सामवेद
 ड) यजुर्वेद
  - 6) उत्तर वैदिक काळात ----- ही महत्त्वाची देवता होती.
 अ) प्रजापती
 ब) बालाजी
 क) विठ्ठल
 ड) खंडोबा
  - 7) 'भगवद्गीता' हा ग्रंथ ----- पंथाशी संबंधित आहे.
 अ) शिव
 ब) शाक्त
 क) सौर्य
 ड) वैष्णव
  - 8) गाणपात्य पंथातील ----- ही प्रमुख देवता होय.
 अ) शिवा
 ब) गणपती
 क) विष्णू
 ड) वरुण

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) सिंधू संस्कृतीमधील पशुपती या देवतीची माहिती विशद करा.
  - 2) वैदिक काळातील इंद्र या देवतेची माहिती सांगा.
  - 3) ऋग्वेदाची माहिती सांगा.
  - 4) राजसुज यज्ञाबद्दल माहिती सांगा.
  - 5) शाक्त पंथाची थोडक्यात माहिती सांगा.
  - 6) विरशैव पंथाची थोडक्यात माहिती लिहा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- वैदिक काळातील धार्मिक जीवन सांगा.
- किंवा**
- भारतामध्ये वैष्णव पंथाचा प्रसार करण्यासाठी विविध संतांनी केलेले योगदान विशद करा.
- प्र.4** यज्ञ प्रकाराचे वर्णन करून, त्याचे सामाजिक जीवनातील स्थान स्पष्ट करा. **10**

- Q.3 Attempt any one question from the following.** **10**
Explain the religious life in Vedic period.
OR
Describe the contribution of various saints to spread Vaishnavism in India.
- Q.4 Describe the types of Yadnya and explain its status in the social life.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) फ्रेडरिक लिस्टने सनातनवादी विचारांवर केलेली टीका सांगा.
  - 2) स्मिथचा 'आशावाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) मार्क्सची शास्त्रीय समाजवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 4) 'से' चा बाजारपेठेचा नियम स्पष्ट करा.
  - 5) सायमन कुझनेटस् यांचे आर्थिक विचार स्पष्ट करा.
  - 6) श्रम विभागणीचे गुण सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- रिकार्डोचा खंड सिद्धांत स्पष्ट करा.
- किंवा
- 'मार्शल हा एक महान समन्वयवादी होता' – स्पष्ट करा.
- प्र.4 मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्याचा सिद्धांत स्पष्ट करा. 10

- Q.3 Write answer any one of the following.** **10**
Explain Ricardian theory of rent.
- OR**
- Marshall as a great Synthesizer – Explain.
- Q.4 Discuss the Marxian theory of Surplus value.** **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) साधनसंपत्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) जल संधारण संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) भारतातील सदाहरित वने
  - 4) पारंपारिक साधनसंपत्तीची संकल्पना
  - 5) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे नैसर्गिक घटक
  - 6) जलसंपत्ती
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- साधन संपत्ती भूगोलाची व्याख्या व व्याप्ती सांगा.
किंवा
सौरऊर्जा व पवनऊर्जा या अपारंपारिक साधनसंपत्ती स्पष्ट करा.
- प्र.4** साधन संपत्तीची संकल्पना व वर्गीकरण याची सविस्तर माहिती लिहा. **10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Special Paper - IX)
Resource Geography (1910160C)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks

Q.1 Select the correct alternatives from the following and fill in the blank. 08

- 1) The types and distribution of resources on earth is studied in _____
 Geography.

a) Economic	b) Human
c) Social	d) Political
- 2) On the basis of ownership the resources are divided into _____ types.

a) Two	b) Four
c) Three	d) Five
- 3) Land is _____ resource.

a) Natural	b) Human
c) Private	d) None of these
- 4) Mineral and Power resources are considered as _____ resources.

a) Exhaustible	b) Renewable
c) Inexhaustible	d) None of these
- 5) Equatorial evergreen forest are also known as _____ forest.

a) Selvas	b) Prairie
c) Monsoon	d) Deciduous
- 6) Sambhar and Pushkar are the Saline water lake in _____ state.

a) Maharashtra	b) Rajasthan
c) Tamilnadu	d) Orissa
- 7) There are _____ types of Iron ore on the basis of the amount of iron content.

a) Two	b) Three
c) Four	d) Five
- 8) Productivity, Knowledge and Skill are _____ resources.

a) Abiotic	b) Natural
c) Biotic	d) Human

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- a) Describe the concept of Resource.
- b) Explain the concept of Water Conservation.
- c) Evergreen Forest in India
- d) Explain the concept of conventional resource.
- e) Give the natural factors affecting the population distribution.
- f) Water resource

- Q.3** a) Give the definition and scope of Resource Geography? **10**
- OR**
- b) Explain the details on Solar and Wind non-conventional energy resource?
- Q.4** Give the detail information about the concept and classification of resource? **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4)

- 1) लोकसंख्या भूगोलाच्या व्याख्या सांगा.
- 2) जागतिक लोकसंख्या वाढीचे वर्णन करा.
- 3) वय-लिंग संरचनेची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
- 4) साक्षरतेचे परिणाम आणि वैशिष्टे सांगा.
- 5) मर्त्यताची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- 6) लोकसंख्या भूगोलाचे महत्त्व सांगा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

10

कोरोनाची कारणे व त्याचे मानवी जीवनावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

लोकसंख्या भूगोलाची व्याप्ती आणि स्वरूपाचे वर्णन करा.

प्र.4 एड्स म्हणजे काय सांगून त्याची कारणे, परिणाम व सावधानता सांगा.

10

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Special Paper - IX)
Population Geography (1910160D)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ Geography is the sub branch of Human Geography.
  - a) Population
  - b) Oceanography
  - c) Soil
  - d) Zoo
- 2) According to Malthus theory population increases in an _____ ratio.
  - a) Statistic
  - b) Geometric
  - c) Arithmetically
  - d) none of these
- 3) India is come under the _____ population.
  - a) Parallel
  - b) Under
  - c) Over
  - d) Optimum
- 4) The migration from urban to rural is called as _____ migration.
  - a) Rural-Rural
  - b) Rural-Urban
  - c) Urban-Urban
  - d) Urban-Rural
- 5) The world population day celebrate on _____ day.
  - a) 11 July
  - b) 11 August
  - c) 11 September
  - d) 11 June
- 6) The first COVID 19 virus found in _____ country.
  - a) Russia
  - b) China
  - c) South Africa
  - d) India
- 7) HIV virus transmitted into human body through _____ form.
  - a) Water
  - b) Air
  - c) Blood
  - d) None of these
- 8) The theory of population put forwarded by _____.
  - a) Alfred Wagner
  - b) Alfred Weber
  - c) Robinson
  - d) Thomas Malthus

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) State the definitions of Population Geography.
- b) Describe the Growth of World Population.
- c) Explain the Characteristics Age-Sex Composition.
- d) State the Literacy Effects and Characteristics.
- e) Explain the Mortality Causes and Effects.
- f) State the significance of Population Geography.

- Q.3** Answers the following questions. (Any one) **10**
- a) Explain Causes and effect of COVID 19 on health of human.
- OR**
- b) Describe nature and scope of Population Geography.
- Q.4** What is AIDS? Give causes, effects and preventive measures of AIDS. **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper – IX)**

Growth and Decline of the Maratha Power (1707–1818A.D.) (19101559)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) ---- येथे मुघल बादशहा औरंगजेबचा मृत्यू झाला.
अ) दिल्ली
ब) आग्रा
क) अजमेर
ड) अहमदनगर
- 2) इ.स ---- मध्ये बाळाजी विश्वनाथ यास पेशवेपदाची वस्त्रे मिळाली.
अ) 1711
ब) 1713
क) 1714
ड) 1717
- 3) पेशवे बाळाजी विश्वनाथ यांच्या मृत्यूनंतर ---- हे पेशवेपदावर आले.
अ) चिमाजी आप्पा
ब) रघुजी भोसले
क) पेशवे पहिले बाजीराव
ड) बहिरोपंत पिंगळे
- 4) ---- हे रघुजी भोसले यांचे मुख्य केंद्र होते.
अ) अहमदनगर
ब) कोल्हापूर
क) नागपूर
ड) उदयपूर
- 5) ---- हा पेशवे पहिले बाजीराव व मस्तानी यांचा पुत्र होता.
अ) शरिफभाई
ब) समशेर बहाद्दर
क) रघुनाथराव
ड) अलिबहाद्दर
- 6) बरारीघाटच्या लढाईत ---- यांचा मृत्यू झाला.
अ) जयाजी शिंदे
ब) दत्ताजी शिंदे
क) केदारजी शिंदे
ड) जनकोजी शिंदे
- 7) तिसऱ्या पानीपत युद्धात ---- हा मराठा तोफखान्याचा प्रमुख होता.
अ) इब्राहिमखान गारदी
ब) समशेर बहाद्दर
क) जनकोजी शिंदे
ड) मल्हारराव होळकर
- 8) 1761 च्या तिसऱ्या पानीपत लढाईवेळी ---- याने जिहादची (धर्मयुद्ध) घोषणा केली होती.
अ) नजीबखान
ब) इंतजाम उद्दौला
क) अदिनाबेग
ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) खेडच्या लढाई (1708) विषयी माहिती द्या.
  - 2) कोल्हापूरची राज्यक्रांती म्हणजे काय?
  - 3) वसई विजयाची (1739) माहिती द्या.
  - 4) पेशवा नानासाहेब-रघुजी भोसले संबंध थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 5) अहमदशहा अब्दाली विषयी संक्षिप्त माहिती द्या.
  - 6) तिसऱ्या पानिपत लढाईचे कोणतेही दोन परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- छत्रपती शाहू महाराज व महाराणी ताराबाई यांच्यातील यादवी संघर्षाचा आढावा घ्या.
किंवा
- पेशवे पहिले बाजीराव यांचे उत्तरेकडील विस्तारवादी धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 इ.स. 1761 च्या तिसऱ्या पानिपत लढाईची कारणे स्पष्ट करा. 10

Q.3 Write a detail answer of following question. (any one) 10

a) Review the conflict between Chhatrapati Shahu Maharaj and Maharani Tarabai.

OR

b) Explain the northern expansion policy of Peshwa Bajirao I.

Q.4 Write a detailed answer of the following question. 10

Explain the causes of the third battle of Panipat, 1761 A. D.

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाची व्याप्ती
  - 2) परराष्ट्र धोरणाची प्राथमिक उद्दिष्टे
  - 3) राष्ट्रीय सत्तेचा भौगोलिक घटक
  - 4) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा आदर्शवादी सिध्दांत
  - 5) संसदीय राजनय म्हणजे काय?
  - 6) 'तंत्रज्ञान' राष्ट्रीय सत्तेचा घटक
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- मोर्गन्थाँ यांचा वास्तववादी सिध्दांत स्पष्ट करा.
किंवा
परराष्ट्र धोरणाच्या निर्धारक घटकांची चर्चा करा.
- प्र.4** राजनय म्हणजे काय सांगून राजनयज्ञांची कार्ये स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper – IX)
Introduction to International Politics (19101574)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the option. 08

- 1) Who Advocated Open Diplomacy?
  - a) Lenin
  - b) Woodrow Wilson
  - c) Metranik
  - d) Bismark
- 2) Which one of the following is an objective of foreign policy?
  - a) National Security
  - b) Division of Society
  - c) Division of Religion
  - d) None of the Above
- 3) _____ is not be the determinant element of national power.
  - a) Ideology
  - b) Natural Resources
  - c) Scientific Development
  - d) Diplomacy
- 4) The Realistic Approach Concentrates only on the _____ element.
  - a) Power
  - b) Co-operation
  - c) Peace
  - d) Revenge
- 5) Woodrow Wilson's 14 Points plan was impressed with _____ idea.
  - a) Realistic
  - b) Socialistic
  - c) Imperialism
  - d) Idealistic
- 6) Identify the Intangible element of National Power.
  - a) Population
  - b) Size of Country
  - c) National Character
  - d) Economic Development
- 7) A diplomacy where executives of different nation's come together then such a diplomacy is known as _____.
  - a) Conference
  - b) Summit
  - c) Parliamentary
  - d) Individual
- 8) According to Morgenthau _____ is the major cause of conflict among nations.
  - a) Contradictory interests
  - b) Contradictory ideas
  - c) Intolerance among nations
  - d) Imperialism

Q.2 Write the answers in short. (Any Four out of Six) 12

- a) Explain the Scope of International Politics
- b) Objective of Foreign policy
- c) Geographical element of National Power
- d) 'Idealist Theory' of International Politics
- e) What is Parliamentary Diplomacy?
- f) Write on Technology as a National Power.

- Q.3** a) Explain the 'Realist Theory' of Morgenthau. **10**
OR
b) Discuss the determinant factors of foreign policy.
- Q.4** What is Diplomacy and Explain the Functions of Diplomat. **10**

- प्र.2 खालील पैकी कोणत्याीर चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12**
- 1) अपसामान्य मानसशास्त्राच्या व्याख्या द्या.
  - 2) सामाजिक दुर्भेती
  - 3) चिंता अनुभव
  - 4) साधक अभिसंधान
  - 5) प्रतियोजन विकृती
  - 6) वेदन विकृती म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
अपसामान्य वर्तनासाठी मदत घेणे ही संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
झोप विकृती म्हणजे काय? सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा 10**
विषमायोजित वर्तनाविषयीच्या आधुनिक मनोविश्लेषण दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (Special Paper-IX)
Abnormal Psychology (19101598)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the option. 08

- 1) _____ people shows unrealistic fear of illness and their health.
  - a) Depersonalization
  - b) Hypochondriasis
  - c) Phobia
  - d) Anxiety
- 2) Abnormal psychology classify disorder into _____ group.
  - a) Two
  - b) Nine
  - c) Four
  - d) Five
- 3) Effective _____ generally depend on understanding of the causes of a disorder.
  - a) Getting medical help
  - b) Treatment
  - c) Cure
  - d) None of these
- 4) _____ given by Psychodynamic perspective.
  - a) Freud
  - b) Watson
  - c) Cattell
  - d) Johnson
- 5) _____ is dynamic Process.
  - a) Adaptation
  - b) Adjustment
  - c) Maladaptation
  - d) None of these
- 6) _____ psychology that is focused on maladaptive - behaviour it causes consequences and treatment.
  - a) Personality
  - b) Social
  - c) Abnormal
  - d) Positive
- 7) Galen the great physician developed theories of mind and _____.
  - a) Body
  - b) Temperament
  - c) Individual
  - d) None of these
- 8) The term _____ refers to negative, emotional experience with associated behavioural, bio-chemical and physiological changes.
  - a) Tension
  - b) Value
  - c) Disorder
  - d) None of these

Q.2 Answer any four of the following questions. 12

- 1) Define abnormal behaviour
- 2) Social phobia
- 3) Experiences of anxiety
- 4) Operant conditioning
- 5) Adjustment disorder
- 6) What is pain disorder?

- Q.3 Answer any one of the following questions.** **10**
Explain the concept of seeking help for abnormal behaviour.
OR
Explain briefly sleep disorder.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Explain recent approaches to psychoanalysis Maladaptive behaviour.

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) नैतिकतेची व्याख्या द्या.
  - 2) पूजा म्हणजे काय?
  - 3) धर्म म्हणजे काय?
  - 4) ज्ञानयोगाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) पुरुषार्थाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 6) राष्ट्र धर्म स्पष्ट करा.
- प्र.3** धर्माचे तत्त्वज्ञान आणि धर्मशास्त्र यातील भेद स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- धर्म आणि मोक्ष पुरुषार्थ स्पष्ट करा.
- प्र.4** हिंदू धर्माची महत्वाची तत्त्वे स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper-IX)
Philosophy of Religion (19101589)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Philosophy of religion is a branch of _____.
 a) Ethics
 b) Philosophy
 c) Environment
 d) Logic
- 2) _____ is a duty.
 a) Religion
 b) Ethics
 c) Belief
 d) None of these
- 3) Theology is a _____.
 a) Art
 b) Commerce
 c) Science
 d) None of these
- 4) Morality is an art _____.
 a) True
 b) False
 c) Doubtful
 d) None of these
- 5) _____ is a science of customs or morals.
 a) Ethics
 b) Logic
 c) Aesthetics
 d) None of these
- 6) According to Hinuism, purusharthas are _____.
 a) 7
 b) 6
 c) 5
 d) 4
- 7) There are _____ kinds of yoga.
 a) 3
 b) 4
 c) 5
 d) 6
- 8) Karmayoga, Bhaktiyoga and Dnyanaoga are mutually _____.
 a) Contradictory
 b) Contrary
 c) Complementary
 d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Define morality
- 2) What is worship?
- 3) What is religion?
- 4) Explain the concept of Jnana yoga.
- 5) Explain the concept of purusharthas.
- 6) Explain national religion.

- Q.3** Distinguish between philosophy of religion and theology. **10**
OR
Explain Darma and Moksha purusharthas.
- Q.4** Explain the principles of Hinduism. **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार)

- 1) आदिवाशी विवाहाचे कोणतेही चार वैशिष्टे लिहा?
- 2) विनिमय विवाह म्हणजे काय?
- 3) कातकरी आदिवाशी बदल थोडक्यात लिहा?
- 4) स्थिर शेती आणि स्थानातरीत शेती म्हणजे काय?
- 5) टोटमाचे प्रकार लिहा?
- 6) कुल म्हणजे काय?

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणतेही एक)

10

अधिमान्य विवाह म्हणजे काय सांगुन त्याचे प्रकार लिहा?

किंवा

आदिवाशी समाजातील रूढ संप्रदायाविरुद्ध असलेल्या जोडीदार निवडीच्या पद्धती लिहा?

प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न

10

आदिवाशीचा अर्थ व व्याख्या सांगुन त्याची वैशिष्टे लिहा?

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper - IX)
Sociology of Tribal Society (19101564)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Which of the following is a human race?

a) Munda	b) Santhal
c) Gond	d) Mangoloid
- 2) In which state we found the 'Katkari tribe'?

a) Bihar	b) Karnataka
c) Maharashtra	d) Kerala
- 3) Which Tribes celebrated 'Golgadhedo' festival?

a) Warali	b) Gond
c) Bhill	d) Katkari
- 4) Khasi and Garo tribes mainly live in _____?

a) Kerala	b) Tamilnadu
c) Meghalaya	d) Mizoram
- 5) What is say, for shifting cultivation in Naga Tribe?

a) Penda	b) Jhum
c) Bevara	d) Jimata
- 6) Which of the following marriage is a type of Unorthodox marriage?

a) Marriage by Purchase	b) Marriage by service
c) Marriage by Exchange	d) Marriage by Trial
- 7) Which of the following is characteristic of Tribal family?

a) Unstability	b) Adoption
c) Segregation of unmarried	d) All the above
- 8) "Totemism and Exogamy" who wrote this book?

a) James Frazer	b) A. C. Roy
c) Majumdar	d) Alexzader

Q.2 Short answers. (Any four)**12**

- 1) Write any four characteristics of tribal Marriage.
- 2) What is mean by Exchange Marriage?
- 3) Write in short on Katkari tribe.
- 4) What is mean by shifting cultivation and permanent cultivation?
- 5) Write types of Totemism.
- 6) What is mean by Clan?

- Q.3 Broad answers question (Write any one)** **10**
What is mean by Preferential Mating and its Types?
OR
Write Unorthodex ways of acquiring mates in tribal society.
- Q.4 Broad answers question** **10**
Write a meaning and definition of Tribal society and its characteristics.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH COMPULSORY
Literary Mindscapes – I (19101501)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the option. 08

- 1) What occasion is being celebrated in the story 'The Gift of Magi'?
  - a) Easter
  - b) Christmas
  - c) New Year's
  - d) Della's birthday
- 2) What did Phatik leave for his brother?
  - a) bicycle
  - b) wooden log
  - c) books
  - d) fishing rod, kite and marbles
- 3) What was the solitary reaper doing in the field?
  - a) tilling the field
  - b) watering
  - c) reaping the harvest
  - d) planting
- 4) What does Queen Gulnar desire?
  - a) the king's attention
  - b) more jewellery
  - c) a rival
  - d) more clothes
- 5) Where did the schoolmaster live?
  - a) Cottage
  - b) Bungalow
  - c) Mansion
  - d) Apartment
- 6) Where did the two roads diverge?
  - a) on the brown road
  - b) in the yellow road
  - c) on the grey road
  - d) on the green road
- 7) _____ the link to get access to the shared files.
  - a) log in
  - b) click on
  - c) sign up
  - d) shut down
- 8) The guard opened the door. The passive voice of the sentence is _____.
  - a) The door was opened by the guard.
  - b) The door is opened by the guard.
  - c) The door has opened by the guard.
  - d) The door had been opened by the guard.

Q.2 Answer any four in brief of the following questions. 12

- 1) How did Della and Jim feel about their prized possessions?
- 2) Why did Phatik feel suffocated in the big city?
- 3) What trouble did the poet have with the song of solitary reaper?
- 4) Why is the queen unsatisfied and seeks a rival?
- 5) How did the villagers regard the schoolmaster?
- 6) What is the significance of the two roads in the poem 'The Road not Taken'?

Q.3 Attempt any one of the following questions.**10**

Think about global economics and find solutions to how global economic inequality could be reduced. Think critically on the topic and give your opinions on it.

OR

If you perceive a conflict between two employees in your company, what strategy would you adopt to ensure that they resolve their conflict and work better as a team.

Q.4 You have been selected as the leader for the project which has people from diverse backgrounds working together for the first time. How will you help the group members to break the ice and brain storm about the project, as well as, delegate responsibility among the team to ensure that the project gets completed on time?

10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper-X)
Literatures in English (19101525)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) When did 'A Streetcar Named Desire' published?
  - a) 1945
  - b) 1947
  - c) 1978
  - d) 1949
- 2) Pablo Neruda was _____ poet.
  - a) Kenyan
  - b) Caribbean
  - c) Nigerian
  - d) Chilean
- 3) Novel 'War and Peace' tells the story of _____ families.
  - a) Four
  - b) Five
  - c) Six
  - d) Eight
- 4) What subject did Blanche teach at Laurel High School?
  - a) French
  - b) Russian
  - c) German
  - d) English
- 5) What is the setting of the novel 'War and Peace'?
  - a) World War I
  - b) Napoleon's invasion on Russia
  - c) World War III
  - d) Hitler's attack on Russia
- 6) Pierre was the son of _____.
  - a) Count Bezukhov
  - b) General Kutuzov
  - c) Count Rostov
  - d) Prince Ippolit
- 7) Who is the author of the novel 'War and Peace'?
  - a) Tennessee Williams
  - b) Charles Dickenson
  - c) Chinua Achebe
  - d) Leo Tolstoy
- 8) What was the name of Blanche's husband?
  - a) Allan Gray
  - b) Allan Walker
  - c) Allan Solley
  - d) Johny Walker

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) Which things does Amrita Pritam want to donate among the people?
- 2) Characteristic Features of the Russian Literature with reference to the Novel prescribed.
- 3) How does Pablo Neruda express his feelings of love in the poem 'If You Forget Me'?
- 4) Which advice does the poet Max Ehrmann give in the poem 'Desiderata'?
- 5) Characteristic Features of the 20th Century Dramas with reference to the work prescribed.
- 6) What account does the poet give about his stupidity in the poem 'Account'?

Q.3 Broad question. (Any One) **10**

Play 'A Streetcar Named Desire' is a work of social realism. Discuss it.

OR

How does play 'A Streetcar Named Desire' depicts the dependence of women on men?

Q.4 Broad question. **10**

How does the Leo Tolstoy narrate the human relationship in aristocratic Russian society?

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **12**
- 1) हिंदी के प्रमुख इंटरनेट पोर्टल के नाम लिखिए।
  - 2) प्रयोजन मूलक हिंदी की परिभाषा लिखिए।
  - 3) समाचार लेखक के गुण लिखिए।
  - 4) वृत्तांत लेखन का परिचय दीजिए।
  - 5) हिंदी पत्रिकाओं का सामान्य परिचय दीजिए।
  - 6) पटकथा लेखन किसे कहते हैं?
- प्र.3** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। **10**
- समाचार लेखन के तत्वों को विस्तार से लिखिए।
- अथवा**
- कार्यालयीन पत्राचार का स्वरूप एवं प्रकार को विस्तार से लिखिए।
- प्र.4** प्रयोजनमूलक हिंदी का अर्थ बताकर स्वरूपगत विशेषताएँ लिखिए। **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Kannada (Special Paper-X)
Study of Kannada Grammar (19101505)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲನೇ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರ -

1) ಇಮ್ಮಡಿ ನಾಗವರ್ಮ	2) ಕೇಶಿರಾಜ
3) ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ	4) ಮ. ಪ್ರ. ಸೂಜಾರ
  - 2) 'ಕ' ವರ್ಗದ ಅನುನಾಸಿಕ -

1) ಮ್	2) ನ್
3) ಜ್	4) ಙ್
  - 3) ಕೇಶಿರಾಜ ----- ಮತಾವಲಂಬಿ -

1) ವೈದಿಕ	2) ಶೈವ
3) ಜೈನ	4) ಕ್ರೈಸ್ತ
  - 4) ಕನ್ನಡದ ಪಾಣಿನಿ -

1) ನಾಗವರ್ಮ	2) ಶ್ರೀವಿಜಯ
3) ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ	4) ಕೇಶಿರಾಜ
  - 5) ಇದು ಉಪದ್ವಾನೀಯ -

1) ಂ	2) ಃ
3) ಂಂ	4) ಃಃ
  - 6) ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಕರಣಗಳು -

1) 06	2) 08
3) 10	4) 09
  - 7) ಭಾಷೆಯ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿ -

1) ಧ್ವನಿ	2) ಧ್ವನಿಮಾ
3) ಆಕೃತಿಮಾ	4) ಶಬ್ದ
  - 8) ಇದು ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಕರಣ ಕೃತಿ -

1) ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ	2) ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ
3) ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ	4) ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ

- ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ 12
- 1) ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ
  - 2) ಯೋಗವಾಹ
  - 3) ಶುದ್ಧಾಕ್ಷರ
  - 4) ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ
  - 5) ಸ್ವರ
  - 6) ಸಮಾಸ
- ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. 10
- 1) ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ
ಅಥವಾ
  - 2) ಆಗಮ ಮತ್ತು ಆದೇಶ ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ
- ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ : 10
- 1) 'ನಾಲವತ್ತೇಳಾಯುಳೆ ಶುದ್ಧಗೆಯಚ್ಚಗನ್ನಡಕ್ಕೀಕ್ರಮದಿಂ' - ಕೇಶಿರಾಜನ ಈ ಮಾತನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) न्यायालयीन पारिभाषिक शब्दांची थोडक्यात माहिती लिहा.
  - 2) ई पत्र लेखनाचे विशेष लिहा.
  - 3) ब्लॉग लेखन म्हणजे काय?
  - 4) मुद्रित शोधन म्हणजे काय?
  - 5) मुद्रितशोधकाची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 6) नोकरीला सामोरे जाण्यासाठी कोणकोणती कौशल्ये आवश्यक असावीत?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- 1) पारिभाषिक शब्दांचे स्वरूप सांगून विविध क्षेत्रामध्ये पारिभाषिक शब्दांचा वापर कसा केला जातो ते लिहा.
  - 2) मुद्रित शोधनासाठी कोणती कौशल्ये आवश्यक असतात ते सांगून मुद्रित शोधकाच्या कार्याचे स्वरूप लिहा.
- प्र.4 विकिपीडिया म्हणजे काय ते सांगून विकिपीडियाचे दैनंदिन जीवनातील फायदे लिहा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SANSKRIT (Special Paper - X)
नाटयशास्त्र संस्कृत साहित्यस्य (19101535)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्यं पनुर्लिखत।

08

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- 1) संस्कृत साहित्याचे ---- साहित्य व ---- साहित्य असे दोन भाग पडतात.
 अ) वैदिक, लौकिक
 ब) वैदिक, दैवी
 क) लौकिक, मौखिक
 ड) भौतिक, लौकिक
- 2) वेदांगे ---- आहेत.
 अ) 4
 ब) 6
 क) 12
 ड) 5
- 3) प्रमुख उपनिषदे ---- मानली जातात.
 अ) 12
 ब) 10
 क) 18
 ड) 08
- 4) छांदोग्य हे ---- आहे.
 अ) कथा
 ब) कादंबरी
 क) उपनिषद
 ड) काव्य
- 5) वाक्यं ---- काव्यम्।
 अ) रसात्मकं
 ब) लौकिकं
 क) ऋषेः
 ड) राज्ञः
- 6) ---- आणि ---- ही आर्षमहाकाव्ये आहेत.
 अ) रामायण व महाभारत
 ब) रामायण आणि गीता
 क) पञ्चतन्त्र व महाभारत
 ड) भगवद्गीता आणि रामायण
- 7) संस्कृत भाषा जगातील हिंदू, जैन व ---- धर्माची भाषा आहे.
 अ) बौद्ध
 ब) हिब्रू
 क) पारसी
 ड) ग्रीक
- 8) संस्कृत भाषेचे व्याकरण ---- या ग्रंथात सूत्ररूपाने निबद्ध आहे.
 अ) अष्टाध्यायी
 ब) धातुरूपावली
 क) रामायण
 ड) भागवत

- प्र.2 टिप्पणिं लिखत। (केवलं 4) 12
टिपा लिहा. (केवल 4)
- 1) अन्नघोष
  - 2) काव्यशैली
  - 3) सौंदरानंद
  - 4) वैदर्भी
  - 5) भारवि
  - 6) खरोष्ठी
- प्र.3 कालिदासाच्या साहित्य कृतींचा परिचय द्या. 10
किंवा
रूपकाचे प्रकार थोडक्यात सांगा.
- प्र.4 संस्कृत साहित्याचा इतर भाषेतील साहित्यावरील प्रभाव सांगा. 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper – X)
Urdu Ki Adbi Tahrikein (19101520)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) علی گڑھ تحریک کا آغاز کہاں سے ہوا؟

(A) مینپوری (B) دہلی (C) غازی پور (D) علی گڑھ

(2) سائینٹفک سوسائٹی کی بنیاد کس نے ڈالی؟

(A) حالی (B) سرسید (C) شبلی (D) ذکا اللہ

(3) اردو کے پہلے سوانح نگار کون ہیں؟

(A) شبلی (B) سید سلیمان ندوی (C) ماہر القادری (D) مولانا حالی

(4) اختر شیرانی کی رومانیت میں ----- کو مرکزی حیثیت حاصل ہے۔

(A) آفاقی حسن (B) نسوانی حسن (C) ماورائی حسن (D) حقیقی حسن

(5) حالی کو ----- کہتے ہیں۔

(A) شاعرِ شباب (B) شاعرِ انقلاب (C) معلمِ اخلاق (D) طوطی ہند

(6) ایک شاعر کا انجام ----- افسانہ ہے۔

(A) مختصر (B) طویل (C) ڈرامائی (D) تجریدی

(7) نسانہ آزاد کتنے صفحات پر مشتمل ہے؟

(A) 1000 (B) 2000 (C) 2500 (D) 3000

(8) چھوہیگ ستم ظریف کس اخبار سے وابستہ تھے؟

(A) اودھ اخبار (B) انقلاب (C) اودھ پنچ (D) اردو ٹائمز

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار/04)

(1) مولانا شبلی نعمانی۔

(2) مولانا الطاف حسین حالی۔

(3) سجاد حیدر یلدرم۔

(4) نیاز فتح پوری۔

(5) منشی سجاد حسین۔

(6) منشی جو الہا پر شاد برق۔

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

(1) علی گڑھ تحریک کے اغراض و مقاصد بیان کیجیے۔

(2) رومانوی تحریک کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

10

سوال نمبر.4. مفصل جواب لکھیے۔

اودھ پنچ اور اردو میں طنز و مزاح کی تحریک پر اظہار خیال کیجیے۔

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) हडप्पा संस्कृती मधील शिक्क्यांवरील कला स्पष्ट करा.
  - 2) पाटलीपुत्र येथील राजवाड्यावर प्रकाश टाका.
  - 3) सारनाथ अशोक स्तंभाची वैशिष्ट्ये विषद करा.
  - 4) हडप्पा संस्कृती मधील शिल्पकला स्पष्ट करा.
  - 5) गांधार शिल्पकलेतील बुद्ध मूर्तीची वैशिष्ट्ये विषद करा.
  - 6) स्तूप वास्तुकलेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- हडप्पा संस्कृतीमधील नगर रचनेची कला आणि वास्तुकला स्पष्ट करा.
किंवा
मौर्यकालीन शैल स्थापत्य कलेचा उगम आणि विकास विषद करा.
- प्र.4 सांची आणि भारहूत येथील स्तुपावरील कला आणि वास्तुकला स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Ancient Indian History & Culture (Special Paper X)
Art and Architecture in Ancient India (19101580)**

Day & Date: Friday, 23-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Stupa at Sanchi was first built by _____.
a) Chandragupta Mourya   b) Ashok
c) Pushyamitra Shung   d) Kanishka
- 2) The bronze statue of dancing Girl found at _____.
a) Harappa   b) Dholavira
c) Rangpur   d) Mohenjodaro
- 3) The Mouryan art influenced by _____ art.
a) Persian   b) Greek
c) Egyptian   d) Chines
- 4) In harappan civilization bead making industry was found at _____.
a) Harappa   b) Kalibangan
c) Lothal   d) Rakhigarhi
- 5) Megasthenis mentioned in the Indica about
a) Palace of Pataliputra   b) Ashokan Pillars
c) Sanchi stupa   d) Koutilya
- 6) _____ Animal is carved upon the Rampurva Ashok Pillar.
a) Bull   b) Elephant
c) Deer   d) Lion
- 7) To express the story in one statue is a feature of _____ art.
a) Mathura   b) Gandhar
c) Orissa   d) Pallav
- 8) The compound around the stupa is called as _____.
a) Vedika   b) Torana
c) Harmika   d) Chhatravali

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- a) Explain the main features of art on Harappan Seals.
- b) Highlight the characteristics of palace of Pataliputra.
- c) Describes the features of Sarnath Ashoka Pillars.
- d) Explain the sculptural art in the Harappa civilization.
- e) Describe the main features of Buddha statue in the Gandhar school of art.
- f) State the nature of stupa architecture.

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)** **10**
- a) Explain the art and architecture in the Harappa civilization Town planning.
- OR**
- b) Describe the origin and development of rock cut architecture during the Mourya period.
- Q.4 State the art and architecture of Sanchi and Bharhut stupas.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) आर्थिक विकास आणि आर्थिक वृद्धी या संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) आर्थिक विकासातील अडथळ्याचे वर्णन करा.
  - 3) श्रम विभागणीचे फायदे सांगा.
  - 4) मानवी विकास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) आर्थिक विकास प्रक्रियेत औद्योगिकीकरणाची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 6) आर्थिक विकासाचा 'प्रबळ चालना' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- अल्प विकसित देशांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- आर्थिक विकास प्रक्रियेत मानवी भांडवलाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.4 आर्थिक विकास प्रक्रियेत शेतीची भूमिका स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper-X)
Economics of Development (I) (19101570)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative.**08**

- 1) _____ is the prime occupation of under developed country.
  - a) Agriculture
  - b) Industry
  - c) Service
  - d) Trade
- 2) _____ has presented 'Big Push' theory of economics development.
  - a) Adam Smith
  - b) Ricardo
  - c) Rosenstein Rodan
  - d) J. M. Keynes
- 3) _____ include in service sector.
  - a) Education Sector
  - b) Insurance Sector
  - c) Transport Sector
  - d) All the above
- 4) Human development index is based on _____.
  - a) Life expectancy
  - b) Education
  - c) Standard of living
  - d) All the above
- 5) The book 'Wealth of Nation' is written by _____.
  - a) Ricardo
  - b) Adam Smith
  - c) J. B. Say
  - d) J. M. Keynes
- 6) _____ is expected in sustainable agriculture
  - a) Use of organic fertilizer
  - b) Crop Planning
  - c) Use of natural seeds
  - d) All the above
- 7) The research paper, 'Unlimited supply of labour and economic development' has written by _____.
  - a) Adam Smith
  - b) Ricardo
  - c) Arthur Lewis
  - d) J. B. Say
- 8) W. W. Rostov has stated _____ stages of economics development.
  - a) Three
  - b) Five
  - c) Seven
  - d) Nine

Q.2 Write short answer. (any four)**12**

- 1) Explain the concept of economic development and economic growth.
- 2) Describe the obstacles in the economic development.
- 3) State the merits of division of labour.
- 4) Explain the concept of human development.
- 5) Explain the role of industrialization in economic development.
- 6) Explain the 'Big Push' theory of economic development.

- Q.3 Answer any one of the following.** **10**
Explain the characteristics of underdeveloped countries.
OR
Explain the role of human development in economics development.
- Q.4** Explain the role of agriculture in economic development. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper-X)**

History of Modern World (1870AD-2000AD) (19101560)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

08

- 1) बिस्मार्कचे शिक्षण ——— येथे झाले.

अ) लंडन	ब) बर्लिन आणि गेटिंगन
क) क्रॉकफर्ट	ड) पॅरिस
- 2) सन ——— मध्ये बिस्मार्क निवृत्त झाला.

अ) 1888	ब) 1890
क) 1891	ड) 1892
- 3) मुक्तद्वार धोरणाचा ——— ने पुरस्कार केला.

अ) अमेरिकन	ब) जर्मन
क) जपान	ड) रशिया
- 4) जपान मध्ये सुर्याचा अंश ——— ला मानले जाते.

अ) शोगुन	ब) मेईजी
क) मिकाडो	ड) समुराई
- 5) पहिले महायुद्ध ——— साली संपले.

अ) 1918	ब) 1920
क) 1925	ड) 1930
- 6) लुसिरानिया ही बोट बुडविल्यामुळे ——— ने दुसऱ्या महायुद्धात प्रवेश केला.

अ) रशिया	ब) इटली
क) अमेरिका	ड) जपान
- 7) रशियामध्ये ——— या राजघराण्याची सत्ता होती.

अ) बुरबॅन	ब) फिलीपी
क) नेपोलिअन	ड) रोमोनाॅक
- 8) लेनिनचा जन्म ——— मध्ये झाला.

अ) 1870	ब) 1880
क) 1890	ड) 1860

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) मे. कायदे
  - 2) नवीन साम्राज्यवाद म्हणजे काय?
  - 3) आफुच्या युद्धाविषयी माहिती द्या.
  - 4) बाल्कन समस्या कोणती होती?
  - 5) लेनिन विषयी माहिती द्या.
  - 6) बोल्शेव्हिक क्रांतीवर माहिती द्या.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- 1) 1917 च्या बोल्शेव्हिक क्रांतीची कारणे व परिणाम सांगा.
किंवा
  - 2) पहिल्या महायुद्धाची कारणे व परिणाम सांगा.
- प्र.4 बिस्मार्कचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper-X)**

History of Modern World (1870AD-2000AD) (19101560)

Day & Date: Friday, 23-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct Alternative.**08**

- 1) Bismark was educated in _____.
  - a) London
  - b) Berling & Gentigan
  - c) Frankfurt
  - d) Paris
- 2) Bismark retired in _____.
  - a) 1888
  - b) 1890
  - c) 1891
  - d) 1892
- 3) _____ advocated the open-door policy.
  - a) America
  - b) German
  - c) Japan
  - d) Russia
- 4) In Japan, the degree of the sun considered to be _____.
  - a) Shogun
  - b) Meiji
  - c) Mikado
  - d) Samurai
- 5) World War I ended in _____.
  - a) 1918
  - b) 1920
  - c) 1925
  - d) 1930
- 6) _____ entered the World War II due to the sink of the Lucyrania.
  - a) Russia
  - b) Italy
  - c) America
  - d) Japan
- 7) The _____ dynasty ruled Russia.
  - a) Burbon
  - b) Philipi
  - c) Nepoleon
  - d) Romonock
- 8) Lenin was born in _____.
  - a) 1870
  - b) 1880
  - c) 1890
  - d) 1860

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- 1) May law
- 2) What is New Imperialism?
- 3) Explain about Opium war.
- 4) What was the Balkan problem?
- 5) Give information about Lenin.
- 6) Give information on Bolshevik revolution.

- Q.3 Write long answer. (Any One)** **10**
State the causes and effects of the Bolshevik revolution of 1917.
OR
State the causes and effects of the First World War.
- Q.4 Write the internal policy of Bismark.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) अमेरिकन राष्ट्राध्यक्षाचे दोन अधिकार लिहा.
  - 2) वर्तनवादी दृष्टिकोनाची तत्त्वे लिहा.
  - 3) तुलनात्मक राजकारणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 4) स्वित्झर्लंड राज्यघटनेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 5) इंग्लंडचा पंतप्रधान
  - 6) तुलनात्मक राजकारणाच्या दोन व्याख्या लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 10
- रचनात्मक कार्यवादी दृष्टिकोन सविस्तर लिहा.
- किंवा**
- इंग्लंडच्या राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा. 10
- तुलनात्मक राजकारणाची व्याख्या सांगून व्याप्ती सविस्तर लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Political Science (Special Paper–X)
Comparative Government & Politics (19101575)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct option and rewrite the sentences**08**

- 1) The traditional approach has _____ principles?
  - a) Valued
  - b) Descriptive
  - c) Organizational
  - d) All of the above
- 2) Who is the author of A Systems Analysis of Political Life?
  - a) David Easton
  - b) Robert Dahl
  - c) Prof. Gabriel Almond
  - d) G.B. Powell
- 3) Behaviorism first developed at _____.
  - a) India
  - b) Japan
  - c) France
  - d) America
- 4) _____ The constitution of this country is considered to be the shortest constitution in the world?
  - a) America
  - b) India
  - c) Japan
  - d) Italy
- 5) What are the characteristics of the US Constitution?
  - a) Universal Constitution
  - b) Sovereignty of the people
  - c) Presidential System of Government
  - d) All of the above
- 6) Which country has parliamentary system of government?
  - a) England
  - b) Iraq
  - c) Cuba
  - d) None of these
- 7) Who is the de facto head of England?
  - a) Prime Minister
  - b) People
  - c) King
  - d) None of these
- 8) A pluralistic executive body is a feature of the constitution of which country?
  - a) England
  - b) America
  - c) France
  - d) Switzerland

Q.2 Write answer to any FOUR of following:**12**

- 1) Write two powers of US President.
- 2) Write principles of behaviourist approach.
- 3) Explain the nature of comparative politics.
- 4) Write two features of Switzerland Constitution.
- 5) Prime Minister of England.
- 6) Write two definitions of comparative politics.

- Q.3 Write answer to any ONE of following:** **10**
Write in detail Structural Functional Approach.
OR
Explain the features of the Constitution of England.
- Q.4 Answer the following question.** **10**
Write the Definition and Scope of Comparative Politics in detail.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) मानसशास्त्रीय चाचणी म्हणजे काय?
  - 2) शतमक स्थान म्हणजे काय?
  - 3) अर्थ-विभाजन विश्वसनियता स्पष्ट करा.
  - 4) वय आणि दर्जा मानक स्पष्ट करा.
  - 5) चाचणीच्या अंमलबजावणीवर परीक्षकांचा कसा प्रभाव पडतो?
  - 6) 'स्टेनाईन' आणि 'T' स्कोर म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- मानसशास्त्रीय चाचणीचे उपयोग स्पष्ट करा.
- किंवा**
- यथार्थता म्हणजे काय? जुळणारी आणि भविष्यकथनात्मक यथार्थता स्पष्ट करा.
- प्र.4 विश्वसनियतेची व्याख्या सांगुन चाचणी पुर्नचाचणी आणि पर्यायी किंवा समतूल्य विश्वसनियता थोडक्यात स्पष्ट करा. 10

- Q.3 Answer the following questions. (Any One)** **10**
Explain uses of psychological test.
- OR**
- What is validity? Explain concurrent and predictive validity.
- Q.4 Define reliability. Explain briefly test-retest and alternative form reliability.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester – V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper – X)
Social Philosophy (19101590)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) समाजशास्त्र हे एक ---- आहे.
 अ) कला
 ब) वाणिज्य
 क) शास्त्र
 ड) विधी
- 2) सामाजिक शास्त्राला ---- असेही म्हणतात.
 अ) मानव्यविद्या
 ब) तत्त्वज्ञान
 क) नीतिशास्त्र
 ड) यापैकी नाही
- 3) सामाजिक तत्त्वज्ञानात सामाजिक मानसशास्त्राचे स्थान अतिशय महत्वाचे आहे.
 अ) सत्य
 ब) असत्य
 क) संशयास्पद
 ड) यापैकी नाही
- 4) ----- मानवी कृतींचे मूल्यमापन करते.
 अ) अर्थशास्त्र
 ब) मानसशास्त्र
 क) सौंदर्यशास्त्र
 ड) नीतिशास्त्र
- 5) समाजात वावरताना मनुष्याला सामाजिक तत्त्वज्ञानाची आवश्यकता असते.
 अ) सत्य
 ब) असत्य
 क) संशयास्पद
 ड) यापैकी नाही
- 6) नैतिकता ही एक कला आहे.
 अ) सत्य
 ब) असत्य
 क) संशयास्पद
 ड) यापैकी नाही
- 7) मनुष्य समाजप्रिय प्राणी आहे म्हणून तो समाजाशिवाय राहू शकत नाही.
 अ) सत्य
 ब) असत्य
 क) संशयास्पद
 ड) यापैकी नाही
- 8) व्यक्तीला एक विशिष्ट ---- ओळख असते.
 अ) नैसर्गिक
 ब) सामाजिक
 क) तार्किक
 ड) भौगोलिक

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) समाजशास्त्र म्हणजे काय?
- 2) व्यक्ति संकल्पना स्पष्ट करा.
- 3) राज्य म्हणजे काय?
- 4) सहकार्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- 5) नीतिशास्त्राचे कार्य स्पष्ट करा.
- 6) श्रम म्हणजे काय?

प्र.3 समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

10

किंवा

प्रमुख सामाजिक संस्था स्पष्ट करा.

प्र.4 सामाजिक परिवर्तन आणि सामाजिक प्रगती यातील फरक स्पष्ट करा.

10

Seat
No.

B.A. (Semester – V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper – X)
Social Philosophy (19101590)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Sociology is a _____.
  - a) Art
  - b) Commerce
  - c) Science
  - d) Law
- 2) Social sciences are also called _____.
  - a) Humanities
  - b) Philosophy
  - c) Ethics
  - d) None of these
- 3) The place of social psychology in social philosophy is very important.
  - a) True
  - b) False
  - c) Doubtful
  - d) None of these
- 4) _____ evaluates human actions.
  - a) Economics
  - b) Psychology
  - c) Aesthetics
  - d) Ethics
- 5) Man needs social philosophy in society.
  - a) True
  - b) False
  - c) Doubtful
  - d) None of these
- 6) Morality is an art _____.
  - a) True
  - b) False
  - c) Doubtful
  - d) None of these
- 7) Man is a social animal therefore he cannot live without society.
  - a) True
  - b) False
  - c) Doubtful
  - d) None of these
- 8) An individual has a specific _____ identity.
  - a) Natural
  - b) Social
  - c) Logical
  - d) Geographical

Q.2 Write short answers (Any Four)**12**

- 1) What is sociology?
- 2) Explain the concept of individual.
- 3) What is state?
- 4) Explain the importance of co-operation.
- 5) Explain the function of ethics
- 6) What is work?

Q.3 Explain the characteristics of society. **10**
OR
Explain the major social institutions.

Q.4 Distinguish between social change and progress. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper-X)
Industrial Sociology (19101565)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08
- 1) औद्योगिक समाजशास्त्राचा अभ्यास ---- आहे.
 अ) स्थितिशील   ब) गतिशील
 क) उपयोजित   ड) यापैकी नाही
  - 2) वैज्ञानिक दृष्टीकोन ---- यांनी मांडला.
 अ) मेयो आणि बर्गर   ब) फ्रेडरिक टेलर
 क) मस्टरबर्ग   ड) यापैकी नाही
  - 3) व्यापारी संघाची स्थापना ---- व्या शतकात झाली.
 अ) 11   ब) 12
 क) 13   ड) 14
  - 4) आधुनिक उत्पादन पद्धती ---- ही आहे.
 अ) कारखाना   ब) संघ
 क) सरंजामशाही   ड) गृहउद्योग
  - 5) नोकरशाहीशी कोण संबंधित आहे?
 अ) वेबर   ब) मार्क्स
 क) पी. गिल्बर्ट   ड) यापैकी नाही
  - 6) रेखात्मक संघटनाचे ---- प्रकार आहे.
 अ) 2   ब) 3
 क) 4   ड) 5
  - 7) उद्योगधंद्याच्या सर्वोच्च स्थानी ---- असतो.
 अ) विशेषज्ञ   ब) कार्यकारी
 क) पर्यवेक्षक   ड) यापैकी नाही
  - 8) कार्यकारीच्या इच्छा आकांक्षांचे वर्गीकरण कोणी केले?
 अ) पी. गिसबर्ट   ब) पार्सन्स
 क) इ. व्ही. स्नायडर   ड) यापैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

12

- 1) संघ पद्धती स्पष्ट करा.
- 2) औपचारिक संघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- 3) कार्यकारीच्या इच्छा-आकांक्षा स्पष्ट करा.
- 4) व्यापारी संघ स्पष्ट करा.
- 5) सरंजामशाही पद्धती म्हणजे काय?
- 6) औद्योगिक समाजशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

10

औद्योगिक समाजशास्त्राची व्याख्या देऊन औद्योगिक समाजशास्त्राचा उदय आणि विकास स्पष्ट करा.

किंवा

हेनरी फेयोलचा औद्योगिक संघटनाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4 नोकरशाहीची व्याख्या देऊन नोकरशाहीच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

10

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper-X)
Industrial Sociology (19101565)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Study of Industrial sociology is a _____.
  - a) Static
  - b) Dynamic
  - c) Applied
  - d) None of these
- 2) Scientific approach is propounded by _____.
  - a) Mayo and Burger
  - b) Frederick Taylor
  - c) Musterburg
  - d) None of these
- 3) Merchant Guild established in _____ century
  - a) 11th
  - b) 12th
  - c) 13th
  - d) 14th
- 4) Modern production system is _____ system.
  - a) Factory
  - b) Guild
  - c) Manorial
  - d) Home Industries
- 5) Bureaucracy related to _____.
  - a) Weber
  - b) Marx
  - c) P. Gilbert
  - d) None of these
- 6) Types of line Organization are _____.
  - a) 2
  - b) 3
  - c) 4
  - d) 5
- 7) In industrial hierarchy _____ is on top position.
  - a) specialist
  - b) executive
  - c) foreman
  - d) none of these
- 8) Who classified the aspirations of executive?
  - a) P. Gisbert
  - b) Parsons
  - c) E. V. Schinider
  - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Explain Guild System.
- 2) Explain the characteristics of formal organization.
- 3) Explain the wishes and aspirations of the executive.
- 4) Explain the Merchant Guild.
- 5) What is a Manorial system?
- 6) Explain the importance of industrial sociology.

Q.3 Long answer questions. (any four) **10**
Define industrial sociology. Explain the rise and development of industrial sociology.

OR

Explain Henry Fayol's theory of industrial association.

Q.4 Define bureaucracy. Explain the causes for the rise of bureaucracy. **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper-XI)**

Introduction to the Structure and Function of Modern English (19101526)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) There are four _____ class words.
  - a) open
  - b) closed
  - c) half open
  - d) half close
- 2) _____ phrase functions as predicate in a clause.
  - a) Prepositional
  - b) Verb
  - c) Adverbial
  - d) Adjective
- 3) The structure of _____ phrase is NP's.
  - a) Genitive
  - b) Noun
  - c) Prepositional
  - d) Adverbial
- 4) Complement is the basic function of _____ phrase.
  - a) adjective
  - b) verb
  - c) adverb
  - d) prepositional
- 5) _____ of the following is/are non-finite verb forms.
  - a) Vi
  - b) Ving
  - c) Ven
  - d) All
- 6) There are _____ Basic Clause Patterns.
  - a) 8
  - b) 9
  - c) 6
  - d) 7
- 7) 'True, but the grammar is quite easy'. This expression is an example of _____.
  - a) tactful disagreement
  - b) agreement
  - c) denial
  - d) fact
- 8) "The railways may be improved" This sentence expresses _____.
  - a) hypothesis
  - b) possibility
  - c) fact
  - d) disagreement

Q.2 Answer any four of the following

12

A) Identify word classes of the underlined words in the following sentences:

- 1) The facts are hard to believe.
- 2) The students were happy to visit various places.
- 3) There are various points in Mahabaleshwar.

B) Identify pronouns in the following sentences.

- 1) They told John to get the documents cleared.
- 2) Mary was of the opinion that she believes in her thoughts.
- 3) People laughed at their own foolishness.

- C) Give **ved** and **ven** forms of the following verbs:
- 1) work
  - 2) think
  - 3) take
- D) Classify the following words into **Open Class** and **Closed Class**:
ask, into, John
- E) Give **plural forms** of the following nouns
furniture, class, pen
- F) Identify **main verbs** in the following sentences:
- 1) People work very hard these days.
  - 2) Mary loves to visit historical places.
  - 3) Students express their knowledge in answer books.

Q.3 Answer any two of the following questions:

10

A) Identify the underlined phrases and give form and function label.

- 1) The girl in blue sari was selling flowers.
- 2) The news that he was arrested was fake.
- 3) Many tourists visit Panchgani in summer.
- 4) The monkeys might have been shaking the branches.
- 5) The players were running very slowly.

B) Identify clause patterns of the following:

- 1) The tourists are happy.
- 2) People should speak carefully.
- 3) Mary wrote an interesting poem.
- 4) The monkey jumps in the well.
- 5) They painted their faces saffron.

C) Write a note on the concept of tactful disagreement.

D) What are the expressions that can be used to denote the degrees of likelihood?

Q.4 Write a note on the Elements of Clause with suitable examples.

10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Hindi (Special Paper–XI)
हिंदीभाषा (19101516)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित प्रश्नों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) मनुष्य अपने विचारों की अभिव्यक्ति के लिए जिन ध्वनिसंकेतों का प्रयोग करता है, उसे ——— कहते हैं।
 अ) भाषा
 ब) साहित्य
 क) वाङ्मय
 ड) काव्य
- 2) ——— विद्वान के अनुसार भाषा मनुष्यों की चेष्टा या व्यापार को कहते हैं।
 अ) डॉ. भोलानाथ तिवारी
 ब) डॉ. मंगलदेव शास्त्री
 क) डॉ. पी. डी. गुणे
 ड) डॉ. देवेन्द्रनाथ शर्मा
- 3) भाषा ——— वस्तु है।
 अ) राजनीतिक
 ब) धार्मिक
 क) सामाजिक
 ड) आर्थिक
- 4) देश के प्रशासनिक कामकाज के लिए प्रयुक्त भाषा को ——— भाषा कहते हैं।
 अ) बोली
 ब) विभाषा
 क) कूटभाषा
 ड) राजभाषा
- 5) 'हिंदी' भाषा का जन्म इ. स. ——— में माना जाता है।
 अ) 1000
 ब) 2000
 क) 3000
 ड) 4000
- 6) 'मैथिली' भाषा के प्रसिद्ध कवि ——— हैं।
 अ) प्रेमचंद
 ब) सुमित्रानंदन पंत
 क) विद्यापति
 ड) चन्द्रवर्दाई
- 7) 'किताब' यह ——— भाषा का शब्द है।
 अ) पश्तो
 ब) तुर्की
 क) फारसी
 ड) हिंदी
- 8) देवनागरी लिपी का सर्वप्रथम प्रयोग गुजरात के राजा ——— ने एक शिलालेख में किया है।
 अ) नरेश
 ब) चन्द्रगुप्त
 क) चाणक्य
 ड) जयभट्ट

- प्र.2 निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर दो या तीन पंक्तियों में लिखिए। 12
- 1) भाषा की कोई भी तीन विशेषताएँ लिखिए।
  - 2) राष्ट्रभाषा किसे कहते हैं।
  - 3) अवधी बोली किन-किन क्षेत्रों में बोली जाती है।
  - 4) तत्सम शब्द की परिभाषा लिखिए।
  - 5) लेखन कौशल की विशेषताएँ बताईए।
  - 6) भाषा की कोई एक परिभाषा लिखिए।
- प्र.3 निम्नलिखित दिर्घोत्तरी प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। 10
- भाषा का अर्थ बताकर भाषा के विविध रूपों को स्पष्ट कीजिए।
- अथवा**
- हिंदी भाषा का उद्भव और विकास स्पष्ट कीजिए।
- प्र.4 निम्नलिखित दिर्घोत्तरी प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। 10
- देवनागरी लिपी की विशेषताएँ लिखिए।

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Special Paper – XI)
Kannada & Marathi Culture (19101506)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ	2) ಮಾಸ್ತಿ
3) ತರಾಸು	4) ಅನಂತಮೂರ್ತಿ
  - 2) ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆ -

1) ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ	2) ವಿಠಲ
3) ಖಂಡೋಬಾ	4) ಭವಾನಿ
  - 3) ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು - ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಮುಖ್ಯ.

1) ಅನ್ನ	2) ವಸ್ತ್ರ
3) ವಸತಿ	4) ನಾಗರಿಕತೆ
  - 4) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಶಾಸನ -

1) ನಾಗಾವಿ ಶಾಸನ	2) ಬೆಳತೂರು ಶಾಸನ
3) ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ	4) ಅಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಶಾಸನ
  - 5) - ಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ಆಕರಗಳಾಗಿವೆ.

1) ಪತ್ರ	2) ಶಾಸನ
3) ಪುಸ್ತಕ	4) ವಿಕಿಪೀಡಿಯಾ
  - 6) ನಾಗರಿಕತೆ ಎಂಬುದರ ಸಂವಾದಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದ -

1) Civilization	2) Citizen
3) City	4) Country
  - 7) ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರಸ -

1) ಔರಂಗಜೇಬ	2) ಆದಿಲಶಾಹ
3) ಶಿವಾಜಿ	4) ನಿಜಾಮಶಾಹ
  - 8) ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರಗಿ
3) ಬೇಂದ್ರೆ	4) ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ

- 1) ಶಾಸನ
- 2) ನಾಗರಿಕತೆ
- 3) ಅಜಂತಾ - ಎಲ್ಲೋರಾ
- 4) ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು
- 5) ಮಾಸ್ತಿಗಲ್ಲು
- 6) ವೀರಗಲ್ಲು

ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

10

- 1) ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧ ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

ಅಥವಾ

- 2) ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಹೇಳಿ ಅದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಹೇಳಿ ಅದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Special Paper-XI)

आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह (ग्रामीण, दलित) (19101511)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) आंदकोळ या आत्मकथनाच्या पहिल्या आवृत्तीच्या मनोगतास काय नाव दिले?
 अ) तुरुंग फोडताना   ब) बेडया
 क) बेडया तोडताना   ड) तुरुंग तोडताना
- 2) गोदावरी नदीवर कोणते धरण बांधले आहे?
 अ) उजणी   ब) जायकवाडी
 क) खडकवासला   ड) पानशेत
- 3) किसन चव्हाणांनी डी. एड. चा प्रवेश कोणत्या इयत्तेनंतर घेतला?
 अ) बारावी   ब) दहावी
 क) अकरावी   ड) बी. ए.
- 4) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी धर्मांतर कोणत्या साली केले?
 अ) 1955   ब) 1956
 क) 1957   ड) 1958
- 5) दौलु आबा कोणत्या फडातील कारभारी होते.
 अ) तमाशा   ब) ऊस
 क) डाळींब   ड) पेरू
- 6) शिकेल्याली तेवढी अडाणी असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) बाबू   ब) गणपा
 क) जनक   ड) शिवा
- 7) हयो आईतावार सोडून पुढच्या आईतवारी काय होते?
 अ) लग्न   ब) बारसे
 क) चैत   ड) सण
- 8) चैत कादंबरीतील आतील चित्रे व मुखपृष्ठ कोणी रेखाटली आहेत?
 अ) बाळ ठकार   ब) बाळ ठाकूर
 क) बाळ पाटील   ड) बाळ माने

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12

- 1) शेवगावच्या गौतम पवार या फौजदाराने शिक्षणास कसे प्रोत्साहन दिले?
- 2) शिक्षण हे वाघाणीचे दुध या बदल किसन चव्हाण यांनी कोणते विचार व्यक्त केले आहेत?
- 3) किसन चव्हाण यांचा परिचय द्या.
- 4) घुले साहेबांच्या समोर किसन चव्हाणांनी सरकाराबद्दल कोणती मते व्यक्त केली?
- 5) चैतासाठी रामुनानांनी कोणाकडून किती पैसे मागितले?
- 6) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे चैत कादंबरीत कोणती आली आहेत?

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10

आंदकोळ या आत्मकथनातून कोणता सामाजिक प्रश्न किसन चव्हाणांनी मांडला आहे?

किंवा

चैत या कादंबरीतील सोशीक स्त्री जीवनावर प्रकाश टाका.

प्र.4 एक कुटुंब कथा म्हणून रामुनना व हौसाकाकू यांच्या जीवन संघर्षाचे वर्णन करा. 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SANSKRIT (Special Paper-XI)
प्राचीन उत्कीर्ण लेख (19101536)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) सौगत म्हणजे ---- अनुयायी.
 अ) बुध्दाचा
 ब) रामाचा
 क) श्रीकृष्णाचा
 ड) हनुमानाचा
- 2) ---- म्हणजे लेखणी होय.
 अ) वर्णक
 ब) सुवर्ण
 क) अंकनी
 ड) लिपिका
- 3) धातूच्या टोकदार लेखणीला ---- म्हणतात.
 अ) अंकनी
 ब) शलाका
 क) मापिका
 ड) केयूर
- 4) हस्तलिखित तयार करताना नको असलेला मजकूर ---- नावाचे द्रव्य फासून नाहीसा करीत.
 अ) हरताळ
 ब) चुना
 क) पांढरा रंग
 ड) चुनकळि
- 5) बिहारमध्ये विक्रमशिला विद्यापीठ ---- राजाने स्थापन केले.
 अ) राजपाल
 ब) धर्मपाल
 क) राम
 ड) वसिष्ठ
- 6) सिकंदर लोधि याने वैद्यक शास्त्रावर ---- नावाचा ग्रंथ रचला.
 अ) तिब्ब-इ-सिकंदरी
 ब) रामायण
 क) महाभारत
 ड) मुघल ए आज्ञम
- 7) लेखन करण्यासाठी कापडाला गव्हाची किंवा तांदळाची ---- लावत असत.
 अ) पीठ
 ब) पेज
 क) खळ
 ड) खीर
- 8) निआर्कसच्या पुराव्यानुसार भारतीयांना ---- मध्ये कागद माहित होता.
 अ) इ. स. पूर्व 327
 ब) इ. स. पूर्व 323
 क) इ. स. पूर्व 342
 ड) यापैकी नाही

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) रेशमी कापड
- 2) चामडे
- 3) लाकडी पाट
- 4) भूर्जपत्र
- 5) कागद
- 6) सोने

प्र.3 हस्तलिखितांच्या निर्मितीवर प्रकाश टाकून त्यांची संग्रहालये व संकलनाचे प्रकार यांविषयी सांगा. 10

किंवा

पुरातत्त्व विद्येचा परिचय दया.

प्र.4 क्षहरात राजा नहपान याच्या नाशिक लेखाची माहिती द्या. 10

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper – XI)
Urdu Drama (19101521)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے:-

(1) اردو ڈراما نگار کا اولین فرض یہ ہے کہ وہ اپنی تخلیق کا پورا پورا التزام۔۔۔۔۔ کے مطابق رکھے۔

(A) اسٹیج (B) مشاعرہ

(C) سوسائٹی (D) عوام

(2) ڈراما یہودی کی لڑکی کا ایک نہایت فعال کردار۔۔۔۔۔ حنا سے بے پناہ محبت کرتا ہے۔

(A) بروٹس (B) مارکس

(C) راحیل (D) عذرا

(3) آغا حشر کاشمیری نے الفریڈ تھریکل کمپنی کے لئے کل۔۔۔۔۔ ڈرامے لکھے ہیں۔

(A) دس (B) سات

(C) پانچ (D) چار

(4) مارکس کو۔۔۔۔۔ سے والہانہ محبت ہوتی ہے۔

(A) رومانیہ (B) حنا (C) آکیٹویا (D) برازیل

(5)۔۔۔۔۔ کہتا ہے کہ ذلیل کہنے میں کوئی برائی نہیں ہوتی ہے۔

(A) اسکاٹ لینڈ (B) راحیل (C) بروٹس (D) عذرا

(6) آغا حشر کاشمیری کا ڈراما۔۔۔۔۔ فن کے معیار پر پورا کھرا کرتا ہے۔

(A) گناہ کی دیوار (B) معصومہ

(C) ایک قطرہ خون (D) یہودی کی لڑکی

7)----- قوم اپنے سلطان کی وفادار و فاپرست ہے۔

(B) رومن

(A) روہیلا

(D) آریا

(C) تغلقیہ

8)----- نے نہایت ہی نرم لہجے میں کہا کہ جناب میں کوئی خاندانی حکیم نہیں ہوں۔

(B) لوٹس

(A) بروٹس

(D) سرخاب

(C) راجیل

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)

1) ڈراما کا اہم جزو کردار نگاری پر مختصر نوٹ لکھیے؟

2) ڈراما کا اہم جزو پلاٹ کسے کہتے ہیں؟

3) صنف ڈراما کی تعریف بیان کیجئے؟

4) ڈراما کا اہم جزو مکالمہ نگاری پر مختصر نوٹ لکھیے؟

5) ٹریجیڈی ڈراما سے کیا مراد ہے؟

6) کومیڈی یا طربیہ ڈراما کسے کہتے ہیں؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)

1) ڈراما بیہودی کی لڑکی کا تنقیدی جائزہ لیجئے؟

2) آغا حشر کاشمیری کے زندگی کے اہم واقعات و حالات کا مفصل جائزہ لیجئے؟

10

سوال نمبر 4. اردو میں ڈراما نگاری کا آغاز و ارتقاء کا مفصل جائزہ لیجئے؟

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper-XI)
Tourism Development in India (19101581)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08
- 1) जगामध्ये ---- हा उद्योग जलदगतीने विकसित होत आहे.
अ) कॅटरिंग   ब) हॉटेल
क) सेवा   ड) पर्यटन
  - 2) देशामध्ये परकीय पर्यटकांचे स्वागत ---- करिता केले जाते.
अ) सांस्कृतिक प्रगती   ब) परकीय चलन प्राप्त करणे
क) सामाजिक संबंध   ड) पर्यटनाचा प्रसार
  - 3) पर्यटन स्थळांची माहिती घेण्यासाठी ---- ची भूमिका महत्वाची असते.
अ) पुस्तिका   ब) मार्गदर्शक
क) प्रवास कार्यालय   ड) भौगोलिक नकाशा
  - 4) ग्रामीण भागातील पहिले वस्तुसंग्रहालय ---- येथे अस्तित्वात आले.
अ) औंध   ब) सातारा
क) तेर   ड) उस्मानाबाद
  - 5) महाराष्ट्रातील इतिहास प्रसिद्ध ---- हे मंदिर दुसरे कोणार्क म्हणून ओळखले जाते
अ) कोपेश्वर मंदिर   ब) विठ्ठल मंदिर
क) सिध्देश्वर मंदिर   ड) साई मंदिर
  - 6) हत्तरसंग कुडल येथील प्राचीन पुरातत्वीय संगमेश्वर मंदिर ---- या नदयांच्या संगमावर वसलेले आहे.
अ) भीमा - भोगावती   ब) भीमा - सीना
ब) भीमा नीरा   ड) भीमा - माण
  - 7) पंढरपूर येथील विठ्ठल मंदिराचे प्रथम बांधकाम ---- या होळसळ राजाने केले.
अ) जयसिंह वर्धन   ब) किर्ती वर्धन
क) विजय वर्धन   ड) विष्णू वर्धन
  - 8) ---- हे वस्तुसंग्रहालय व्यक्तीगत संग्रहातून स्थापन झाले आहे.
अ) छ. शिवाजी वस्तुसंग्रहालय - मुंबई
ब) टाऊन हॉल - कोल्हापूर
क) राजा दिनकर केळकर वस्तुसंग्रहालय - पुणे
ड) राष्ट्रीय वस्तुसंग्रहालय - दिल्ली

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) पर्यटनाचे शैक्षणिक महत्व सांगा.
  - 2) पर्यटनाचे स्वरूप विशद करा.
  - 3) प्रवाशी संस्थांचे कार्य स्पष्ट करा.
  - 4) वस्तुसंग्रहालयाचे शैक्षणिक महत्व सांगा.
  - 5) खिद्रापूर येथील कोपेश्वर मंदिरातील स्वर्ग मंडपाची माहिती द्या.
  - 6) हैदाबाद येथील सालारजंग संग्रहालयाचे पर्यटन महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- पर्यटनाचे आर्थिक आणि शैक्षणिक महत्व विशद करा
किंवा
चांगल्या पर्यटक मार्गदर्शकासाठी आवश्यक असणारी पात्रता व गुण वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.4 पर्यटकांचे आकर्षक स्थळ म्हणून तेर येथील लामतुरे वस्तुसंग्रहालयाची माहिती लिहा.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper-XI)
Tourism Development in India (19101581)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) _____ is one of the fastest growing industry in the world.
  - a) Catering
  - b) Hotel
  - c) Service
  - d) Tourism
- 2) Foreign travelers are welcomed in the country for _____.
  - a) Cultural progress
  - b) For foreign exchange
  - c) Social contract
  - d) Spread to tourism
- 3) To know about the tourist site _____ play the important role.
  - a) Booklet
  - b) Guide
  - c) Travel agency
  - d) Geographical maps
- 4) The first museum at rural area is existed at _____.
  - a) Aundh
  - b) Satara
  - c) Ter
  - d) Osmanabad
- 5) _____ historical famous temple in Maharashtra is known as the second Konark.
  - a) Kopeswar temple
  - b) Vithal temple
  - c) Siddheshwar temple
  - d) Sai temple
- 6) Ancient archaeological Sangmeshwar temple at Hatarsang Kudal is situated at the confluence of the _____ river.
  - a) Bhima – Bhogavati
  - b) Bhima – Sina
  - c) Bhima – Nira
  - d) Bhima – Man
- 7) _____ Hoysal king was first built the Vitthal temple at Pandharpur.
  - a) Jaysinh Vardhan
  - b) Kiriti Vardhan
  - c) Vijay Vardhan
  - d) Vishnu Vardhan
- 8) _____ museum founded by personal collection.
  - a) Chh. Shivaji Vastusangrahalaya – Mumbai
  - b) Town Hall – Kolhapur
  - c) Raja Dinkar Kelkar Sangrahalaya - Pune
  - d) National museum – Delhi

- Q.2 Write a short answer (Any Four)** **12**
- 1) Explain the educational importance of tourism.
  - 2) Describe the nature of tourism.
  - 3) State the work of tourist agencies.
  - 4) Explain the educational importance of museum.
  - 5) Give the information of Swarg Mandap in Kopeswar temple at Khidrapur.
  - 6) Explain the tourist importance of Salarjung museum at Hyderabad.
- Q.3 Broad answers question (any one)** **10**
- 1) Describe the economic and educational importance of tourism.
  - 2) Explain the importance of qualifications and qualities of good tourist guide.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
- Write a note on Lamture Vastusangrahalaya at Ter as the place of tourist interest.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper - XI)
Agricultural Economics (I) (19101571)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) शेतीची उत्पादकता = ---- / लागवडीखालील एकूण जमीन
 अ) शेतीचे एकूण उत्पादन   ब) सरासरी उत्पादन
 क) सीमांत उत्पादन   ड) वरीलपैकी नाही
- 2) एच. वाय. व्ही. पी. हे ---- शी संबंधित आहे.
 अ) बियाणे   ब) सिंचन
 क) उद्योग   ड) वरीलपैकी नाही
- 3) राष्ट्रीय उद्यानविद्या आयोगाची स्थापना ---- या वर्षी झाली.
 अ) 2001-02   ब) 2004-05
 क) 2005-06   ड) वरीलपैकी नाही
- 4) भारतात नवीन शेती व्यूहरचनेमुळे विभागीय तफावत ----.
 अ) वाढली   ब) घटली
 क) स्थिर   ड) वरीलपैकी नाही
- 5) हरितक्रांती ही ---- क्रांती म्हणून ओळखली जाते.
 अ) गव्हाची   ब) तांदळाची
 क) ज्वारीची   ड) मकाची
- 6) दुधाचा महापूर ---- नावाने ओळखला जातो.
 अ) हरितक्रांती   ब) धवलक्रांती
 क) नीलक्रांती   ड) वरीलपैकी नाही
- 7) फुलशेती उद्योगात ---- उत्पादकता ही प्रमुख समस्या आहे.
 अ) अधिक   ब) कमी
 क) सीमांत   ड) यापैकी नाही
- 8) अन्नप्रक्रिया उद्योग मंत्रालयाची स्थापना ---- या वर्षी झाली.
 अ) 1982   ब) 1985
 क) 1988   ड) 1991

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) भारतातील दुग्ध व्यवसायाची समस्या
  - 2) जैवतंत्रज्ञानाचे महत्व स्पष्ट करा.
  - 3) सिंचनाच्या समस्या
  - 4) जमीन सुधारणेवरील उपाय स्पष्ट करा.
  - 5) नवीन शेती व्यवस्था
  - 6) पीक रचनेची प्रवृत्ती स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
भारतीय शेतीच्या कमी उत्पादकतेची कारणे सांगा.
किंवा
भारतातील हरित क्रांतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 ग्रामीण अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे स्थान स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper - XI)
Agricultural Economics (I) (19101571)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Agricultural productivity = _____ / Total and under cultivation.
  - a) Total agricultural production
  - b) Average production
  - c) Marginal production
  - d) None of the above
- 2) HYVP is concerned with _____.
  - a) Seed
  - b) Irrigation
  - c) Industry
  - d) None of the above
- 3) National horticulture mission was established in year _____.
  - a) 2001-02
  - b) 2004-05
  - c) 2005-06
  - d) None of the above
- 4) New agricultural strategy is _____ the regional variation in India.
  - a) Increased
  - b) Decreased
  - c) Stable
  - d) None of the above
- 5) Green revolution is known as _____ revolution.
  - a) Wheat
  - b) Rice
  - c) Jowar
  - d) Maize
- 6) Operation flood of milk is known as _____.
  - a) Green revolution
  - b) White revolution
  - c) Blue revolution
  - d) None of the above
- 7) _____ productivity is the main problem of floricultural industry
  - a) High
  - b) Low
  - c) Marginal
  - d) None of these
- 8) The food processing industry ministerial was established in year _____.
  - a) 1982
  - b) 1985
  - c) 1988
  - d) 1991

Q.2 Write answer in short (Any Four)**12**

- 1) Problems of dairying in India
- 2) Explain the importance of Bio-technology in agriculture.
- 3) Problems of Irrigation
- 4) Explain the measures of land reforms
- 5) New agricultural strategy
- 6) State the trends of cropping pattern

- Q.3 Broad answers questions (Any One)** **10**
Explain the causes of low productivity of Indian agriculture.
OR
Explain the features of green revolution in India.
- Q.4 Broad answer question** **10**
Explain the place of agricultural in rural economy.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) इतिहासाच्या कोणत्याही तीन व्याख्या सांगा.
  - 2) प्राथमिक साधनाबद्दल माहिती सांगा.
  - 3) राजकीय इतिहास संदर्भात माहिती सांगा.
  - 4) नाणी व नानकशास्त्र संदर्भात माहिती द्या.
  - 5) बहिरंग परिक्षणाबद्दल माहिती द्या.
  - 6) इतिहास लिखाणाचे साधन म्हणून सुचींचे महत्त्व सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **10**
- इतिहासाचे साहाय्यकारी शस्त्र कोणकोणती आहेत?
किंवा
इतिहासाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.4 इतिहास संशोधन प्रक्रीयेचे टप्पे सांगा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper - XI)
Historical Sources, Research and Places (19101561)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Who is author of the famous book 'What is History'?

a) E. H. Kaar	b) August Kempt
c) Thomas Karlail	d) Chandrakant Shinde
- 2) Who did say 'No Documents No History'?

a) E. H. Kaar	b) Logilos and Senboss
c) Thomas Karlail	d) Alexzander Hom
- 3) Which of the following is not type of History?

a) Local History	b) Military History
c) History of Diplomacy	d) History of Autobiography
- 4) Which of the following is not primary resource?

a) Inscriptions	b) Religious Grants
c) Balance Sheets	d) Biographies
- 5) Which of the following resources give information about pre-historical period?

a) Bhakhars	b) Written Resources
c) Archeological Remains	d) Accounts of Foreigners
- 6) Which of the following is not Auxiliary Science of the History?

a) Anthropology	b) Calligraphy
c) Numismatics	d) Chemistry
- 7) Which of the following is first step of the Historical Research process?
  - a) Interpretation of Data
  - b) Data Collection
  - c) Selection of the Research Topic
  - d) Internal and External Criticism
- 8) In which Index name of Village, City and River are mentioned?

a) Bibliography	b) Place Index
c) Name Index	d) Book Index

Q.2 Write answer in short (Any Four)**12**

- 1) Give any three definitions of History.
- 2) Give information about Primary sources.
- 3) Give information about Political History.
- 4) Give details about Coins and Numismatics.
- 5) Give information about External Criticism.
- 6) What is importance of Index as writing tools of History?

- Q.3 Broad answers questions (Any One)** **10**
Which are the Auxiliary Sciences of History.
OR
Explain the nature and scope of the History.
- Q.4 Broad answer question** **10**
Explain the steps of Research Process in History.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XI)
Western Political Thought (19101576)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) अॅरिस्टॉटलने कोणास नागरिकत्व नाकारले आहे?
 अ) गुलाम
 ब) स्त्रीया
 क) परकीय नागरीक
 ड) वरील सर्व
- 2) अॅरिस्टॉटल हा कोणाचा शिष्य आहे?
 अ) प्लेटो
 ब) सॉक्रेटिस
 क) रूसो
 ड) मॅकियोव्हेली
- 3) फ्रेंच राज्यक्रांतीचा जनक म्हणून कोणाला ओळखले जाते?
 अ) मॅकियोव्हेली
 ब) जॉन लॉक
 क) रूसो
 ड) थॉमस हॉब्ज
- 4) दुटप्पी नैतिकतेची कल्पना कोणी स्पष्ट केली आहे?
 अ) जॉन लॉक
 ब) अॅरिस्टॉटल
 क) रूसो
 ड) मॅकियोव्हेली
- 5) 'दु ट्रिटिज ऑफ गव्हर्नमेंट' हा ग्रंथ कोणी लिहिला आहे?
 अ) प्लेटो
 ब) जॉन लॉक
 क) थॉमस हॉब्ज
 ड) रूसो
- 6) प्लेटोच्या मते राज्याची लोकसंख्या किती असावी?
 अ) 10,000
 ब) 5,000
 क) 5,040
 ड) 11,000
- 7) मॅकियोव्हेलीने खालीलपैकी कोणता ग्रंथ लिहिला नाही?
 अ) दि प्रिन्स
 ब) दि आर्ट ऑफ वॉर
 क) हिस्टरी ऑफ फ्लॉरेन्स
 ड) दि रिपब्लिक
- 8) हॉब्जच्या सामाजिक करार सिद्धांताचा आधार कोणता आहे?
 अ) शांततेची इच्छा
 ब) स्वार्थ
 क) भीती
 ड) पूर्तता

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) प्लेटोचा तत्वज्ञ राजा
  - 2) मानवी स्वभावाविषयी हॉब्सचे विचार
  - 3) अँरिस्टॉटलच्या नागरीकत्वाबाबत अटी
  - 4) प्लेटोचे प्राथमिक शिक्षणाबाबत विचार
  - 5) सामूहिक ईहा म्हणजे काय?
  - 6) मानवी स्वभावाविषयी मॅकियाव्हेलीचे विचार
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
प्लेटोचे शिक्षणाबाबतचे विचार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- जॉन लॉकचा सामाजिक करार सिद्धांत विशद करा.
- प्र.4 अँरिस्टॉटलच्या क्रांतीसंबंधीच्या कारणांची चर्चा करा. 10**

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XI)
Western Political Thought (19101576)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Aristotle denied citizenship to whom?
  - a) Slave
  - b) Women
  - c) Foreign citizen
  - d) All of these
- 2) Whose disciple was Aristotle?
  - a) Plato
  - b) Socrates
  - c) Rousseau
  - d) Machiavelli
- 3) Who is known as father of French Revolution?
  - a) Machiavelli
  - b) John Locke
  - c) Rousseau
  - d) Thomann Hobbes
- 4) Who described double standard morality?
  - a) John Locke
  - b) Aristotle
  - c) Rousseau
  - d) Machiavelli
- 5) Who wrote the book 'Two treaties of government'?
  - a) Plato
  - b) John Locke
  - c) Thomann Hobbes
  - d) Rousseau
- 6) What should be the population of the state according to Plato?
  - a) 10,000
  - b) 5,000
  - c) 5,040
  - d) 11,000
- 7) Which of the following book is not written by Machiavelli?
  - a) The prince
  - b) The Art of War
  - c) History of Florence
  - d) The Republic
- 8) Hobbesian social contract is based on _____.
  - a) Desire for peace
  - b) Selfishness
  - c) Fear
  - d) Completion

Q.2 Write answer in short (Any Four)**12**

- 1) Plato's idea about philosopher king
- 2) Hobbes views about human nature
- 3) Aristotle's conditions about citizenship
- 4) Plato's ideas about primary education
- 5) What is General Will?
- 6) Machiavelli's views about human nature

Q.3 Answer in detail (Any One)

10

Discuss the ideas of Plato about education.

OR

Explain the social contract theory of John Locke.

Q.4 Answer in detail

10

Discuss the causes of revolution by Aristotle.

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) तर्कशास्त्राची व्याख्या द्या.
  - 2) विधानाचे घटक स्पष्ट करा.
  - 3) संविधान म्हणजे काय?
  - 4) निगामी अनुमान म्हणजे काय?
  - 5) परिवर्तनाचे नियम स्पष्ट करा.
  - 6) विधायक उभयापत्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3** निरुपाधिक संविधानातील व्याप्तीचे नियम स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- विधान चतुष्टयी स्पष्ट करा.
- प्र.4** निषेधक उभयापत्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper-XI)
Deductive Logic (EPH501)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Logic is _____.
 a) Art
 b) Commerce
 c) Science
 d) None of these
- 2) _____ is the thinking process of drawing Conclusion from a premises.
 a) Proposition
 b) Term
 c) Word
 d) Inference
- 3) Particular conclusion is derived from general premises, is called _____.
 a) Deductive
 b) Simple enumerative
 c) Analogy
 d) None of these
- 4) Subject and predicate are called _____.
 a) Words
 b) Terms
 c) Proposition
 d) Sentences
- 5) Contradictory opposition of 'Indian' is _____.
 a) Non-Indian
 b) Maratha
 c) Panjabi
 d) Andhra
- 6) Conditional propositions are of _____ kinds.
 a) 2
 b) 3
 c) 4
 d) 5
- 7) Antecedent and consequent are constituents of _____ propositions.
 a) Categorical
 b) Hypothetical
 c) Disjunctive
 d) Conjunctive
- 8) _____ is a sign quantity of Universal proposition.
 a) Some
 b) All
 c) Half part
 d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Define logic.
- 2) Explain constituents of Proposition.
- 3) What is syllogism?
- 4) What is deductive logic?
- 5) Explain the rules of conversion.
- 6) Explain the nature of constructive dilemma.

- Q.3** Explain the rules of distribution of terms in categorical syllogism. **10**
OR
Explain the fourfold classification of proposition.
- Q.4** Explain the nature of Destructive dilemma. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) सत्यता कोष्टाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 2) सममूल्य विधानाचे सत्यता मूल्य स्पष्ट करा.
  - 3) अनुमानाची युक्तता म्हणजे काय?
  - 4) संधी विधानाचे सत्यता कोष्टक स्पष्ट करा.
  - 5) तार्किक अचर म्हणजे काय?
  - 6) विकल्प विधानाचे सत्यता कोष्टक स्पष्ट करा.
- प्र.3 तर्कशास्त्राची व्याख्या आणि अभ्यासविषयक स्पष्ट करा. 10**
- किंवा**
- अनुमानाचे नियम स्पष्ट करा.
- प्र.4 सोपाधिक सिद्धता पद्धती स्पष्ट करा. 10**

Seat
No.

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper-XI)
Propositional Logic (EPH502)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Modern logic is also called _____ logic.
  - a) Mathematical
  - b) Traditional
  - c) Artificial
  - d) None of these
- 2) Study of propositions is the subject matter of _____ logic.
  - a) Propositional
  - b) Subject
  - c) Predicate
  - d) None of these
- 3) Any proposition is _____.
  - a) True
  - b) False
  - c) True or False
  - d) None of these
- 4) Basic truth tables are of _____ kinds.
  - a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Five
- 5) 'Not' is symbolized as _____.
  - a) $\sim$
  - b) $\vee$
  - c) $\equiv$
  - d) $\supset$
- 6) 'If it rains roads will be wet' is symbolized as _____.
  - a) $r \cdot w$
  - b) $r \vee w$
  - c) $r \supset w$
  - d) $r \equiv w$
- 7) Modus tolens (M.T.) is the rule of _____.
  - a) Inference
  - b) Replacement
  - c) Dilemma
  - d) None of these
- 8) _____ is the rule of Replacement.
  - a) H.S.
  - b) M.T.
  - c) Addition
  - d) Double negation

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Explain the nature of truth table method.
- 2) Explain the truth value of equivalent proposition.
- 3) What is validity of inference?
- 4) Explain the truth table conjunctive proposition.
- 5) What is Logical Constant?
- 6) Explain the truth table of disjunctive proposition.

- Q.3** Explain the definition and subject matter of logic. **10**
OR
Explain the rules of inference.
- Q.4** Explain conditional proof method with example. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.(कोणतेही चार) 12**
- 1) ग्रामीण समाजशास्त्राची व्याख्या लिहा.
  - 2) भूमिहीन शेतमजुरांची कोणतेही चार समस्या लिहा.
  - 3) ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची व्याख्या लिहा.
  - 4) ग्राम पंचायतीची कोणतेही चार कार्य लिहा.
  - 5) ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना कोणत्या प्रमुख शिक्षणाच्या समस्या भेडसावतात?
  - 6) बलुते पद्धतीची कोणतेही चार वैशिष्टे लिहा.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
- ग्रामीण समाजशास्त्राचा व्याख्या सांगून ग्रामीण समाजशास्त्राचे महत्त्व लिहा.
- किंवा**
- संद्रिय शेती व करार शेती म्हणजे काय स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न 10**
- शेतकऱ्याच्या आत्महत्येची कारणे लिहा.

- Q.3 Broad answers question (Any One)** **10**
Write a definition of rural sociology and its important.
OR
Explain what is mean by organic farming and contract farming.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
Write a reason of farmers suicide.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper - XII)
Introduction to Literary Criticism (19101622)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) A primary function of poetry according to Wordsworth is to give _____ for his readers.
  - a) Knowledge
  - b) Pleasure
  - c) Idea
  - d) Truth
- 2) The Preface to the Lyrical Ballads was published in _____.
  - a) 1798
  - b) 1799
  - c) 1800
  - d) 1801
- 3) The Principal object in the Lyrical Ballads was to choose incidents and situations from _____.
  - a) urban life
  - b) agrarian life
  - c) common life
  - d) genteel life
- 4) According to Wordsworth _____ is not essential to poetry.
  - a) Metre
  - b) Imagination
  - c) Talent
  - d) Rhyme
- 5) Eliot's essay 'The Function of Criticism' has _____.
  - a) two points
  - b) three parts
  - c) four parts
  - d) five parts
- 6) 'The function of criticism is to promote the understanding and enjoyment of literature', Who said this?
  - a) Matthew Arnold
  - b) T. S. Eliot
  - c) Dr. Johnson
  - d) John Keats
- 7) No writer according to Eliot is _____.
  - a) Self-reliant
  - b) Self-supported
  - c) Self-sufficient
  - d) Selfish
- 8) To which age does T. S. Eliot belong?
  - a) Classical Age
  - b) Modern Age
  - c) Romantic Age
  - d) Victorian Age

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) Define 'Imagery' and state at least two examples of it.
- 2) What is 'Alliteration'? Give two examples.
- 3) What is the definition of 'Symbol'? State at least two examples of it.
- 4) Define the literary term 'Anticlimax' with example.
- 5) What is 'Onomatopoeia'? Write any two examples.
- 6) Explain the term rhyme with example.

- Q.3 Broad question. (Any one)** **10**
- a) How does Wordsworth justify the selection real language of men for his poetry?
- OR**
- b) What is T. S. Eliot's 'The Function of Criticism'?
- Q.4** What is Sociological approach to literature? **10**

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के तीन-चार वाक्यों में उत्तर लिखिए। **12**
- 1) दुर्गा ने भगवती को कौनसी सलाह दी? क्यों?
  - 2) कुआँ पूजवानेवाली खबर फैलने का नतीजा क्या हुआ?
  - 3) भगवती क्यों नहीं चाहती थी कि सिया जज की परीक्षा पास हो?
  - 4) उग्रसेन के गुजर जाने के बाद दुर्गा की क्या हालत हुई?
  - 5) 'शकुंतिका' उपन्यास के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।
  - 6) सिया के द्वारा बुलबुल के ससुरालवालों को भेजी नोटीस का क्या परिणाम हुआ, स्पष्ट कीजिए।
- प्र.3** 'शकुंतिका' उपन्यास बेटी के महत्व का आख्यान है', स्पष्ट कीजिए। **10**
अथवा
भगवती का चरित्र चित्रण कीजिए।
- प्र.4** दुर्गा की चरित्रगत विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Special Paper–XII)
Western Poetry Criticism (19101602)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆಯ್ದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. 08
- 1) 'ಸೌಂದರ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ'ಯ ಕರ್ತೃ
    - 1) ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ
    - 2) ತಿ.ನಂ.ಶ್ರೀ
    - 3) ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀ
    - 4) ಜಿ.ಎಸ್.ಎಸ್
  - 2) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಪ್ರಕಾರ ಅನುಕರಣ ಎಂದರೆ
    - 1) ಮರು ಸೃಷ್ಟಿ
    - 2) ಅನುಸರಿಸು
    - 3) ಅನುಕರಿಸು
    - 4) ಅನುಮೋದಿಸು
  - 3) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನ ಗುರು
    - 1) ಹೆರೊಡೊಟಸ್
    - 2) ಯುರಿಪಿಡಿಸ್
    - 3) ಸಾಕ್ರೇಟಿಸ್
    - 4) ಪ್ಲೇಟೋ
  - 4) ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಮೊದಲ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆದವನು
    - 1) ಹೋರೇಸ್
    - 2) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್
    - 3) ಸಾಕ್ರೇಟಿಸ್
    - 4) ಪ್ಲೇಟೋ
  - 5) 'ಕೆಥಾರಿಸಿಸ್' ಇದು ಈತನ ಕಾವ್ಯತತ್ವ
    - 1) ವರ್ಜಿಲ್
    - 2) ಹೋಮರ್
    - 3) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್
    - 4) ಡಾಂಟೆ
  - 6) ಪ್ಲೇಟೋನ ಕೃತಿ ಇದು
    - 1) ಪೊಯೆಟಿಕ್ಸ್
    - 2) ಸಬ್ಲಿಂ
    - 3) ರಿಪಬ್ಲಿಕ್
    - 4) ರೆಟರಿಕ್ಸ್
  - 7) ಆದರ್ಶ ರಾಜ್ಯದ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡವನು
    - 1) ಜೋನ್ ಕೆಲ್ಲಿ
    - 2) ಪ್ಲೇಟೋ
    - 3) ಹೋರೇಸ್
    - 4) ಹೋಮರ್
  - 8) ಭವ್ಯತೆ ಪದದ ಸಂವಾದಿ ಕನ್ನಡ ಪದ
    - 1) ಸಬ್ಲಿಂ
    - 2) ಪರಂಪರೆ
    - 3) ಇಮ್ಯುಜಿನೇಶನ್
    - 4) ಡಿಸಿಜನ್

ಪ್ರ.2 ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಪೋಯೆಟಿಕ್ಸ್
- 2) ಲಾಂಜಿನಸ್
- 3) ಭಾವವಿರೇಚನ
- 4) ವಿಮರ್ಶಕ
- 5) ಎಲಿಯೆಟ್
- 6) ಅನುಕರಣ

ಪ್ರ.3 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಭವ್ಯತೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸವಿಸ್ತಾರ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Special Paper – XII)
साहित्यशास्त्र (उत्तरार्ध) (19101607)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'वाक्यं रसात्मकं काव्यं' असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) भामह
 ब) दण्डी
 क) उद्भट
 ड) विश्वनाथ
- 2) आलंबन आणि उद्दिपन हे कशाचे प्रकार आहेत?
 अ) विभाव
 ब) अनुभाव
 क) व्यभिचारी भाव
 ड) यापैकी नाही
- 3) 'नटसम्राट' या साहित्यकृतीचा वाङ्मय प्रकार कोणता आहे?
 अ) चरित्र
 ब) नाटक
 क) कादंबरी
 ड) कथा
- 4) रस म्हणजे ——— होय.
 अ) भावना
 ब) चव
 क) स्वाद
 ड) यापैकी नाही
- 5) खालीलपैकी साहित्यमूल्ये कोणती आहेत?
 अ) अनुभवनिष्ठता
 ब) विषयनिष्ठता
 क) सामाजिकता
 ड) वरील सर्व
- 6) साहित्यविचार हा ग्रंथ कोणी लिहिला आहे.
 अ) अरविंद कुलकर्णी
 ब) रा. श्री. जोग
 क) स. रा. गाडगीळ
 ड) भालचंद्र फडके
- 7) अनुमानाचे सुख म्हणजे रसास्वाद नव्हे असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) लोल्लट
 ब) शंकुक
 क) अभिनवगुप्त
 ड) भरतमुनी
- 8) 'कथानक' हा घटक कोणत्या वाङ्मयप्रकाराशी संबंधित आहे?
 अ) कविता
 ब) नाटक
 क) आत्मचरित्र
 ड) कथा

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार)** **12**
- 1) रस म्हणजे काय ते सांगून मुख्य नऊ रसांची नावे लिहा.
  - 2) तादात्म्य म्हणजे काय?
  - 3) 'कविता' वाङ्मय प्रकाराचे घटक कोणते ते लिहा.
  - 4) मानवतावादातून साहित्यमूल्ये कसे जाणवते ते लिहा.
  - 5) भरतमुनी यांच्या मते रसनिस्पत्ती कशी होते?
  - 6) लोल्लटाचा रसविचार कसा आहे ते लिहा.
- प्र.3 साहित्यमूल्ये कोणती आहेत ते सविस्तर लिहा.** **10**
- किंवा**
- काव्यानंदाचे स्वरूप कसे असते ते सविस्तर लिहा.
- प्र.4 'कादंबरी' या वाङ्मय प्रकाराच्या घटकांची चर्चा करा.** **10**

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) नारद मुनींनी केलेला उपदेश
  - 2) वास्तुह
  - 3) मनु
  - 4) इंद्राची स्तुति
  - 5) राज्य
  - 6) मन्त्रमयी आसन्दी
- प्र.3 स्वाध्यायाचे महत्त्व सांगा. 10
किंवा
वैद्यक विद्येतील अश्विनकुमारांचे कौशल्य 'च्यवन भार्गव' कथेच्या आधारे सांगा.
- प्र.4 इंद्राने केलेली श्रमाची प्रशंसा तुमच्या शब्दात लिहा. 10

(8) ترے صوفے ہیں افرنگی تیرے قالی ہیں ایرانی

شعر مکمل کیجئے۔

(A) امیر مرد مومن ہے خدا کے رازدانوں میں۔

(B) نظر آتی ہے ان کو اپنی منزل آسمانوں میں۔

(C) لہو مجھ کو رُللاتی ہے جوانوں کی تن آسانی۔

(D) کہ پایا میں نے استغنا میں معراجِ مسلمانی

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار)

(1) اقبال کے ابتدائی حالات اور پیدائش پر مختصر روشنی ڈالیے۔

(2) صنفِ نظم کے باقاعدہ آغاز پر روشنی ڈالیے۔

(3) رومی سے مرید اُنیسواں سوال کرتا ہے کہ ملت (قوم) کی زندگی کس طرح مستحکم ہو سکتی ہے؟ رومی کیا

جواب دیتے ہیں؟

(4) نظم 'پیر و مرید' کا مرکزی خیال لکھیے۔

(5) نظم 'مسجد قرطبہ' کے پانچویں بند میں اقبال نے مومن کی کن صفات کو بیان کیا ہے؟

(6) نظم 'جاوید' کے نام 'مرکزی خیال' تحریر کیجئے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) نظم 'طارق کی دعا' کا خلاصہ لکھیے۔

(2) علامہ اقبال کی علمی و ادبی خدمات بیان کیجئے۔

10

سوال نمبر 4. سیاق و سباق کے حوالے سے درج ذیل بندوں کی تشریح کیجئے۔

(1) سمجھے گا زمانہ تری آنکھوں کے اشارے

دیکھیں تجھے دور سے گردوں کے ستارے

ناپید تیرے بحرِ تخیل کے کنارے

پہنچیں گے فلک تک تری آہوں کے شرارے

تعمیر خودی کر اثر آہ رسادیکھ

(2) ترے صوفے ہیں فرنگی ترے قالین ہیں ایرانی

لہو مجھ کو رلاتی ہے جو انوں کی تن آسانی

امارت کیا شکوہ خسروی بھی ہو تو کیا حاصل

نہ زور حیدری تجھ میں نہ استغنائے سلیمانی

نہ ڈھونڈ اس چیز کو تہذیب حاضر کی تجلی میں

کہ پایا میں نے استغنائے معراج مسلمانی

(3) اٹھانہ شیشہ گراں فرنگ کے احساں

سفال ہند سے مینا و جام پیدا کر

میں شاخِ تاک ہوں میری غزل ہے میرا ثمر

مرے ثمر سے مئے لالہ فام پیدا کر

مرا طریق امیری نہیں فقیری ہے

خودی نہ بیچ غریبی میں نام پیدا کر

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) गौतमीपुत्र सातकर्णी यांचे कार्य सांगा.
  - 2) प्रभावती गुप्ता यांच्या योगदानाबद्दल लिहा.
  - 3) कल्याणीचे चालुक्य शासक विक्रमादित्य त्रिभुवनमल्ल यांच्या बद्दल माहिती द्या.
  - 4) कोल्हापूरचे शिलाहार वंशाबद्दल माहिती लिहा.
  - 5) वाकाटक शासक दुसरा प्रवरसेन यांचे कार्य सांगा.
  - 6) सातवाहन शासक हाल यांचे कार्य सांगा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- शिलाहार शासकांच्या योगदानाबद्दल चर्चा करा.
- किंवा**
- कल्याणीच्या चालुक्य वंशाबद्दल माहिती लिहा.
- प्र.4** सातवाहन काळ हा प्राचीन महाराष्ट्राच्या इतिहासातील एक महत्वाचा काळ मानला जातो. चर्चा करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – XII)
Political and Cultural History of Ancient Maharashtra (19101677)**

Day & Date: Monday, 19-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ Satavahana king had defeated the Saka ruler Nahpan and made his mark on his coins.
  - a) Hala
  - b) Shivshree
  - c) Vashishthiputra Pulumavi
  - d) Gautamiputra Satkarni
- 2) Chandragupta II had married his daughter Prabhavati to the Vakataka king _____.
  - a) Vindhyashakti
  - b) Rudrasen
  - c) Pravarsen
  - d) Simuk
- 3) Ghatikasthana during the later Chalukyan period was _____.
  - a) Army Center
  - b) Cultural center
  - c) Educational center
  - d) Religious center
- 4) The kings of the _____ dynasty called themselves 'Tagarapurvaradhisvara'.
  - a) Shilahar
  - b) Chalukya
  - c) Yadav
  - d) Later Chalukyas
- 5) _____ Vakataka ruler had composed the Prakrit poetry book "Setubandh".
  - a) Vindhyashakti
  - b) Rudrasen
  - c) Pravarsena II
  - d) Sarvasen
- 6) _____ was the capital of the Satavahana Empire.
  - a) Pataliputra
  - b) Purushpur
  - c) Prathisthana
  - d) Manyakhet
- 7) The capital of the Later Chalukyan dynasty was at _____.
  - a) Kanchi
  - b) Kannauj
  - c) Basavakalyan
  - d) Manyakhet
- 8) Temple of Koppeshwar Mahadev at Khidrapura built by _____ King.
  - a) Singhan
  - b) Vijayaditya
  - c) Bhoj Second
  - d) Ramchandra

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any four) 12

- 1) Describe the work of Gautamiputra Satakarni.
- 2) Write about the contribution of Prabhavati Gupta.
- 3) Give information about Vikramaditya Tribhuvanmalla, the Chalukyan ruler of Kalyani.
- 4) Write the information about Shilahar dynasty of Kolhapur.
- 5) The work of Vakataka ruler Pravarsena II.
- 6) Describe the work of Satavahana ruler Hala.

- Q.3 Broad answer questions. (Any One)** **10**
Discuss the contribution of Shilahara rulers.
OR
Write the information about Chalukyan dynasty of Kalyani.
- Q.4** The Satavahana period is considered to be an important period in the history of **10**
ancient Maharashtra. Discuss.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) एकूण खर्चाची संकल्पना
  - 2) मक्तेदारी बाजाराची मुख्य वैशिष्ट्ये
  - 3) भरपाईचे तत्व
  - 4) सनातनवादी व्याजाच्या सिध्दांतावरील दोन टीका
  - 5) वेतन भिन्नता
  - 6) मूल्यभेदाचे प्रकार
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- आर्थिक कल्याण मापनातील समस्या स्पष्ट करा.
- किंवा**
- खंडाचा आधुनिक सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.4 पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये लिहा. पूर्ण स्पर्धेमध्ये किंमत निश्चिती कशी होते ते स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper – XII)
Micro Economics – II (19101667)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In _____ no individual firm is in a position to influence the price.
  - a) Perfect competition
  - b) Monopolistic Competition
  - c) Duopoly
  - d) Oligopoly
- 2) In the _____ under perfect competition the firm will earn normal profits.
  - a) long run
  - b) short run
  - c) very short run
  - d) very long run
- 3) _____ defines monopolistic competition as a market characterised by a large number of firms with product differentiation.
  - a) Dr. Marshall
  - b) Professor Chamberlain
  - c) J. B. Clerk
  - d) John Robinson
- 4) The _____ theory of wages is the demand and supply theory.
  - a) Classical
  - b) Neo- classical
  - c) Keynesian
  - d) Modern
- 5) Compensation principle is known as _____.
  - a) Welfare Economics
  - b) Classical Economics
  - c) The new welfare Economics
  - d) None of the above
- 6) Pareto criteria are based on _____.
  - a) Cardinal Utility
  - b) Ordinal Utility
  - c) Total Utility
  - d) Marginal Utility
- 7) Demand Curve in perfect competition is _____.
  - a) Rigid
  - b) Perfect elastic
  - c) Parallel to OY axis
  - d) None of these
- 8) Price Discrimination is the feature of _____ market.
  - a) Perfect Competition
  - b) Monopoly
  - c) Monopolistic Competition
  - d) Oligopoly

Q.2 Write short notes on (Any Four) 12

- 1) Concept of Total Cost
- 2) Main Characteristics of monopoly.
- 3) Compensation Principle
- 4) Any two criticism of classical theory of interest.
- 5) Wage differentiation.
- 6) Types of Price Discrimination

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)** **10**
Explain the Problems in measuring economic welfare.
OR
Explain the modern theory of rent.
- Q.4 Write the characteristics of perfect competition. How price is determination under perfect competition?** **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) ग्रीक वैज्ञानिकाचे खगोलशास्त्रीय कार्य
  - 2) प्राचीन भारतातील भौगोलिक संकल्पनांचा विकास
  - 3) कॉसमॉसचा अर्थ
  - 4) मॅकिंडरची मर्मभूमी सिध्दांत
  - 5) संख्यात्मक क्रांतीची कारणे
  - 6) कार्ल रिटर यांच्या भौगोलिक संकल्पना
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- प्राकृतिक भूगोल विरुद्ध मानवी भूगोल द्वैतवादाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- किंवा**
- विडाल डी-ला ब्लाश यांच्या भौगोलिक कार्याचे थोडक्यात विवेचन करून त्यांच्या कार्याचे मुल्यमापन करा.
- प्र.4** अलेक्झांडर हंबोल्ट यांचे भूगोलातील कार्य व संकल्पना स्पष्ट करा. **10**

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)** **10**
Describe physical and human dichotomy in geography.
OR
Write the contribution of Vidal -de- la Blache to geography.
- Q.4 Explain the concept and contribution of Humboldt to geography.** **10**

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper – XII)**

History of Ancient India: (Pre-History To 650 A.D.) (19101657)

Day & Date: Monday, 19-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) उदयन हा ——— महाजनपदाचा राजा होता.
अ) काशी   ब) अवंती
क) पांचल   ड) वत्स
- 2) नंद घराण्याचा शेवट ——— याने केला.
अ) अजातशत्रू   ब) बिंदूसार
क) चंद्रगुप्त   ड) प्रद्यौत
- 3) गौतम बुध्दांनी आपले पहिले प्रवचन ——— या ठिकाणी दिले.
अ) सारनाथ   ब) राजगृह
क) कुद्ग्राम   ड) कुंडलबन
- 4) वर्धमान महावीर यांचे ——— येथे महानिर्वाण झाले.
अ) लुम्बिनी   ब) कुशीनगर
क) कोसंबी   ड) पावापुर
- 5) ——— या युध्दानंतर सम्राट अशोकाने शांतीवादी धोरणाचा पुरस्कार केला.
अ) कनोज   ब) पानिपत
क) कुरुक्षेत्र   ड) कलिंग
- 6) चंद्रगुप्त मौर्याच्या दरबारात सेल्युकस निकेटरने ——— याला वकील म्हणून पाठविले होते.
अ) मेगॅस्थेनीस   ब) कोलंबस
क) कर्टिस   ड) युआन चांग
- 7) गुप्त सत्तेच्या संस्थापकाचे ——— हे नाव होते.
अ) चंद्रगुप्त   ब) श्रीगुप्त
क) समुद्र गुप्त   ड) कुमारगुप्त
- 8) गुप्त राजांनी ——— धर्माला राजाश्रय दिला.
अ) बौध्द   ब) जैन
क) वैदिक   ड) नागवंशीय

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) अजातशत्रू राजाच्या धार्मिक धोरणाबद्दल माहिती लिहा.
  - 2) बौद्ध धर्माची पंचशील तत्वे कोणती?
  - 3) चंद्रगुप्त मौर्यनी निर्माण केलेल्या साम्राजात कोणते प्रदेश होते?
  - 4) मौर्य साम्राज्याच्या नाशाची तीन कारणे लिहा.
  - 5) गौतमी सातकर्णीचे व्यक्तिमत्व कसे होते.
  - 6) दुसऱ्या चंद्रगुप्ताच्या दरबारातील नवरत्ने कोणती होती?
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न: (कोणताही एक) 10
सम्राट अशोकाचे कार्य स्पष्ट करा.
- किंवा
- हर्षवर्धनाच्या कार्याचा आढावा घ्या.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न: 10
गुप्तकालीन प्रशासनव्यवस्थेची माहिती द्या.

Seat No.	
----------	--

Set

P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper – XII)**

History of Ancient India: (Pre-History To 650 A.D.) (19101657)

Day & Date: Monday, 19-06-2023

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- Udyan was the king of _____ Mahajanpada.

a) Kashi	b) Avanti
c) Panchal	d) Vats
- The end of Nand family was done by _____.

a) Ajatashatru	b) Bindusara
c) Chandragupta	d) Pradyaut
- Gautama Buddha gave his first discourse at _____ this place.

a) Sarnath	b) Rajgriha
c) Kudgram	d) Kundalban
- Vardhaman Mahavira Passed away at _____.

a) Lumbini	b) Kushinagar
c) Kosambi	d) Pavapur
- _____ After this war, Emperor Ashoka rewarded the Pacifist policy.

a) Kanoja	b) Panipat
c) Kurukshetra	d) Kaliga
- Seleucus Nicator was Sent to the court of Chandragupta Maurya as a lawyer.

a) Megasthenes	b) Columbus
c) Curtis	d) Yuan Chang
- The name of the founder of the Guptas power was _____.

a) Chandragupta	b) Shrigupta
c) Samudragupta	d) Kumargupta
- The Gupta Kings gave sanctuary to Dharma

a) Buddhist	b) Jain
c) Vedic	d) Nagavanshiya

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four)**12**

- Write information about the religious policy of Ajatashatru Raja.
- What are the five principles of Buddhism?
- Which region was in the empire created by Chandragupta Maurya?
- Write three reasons for the destruction of the Mauryan Empire.
- How was the personality of Gautami Satkarni?
- Which was the Navratna in the court of Chandragupta II?

- Q.3 Broad answers questions. (Any One)** **10**
Explain the work-of Emperor Ashoka.
- OR**
- Review Harshvardhana's Work.
- Q.4 Broad answers questions.** **10**
Inform the Guptas administration system.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) महानगरपालिकेची उत्पन्नाची साधने
  - 2) नगरपालिकेच्या समित्या
  - 3) जिल्हा परिषद अध्यक्षाचे अधिकार व कार्ये
  - 4) मंत्रीमंडळाची वैशिष्ट्ये
  - 5) विधिमंडळाच्या सदस्यांचे विशेषाधिकार
  - 6) विधानपरिषदेची रचना
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- राज्यपालाचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ग्रामपंचायतीची कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न** **10**
- विधेयकाचे कायद्यात रूपांतर होण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper–XII)
Government and Politics of Maharashtra (19101672)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) According to Article _____ of the Constitution of India, a Legislative Assembly has been constituted in each constituent state.

a) 168	b) 170
c) 169	d) 177
- 2) The number of members of the Maharashtra Legislative Assembly is _____.

a) 250	b) 550
c) 78	d) 288
- 3) The method of appointment of Governor is taken from the Constitution of _____.

a) Constitution of Canada	b) Constitution of Ireland
c) Constitution of Australia	d) Constitution of USA
- 4) _____ is the link between the central government and the constituent state governments.

a) President	b) Chief Minister
c) Governor	d) Prime Minister
- 5) Candidate contesting Gram Panchayat election should be _____ years of age.

a) 18	b) 21
c) 25	d) 30
- 6) Executive Officer of Panchayat Samiti is _____.

a) Tehsildar	b) Group Development Officer
c) Chief Executive Officer	d) Gram Sevak
- 7) The foundation of local self-government bodies in India was laid by _____.

a) Lord Dalhousie	b) Lord Curzon
c) Lord Ripon	d) Lord Macaulay
- 8) The Chairman of the Municipal Council is the ex-officio Chairman of the Committee.

a) Ward Committee	b) Education Committee
c) Women and Child Welfare Committee	d) Standing Committee

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- 1) Revenue instruments of the Municipal Corporation
  - 2) Municipal Committees
  - 3) Powers and Functions of Zilla Parishad Chairman
  - 4) Characteristics of the Cabinet
  - 5) Privileges of Members of Legislature
  - 6) Composition of Legislative Assembly
- Q.3 Broad answer question (Any One)** **10**
- Explain the powers and functions of the Governor.
- OR**
- Explain the functions of Gram Panchayat.
- Q.4 Broad answer question.** **10**
- Explain the process of conversion of a bill into law.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) रचनावाद म्हणजे काय?
  - 2) मुखांग विश्लेषण म्हणजे काय?
  - 3) विगमनात्मक युक्तीवादाचे वर्णन करा.
  - 4) शब्द श्रेष्ठत्व परिणाम म्हणजे काय?
  - 5) दैनंदिन युक्तीवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 6) बोधनिक क्रांती म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- बोधनिक मानसशास्त्राची नमुना रूपावली म्हणजे काय ते सांगुन माहिती संस्करण दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- किंवा**
- संघात (आकृती) प्रत्याभिज्ञान म्हणजे काय ते सांगुन नमुना आणि आदिरूप अनुरूपन ह्या अधो – उर्ध्व प्रक्रिया म्हणून स्पष्ट करा.
- प्र.4 अल्पकालीन स्मृतीची मूळ क्षमता, सांकेतीकरण आणि माहितीचे प्रत्यानयन प्रक्रिया प्रक्रिया थोडक्यात स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (Paper – XI)
Cognitive Psychology (19101698)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) According to _____ approach memory is stored in different places.
  - a) Connectionist
  - b) Information processing
  - c) Ecological
  - d) None
- 2) In _____ reasoning we go specific to general.
  - a) Inductive
  - b) Everyday
  - c) Deductive
  - d) None
- 3) In the principle of _____ we group together things that are nearer to each other.
  - a) Closure
  - b) Proximity
  - c) Similarity
  - d) Contrast
- 4) _____ is very simple and effective method of retrieval of information from LTM.
  - a) Recall
  - b) Relearning
  - c) Categorization
  - d) Inhibition
- 5) _____ wrote the book cognitive psychology in 1967.
  - a) Jung
  - b) Skinner
  - c) Titchener
  - d) Ulric Nisser
- 6) In _____ reasoning we go general to specific.
  - a) Inductive
  - b) Deductive
  - c) Everyday
  - d) None
- 7) _____ is known as father of behaviourism.
  - a) Watson
  - b) Freud
  - c) Wundt
  - d) Skinner
- 8) Thomas Landure assumes _____ independent factors can be store in LTM.
  - a) 10^{10}
  - b) 10^{05}
  - c) 10^{25}
  - d) 10^{13}

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) What is structuralism?
- 2) What is feature analysis?
- 3) Describe inductive reasoning.
- 4) What is word superiority effect?
- 5) What is nature of everyday reasoning?
- 6) What is cognitive revolution?

Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10

What is paradigms of cognitive psychology? Explain information processing approach?

OR

What is pattern recognition? Explain template and prototype matching as bottom up process.

Q.4 Explain in brief the capacity, coding and retrieval of information of short term memory. 10

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper – XII)
Contemporary Western Philosophy (19101687)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08
- 1) 'द प्रोब्लेम ऑफ फिलॉसॉफी' हा ग्रंथ ——— ने लिहिला.
 अ) कॉर्नोप
 ब) व्हेन
 क) हायडेगर
 ड) रसेल
  - 2) ——— हा 20 व्या शतकातील प्रसिध्द विश्लेषक तत्त्वज्ञ आहे.
 अ) ह्यूम
 ब) अॅरिस्टॉटल
 क) सोक्रेटीस
 ड) विट्गोन्स्टाइन
  - 3) इतरांसाठीचे अस्तित्व (सत्) ही ——— ची संकल्पना आहे.
 अ) सार्त्र
 ब) ग्रामसी
 क) प्लेटो
 ड) यापैकी नाही
  - 4) सार्त्र ——— चे अस्तित्व नाकारले.
 अ) ईश्वर
 ब) विषय
 क) जाणीव
 ड) यापैकी नाही
  - 5) रसेल नुसार ——— हा तत्त्वज्ञानाचा आधार आहे.
 अ) समाजशास्त्र
 ब) अर्थशास्त्र
 क) भौतिकशास्त्र
 ड) तर्कशास्त्र
  - 6) 'लॅंग्वेज, ट्रूथ अँड लॉजिक' हा ग्रंथ ——— ने लिहिला.
 अ) एयर
 ब) कांट
 क) ह्यूम
 ड) सिड्ज्विक
  - 7) एयर ने ——— सिध्दांत मांडला.
 अ) प्रचीती
 ब) ट्रॅक्टॅटस
 क) लॅंग्वेज गोम्स
 ड) यापैकी नाही
  - 8) रसेल नुसार तत्त्वज्ञानाची पध्दती ——— असावी.
 अ) संशयास्पद
 ब) विश्लेषक
 क) भौतिक
 ड) व्याघात

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) प्रचीतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) समकालीन पाश्चात्य विचारवंतांची नावे द्या.
  - 3) चित्र उपपत्ती स्पष्ट करा.
  - 4) एयर ची विचारसरणी स्पष्ट करा.
  - 5) भावनिक नैतिकता म्हणजे काय?
  - 6) इच्छा म्हणजे काय?
- प्र.3** तार्किक परमाणुवाद म्हणजे काय? त्यावर विट्गोन्स्टाइनचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- विट्गोन्स्टाइनची चित्र उपपत्ती स्पष्ट करा.
- प्र.4** ज्ञान म्हणजे काय आणि रसेल नुसार ज्ञानाचे प्रकार स्पष्ट करा. **10**

Q.3 What is logical atomism? Explain Wittgenstein's views on it. **10**
OR
Explain Wittgenstein's picture theory.

Q.4 What is knowledge and explain the types of knowledge by Russell. **10**

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper – XII)
Sociological Thinkers (19101662)

Day & Date: Monday, 19-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) कॅल्क्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08
- 1) "द किनशिप ऑर्गनाइजेशन ऑफ इंडिया" हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
 अ) एस. सी. दुबे ब) पी. एच. प्रभू
 क) राधकमल मुखर्जी ड) इरावती कर्वे
  - 2) "समाजशास्त्र हे सामाजिक क्रियेचा अर्थ समजून घेण्याचे शास्त्र आहे." कार्यवाहीचे निवेदन कोणी दिले?
 अ) मॅक्स वेबर ब) ऑगस्ट कॉम्टे
 क) हर्बर्ट स्पेन्सर ड) एमिल डुरखाईम
  - 3) "गव्हर्निंग इलिट" या संज्ञेसाठी कोण प्रसिद्ध आहे?
 अ) पॅरीटो ब) हेगेल
 क) मार्क्स ड) सिमेल
  - 4) मार्क्सच्या मते, दोन विरोधी वर्गामधील हितसंबंधांच्या संघर्षाला खालीलपैकी कोणते घटक कारणीभूत ठरते?
 अ) वर्गतणाव ब) वर्ग संघर्ष
 क) स्पर्धा ड) युद्ध
  - 5) भगवान बुद्धास प्राप्त झालेल्या सत्तेचा विचार काय म्हणून केला जातो?
 अ) कायदाधिष्ठित ब) दैवीगुणाधिष्ठित
 क) पारंपारिक ड) आर्थिक
  - 6) भारतातील विद्यापीठात सर्व प्रथम समाजशास्त्र हा विषय कोणी सुरू केला?
 अ) जी. एस. घुर्ये ब) कर्वे
 क) पॅट्रिक गिडिस ड) एस. सी. दुबे
  - 7) समाजाचे वर्गीकरण उत्पादन पध्दतीच्या आधारावर कोणी केले?
 अ) सिमेल ब) मार्क्स
 क) वेबर ड) हेगेल
  - 8) "मानवी व्यवहार आणि क्रियांच्या निर्धारणामध्ये अवशिष्टे महत्वपूर्ण आहेत" असे मत कोणाचे आहे?
 अ) विल्फ्रेडो पॅरिटो ब) हर्बर्ट स्पेन्सर
 क) टालकाँट पार्सन्स ड) जॉर्ज सिमेल

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
- 1) श्रीनिवास यांची पाश्चिमात्यकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) अतिरिक्त मूल्य सिध्दांत स्पष्ट करा.
  - 3) आदर्श प्रकार स्पष्ट करा.
  - 4) अधिकाराचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
  - 5) युक्तिवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 6) द्वंद्वात्मक भौतिकवादाचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.3 भारतातील समाजशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- पॅरिटो यांचे तर्कसंगत व तर्कविसंगत क्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.4 मॅक्स वेबर यांच्या सामाजिक क्रियेचा सिध्दांत स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper – XII)
Sociological Thinkers (19101662)**

Day & Date: Monday, 19-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Calculator is allowed

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Who wrote the book- 'The Kinship Organization of India?

a) S.C. Dube	b) P.H. Prabhu
c) RadhaKamal Mukherjee	d) Iravati Karve
- 2) "Sociology is the science of understanding of the meaning of social action."
The proceeding statement was made by -

a) Max Weber	b) August Comte
c) Herbert Spencer	d) Emile Durkheim
- 3) Who is the famous for the term "Governing Elite"?

a) Pareto	b) Hegel
c) Marx	d) Simmel
- 4) According to Marx, the conflict of interests between two antagonistic classes leads to

a) Class tension	b) Class struggle
c) Competition	d) War
- 5) Lord Buddha's authority considered as

a) Legal	b) Economic
c) Traditional	d) Charismatic
- 6) Who started Sociology in the Universities in India for the first time?

a) G.S. Ghurye	b) Karve
c) Patiric Gidis	d) S.C. Dube
- 7) Who is Classified the society on the basis of mode of production?

a) Simmel	b) Marx
c) Weber	d) Hegel
- 8) Who said that "The Residues are important in determining human behavior and action"?

a) Vilfredo Pareto	b) Herbert Spencer
c) Talcott Parsons	d) George Simmel

Q.2 Attempt any four questions. 12

- a) Explain the Shrinivas's concept of westernization.
- b) Explain the theory of Surplus value.
- c) Explain Ideal types.
- d) Explain the theory of Authority.
- e) Explain the concept of Derivation.
- f) Explain the theory of Dialectical materialism.

- Q.3** Explain the Development of sociology in India. **10**
OR
Explain Pareto's logical and non-logical actions.
- Q.4** Explain Max weber' theory of social action. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper – XIII)
British Literature (19101623)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in blanks with the correct alternative. 08

- 1) Margarett in the poem Spring and Fall feels very sad due to _____ in the wood.
  - a) the fall of leaves
  - b) the fall of snow
  - c) the spread of fire
  - d) the falling rain
- 2) The novel The Professor begins with William's chancing upon a (n) _____.
  - a) Old book
  - b) Letter
  - c) Golden ring
  - d) Pen
- 3) The poem Meeting at Night conveys _____ of love.
  - a) Power
  - b) Worth
  - c) Influence
  - d) Transience
- 4) The speaker in the poem come into the Garden, Maud speaks to _____.
  - a) a friend
  - b) a beloved
  - c) the flowers
  - d) the gardener
- 5) The poem Shakespeare by Matthew Arnold is a(n) _____.
  - a) elegy
  - b) ode
  - c) lyric
  - d) sonnet
- 6) William Crimsworth is a _____ at M. Palet's establishment in Brussel.
  - a) doctor
  - b) servant
  - c) professor
  - d) clerk
- 7) The _____ is used symbolically in Look Back in Anger.
  - a) book
  - b) news paper
  - c) iron
  - d) trumpet
- 8) The entire play Look Back in Anger takes place on _____.
  - a) Monday evenings
  - b) Monday mornings
  - c) Sunday evenings
  - d) Weekends

Q.2 Answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) What are the salient features of the Victorian poetry?
- 2) What is the Bronte's contribution to the Victorian literature?
- 3) What does the poem Spring and Fall symbolize?
- 4) What does the speaker in A Christmas Carol with to offer to Christ?
- 5) What does Matthew Arnold say about Shakespeare in the poem titled Shakespeare?
- 6) Where is the Speaker in Meeting at Night going? Why?

Q.3 a) Explain Look Back in Anger as a Kitchen Sink drama. **10**

OR

b) Discuss social conflict and the battle of the sexes portrayed in Look Back in Anger.

Q.4 Discuss The Professor as an auto biographical novel. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HINDI (Special Paper– XIII)
आलोचना (19101613)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) "आलोचना कला और साहित्य के क्षेत्र में निर्णय की स्थापना है", यह परिभाषा ---- की है।
 अ) मैथ्यू ऑर्नल्ड
 ब) वर्सफील्ड
 क) कार्लाइल
 ड) हडसन
- 2) रस संप्रदाय के प्रवर्तक ---- है।
 अ) आ. आनंद वर्धन
 ब) आ. भामह
 क) आ. मम्मट
 ड) आ. भरतमुनि
- 3) ---- शब्द का अर्थ है – मूर्त रूप प्रदान करना।
 अ) फंतासी
 ब) प्रतीक
 क) बिम्ब
 ड) मिथक
- 4) 'मिथ' (Myth) शब्द का अर्थ है ----।
 अ) कल्पित कथा
 ब) प्रतीक
 क) कल्पना
 ड) प्रज्ञा
- 5) विभाव का मतलब है ----।
 अ) कल्पना
 ब) दो भाव
 क) समान भाव
 ड) हेतु या कारण
- 6) ---- विषय का निष्णांत पंडित हो।
 अ) अन्वेषक
 ब) कवि
 क) लेखक
 ड) आलोचक
- 7) सदियों के शोषण का इतिहास और प्रतिरोध की आवाज़ ---- है।
 अ) विमर्श
 ब) अनुसंधान
 क) आलोचना
 ड) प्रतीक
- 8) जल, जंगल, ज़मीन और जीवन में आत्मनिर्णय के अधिकार की माँग ---- विमर्श करता है।
 अ) आदिवासी
 ब) किसान
 क) स्त्री
 ड) किन्नर

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर तीन-चार वाक्यों में लिखिए। **16**
- 1) आदिवासी विमर्श की अवधारणा
  - 2) विभाव
  - 3) व्याख्यात्मक आलोचना
  - 4) भरत के रससूत्र का अर्थ
  - 5) मिथक किसे कहते हैं?
  - 6) फंतासी का साहित्य उपयोग
- प्र.3** आलोचना का स्वरूप स्पष्ट करते हुए आलोचक के गुणों पर प्रकाश डालिए। **08**
अथवा
आदिवासी विमर्श को विस्तार से लिखिए।
- प्र.4** भरत के रससूत्र को लिखकर रस के अंगों का परिचय दीजिए। **08**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Special Paper–XIII)
Study of Kannada Prosody (19101603)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ತ್ರಿಪದಿ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಕವಯತ್ರಿ -

1) ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ	2) ಕಂತಿ
3) ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ	4) ಹೊನ್ನಮ್ಮ
  - 2) ಸರಳ ರಗಳೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ರಚಿಸಿದವರು -

1) ಕುವೆಂಪು	2) ಮಾಸ್ತಿ
3) ಕಾರಂತ	4) ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ
  - 3) ಛಂದೋಂಬುದಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದವರು -

1) 1ನೇ ನಾಗವರ್ಮ	2) 2ನೇ ನಾಗವರ್ಮ
3) ಜಯಕೀರ್ತಿ	4) ಜಯಬಂಧು
  - 4) 2ನೇ ನಾಗವರ್ಮ ಬರೆದ ಛಂದಸ್ಸುಗ್ರಂಥ -

1) ಛಂದಸ್ಸಸ್ತ್ರ	2) ಛಂದಸ್ಸಾರ
3) ಛಂದೋವಿಚಿತಿ	4) ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ
  - 5) ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ವೇದದ ಮೊದಲನೇ ಅಂಗ ಎಂದು ಕರೆದವರು -

1) ಪಿಂಗಲ	2) ಭಟ್ಟಹಲಾಯುಧ
3) ಭಟ್ಟಕಳಂಕ	4) ಹಾಲಾಹಲ
  - 6) ಷಟ್ಪದಿಯ ಮೊದಲ ಕಾವ್ಯ -

1) ವೀರೇಶಚರಿತೆ	2) ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ
3) ಚಂದ್ರರಾಜನ ಮದನತಿಲಕ	4) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತೆ
  - 7) 'ಯತಿಯೆಂಬುದು ಸಿರ್ವದಾಣಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿದವನು -

1) ಶ್ರೀವಿಜಯ	2) ಪಂಪ
3) 1ನೇ ನಾಗವರ್ಮ	4) 2ನೇ ನಾಗವರ್ಮ
  - 8) ಇದು ಕವಿ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಳಕು -

1) ಕಾವ್ಯ	2) ವ್ಯಾಕರಣ
3) ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ	4) ಛಂದಸ್ಸು

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

- 1) 1ನೇ ನಾಗವರ್ಮನ ಕಾಲ ದೇಶ, ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿರಿ
- 2) ಭೋಗ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣ
- 3) ಉತ್ಪಲ ಮಾಲಾ ವೃತ್ತದ ಲಕ್ಷಣ
- 4) ಅಕ್ಷರಗಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಿರುವ ಸೂತ್ರ
- 5) ಬ್ರಹ್ಮಗಣ
- 6) ಮಾತ್ರಾಗಣ

ಪ್ರ.3 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

10

- 1) ಷಟ್ಪದಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ
ಅಥವಾ
- 2) ಸಾಂಗತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

10

ಗಣ ಎಂದರೇನು? ಗಣಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Special Paper-XIII)
भाषाविज्ञान व व्याकरण (उत्तरार्ध) (19101608)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) वर्णनात्मक भाषाविज्ञानात कोणता कालिक भाषाभ्यास केला जातो?
 अ) एककालिक   ब) द्वैकालिक
 क) त्रैकालिक   ड) अनंतकालिक
- 2) भाषेचे रूप वर्णनात्मक भाषाविज्ञानात कसे मानले जाते?
 अ) चल   ब) गतिमान
 क) स्थिर   ड) अस्थिर
- 3) वाक्यात शब्दांना जोडून येणाऱ्या रूपमांना काय म्हणतात?
 अ) बद्ध रूपिम   ब) अमूर्त रूपिम
 क) मुक्त रूपिम   ड) मूर्त रूपिम
- 4) लिंग्विस्टिक सर्वे ऑफ इंडिया या ग्रंथाची निर्मिती कोणी केली?
 अ) सर विल्यम जोन्स   ब) जॉर्ज ग्रीयर्सन
 क) लबव   ड) मॅक्सम्युलर
- 5) अहिराणीला कोणत्या दुसऱ्या नावाने ओळखतात?
 अ) वऱ्हाडी   ब) खानदेशी
 क) कोकणी   ड) मालवणी
- 6) कोणत्या प्रयोगात कर्ता, कर्म बदलले तरी क्रियापद बदलत नाही?
 अ) कर्तरी   ब) कर्मणी
 क) भावे   ड) संकीर्ण
- 7) वाक्यामध्ये बोलणारा कोण असतो?
 अ) कर्ता   ब) कर्म
 क) क्रियापद   ड) संकीर्ण
- 8) मराठी कन्नड सांस्कृतिक सहसंबंध हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
 अ) शोभा नाईक   ब) लीला गोविलकर
 क) प्र. न. जोशी   ड) मो. रा. वाळिंबे

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 2) स्वनिक परीसर ही संकल्पना विशद करा.
  - 3) शून्य रूपिकांतरे म्हणजे काय?
  - 4) प्रमाणभाषा व बोली यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.
  - 5) अहिराणी बोलीचे स्वरूप विशद करा.
  - 6) भावे प्रयोग म्हणजे काय ते सांगून त्याचे स्वरूप विशद करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10**
- 1) बोली म्हणजे काय ते सांगून व-हाडी बोलीचे वेगळेपण विशद करा.
  - 2) स्वन-स्वनिम-स्वनांतरे या संज्ञा स्पष्ट करा.
- प्र.4 मराठीवर इतर भाषांचा झालेला परिणाम साधार विशद करा. 10**

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 5) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 5)
- 1) प्रत्यक्ष प्रमाण
  - 2) प्रकृतिस्वरूपम्
  - 3) प्रत्ययसर्ग
  - 4) शब्दप्रमाण
  - 5) अपवर्ग
  - 6) महत्
- प्र.3 सांख्यपरंपरा यावर सविस्तर टीप लिहा. 10
किंवा
सांख्यदर्शनानुसार 'प्रमाणविचार' यावर सविस्तर टीप लिहा.
- प्र.4 सांख्यांची सृष्टिप्रक्रिया स्पष्ट करा. 10

12

سوال نمبر.2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار)

(1) ریڈیو پر خواتین کے پروگرام۔

(2) ریڈیو انٹرویو

(3) سب ایڈیٹر کے فرائض منصبی

(4) متوقع اور غیر متوقع خبر

(5) جامد اور سخت خبر۔

(6) خبر کے کچھ اجزاء کے متعلق معلومات دیجئے۔

10

سوال نمبر.3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) ادارہ کی تعریف، اہمیت اور اقسام پر اظہار خیال کیجئے۔

(2) اردو صحافت کی تاریخ لکھیے

10

سوال نمبر.4. مفصل جواب لکھیے۔

ٹیلی ویژن کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) श्रेणी न्यायालयाबद्दल सांगा.
  - 2) प्राचीन काळातील जकात करा विषयी माहिती लिहा.
  - 3) कौटिल्याच्या मंडल सिद्धांताबद्दल माहिती द्या.
  - 4) प्राचीन काळातील राजदूता विषयी लिहा.
  - 5) प्राचीन भारतातील ग्रामप्रशासनाची कार्ये कोणती?
  - 6) जनता न्यायालयाचे महत्त्व सांगा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- प्राचीन भारतातील राज्याची उत्पन्नाची साधने कोणती होती?
- किंवा**
- चोल काळातील ग्राम प्रशासनाचे वर्णन करा.
- प्र.4** प्राचीन भारतीय न्यायपध्दतीचे सविस्तर वर्णन करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Ancient Indian History & Culture (Special Paper–XIII)
Political Ideas and Institutions in Ancient India (19101678)**

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.

08

- 1) According to Kautilya's Arthashastra, _____ was a court for offenses of a criminal nature.

a) Kanthak Sodhan	b) Dronmukh
c) Sthan	d) Dharmasthiya
- 2) _____ ancient Indian texts describe various forms of secret warfare.

a) Mrichchakatikam	b) Mansollas
c) Rajatarangini	d) Meghdoot
- 3) In ancient times _____ was an important source of income in the total income of the state.

a) Property tax	b) Trade tax
c) Live stock Tax	d) Land Tax
- 4) In the Vedic period, the village head was called as _____.

a) Vish	b) anac
c) Gramani	d) <u>Kulpati</u>
- 5) In ancient India _____ court was made up of members from all castes-tribes and professions.

a) Kul Nyayalaya	b) Shreni Nyayalaya
c) Pug Nyayalaya	d) Goff Nyayalaya
- 6) According to Kautilya's Rajamandal theory, the enemy nation is called _____.

a) Ari	b) Akrand
c) Akrandsara	d) Parshva
- 7) Information about the village administration during the time of Chola rulers is available from _____ inscription.

a) Kanchi	b) Madurai
c) Aihol	d) Uttar Meru
- 8) The concept that regular taxes should be paid for the smooth running of state affairs became popular during the _____ period.

a) Vedic	b) Later Vedic
c) Maurya	d) Gupta

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- 1) Write about Guild courts.
- 2) Write the information about Zakat system in ancient times.
- 3) Give the information about Kautilya's mandala theory.
- 4) Write about the ambassador of ancient times
- 5) What were the functions of village administration in ancient India?
- 6) Explain the importance of Janata Nyayalaya.

Q.3 Broad Answer question.

10

What were the items in income of the state in ancient India?

OR

Describe village administration during Chola period.

Q.4 Broad Answer question.

10

Describe the ancient Indian Judiciary system in detail.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) व्यापारचक्राची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - 2) आर्थिक वृद्धीचे स्रोत सांगा.
  - 3) भावघटीची कारणे सांगा.
  - 4) व्यापारतोल ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) फिलिप्स वक्र स्पष्ट करा.
  - 6) व्यापारचक्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- होत्रे यांचा व्यापारचक्राचा चलनविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.
किंवा
रिकार्डो यांचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सिद्धांत स्पष्ट करा
- प्र.4 भाववाढीची कारणे सांगा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper - XIII)
Macro Economics - II (19101668)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) Trade cycle is a feature of _____ economy.
  - a) Capitalist
  - b) Socialist
  - c) Mixed
  - d) All the above
- 2) According Schumpeter _____ is the main cause of trade cycle.
  - a) Credit money
  - b) Innovation
  - c) Political factor
  - d) Social factor
- 3) _____ is the indicator of economic growth.
  - a) Increase in national income
  - b) Increase in per capita income
  - c) Increase in economic welfare
  - d) All the above
- 4) _____ benefits inflation.
  - a) Producer
  - b) Farmers
  - c) Traders
  - d) All the above
- 5) In _____ includes the visible items only.
  - a) Balance of Investment
  - b) Balance of Payment
  - c) Balance of trade
  - d) All the above
- 6) A trade between two or more country is called as _____ trade.
  - a) National
  - b) Inter state
  - c) International
  - d) All the above
- 7) Economic growth means the fast rise in _____.
  - a) Population
  - b) Unemployment
  - c) National income
  - d) Poverty
- 8) In Harrod growth model _____ is denoted by natural growth rate.
  - a) G
  - b) Gw
  - c) Gn
  - d) All the above

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) State the features of trade cycle.
- 2) State the sources of growth.
- 3) State the causes of deflation.
- 4) Explain the concept of balance of payment.
- 5) Explain Phillips Curve.
- 6) Explain nature of trade cycle.

- Q.3 Write answer any one of the following** **10**
Explain the Hawtrey's monetary theory of trade cycle.
OR
Explain Ricardian theory of international trade.
- Q.4 State causes of inflation.** **10**

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) नागरीकरण आणि मानवी आरोग्य यांचे संबंध स्पष्ट करा.
  - 2) प्रदूषणाचा आरोग्यावर होणाऱ्या परिणामाचे वर्णन करा.
  - 3) भारतातील कुपोषणाची कारणे स्पष्ट करा.
  - 4) मानवी आरोग्यावर होणाऱ्या हवामान बदलाच्या परिणामाचे वर्णन करा.
  - 5) आरोग्य भूगोलाची व्याख्या आणि व्याप्ती याची चर्चा करा.
  - 6) कॅन्सर रोगाची कोणतीही तीन कारणे सांगा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- कोरोनाची कारणे व त्याचे मानवी जीवनावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
- किंवा**
- कृषी विकास आणि पर्यावरण यांचे संबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4 एड्स म्हणजे काय सांगून त्याची कारणे, परिणाम व सावधानता सांगा. 10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Paper–XI)
Geography of Health and Well Being (19101706)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternative given in the bracket and fill in the blanks. 08

- 1) Health Geography is a sub branch of _____ Geography.
  - a) Human
  - b) Physical
  - c) Economic
  - d) Social
- 2) Average Life expectancy usually high in the _____ region.
  - a) Undeveloped
  - b) Developed
  - c) Polar
  - d) Tropical
- 3) Diabetic is a _____ born disease.
  - a) Iron
  - b) Calcium
  - c) Sugar
  - d) Fat
- 4) 1st December is celebrated _____ world day.
  - a) T.B.
  - b) Cancer
  - c) Corona
  - d) AIDS
- 5) HIV virus transmitted into human body through _____ form.
  - a) Blood
  - b) Air
  - c) Water
  - d) None of these
- 6) _____ April the Day we celebrate as World Health Day.
  - a) 8th
  - b) 7th
  - c) 9th
  - d) 5th
- 7) Mask, Hand washing and Social distancing are prevented factor for _____ disease.
  - a) AIDS
  - b) Diabetics
  - c) Corona
  - d) Cancer
- 8) The hunger problem was found in _____ continent.
  - a) Australia
  - b) Europe
  - c) N. America
  - d) Africa

Q.2 Write short answers. (Any 4) 12

- a) Explain relation between urbanization and Human Health.
- b) Describe effects of pollution on Health.
- c) Explain Causes of malnutrition in India.
- d) Describe the climate change affecting on human health.
- e) Discuss the definition and scope of geography of health.
- f) State any three causes of Cancer disease.

- Q.3 Answer the following questions. (Any One)** **10**
- a) Explain causes and effect of COVID 19 on health of human.
- OR**
- b) Explain relation between Agricultural development and environment.
- Q.4** What is AIDS? Give causes, effects and preventive measures of AIDS. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहा पैकी चार) 12**
- 1) राजकीय भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 2) राष्ट्राची संकल्पना
  - 3) रिमलँड ची संकल्पना
  - 4) भुराजनीती संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 5) सीमा म्हणजे काय?
  - 6) राजकीय भूगोलाचे महत्व
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक) 10**
- मॅकिंडरचा हृदयस्थळ सिद्धांत स्पष्ट करा.
- किंवा**
- कृष्णा नदी पाणीवाटप मतभेद या विषयी चर्चा करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न (पर्याय नाही) 10**
- राज्य निर्मितीवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

- Q.3 Broad answers question (any one out of two)** **10**
- a) Explain the Heartland Theory of Mackinder.
- OR**
- b) Discuss the Krishna river water dispute.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
- Discuss the factor influencing on the formation of State.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) जहांगीर बादशाहाच्या बारा आज्ञा सांगा.
  - 2) नूरजहानचे राजकीय कार्य थोडक्यात सांगा.
  - 3) शाहजहान कालीन वारसा युद्धाविषयी माहिती लिहा.
  - 4) सुलतान शेरशहाच्या प्रशासनाची माहिती द्या.
  - 5) अकबर कालीन स्थापत्याची माहिती सांगा.
  - 6) शाहजहान कालीन स्थापत्य ताजमहालची माहिती द्या.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाने उत्तर लिहा.** **10**
- औरंगजेब बादशाहच्या दख्खन धोरणाची चर्चा करा.
किंवा
अकबरकालीन मोगल प्रशासन व्यवस्थेची माहिती द्या.
- प्र.4 मोगल साम्राज्याच्या ऱ्हासाची कारणे सांगा.** **10**

Seat No.	
-------------	--

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
History (Special Paper–XIII)
History of Mughal India (1526 A.D. to 1707 A.D.) (19101658)**

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The original name of Jahangir Badshah was _____.
  - a) Salim
  - b) Kalim
  - c) Fareed
  - d) Dara
- 2) The emperor _____ had built a golden ball outside his palace.
  - a) Akaber
  - b) Jahangir
  - c) Shahjahan
  - d) Aurangzeb
- 3) Shah Jahan Badshah had given title of Malika A Jahan to _____.
  - a) Noorjahan
  - b) Gulbadan Begam
  - c) Mumtaj Mahal
  - d) Zebunnissa
- 4) Emperor Aurangzeb was born at _____.
  - a) Ajmer
  - b) Raver
  - c) Delhi
  - d) Dohad
- 5) Sikh Guru Teg Bahadur was killed by the emperor _____.
  - a) Akbar
  - b) Jahangir
  - c) Shahajahan
  - d) Aurangzeb
- 6) In the administration of Sher Shah period internal correspondence department was known as _____.
  - a) Diwan A Barid
  - b) Diwan A Ariz
  - c) Diwan A Insha
  - d) Diwan A Kaza
- 7) The Purana Kila was located at _____.
  - a) Delhi
  - b) Agra
  - c) Pune
  - d) Chitod
- 8) Emperor Akbar built a shrine at _____ for religious discussion.
  - a) Agra
  - b) Delhi
  - c) Fatepursikri
  - d) Ajmer

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) Tell the twelve orders of Jahangir Badshah.
- 2) Briefly describe the political work of Noor Jahan.
- 3) Write information about the Shahjahan Warin War.
- 4) Inform the administration of Sultan Sher Shah.
- 5) Describe the architecture of Akbar's time.
- 6) Inform about the Taj Mahal architecture of Shah Jahan period

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any One)** **10**
Discuss the Deccan policy of Emperor Aurangzeb.
OR
Describe the Mughal administration of Akbar's time.
- Q.4 Explain the reasons for the decline of the 4th Mughal Empire.** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XIII)
Political Sociology (19101673)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालीलपैकी दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून विधान पूर्ण करा.

08

- 1) राजकीय संसूचनाचा सिध्दांत ——— वर आधारलेला आहे.
 अ) माहिती-स्वास्थ्य नियंत्रण शास्त्र   ब) सामाजिक करार
 क) पर्यावरण वाद   ड) नवउदारमतवाद
- 2) ——— अभिजनवादी दृष्टिकोनाचा प्रवर्तक आहे.
 अ) जोन रॉबिन्सन   ब) ल्युसियन पाय
 क) परेटो   ड) यापैकी नाही
- 3) ——— हे पुस्तक परेटो यांनी लिहिले आहे.
 अ) हिंद स्वराज्य   ब) दि माईड अॅण्ड सोसायटी
 क) पोलिटिकल मॅन   ड) यापैकी नाही
- 4) “द नव्हर्स ऑफ गव्हर्नमेंट” या पुस्तकाचे लेखक कोण?
 अ) कार्ल मार्क्स   ब) परेटो
 क) मोस्का   ड) कार्ल ड्वाईश
- 5) हुकमशाही मधील राजकीय सहभागाचे स्वरूप ——— असते?
 अ) सक्तीचे   ब) उस्फूर्त
 क) पर्यायी   ड) यापैकी नाही
- 6) ज्या व्यक्ती सर्वोच्च स्तरावरून राजकीय व्यवस्थेचे नेतृत्व आणि नियंत्रण करतात त्यांना ——— असे म्हणतात.
 अ) राजकीय कार्यकर्ते   ब) मास्टर्स
 क) राजकीय अभिजन   ड) कामगार संघटना
- 7) राजकीय बदलामध्ये ——— बाब अभिप्रेत नाही.
 अ) प्रसार माध्यमे   ब) दबाव गट
 क) राजकीय उदासिनता   ड) यापैकी नाही
- 8) “राजकीय विनाश” ही संकल्पना ——— ने मांडली.
 अ) ए.सी. दुबे   ब) सॅम्युअल हंटीग्टन
 क) एन.आर. इनामदार   ड) व्ही. एम. सिरसीकर

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) राजकीय सहभागाचा अर्थ
  - 2) राजकीय संसूचनाचा अर्थ
  - 3) राजकीय बदलाचा अर्थ
  - 4) लोकशाही मध्ये अभिजनांची भूमिका
  - 5) लोकशाही व्यवस्थेमधील राजकीय सहभाग
  - 6) अभिजनांचे अभिसरण म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा.** **10**
- राजकीय बदलाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- किंवा**
- राजकीय सहभागाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.4 राजकीय संसूचनाची साधने स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XIII)
Political Sociology (19101673)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) The theory of political communication is based on _____.
  - a) Cybernetics
  - b) Social Contract
  - c) Environmentalism
  - d) New Liberalism
- 2) _____ among the following is a theorist of elitism approach?
  - a) Joan Robinson
  - b) Lucian Pye
  - c) Pareto
  - d) None of the above
- 3) _____ books is written by Pareto.
  - a) Hind Swarajya
  - b) The Mind and Society
  - c) Political Man
  - d) None of the above
- 4) _____ is the author of the book 'The Nerves of Government'
  - a) Karl Marx
  - b) Pareto
  - c) Mosca
  - d) Karl Deutsch
- 5) The nature of political participation in dictatorship is _____.
  - a) Forced
  - b) Spontaneous
  - c) optional
  - d) none of these
- 6) Persons who lead and control the political systems from the top are known as _____.
  - a) Political activists
  - b) Masters
  - c) Political Elites
  - d) Trade Unions
- 7) _____ is not included in Political change.
  - a) Media
  - b) presser group
  - c) Political apathy
  - d) none of the above
- 8) _____ stated the concept of "Political Decay"
  - a) A.C. Dube
  - b) Samuel Huntington
  - c) N.R Inamdar.
  - d) V.M. Sirsikar

Q.2 Answer in brief (any 04)**12**

- 1) Meaning of Political participation
- 2) Meaning of Political communication.
- 3) Meaning of Political change
- 4) Role of Political Elites in Democracy.
- 5) Political participation in Democratic system.
- 6) What is circulation of elites?

- Q.3 Write detailed answers to the following Questions. (Any One)** **10**
Explain the importance of political change.
OR
Explain the kinds of political participation.
- Q.4 Explain the means of political communication.** **10**

- 8) — या मानसशास्त्रज्ञाने 2002 मध्ये सकारात्मक मानसशास्त्राची संकल्पना सर्वप्रथम मांडली.
अ) फ्राईड
ब) मार्टिन इ. पी सेलिगमन
क) युंग
ड) सिंगर

प्र.2 लघुत्तरी प्रश्न सोडवा. (सहा पैकी चार)

12

- 1) सकारात्मक मानसशास्त्राची व्याख्या द्या.
- 2) कोरे किंग्ज याची भरभराटीची व्याख्या सांगा.
- 3) मानसिक सुश्चिती (खुशाली) चे घटक कोणते?
- 4) 'शुन्यापलिकडचे जीवन' थोडक्यात वर्णन करा.
- 5) जीवन समाधानाचे मापण कसे केले जाते.
- 6) सेलिगमन यांच्या मतानुसार सकारात्मक मानसशास्त्राच्या माध्यमातून सुखाचे तीन प्रकार कोणते?

प्र.3 खालीलपैकी कोणताही एक दिर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा.

10

- 1) भानावस्था म्हणजे काय? भानावस्थाचे सविस्तर वर्णन करा.
किंवा
- 2) सकारात्मक भावना आणि आरोग्याची साधनेचे वर्णन करा.

प्र.4 वर्णनात्मक प्रश्न सोडवा.

10

सकारात्मक मानसशास्त्राशी संबंधित क्षेत्रे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (Paper - XII)
Psychology of Well-Being (19101699)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**08**

- 1) _____ describe complete Model of Mental Health.
  - a) Keyes
  - b) Freud
  - c) Singer
  - d) Jung
- 2) According to Bryant and Colleagues, _____ structure is joint with the satisfaction happiness, and emotions.
  - a) Subjective Well-being
  - b) Social Contribution
  - c) Positive Psychology
  - d) Developmental Psychology
- 3) Ryft and Keyes described _____ aspects of positive functioning and Psychological Well-being.
  - a) 8
  - b) 4
  - c) 2
  - d) 6
- 4) _____ is a prominent contemporary research who studies happiness in 2000.
  - a) Keyes
  - b) Haidt
  - c) Maston
  - d) Ed - Diner
- 5) The concept of post traumatic growth (PTG) is to identify as a _____ to post traumatic stress disorder.
  - a) Counter point
  - b) Counter poise
  - c) Counter sign
  - d) Counter foil
- 6) Fredrickson propose positive emotions may create a broaden outlook by _____ types of way.
  - a) 4
  - b) 6
  - c) 8
  - d) 10
- 7) In 1985 Diener and his colleagues made a multi item scales known as _____.
  - a) Life Satisfaction Scale
  - b) Job Satisfaction Scale
  - c) Selection Satisfaction Scale
  - d) Health Satisfaction Scale
- 8) _____ psychologist had firstly emphasized the concept of Positive Psychology in 2002.
  - a) Freud
  - b) Martin E. P. Seligman
  - c) Carl Jung
  - d) Erikson

Q.2 Write Short Answer. (Any four out of Six)**12**

- 1) Define Positive Psychology.
- 2) How the carry keys define flourishing?
- 3) What are the components of Psychological Well-being?

- 4) Describe the brief 'Life above Zero'.
- 5) How the measure Life Satisfaction.
- 6) In the opinion of Seligman, which are the three types of happiness in the view of Positive psychology?

Q.3 Answer any one of the following. 10

a) What are mindfulness mediation? Describe mindful mediator.

OR

b) Explain Positive emotions and Health Resources.

Q.4 Write Descriptive type questions. 10

Explain the related fields of Positive Psychology.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- 1) नैतिकतेची व्याख्या द्या.
- 2) उदात्ताची व्याख्या द्या.
- 3) कला म्हणजे काय?
- 4) साहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 5) भावनेची व्याख्या द्या.
- 6) अनुभूती म्हणजे काय?

प्र.3 सौंदर्यानुभवाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

10

किंवा

सौंदर्यशास्त्राच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.4 सौंदर्यानुभवाविषयी एन. सी. केळकर यांची मते स्पष्ट करा.

10

Seat
No.

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper - XIII)
Outlines of Aesthetics (19101688)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) _____ is a branch of philosophy.
  - a) Aesthetics
  - b) Sociology
  - c) Political science
  - d) Geography
- 2) 'Aesthetics and Literacy Criticism' is written by _____.
  - a) Langer
  - b) Collingwood
  - c) Patankar
  - d) Kane
- 3) There are _____ classes of enjoyment.
  - a) Three
  - b) Four
  - c) Five
  - d) Six
- 4) _____ is Aesthetic concept.
  - a) Expression
  - b) Prediction
  - c) Proposition
  - d) None of these
- 5) Study of _____ is the subject matter of aesthetics.
  - a) Beauty
  - b) Morality
  - c) Validity
  - d) None of these
- 6) According to _____ creation is free play of all faculties of man.
  - a) Kant
  - b) Plato
  - c) Hegel
  - d) Hume
- 7) _____ is spontaneous overflow of powerful feelings.
  - a) Poetry
  - b) Music
  - c) Literature
  - d) Painting
- 8) _____ is pragmatist philosopher.
  - a) Dewey
  - b) Venn
  - c) Bentham
  - d) Russell

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) Define Morality.
- 2) Define Sublime.
- 3) What is Art?
- 4) Explain the nature of literature.
- 5) Define Emotion.
- 6) What is Experience?

- Q.3** Explain the characteristics of aesthetics experience. **10**
OR
Explain the problems of aesthetics.
- Q.4** Explain the aesthetics experience views of N.C. Kelakar. **10**

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) उद्देशपूर्ण नमुना पध्दती स्पष्ट करा?
  - 2) गैर-सहभागी निरीक्षणाचे फायदे स्पष्ट करा?
  - 3) प्रश्नावलीचे प्रकार स्पष्ट करा?
  - 4) गैर-संभव्यता नमुना स्पष्ट करा?
  - 5) दुय्यम तथ्याचे स्रोत स्पष्ट करा?
  - 6) वर्गीकरण स्पष्ट करा?
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
अहवाल लेखन स्पष्ट करा.
- थकंवा**
- सहभागी आणि असहभागी निरीक्षण स्पष्ट करा.
- प्र.4** प्रश्नावली म्हणजे काय? प्रश्नावलीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper – XIII)
Social Research Methods (19101663)

Day & Date: Tuesday, 20-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Grid system is a type of _____ sampling.
  - a) Probability
  - b) non probability
  - c) Purposive
  - d) Convenient
- 2) Questionnaire can not be used to the _____.
  - a) farmer
  - b) student
  - c) literate
  - d) illiterate
- 3) Bibliography is a part of _____.
  - a) Interview
  - b) Observation
  - c) Report writing
  - d) Questionnaire
- 4) Types of data are _____.
  - a) 2
  - b) 3
  - c) 4
  - d) 5
- 5) Multistage stratified sampling is a type of _____ sampling.
  - a) Convenient
  - b) non probability
  - c) Purposive
  - d) Probability
- 6) Report writing is the _____ step of research.
  - a) First
  - b) Second
  - c) Third
  - d) Last
- 7) Systematic and meaningful arrangement of collected data is called _____.
  - a) Coding
  - b) Classification
  - c) Tabulation
  - d) None of above
- 8) Objectivity is a merit of _____ observation.
  - a) Participant
  - b) non participant
  - c) Controlled
  - d) none of these

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any four) 12

- 1) Explain the purposive sampling method.
- 2) Explain advantages non participant observation.
- 3) Explain the types of questionnaire.
- 4) Explain the non-probability sampling.
- 5) Explain sources of secondary data.
- 6) Explain classification.

- Q.3 Long answer questions. (Any One)** **10**
Explain the report writing
- OR**
- Explain the participant and non-participant observation
- Q.4** What is questionnaire? Explain its advantages and disadvantages **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper–XIV)
Indian English Literature (19101624)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences choosing the correct alternatives. 08

- 1) The Namesake depicts the life of _____ from birth until middle age who struggles as a second-generation immigrant.
  - a) Gagol Ganguli
  - b) Ashima Ganguli
  - c) Ashok Ganguli
  - d) Ruth
- 2) Gagol and Maxine plan to join Gerald and Lydia in _____ for a week.
  - a) Columbia
  - b) America
  - c) New Hampshire
  - d) Oxford
- 3) The Ganguli family goes to Calcutta for _____ months.
  - a) five
  - b) six
  - c) seven
  - d) eight
- 4) Who used to say that trees are sacred in the poem, 'The Felling of Banyan Tree'?
  - a) Poet
  - b) Poet's father
  - c) Poet's mother
  - d) Poet's grandmother
- 5) The great Banyan Tree revealed its rings of _____ years.
  - a) one hundred
  - b) two hundred
  - c) three hundred
  - d) four hundred
- 6) What does Kurudavva gift Rani?
  - a) magical roots
  - b) bangles
  - c) fruits
  - d) vegetables
- 7) Which ordeal proves the chastity of Rani?
  - a) fire ordeal
  - b) snake ordeal
  - c) hot iron ordeal
  - d) none of these
- 8) 'Looking for a Cousin on a Swing' is a poem by _____.
  - a) Manohar Shetti
  - b) Dilip Chitre
  - c) Mamta Kalia
  - d) A. K. Ramanujan

Q.2 Short answer type questions. (Any Four) 12

- 1) Give features of postmodern Indian English poetry.
- 2) Explain silent features of postmodern Indian English novel.
- 3) Critically analyze the poem, 'Animal Planet'.
- 4) Write a note on the theme of the poem, 'Tribute to Papa'.
- 5) Explain the figures of speech used in the poem, 'Felling of Banyan Tree'.
- 6) Write a note on the mood of the poet in the poem, 'Looking for a Cousin on a Swing'.

Q.3 Answer any one of the following questions. **10**

a) Describe the play, 'Nagamandala' as a mythological play.

OR

b) Describe the character of Rani in the play, 'Nagamandala'.

Q.4 Answer the following question. **10**

How does Jhumpa Lahiri depict the culture crises in the novel, 'The Namesake'?

- प्र.2** निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए। **12**
- 1) छायावाद की दो विशेषताएँ लिखिए।
  - 2) हिंदी दलित कविता के प्रमुख कवियों का उल्लेख कीजिए।
  - 3) उपन्यासकार प्रेमचंद का परिचय लिखिए।
  - 4) प्रसाद युगीन नाटककारों के नाम लिखिए।
  - 5) मोहन राकेश का परिचय लिखिए।
  - 6) मैत्रेयी पुष्पा का परिचय लिखिए।
- प्र.3** निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर निबंधात्मक लिखिए। **10**
- प्रगतिवाद की प्रमुख विशेषताएँ लिखिए।
- अथवा**
- हिंदी नाटक का उद्भव और विकास लिखिए।
- प्र.4** हिंदी उपन्यास साहित्य का उद्भव और विकास लिखिए। **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Special Paper – XIV)
Study of Kannada Language (19101604)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

- ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ 08
- 1) ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೇ -

1) ತಬಲಾ	2) ಧ್ವನಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ
3) ಗಿಟಾರ್	4) ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ
  - 2) ಭಾಷೆ - ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

1) ವಸ್ತು	2) ವಿಜ್ಞಾನಿ
3) ಸಂಕೇತ	4) ಮನೆ
  - 3) ತಮಿಳರು ಈಗಲೂ ದ್ರವಿಡ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು - ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

1) ತಿರಮಿಡ್	2) ಗಿರಿಮಿಟ್
3) ತಿರುಪತಿ	4) ದರಮಿಡ್
  - 4) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭಾಷೆಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಿದವರು -

1) ಅಬೇಕಸ್	2) ಎಡಿಸನ್
3) ಲಾಂಗಿನಸ್	4) ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಎಲ್ಲಿಸ್
  - 5) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪುರಾತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ಜನಾಂಗ -

1) ನಿಗ್ರೋ	2) ದ್ರಾವಿಡ
3) ಆರ್ಯ	4) ಮಂಗೋಲಿಯನ್
  - 6) ದಕ್ಷಿಣ, ಮಧ್ಯ ಮತ್ತು - ಇವು ದ್ರಾವಿಡ ಗುಂಪುಗಳು.

1) ಪಶ್ಚಿಮ	2) ಪ್ರಾಚೀನ
3) ಉತ್ತರ	4) ಆಧುನಿಕ
  - 7) - ಯೇ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲ.

1) ಹನಿ	2) ಮನೆ
3) ಶಾಲೆ	4) ಧ್ವನಿ
  - 8) ತ್ + ಉ + ಗ್ + ಅ + ಳ್

1) ತೊಗಲ್	2) ತುಗಲ್
3) ಉಗುಳು	4) ಮುಗಲ್

ಪ್ರ.2 ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

- 1) ಭಾಷೆಯ ಮಹತ್ವ
- 2) ಘೋಷ ಧ್ವನಿಮಾಗಳು
- 3) ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು
- 4) ಭಾಷೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು
- 5) ದ್ರಾವಿಡ ಪದ
- 6) ಸ್ವರಧ್ವನಿಗಳು

10

ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

- 1) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) ಭಾಷೆ : ಉಗಮ-ವಾದಗಳು ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

10

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

ಕನ್ನಡ ಭೇಷೆ : ಅವಸ್ಥಾ ಭೇದಗಳು, ಪ್ರಭೇದಗಳು ಯವುವು? ವಿವರಿಸಿರಿ.

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) संत साहित्य व पंडिती साहित्य यांच्यातील मूलभूत फरक कोणता?
  - 2) पंडिती साहित्याचा प्रवाह कोणत्या उद्देशाने निर्माण झाला?
  - 3) शाहीर कोणास म्हणतात?
  - 4) अनंत फंदी यांच्या फटक्यातून कोणत्या प्रकारचा उपदेश केला आहे?
  - 5) 'बखर' हा शब्द कसा तयार झाला?
  - 6) श्रीधर पंडिताच्या वाङ्मयाची तीन वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 10
- शाहीरी वाङ्मयाची प्रेरणा स्वरूप विशेष लिहा.
- किंवा**
- वामन पंडिताच्या साहित्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 बखर वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये लिहा. 10

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) आन्वीक्षिकी
  - 2) इंद्रियजय
  - 3) गुप्तहेर
  - 4) स्वधर्म
  - 5) आश्रमव्यवस्था
  - 6) राजगृह
- प्र.3 अर्थशास्त्रातील 'विद्याचतुष्टय' यावर निबंध लिहा. 10
किंवा
आजच्या काळात कौटिलीय अर्थशास्त्राचा उपयोग सांगा.
- प्र.4 राजाची दिनचर्या सांगा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper – XIV)
Urdu Tanqeed (19101619)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جملہ مکمل کیجیے اور جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) یطور فن کے اردو میں تنقید کا آغاز۔۔۔۔۔ تنقید کے ذریعہ ہوا۔

(A) مشرقی (B) مغربی (C) یونانی (D) عربی

(2) جس زمانے میں پجاری اور پروہتوں کا گروہ عوام پر حاوی تھا وہ زمانہ۔۔۔۔۔ کال کہلاتا ہے۔

(A) آدی (B) پراچین (C) پروہت (D) آدھونیک

(3) ایڈیٹر اور یانگ سے بے حد متاثر تھے۔

(A) وحید الدین سلیم (B) مرزا ہادی رسوا
 (C) پریم چند (D) ریاض احمد

(4) سائنٹیفک تنقید۔۔۔۔۔ پرستوں کو پسند نہیں کرتی۔

(A) تصوف (B) زر (C) بت (D) حُسن

(5) بقول کلیم الدین۔۔۔۔۔ دسترخوان کی مکھی ہیں شہد کی مکھی نہیں۔

(A) مولوی عبدالحق (B) شبلی (C) آل احمد سرور (D) حالی

(6)۔۔۔۔۔ کا خیال ہے کہ جن چیزوں سے شاعری ساحری بن جاتی ہے۔ اُن میں ردیف و قافیہ کو ممتاز جگہ حاصل ہے۔

(A) نور الحسن (B) قمر رئیس (C) احتشام حسین (D) مسعود حسن

(7) سنگمینٹ فرائڈ۔۔۔۔۔ تنقید کا بانی ہے۔

(A) نفسیاتی (B) کلاسیکی (C) رومانی (D) تقابلی

8) حالی کی متانت و سلاست غالب کی عظمت و فکر اور اقبال کے فلسفے نے۔۔۔۔۔ کے شعراء ادب میں ایک نئی روح پھونک دی۔

(A) مجنوں گورکھپوری

(B) آل احمد سرور

(C) مہدی افادی

(D) امداد امام اثر

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار/04)

(1) آل احمد سرور کی تنقیدی تصانیف کے نام تحریر کیجئے اور ان کی تنقید نگاری کی خصوصیات بیان کیجئے۔

(2) صنف غزل پر کلیم الدین احمد اور حالی کے خیالات تحریر کیجئے۔

(3) مسعود حسن کی نظر میں شاعری کا مقصد کیا ہے؟

(4) تحقیق سے متعلق چند ضروری نکات بیان کیجئے۔

(5) ادب اور زندگی کے باہمی رشتے کی وضاحت کیجئے۔

(6) ترقی پسند تنقید سے تعلق رکھنے والے اردو نقادوں کے نام تحریر کیجئے۔ اور ان کے مضامین کے عنوان بیان کیجئے

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/01)

(1) تحقیق و تنقید کے باہمی رشتے کی وضاحت کیجئے۔

(2) ترقی پسند تنقید پر روشنی ڈالیے۔

10

سوال نمبر 4. مقدمہ شعر و شاعری کا مفصل جائزہ لیجئے

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) जैन धर्मातील दिगंबर पंथाची माहिती लिहा.
  - 2) जैन धर्मातील अपरिग्रह तत्वज्ञानाची माहिती सांगा.
  - 3) जैन धर्मातील त्रिरत्ने सांगा.
  - 4) बौद्ध धर्माच्या उदयाची दोन कारणे सांगा.
  - 5) बौद्ध धर्मसंघाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 6) बौद्ध धर्मातील प्रतीत्यमुत्पाद सिद्धांत सांगा.
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)** **10**
- वर्धमान महावीरांचे जीवन चरित्र सांगून, त्याची शिकवण सांगा.
किंवा
बौद्ध धर्मसंघाचे सभासदत्व व कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.4 बौद्ध धर्माची शिकवण स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Ancient Indian History & Culture (Special Paper–XIV)
Jainism and Buddhism in Ancient India (19101679)**

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the appropriate word.**08**

- 1) _____ was first Tirthankara of Jainism.

a) Rishabhadeo	b) Mahavir
c) Neminatha	d) Parshavnath
- 2) Vardhaman Mahavir was born in _____.

a) Lumbini	b) Shravati
c) Kundgram	d) Banaras
- 3) In Jainism _____ it is known as Dharmgrantha.

a) Nyayvatar	b) Tripitic
c) Triratne	d) Ang-Agam
- 4) There were _____ Tirthankara in the Jainism.

a) 18	b) 24
c) 26	d) 16
- 5) Gautam Buddha born at _____.

a) Gaya	b) Lumbini
c) Sarnath	d) Pava
- 6) Chaityagriha is considered sacred for religious _____.

a) Bouddha	b) Jain
c) Hindu	d) Parashi
- 7) Buddha Charitra was written by _____.

a) Kalidas	b) Aswsen
c) Kautilya	d) Asvaghosh
- 8) In carnation stories of Gautam Buddha are known as _____.

a) Sanhita	b) Brahatkatha
c) Buddha Katha	d) Jatak Katha

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- a) Explain the Digamber Sect in Jainism.
- b) Explain the importance of Aprigrah principle in Jainism.
- c) Explain the Tri - Ratne in Jainism.
- d) Explain the two causes for the rise of Bouddha religion.
- e) Explain the features in Bouddha Dharm Sangha.
- f) Describe the Pratityamutpad Theory in Bouddhism.

Q.3 Describe the life of Vardharman Mahavir and his teachings. **10**
OR
State the membership and working of Buddhist Sangha.

Q.4 Explain the teaching of Bouddhism. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper – XIV)
History of Economic Thought - II (19101669)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) 'General Theory of Employment, Interest and Money' हा ग्रंथ ----- यांनी लिहीला आहे.
 अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर   ब) जे.एम् केन्स
 क) जे.एस्.मिल   ड) जे.बी.से
- 2) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी ----- शेतीचे जोरदार समर्थन केले.
 अ) सामुदायिक   ब) वैयक्तिक
 क) संयुक्त   ड) कोरडवाहू
- 3) 'Collective choice and social welfare' हा ग्रंथ ----- यांनी लिहीला आहे.
 अ) डॉ. अमर्त्य सेन   ब) महात्मा गांधी
 क) जे.एम्. केन्स   ड) रिकार्डो
- 4) ----- हे प्रतिमान डॉ.ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांनी मांडले आहे.
 अ) एल. पी. जी   ब) पुरा (PURA)
 क) एल. पी. जी आणि पुरा   ड) यापैकी नाही
- 5) सन 1991 चे नवीन आर्थिक धोरण ----- शी संबंधित होते.
 अ) उदारीकरण   ब) खाजगीकरण
 क) जागतिकीकरण   ड) वरीलपैकी सर्व
- 6) ग्रामोद्योग संकल्पना ----- यांच्या नावाशी निगडित आहे.
 अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर   ब) महात्मा गांधी
 क) जे.एम्. केन्स   ड) डॉ. अमर्त्य सेन
- 7) ----- हा ग्रंथ जोसेफ शुंपीटर यांनी लिहीला.
 अ) Business cycle   ब) General theory
 क) Wealth of Nation   ड) All above
- 8) भारतीय दारिद्र्याची संकल्पना सर्वप्रथम ----- यांनी मांडली.
 अ) महात्मा गांधी   ब) दादाभाई नौरोजी
 क) पंडीत नेहरू   ड) यापैकी नाही

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) डॉ. अमर्त्य सेन यांचा सामाजिक निवडीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
  - 2) उदारीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) महात्मा गांधीचे विश्वस्त तत्व स्पष्ट करा.
  - 4) नवीन आर्थिक धोरणाचे गुण सांगा.
  - 5) राजकोषीय धोरणाची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 6) दादाभाई नौरोजी यांचा दारीद्र विषयक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार स्पष्ट करा.
- किंवा**
- प्रा. जे. एम. केन्स यांचे तुटीचा अर्थभरणा संबंधीचे विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4 शुपींटरचा व्यापारचक्राचा नवप्रवर्तन सिद्धांत स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper – XIV)
History of Economic Thought - II (19101669)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) The book 'General Theory of Employment, Interest and Money' is written by _____.
 a) Dr. Babasaheb Ambedkar   b) J. M. Keynes
 c) J. S. Mill   d) J. B. Say
- 2) Dr. Babasaheb Ambedkar strongly recommended _____ agriculture.
 a) Collective   b) Individual
 c) Joint   d) Dry- farming
- 3) The book 'Collective choice and social welfare' is written by _____.
 a) Dr. Amartya Sen   b) Mahatma Gandhi
 c) J. M. Keynes   d) Ricardo
- 4) Dr. A. P.J Abdul Kalam was introduced _____ model.
 a) LPG   b) PURA
 c) LPG and PURA   d) None of these
- 5) The New Economic Policy 1991 was concerned with _____.
 a) Liberalization   b) Privatization
 c) Globalization   d) All of the above
- 6) The concept 'Village Industry' is associated with the name of _____.
 a) Dr. B. R. Ambedkar   b) Mahatma Gandhi
 c) J. M. Keynes   d) Dr. Amartya Sen
- 7) The book _____ is written by Joseph Schumpeter.
 a) Business cycle   b) General theory
 c) Wealth of Nation   d) All above
- 8) The concept of Indian Poverty propounded by _____.
 a) Mahatma Gandhi   b) Dadabhai Naoroji
 c) Pandit Neharu   d) None of these

Q.2 Write answer in short. (Any Four)**12**

- 1) Explain Amartya Sen's theory of social choice.
- 2) Explain the concept of liberalization.
- 3) Explain Trusteeship principle of Mahatma Gandhi.
- 4) State the merits of New Economic Policy.
- 5) Explain the role of Fiscal policy.
- 6) Explain Dadabhai Naoroji's views on poverty.

- Q.3 Write answer any one of the following.** **10**
Explain the economic ideas of Dr. B. R. Ambedkar
OR
Explain the Prof. J. M. Keynes ideas of deficit spending.
- Q.4 Explain the Schumpeter's innovation theory of trade cycle.** **10**

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार)

12

- 1) समुद्रबूड जमीन म्हणजे काय?
- 2) संप्लवन क्रिया म्हणजे काय?
- 3) जलप्रणाली म्हणजे काय?
- 4) खंडीय बेटे
- 5) सागरतळ मैदाने
- 6) सागरी गर्ता

प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न लिहा.

10

गंगा नदी खोऱ्याची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

किंवा

प्रवाळ बेटांचे प्रकार सांगा

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न लिहा.

10

'जलचक्र' सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Paper-XII)
Hydrology and Oceanography (19101708)**

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a very deep strength in Pacific Ocean.
  - a) Tonga
  - b) Mariyana
  - c) Sunda
  - d) Qurail
- 2) If air is occupied with humidity thoroughly is percentage of humidity be _____.
  - a) 100
  - b) 50
  - c) 75
  - d) 25
- 3) Rainfall is measured by _____.
  - a) Km
  - b) Meter
  - c) Cm
  - d) None of these
- 4) Air humidity measured by _____ equipment.
  - a) Hygrometer
  - b) Thermometer
  - c) Barometer
  - d) Aremometer
- 5) Rain caused by mountains standing in the path of moisture laden winds is known as _____ rainfall.
  - a) Conventional
  - b) Cyclone
  - c) Orographic
  - d) Monsoon
- 6) Water existing in the form of evaporate in the air is called _____.
  - a) Temperature
  - b) Humidity
  - c) Heat
  - d) Air pressure
- 7) Dew and frost are the forms of _____.
  - a) Precipitation
  - b) Evaporation
  - c) Condensation
  - d) Humidity
- 8) _____ % area is occupied with water on the earth.
  - a) 81
  - b) 71
  - c) 29
  - d) 39

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- a) What is continental shelf?
- b) What is the condensation process?
- c) Explain river basin.
- d) Continental Islands.
- e) Abyssal plains.
- f) Ocean deeps.

Q.3 Write short answers. (Any one)

a) Write a characteristics of Ganga river basin.

b) Write types of Coral Reefs.

Q.4 Write Broad answer question.

Explain Hydrological cycle.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहा पैकी चार) 12**
- 1) सामाजिक भूगोलाच्या अध्ययनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) स्थलांतराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 3) गोंड लोकांच्या सामाजिक जीवनशैली विषयक चर्चा करा.
  - 4) सामाजिक क्षेमकुशल घटकांचे वर्णन करा.
  - 5) द्वितीयक आर्थिक क्रियांचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 6) भारतातील शैक्षणिक विषयक सामाजिक कल्याण उपक्रम स्पष्ट करा.
- प्र.3 सामाजिक भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. 10**
- किंवा**
- जगातील प्रमुख धर्मांच्या वितरणाचे वर्णन करा.
- प्र.4 झोपडपट्ट्या निर्माण होण्याची विविध सामाजिक कारणे स्पष्ट करा. 10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
GEOGRAPHY (Paper-XII)
Social Geography (19101709)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of Stencils is allowed.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative given the following sentence.

08

- 1) Social geography is a branch of _____ geography.

a) Physical	b) Human
c) Political	d) Historical
- 2) Race is the _____ concept.

a) Chemical	b) Historical
c) Geographical	d) Biological
- 3) Industries is a _____ type of Economic activity.

a) Primary	b) Secondary
c) Tertiary	d) Quaternary
- 4) Bushmen People lives in _____ region.

a) Tundra	b) Sahara
c) Gondwana	d) Kalhari
- 5) _____ is the holy book of Christianity.

a) Bible	b) Quran
c) Bhagavad Gita	d) Tripitaka
- 6) The concept of social well-being was introduced in 1974 by the Russian Sociologist _____.

a) Dubin	b) Drenovahask
c) Kapto	d) Sorokin
- 7) The Department of Social welfare was established in India _____.

a) 1947	b) 1950
c) 1964	d) 1980
- 8) _____ change is the path to modernity.

a) Population	b) Unemployed
c) Climate	d) Technology

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)

12

- a) Explain the importance study of Social Geography.
- b) Explain the Characteristics of Migration.
- c) Discuss the social life style of Gonds people.
- d) Describe the Components of Social Wellbeing.
- e) Explain the Characteristics of Secondary Economic activities.
- f) Explain the Social Welfare of Education Programme in India.

- Q.3** Explain the Nature and Scope of Social Geography. **10**
OR
Describe the Major Religion distribution in the World.
- Q.4** Explain the different Social Causes of Slums Process. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper – XIV)
Expansion and Downfall of the Maratha Power (1707-1818 A.D.)
(19101659)**

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 08

- 1) राक्षसभुवनच्या लढाईनंतर मराठे व निजाम यांच्यात ----- चा तह झाला.
अ) पैठण ब) औरंगाबाद
क) अहमदनगर ड) यापैकी नाही
- 2) ----- येथे पेशवे पहिले माधवराव यांचा मृत्यू झाला.
अ) पुणे ब) ओझर
क) थेऊर ड) पाली
- 3) पेशवे नारायणराव यांचा खून पुणे येथील ----- वाड्यात झाला.
अ) विश्रामबाग ब) शनिवार
क) भिडे ड) गद्रे
- 4) ----- मध्ये पहिले इंग्रज – मराठा युद्ध सुरू झाले.
अ) 1772 ब) 1773
क) 1774 ड) 1775
- 5) मराठे व ----- यांच्यात गजेंद्रगडचा तह झाला.
अ) सिराजउददौला ब) टीपू सुलतान
क) पोर्तुगीज ड) यापैकी नाही
- 6) चतुःसंधामध्ये पेशवे, हैदरअली, भोसले व ----- यांचा सहभाग होता.
अ) फ्रेंच ब) डच
क) निजाम ड) यापैकी सर्व
- 7) ----- च्या लढाईत सेनापती बापू गोखले ठार झाले.
अ) आष्टी ब) कोरेगाव
क) हडपसर ड) खडकी
- 8) पेशवेकाळात ----- हा शहराचा प्रमुख अधिकारी होता.
अ) पाटील ब) कोतवाल
क) फडणवीस ड) सरदेशमुख

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) पेशवे पहिले माधवराव यांच्या समोरील प्रारंभिक अडचणी सांगा
  - 2) पेशवे नारायणराव यांच्या खूनाबद्दल थोडक्यात माहिती द्या.
  - 3) सालबाईच्या तहाची कलमे सांगा.
  - 4) खर्ड्याच्या लढाईतील विजयाचे महत्व स्पष्ट करा.
  - 5) पेशवेकालीन पाटलाचे अधिकार व कर्तव्ये सांगा.
  - 6) गोतसभा म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- पेशवे पहिले माधवराव व रघुनाथराव यांच्यातील संघर्षाचा आढावा घ्या.
किंवा
पहिल्या इंग्रज-मराठा युद्धाचा वृत्तांत द्या.
- प्र.4 मराठा सत्तेच्या न्हासाची कारणमिमांसा करा. 10**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper – XIV)
Expansion and Downfall of the Maratha Power (1707-1818 A.D.)
(19101659)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The Treaty of _____ signed between Maratha and Nizam after the battle of Rakshasbhuvan.
  - a) Paithan
  - b) Aurangabad
  - c) Ahmednagar
  - d) none of these
- 2) Peshwa Madhavrao was died in _____.
  - a) Pune
  - b) Ozar
  - c) Theur
  - d) Pali
- 3) Peshwa Narayanrao was murdered in Pune at _____ wada.
  - a) Vishrambag
  - b) Shaniwar
  - c) Bhide
  - d) Gadre
- 4) The first Anglo – Maratha war started in _____.
  - a) 1772
  - b) 1773
  - c) 1774
  - d) 1775
- 5) The Treaty of Gajendragarh was signed between Maratha and _____.
  - a) Sirajuddaula
  - b) Tipu Sultan
  - c) Portuguese
  - d) none of these
- 6) Peshwa, Hyder, Bhosale and _____ was participated in quadruple alliance.
  - a) French
  - b) Dutch
  - c) Nizam
  - d) all of these
- 7) Senapati Bapu Gokhale was died in the battle of _____.
  - a) Koregaoan
  - b) Ashti
  - c) Hadapsar
  - d) Khadaki
- 8) _____ was the chief officer of city.
  - a) Patil
  - b) Kotwal
  - c) Phadanvis
  - d) Sardeshmukh

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) State the early problems of Peshwa Madhavrao I.
- 2) Give the short information about assassination of Peshwa Narayanrao.
- 3) Till the provisions of treaty of Salbai.
- 4) Explain the importance of Kharda battle victory.
- 5) State the rights and duties of Patil during the Peshwa period.
- 6) What is meant by Gotsabha?

- Q.3 Write answers to the following questions. (Any One)** **10**
- A) Review the conflict between Peshwa Madhavrao I and Raghunathrao.
- OR**
- B) Give the information about first Anglo- Maratha war.
- Q.4 Write the detail answer of the following question.** **10**
- Discuss the causes of downfall of the Maratha power.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार) 12
- 1) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचा अर्थ व व्याख्या लिहा.
  - 2) सत्ता संतुलनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 3) 'ब्रिक्स' संघटनेबाबत थोडक्यात माहिती लिहा.
  - 4) शीतयुद्धाच्या समाप्तीची कारणाची चर्चा करा.
  - 5) शिमला करारावर टिप लिहा.
  - 6) दहशतीचे संतुलन म्हणजे काय?
- प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिहा. (दोन पैकी एक) 10
- संयुक्त राष्ट्रसंघाची रचना स्पष्ट करा.
- किंवा**
- भारत-श्रीलंका राजकीय व सांस्कृतिक संबंधाची चर्चा करा.
- प्र.4 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिहा 10
- स्वातंत्र्योत्तर भारतातील भारत-चीन संबंध यावर निबंध लिहा.

- Q.3 Broad answers question. (One out of Two)** **10**
- A) Explain the structure of United Nations.
- OR**
- B) Discuss India – Srilanka Political and Cultural Relation.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
- Write essay on India – China relations in Post-Independence period.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Psychology (Paper–XIII)
Counselling Psychology (19101700)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks. (Multiple choice)**08**

- 1) There are _____ types of empathy i.e. Primary and Advanced empathy.
  - a) One
  - b) Two
  - c) Three
  - d) Four
- 2) Counselling approach based on the Wellness model is _____ Theory.
  - a) Cognitive
  - b) Solution focused
  - c) Psychotic disorder
  - d) None of these
- 3) There are basically _____ Types of Professional Credentials.
  - a) One
  - b) Two
  - c) Three
  - d) Four
- 4) According to Holland (1997) Specific Personality types are attracted to and work best in certain _____ environmental.
  - a) Vocational
  - b) Attitude
  - c) Intelligence
  - d) None of these
- 5) According to Wither and Young (1996) A number of students attracted to professional counselling but appear to have serious personality and _____.
  - a) Negative
  - b) Neutral
  - c) Adjustment
  - d) None of these
- 6) Counselling is a relatively new _____.
  - a) Occupation
  - b) Shop
  - c) Profession
  - d) Job
- 7) _____ dynamic Processes come from using a variety of theories and methods.
  - a) Personality
  - b) Counselling
  - c) Big five
  - d) None of these
- 8) One distinction between guidance and counselling is that guidance centers on helping choose the value and counselling help them make _____.
  - a) modification
  - b) change
  - c) co-operation
  - d) None of these

Q.2 Answers any four of the following questions.**12**

- a) Factors influence counselling process.
- b) Systematic from work of counseling?
- c) Explain the advantages to contract in counselling.
- d) State four types of Attribution Model.
- e) State current trend in counselling.
- f) State personal qualities of effective counseling.

Q.3 Answer any one of the following questions. 10

Define "Counselling" and explain Historical background of Counselling.

OR

Describe Marriage couple and family Counselling in detail.

Q.4 Answer of the following questions. 10

Describe Building Counselling Relationship as well as factor that effects the Counselling Process.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) 12**
- 1) सुन्नी संप्रदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 2) परमार्थ म्हणजे काय?
  - 3) सगुण भक्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 4) शैव संप्रदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - 5) सद्गुरु संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 6) भगवद्गीता म्हणजे काय?
- प्र.3 संतांच्या शिकवणीचे महत्त्व स्पष्ट करा. 10**
- किंवा**
- सद्गुरु आणि धर्मगुरु यातील भेद स्पष्ट करा.
- प्र.4 मीराबाईंची प्रेम भक्ती स्पष्ट करा. 10**

- Q.3** Explain the significance of the teachings of saints. **10**
OR
Distinguish between Sadguru and Dharmaguru.
- Q.4** Explain Meerabai's Prema Bhakti. **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023

SOCIOLOGY (Special Paper-XIV)

Sociology of Tribal Society (19101664)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) निसर्गवाद सिद्धांत कोणी मांडला?
अ) एडवड टायलर   ब) डॉ. मुजमदार
क) मॅक्समुलर   ड) फ्रेजर
- 2) प्रामुख्याने आदिवासी लहान मुलांमध्ये आरोग्य समस्या कोणता आढळतो?
अ) कुपोषण   ब) मुडदूस
क) अतिसार   ड) गोवर
- 3) संस्कृतीकरण आणि हिंदुकरणाशी कोणते आदिवासी संबंधित आहेत?
अ) संथाल   ब) कुर्ग
क) भिल्ल   ड) वारली
- 4) नागा आदिवासी जमातीमध्ये स्थलांतरित शेतीस काय म्हटले जाते?
अ) झुम   ब) पेंडा
क) बेवरा   ड) जीमटा
- 5) महाराष्ट्रामध्ये वारली आदिवासी कोठे आढळतात?
अ) ठाणे आणि नाशिक   ब) धुळे आणि नाशिक
क) पुणे आणि लातूर   ड) पुणे आणि सोलापूर
- 6) बोडो चळवळीमध्ये "करो या मरो" असा नारा कोणी दिले?
अ) उपेद्रनाथ ब्रह्मा
ब) बिरसा मुंडा
क) तिलखा मांझी
ड) शिबु सोरेन
- 7) "दिव्य प्राण्यावरील विश्वास म्हणजे धर्म" असे कोणी म्हटले?
अ) मॅक्समुलर   ब) एडवर्ड टायलर
क) फ्रेजर   ड) पी. गिन्सबर्ग
- 8) खालीलपैकी कोणते आदिवासी चळवळ नाही?
अ) खारवार चळवळ   ब) कोळी चळवळ
क) भिल्ल चळवळ   ड) तेभागा चळवळ

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** **12**
- 1) आदिवासी अर्थव्यवस्थेचे कोणतेही चार वैशिष्टे लिहा?
  - 2) हिंदूकरण संकल्पना लिहा?
  - 3) आदिवासी समाजातील स्त्रियांचा दर्जा थोडक्यात लिहा?
  - 4) जादुचे कोणतेही चार वैशिष्टे लिहा?
  - 5) बिरसा मुंडा चळवळीबद्दल लिहा
  - 6) आदिवासी धर्माचे स्वरूप स्पष्ट करा?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाने उत्तर लिहा.** **10**
- सर्वात्मवादाचा सिद्धांत लिहा?
- किंवा**
- वारली कलेबद्दल लिहा?
- प्र.4 भारतीय आदिवासीचे आर्थिक वर्गीकरण स्पष्ट करा?** **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SOCIOLOGY (Special Paper-XIV)
Sociology of Tribal Society (19101664)

Day & Date: Wednesday, 21-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Who propounded the concept of Naturism theory?
  - a) Adword Tylor
  - b) Dr. Majumdar
  - c) Maxmular
  - d) Frazer
- 2) Which health problem is mainly found in tribal kids?
  - a) Kuposhan
  - b) Mudadus
  - c) Atisar
  - d) Govar Measules
- 3) Which of the tribes is related with Hindunization and Sanskritization?
  - a) Santhal
  - b) Kurga
  - c) Bhill
  - d) Warli
- 4) What is say, for shifting cultivation in Naga Tribe?
  - a) Jhum
  - b) Penda
  - c) Bevara
  - d) Jimata
- 5) Where warali tribes are found in Maharashtra?
  - a) Thane and Nashik
  - b) Dhule and Nashik
  - c) Pune and Latur
  - d) Pune and Solapur
- 6) Who say 'Do and Die' in Bodo movement?
  - a) Upendranath Brahma
  - b) Birasa Munda
  - c) Tilakha Mazi
  - d) Shibu soren
- 7) Who says that, 'Religion is the belief in spiritual beings'?
  - a) Maxmular
  - b) Adaward Tylor
  - c) Frazer
  - d) P. Gisbert
- 8) Which of the following movement is, not a tribal Movement?
  - a) Kharwar Movement
  - b) Koli Movement
  - c) Bhil Movement
  - d) Tebhaga Movement

Q.2 Short questions (Any Four) 12

- 1) Write any four characteristics of Tribal Economy.
- 2) Write Hinduization concept.
- 3) In short write the status of women in Tribal society.
- 4) Write any four characteristics of Magic.
- 5) Write on Birsa Muda movement.
- 6) Write on Warali Painting.

- Q.3 Broad answers question (Write any one)** **10**
- a) Write a theory of Animision.
  - b) Write a Nature of Tribal Religion.
- Q.4 Broad answers question** **10**
- Explain the economic classification of Indian tribe.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH Compulsory
Literary Mindscapes (19101601)

Day & Date: Thursday, 22-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentence choosing the correct alternative:**08**

- 1) What did the Quick's garden have near the pond?
 a) Vegetable patch   b) Pool
 c) Fruit orchard   d) Treehouse
- 2) Aksionov fond of _____ when he was younger.
 a) dancing   b) sleeping
 c) singing   d) reading
- 3) The happy children saw _____ forest in a poem 'Sita'.
 a) dense   b) thin
 c) smast   d) soft
- 4) _____ is the painter of the Duchess's portrait.
 a) Aphra Pandolf   b) Fra Pangol
 c) Aphra Behn   d) Fra Pandolf
- 5) A thing of beauty is a _____.
 a) joy for ever   b) joy for a short time
 c) joy for never   d) joy for a year
- 6) _____ possess the golden wings.
 a) Morning dew   b) Butterflies
 c) Hope   d) Despair
- 7) The success in the exam depends _____ on our study.
 (Choose the correct adverb)
 a) large   b) large fully
 c) largely   d) large scale.
- 8) He Said, "Sonu is at home." (write in to indirect Speech:)
 a) He says Sonu is at home.
 b) He said that Sonu was at home.
 c) He declared that Sonu is at home.
 d) He asked that Sonu is at home.

Q.2 Write answer any four of the following in brief.**12**

- 1) Discuss the difference in the behaviour of the girls in the story 'Growing up'.
- 2) What is the Significance of the dream of Aksionov's wife?
- 3) Describe the use of memory and tradition in the poem 'Sita'.
- 4) How does the Duke reveal his role in the death of the Duchess?
- 5) What objects of nature does Keats mention as a source of joy?
- 6) What is the theme of the poem "Life"?

- Q.3 Answer the following question. (Any one)** **10**
- a) What is a Technology Literacy Skills and explain uses of this Skill?
- OR**
- b) Write a note on good leadership Skills with its characteristics.
- Q.4** What is the environmental consciousness? and mention habits for environment conservation. **10**

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper - XV)
Literatures in English (19101625)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) In *The Girl on the Train*, Rachel, is suffering from _____ ailment.
  - a) motion sickness
  - b) alcoholism
  - c) dementia
  - d) schizophrenia
- 2) In *The Girl on the Train*, alike Rachel, Megan also has personnel demon that she is battling, she begins visiting a man named Kamal, who is Kamal?
  - a) Her addiction counselor
  - b) Her cousin
  - c) Her therapist
  - d) Her boss
- 3) The play *A Raisin in the Sun* takes place in _____ city.
  - a) Detroit
  - b) Baltimore
  - c) Philadelphia
  - d) Chicago
- 4) In *A Raisin in the Sun*, Walter wishes to invest the Check in _____.
  - a) a liquor shop
  - b) a dry clean business
  - c) a construction company
  - d) a restaurant
- 5) In *Luncheon*, the writer had only _____ with him, when he planned to take the lady for luncheon.
  - a) 8000 francs
  - b) 800 francs
  - c) 100 francs
  - d) 80 francs
- 6) In *Necklace*, how much the necklace actually worth?
  - a) Fifty thousand francs
  - b) Five hundred francs
  - c) Forty thousand francs
  - d) Thirty thousand francs
- 7) In *How I taught my Grandmother to Read*, why was narrator's grandmother unable to read?
  - a) Because she had lost her spectacles
  - b) Because she was feeling sleepy
  - c) Because she was totally illiterate
  - d) Because the magazine was not delivered
- 8) In Gorky's *Twenty Six Men and a Girl*, every morning Tanya used to visit the workers to collect _____.
  - a) bread
  - b) a hot dog
  - c) a kringlet
  - d) a burger

Q.2 Write the answers in short. (Any Four) 12

- 1) What are the chief characteristics of Afro-American drama?
- 2) State the chief elements of Psychological Thriller.
- 3) What is the moral of the story *The Luncheon*?

- 4) How does Loisel couple replace the necklace they borrowed from their neighbor?
- 5) Why did the workers in *Twenty Six Men and a Girl* respect Tanya?
- 6) Why did narrator's grandmother fail to attend the school?

Q.3 a) Discuss the various themes of the play *A Raisin in the Sun*. **10**

OR

b) Bring out the character sketch of *Walter Lee Younger*.

Q.4 The novel *The Girl on the Train* is profoundly a Psychological Thriller. Elucidate. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HINDI (Special Paper-XV)
व्यावहारिक हिंदी (19101615)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 08

- 1) 'अनुवाद' शब्द की व्युत्पत्ति ---- भाषा से हुई है।
 अ) मराठी ब) अंग्रेजी
 क) संस्कृत ड) चीनी
- 2) माल मंगाने के लिए जो पत्र लिखे जाते हैं, उन्हें ---- पत्र कहते हैं।
 अ) पूछताछ ब) क्रयादेश
 क) भुगतान ड) शिकायती
- 3) पूछताछ पत्र को अंग्रेजी में ---- कहते हैं।
 अ) Letters of order
 ब) Letters of Enquiry
 क) Letters of regarding payments
 ड) Letters of complaints claiming compensation
- 4) अनुवाद जिस भाषा में किया जाता है, उसे ---- कहा जाता है।
 अ) स्रोत भाषा ब) लक्ष्य भाषा
 क) मातृ भाषा ड) विदेशी भाषा
- 5) ---- में काव्यात्मक, सूत्रात्मक, तुकात्मक भाषा का प्रयोग किया जाता है।
 अ) विज्ञापन ब) अनुवाद
 क) साहित्य ड) न्यायालय
- 6) ---- विधा वाणिज्य और व्यावसायिक क्षेत्रों के संवर्धन के लिए जनमत तैयार करती है।
 अ) विज्ञापन ब) अनुवाद
 क) नाटक ड) पत्रकारिता
- 7) ---- लेखन को 'समाचार लेखन' या 'रिपोर्ताज' भी कहा जाता है।
 अ) अनुवाद ब) विज्ञापन
 क) कहानी ड) वृत्तांत

- 8) 'बायोडाटा' को हिंदी में ---- कहते हैं।
अ) विज्ञापन
क) जीवन वृत्त
ब) वृत्तांत लेखन
ड) अनुवाद

प्र.2 निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखिए। 12

- 1) अनुवाद के दो प्रकार लिखिए।
- 2) विज्ञापन के दो प्रकार लिखिए।
- 3) वाणिज्यिक पत्र किसे कहते हैं?
- 4) क्रयादेश पत्र किसे कहते हैं?
- 5) नोकरी के लिए जीवन वृत्त लिखते समय कौनसी जानकारी अपेक्षित है?
- 6) वृत्तांत लेखन किसे कहते हैं?

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न लिखिए (किन्ही दो में से एक) 10

विज्ञापन के प्रमुख तत्व लिखिए।

अथवा

वुडन हाऊस, प्लायवुड के थोक व्यापारी, भवानी नगर, कराड; सागर ट्रेडर्स, कोल्हापुर को प्लायवुड के नमुने, मूल्य संबंधी पूछताछ करते हुए पत्र लिखते हैं। पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

प्र.4 अनुवादक के गुणों पर प्रकाश डालिए। 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Kannada (Special Paper–XV)
Study of Kannada Folk Literature (19101605)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

1) 'Folklore' ಪದದ ಕನ್ನಡ ಸಂವಾದಿ ಪದ

1) ಜನಪದ	2) ಜಾನಪದ
3) ಜನಸಮೂಹ	4) ಜನ ಸಮುದಾಯ

2) 'ಜಾನಪದ ಸ್ವರೂಪ' ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತೃ

1) ಹಾ.ಮಾ.ನಾಯಕ	2) ಗೊ.ರು.ಚ.
3) ಜಿ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ	4) ದೇಚಿಗೌ

3) ಶಿಷ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತಾಯಿ ಬೇರು -

1) ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ	2) ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ
3) ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ	4) ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

4) 'ಜಾನಪದ ಎನ್ನುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ವಿಜ್ಞಾನ'

1) ಎಡ್ವಿನ್ ಸಿಡ್ನಿ ಹಾರ್ಲಾಂಡ್	2) ಥಾಮಸ್ ಅಲ್ವಿನ್
3) ಬಾಗ್ಸ್	4) ಅಲೆನ್ ಡಂಟನ್

5) ತಾಯಿಗಿಂತ ಬಂಧುವಿಲ್ಲ, ----- ಗಿಂತ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ.

1) ನೀರು	2) ಸಕ್ಕರೆ
3) ಉಪ್ಪು	4) ಹಣ್ಣು

6) ಜನವಾಣಿ ----- ಕವಿವಾಣಿ ಹೂ.

1) ಕಾಯಿ	2) ಬೇರು
3) ಟೊಂಗಿ	4) ಎಲೆ

7) ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಿ ನಾಡೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತದೆ -----

1) ಹಕ್ಕಿ	2) ಏಲಕ್ಕಿ
3) ಮರ	4) ಕಣ್ಣು

8) ಗಾದೆ ----- ಕ್ಕೆ ಸಮಾನ.

1) ತತ್ವಪದ	2) ತರ್ಕ
3) ವಚನ	4) ವೇದ

ಪ್ರ.2 ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ

- 1) ಬ್ಯಾಲೆಡ್ ಕಾವ್ಯ ಎಂದರೇನು?
- 2) ಜನಪದ ಗೀತೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.
- 3) ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಮಯತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ
- 4) ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದರೇನು?
- 5) ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.
- 6) ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.3 ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

- 1) ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧಾಂತರ ತಿಳಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- 2) 'ವೇದ ಸುಳ್ಳಾದರು ಗಾದೆ ಸುಳ್ಳಾಗದು' ಈ ಮಾತನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ :

ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ - ಲಕ್ಷಣ ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
MARATHI (Special Paper-XV)
Upyogit Marathi (Uttaradha) (19101610)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 AM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) आकाशवाणीवरील जाहिरातीत पुढीलपैकी कोणती गोष्ट महत्त्वाची नाही?
 अ) संगीत धून
 ब) संहिता
 क) निवेदकाचा आवाज
 ड) रंगाची उधळण
- 2) वृत्तपत्रात पुढीलपैकी कोणत्या बाबीला सर्वाधिक महत्त्व असते?
 अ) बातमी
 ब) वृत्तांत लेखन
 क) जाहीर निवेदन
 ड) यापैकी नाही
- 3) ग्रंथ परीक्षण करण्यापूर्वी ग्रंथ परीक्षकाने?
 अ) ग्रंथ वाचणे गरजेचे आहे.
 ब) ग्रंथ विकत घेणे गरजेचे आहे
 क) लेखकाशी चर्चा करणे गरजेचे आहे
 ड) ग्रंथाचे मुखपृष्ठ पाहणे गरजेचे आहे.
- 4) दूरदर्शन हे जाहिरातीचे ——— माध्यम आहे?
 अ) श्राव्य
 ब) दृकश्राव्य
 क) दृक
 ड) यापैकी नाही
- 5) आजच्या युगात जाहिरातीचे सर्वात प्रभावी माध्यम म्हणून कोणत्या माध्यमाचा उल्लेख करता येईल?
 अ) आकाशवाणी
 ब) वर्तमानपत्र
 क) दूरदर्शन
 ड) मोबाईल
- 6) आकाशवाणी वरील जाहिरात फक्त उच्चशिक्षित लोकांपर्यंत पोहोचते हे विधान ———.
 अ) बरोबर आहे
 ब) चूक आहे
 क) माहित नाही
 ड) थोडेफार बरोबर आहे
- 7) जाहिरातीचे पुढीलपैकी कोणते माध्यम सर्वाधिक जुने आहे?
 अ) आकाशवाणी
 ब) मोबाईल
 क) दूरदर्शन
 ड) वृत्तपत्रे

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
SANSKRIT (Special Paper-XV)
नाटक (19101635)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

08

- 1) ययातेरिव ——— भर्तुर्बहुमता भव।
 अ) रती
 क) देवकी
 ब) शर्मिष्ठा
 ड) आदिती
- 2) शकुंतलेला ——— मुनिनी शाप दिला.
 अ) दुर्वास
 क) कण्व
 ब) विश्वामित्र
 ड) काश्यप
- 3) शमप्रधानेषु तपोधनेषु गूढं हि ——— अस्ति तेजः।
 अ) तेजात्मकम्
 क) कालात्मकम्
 ब) भावात्मकम्
 ड) दाहात्मकम्
- 4) सख्यौ, हा धिक्, हा धिक्। अन्तर्हिता शकुन्तला ———।
 अ) वनराज्या
 क) सौंदर्यवती
 ब) मृगाक्षी
 ड) वनवासिनी
- 5) शाकुंतलम् या नाटकामध्ये ——— अंक सर्वात रमणीय आहे.
 अ) 1
 क) 4
 ब) 5
 ड) 2
- 6) शकुंतलेने नवमालिकेचे नाव ——— ठेवले होते.
 अ) वनराणी
 क) सुमन
 ब) फुलराणी
 ड) वनज्योत्स्ना
- 7) शकुन्तलेच्या प्रतिकूल दैवाची शांती करण्यासाठी कण्व ऋषी ——— तीर्थाला गेले होते.
 अ) केदारनाथ
 क) काशी
 ब) सोम
 ड) बद्रीनाथ
- 8) शाकुन्तल नाटक ——— ऋतूमध्ये सादर केले आहे.
 अ) हेमंत
 क) ग्रीष्म
 ब) शिशिर
 ड) वसंत

- प्र.2 टिप्पणी लिखत. (केऽपि 4) 12
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)
- 1) कण्व आश्रम
  - 2) शाकुंतलेच्या सख्यांचे संवाद कौशल्य
  - 3) शाकुंतलेला दिलेले आशीर्वाद
  - 4) शिकारीचे फायदे
  - 5) हरणाचे वर्णन
  - 6) दुर्वास ऋषी
- प्र.3 द्वितीय अंकाचे रसग्रहण करा. 10
किंवा
चतुर्थ अंकाचे रसग्रहण करा.
- प्र.4 शाकुंतलाच्या नायकाचे चारित्र्य, प्रभावशालित्व, आर्यत्व दृष्टीने चरित्रचित्रण करा. 10

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper – XV)
Urduki Adabi Tahriken (19101620)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) ترقی پسند تحریک کی پہلی کل ہند کانفرنس کی صدارت کس نے کی؟

- (A) مولانا حسرت موہانی۔
 (B) پنڈت جواہر لال نہرو۔
 (C) مولوی عبدالحق۔
 (D) پریم چند

(2) ترقی پسند تحریک کی تیسری کانفرنس کہاں ہوئی؟

- (A) دہلی (B) لکھنؤ (C) بھیمڑی (D) اورنگ آباد

(3) "ٹوٹے ہوئے تارے" کس کا افسانوی مجموعہ ہے؟

- (A) پریم چند (B) بیدی (C) کرشن چندر (D) قرۃ العین حیدر

(4) ----- کو مغربی افسانہ نگاروں کا خوشہ چیں کہتے ہیں۔

- (A) شمس الرحمن فاروقی (B) سعادت حسین من
 (C) عصمت چغتائی (D) اختر انصاری

(5) ----- بیدی کا شاہکار افسانہ ہے۔

- (A) بھولا (B) ٹوبہ ٹیک سنگھ (C) چوتھی کا جوڑا (D) اندھا قانون

(6) سنبل و سلاسل ----- ہے۔

- (A) خاکوں کا مجموعہ (B) افسانوں کا مجموعہ (C) رباعیوں کا مجموعہ (D) شعری مجموعہ

(7) فیض کو ----- سازش کیس کے تحت جیل میں ڈالا گیا تھا؟

- (A) لاہور۔ (B) راول پنڈی۔ (C) نمک قانون۔ (D) ڈانڈی یا ترا۔

- (8) قرۃ العین حیدر کو ان کے کس ناول پر گیان پیٹھ ایوارڈ دیا گیا تھا؟
 (A) میرے بھی صنم خانے۔
 (B) کارِ جہاں دراز ہے۔
 (C) آگ کا دریا
 (D) سیتہ ہرن

12

- سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے: (کوئی چار / 04)
 (1) ساحر لدھیانوی کی ترقی پسند شاعری۔
 (2) کیفی اعظمی۔
 (3) کرشن چندر۔
 (4) قرۃ العین حیدر۔
 (5) شمس الرحمن فاروقی۔
 (6) ناصر کاظمی کا تعارف اور شاعری۔

10

- سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک / 01)
 (1) اردو میں جدیدیت کی تحریک کا آغاز و ارتقاء۔
 (2) جدیدیت کی تحریک کے اردو ادب پر اثرات کی نشاندہی کیجیے۔

10

- سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔
 ترقی پسند تحریک کا آغاز و ارتقاء۔

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) नागार्जुनकोंडा स्तूपाची थोडक्यात माहिती द्या.
- 2) गुप्तकालीन मंदिरवास्तूकलेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- 3) पल्लवकालीन शिल्पकलेची माहिती द्या.
- 4) कार्ल्याचे चैत्यगृह बाबत माहिती द्या.
- 5) अजंठा चित्रकला बाबत माहिती द्या.
- 6) देवगडच्या दशावतार मंदिरा बाबत माहिती द्या.

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे द्या (कोणताही एक)

10

दक्षिण भारतातील मंदिराचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा

किंवा

खजुराहोची मंदिरे यांची थोडक्यात माहिती द्या.

प्र.4 प्राचीन भारतातील चित्रकलेचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा

10

- Q.3 Give detailed answer to the following questions (Any One) 10**
- a) Describe the nature and features of temples in South India.
- OR**
- b) Give a brief description of the temples of Khajuraho.
- Q.4 Answer the following Questions in Detail. 10**
- Describe the nature and features of painting in ancient India.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ECONOMICS (Special Paper–XV)
Economics of Development -II (19101670)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.

08

- 1) The foreign direct investment includes _____.
 a) Intellectual Property   b) Human Resource
 c) Tangible Goods   d) Intangible Goods
- 2) The main reason behind MNCs investments are _____.
 a) To benefit foreign countries
 b) To provide financial support to the country's government
 c) For the welfare of underprivileged people
 d) To increase the assets and earn profits.
- 3) _____ is a renewable resource.
 a) Natural gas   b) Petroleum
 c) Wind   d) Coal
- 4) _____ an agency is responsible for formulating the Fiscal Policy in India
 a) Securities and Exchange Board of India (SEBI)
 b) Reserve Bank of India (RBI)
 c) Ministry of Finance, Government of India
 d) National Bank for Agricultural and Rural Development (NABARD)
- 5) International trade means _____.
 a) Trade between countries   b) Trade between regions
 c) Trade between provinces   d) Both (b) and (c)
- 6) Duration of India's new foreign trade policy is _____.
 a) 10 years   b) 5 year
 c) 3 years   d) 1 years
- 7) _____ statement are correct about achieving sustainable development.
 a) By restricting the usage of renewable resources
 b) By controlling the growth rate of world's population
 c) By controlling the menace of pollution
 d) All of the above
- 8) _____ agency regulates the money supply in India.
 a) The Government of India   b) Commercial banks
 c) Reserve Bank of India   d) None of the above

- Q.2 Write short answers of the following questions. (Any four)** **12**
- 1) Role of MNCs in developing countries
  - 2) Protective trade
  - 3) Role of foreign capital in economic development
  - 4) Environment degradation
  - 5) Role of fiscal policy in developing countries
  - 6) Sustainability for renewable resources
- Q.3 Broad answers question. (Any one)** **10**
- a) Explain the role of monetary policy in developing countries.
- OR**
- b) Explain the problems of foreign capital.
- Q.4 Broad answers question.** **10**
- Explain the free trade and its merits- demerits.

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा.(कोणतेही चार)** **12**
- 1) फॅसिस्ट तत्वज्ञान थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 2) जर्मनीतील नाझी हुकुमशाहीच्या उदयाची तीन कारणे सांगा.
  - 3) केमाल पाशा यांनी तुर्कस्थानमध्ये केलेल्या आर्थिक सुधारणा सांगा.
  - 4) अटलांटिक सनद म्हणजे काय?
  - 5) 'शीत युद्धाची' कोणतीही तीन कारणे सांगा.
  - 6) संयुक्त राष्ट्रसंघटनेची उद्दिष्टे सांगा.
- प्र.3 मुसोलिनीचे परराष्ट्रीय धोरण स्पष्ट करा.** **10**
- किंवा**
- हिटलरचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.
- प्र.4 दुसऱ्या महायुद्धाच्या कारणांची चर्चा करा.** **10**

- Q.3** Explain the external policy of Mossolini. **10**
- OR**
- Explain the internal policy of Hitler.
- Q.4** Discuss the causes of second world war. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) न्यायालयीन पुनर्विलोकन
  - 2) संघराज्य शासनव्यवस्था
  - 3) द्विपक्ष पद्धती म्हणजे काय?
  - 4) न्यायालयीन स्वातंत्र्याचे महत्त्व
  - 5) इंग्लंडमधील दबावगट
  - 6) अमेरिकन संघराज्यातील सत्तेच्या केंद्रीकरणाची प्रवृत्ती
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10
- स्वित्झर्लंडमधील बहुपक्ष पद्धती स्पष्ट करा.
- किंवा
- एकात्म शासनव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न 10
- अमेरिकेच्या सिनेट गृहाची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper–XV)
Comparative Government & Politics (19101675)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option.

08

- 1) _____ It is sovereign in England.
  - a) Parliament
  - b) Cabinet
  - c) Court
  - d) King
- 2) The legislature of _____ is known as Congress.
  - a) America
  - b) Britain
  - c) Swiss
  - d) China
- 3) Labor Party _____ is found in the country.
  - a) England
  - b) France
  - c) Switzerland
  - d) America
- 4) Public opinion is related to the country.
  - a) France
  - b) Swiss
  - c) America
  - d) England
- 5) It is the name of the Supreme Court in Great Britain.
  - a) Parliament
  - b) Federal Tribunal
  - c) Senate
  - d) House of Lords
- 6) _____ Integrated system of governance has been adopted in this country.
  - a) England
  - b) France
  - c) Swiss
  - d) America
- 7) Republican Party _____ is found in this country.
  - a) Swiss
  - b) America
  - c) England
  - d) France
- 8) Which country giving equal representation to the constituent states in the upper house?
  - a) France
  - b) Swiss
  - c) America
  - d) England

Q.2 Write short answers (any four)

12

- 1) Judicial Review
- 2) Federal system of government
- 3) What is bilateral method?
- 4) Importance of judicial independence
- 5) Pressure groups in England
- 6) Tendency of centralization of power in American federalism

- Q.3 Length Question (Any One)** **10**
Explain the multilateral system in Switzerland.
OR
Explain the features of integrated system of government.
- Q.4 Long answer question** **10**
Explain the structure, powers and functions of the US Senate.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PSYCHOLOGY (Paper–XI)
Psychological Assessment (19101710)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) चित्र अवबोधन चाचणी ——— यांनी विकसित केली.
 अ) बिने
 ब) वेश्लर
 क) मरे
 ड) फ्राईड
- 2) स्ट्रॉग यांची व्यवसायिक अभिवृत्ती शोधिका ——— साली प्रकाशित झाली.
 अ) 1916
 ब) 1927
 क) 1905
 ड) 1939
- 3) रोशार्क यांनी एक प्रक्षेपन तंत्र म्हणून ——— विकास केला.
 अ) IBT
 ब) TAT
 क) MMPI
 ड) DAT
- 4) विभिन्न अभिक्षमता चाचणी प्रथम ——— मध्ये प्रकाशित झाली.
 अ) 1911
 ब) 1908
 क) 1939
 ड) 1947
- 5) MMPI-2 मध्ये ——— होकारार्थी विधानांचा समावेश आहे.
 अ) 525
 ब) 567
 क) 550
 ड) 580
- 6) बुद्धिगुणांक = ———
 अ) $\frac{\text{मानसिक वय}}{\text{शारिरीक वय}} \times 100$
 ब) $\frac{\text{शारिरीक वय}}{\text{मानसिक वय}}$
 क) $\frac{\text{शारिरीक वय}}{\text{मानसिक वय}} \times 100$
 ड) यापैकी नाही
- 7) वेश्लरची पहिली चाचणी ——— मध्ये प्रकाशित झाली.
 अ) 1916
 ब) 1908
 क) 1960
 ड) 1939
- 8) ——— चाचणीचे शाब्दिक आणि अशाब्दिक असे दोन विभाग आहेत.
 अ) स्टॅनफोर्ड-बिने
 ब) वेश्लर
 क) बिने-सायमन
 ड) रोशार्क

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) स्ट्रॉग यांची अभिरुची शोधिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 2) विभिन्नात्मक अभिक्षमता चाचणी म्हणजे काय?
  - 3) प्रक्षेपण तंत्र म्हणजे काय?
  - 4) व्यावसायिक पंसती शोधिका म्हणजे काय?
  - 5) बोधात्मक अभिक्षमता चाचणी कशाला म्हणतात?
  - 6) NEO व्यक्तिमत्व शोधिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- प्रक्षेपण तंत्र म्हणून चित्र अवबोधन चाचणी तसेच व्यक्ति चित्रण चाचणी स्पष्ट करा.
- किंवा**
- अभिक्षमता चाचणी म्हणजे काय? वैद्यकीय कॉलेज प्रवेश चाचणी स्पष्ट करा.
- प्र.4** वेश्लरची बुद्धिमापन चाचणी थोडक्यात स्पष्ट करा. **10**

Q.3 Answer the following (Any One)

10

Explain TAT and Draw - A - Person test as a projective technique.

OR

What is aptitude test? Explain medical college admission.

Q.4 Explain briefly Wechsler scale of intelligence.

10

- 4) सर्वोदयाची व्याख्या द्या.
- 5) राज्यशास्त्र हे वस्तुनिष्ठ शास्त्र आहे का? स्पष्ट करा.
- 6) न्याय म्हणजे काय?

- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
राजकीय धोरणाची निर्देशक तत्त्वे स्पष्ट करा.
किंवा
दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.4 राज्याचे आवश्यक घटक स्पष्ट करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper – XV)
Political Philosophy (19101690)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative. 08

- 1) Socialism is _____ economy.

a) Mixed	b) Controlled
c) Vague	d) None of these
- 2) The meaning of _____ to frighten in the minds of others.

a) Constitutionalism	b) Satyagraha
c) Terrorism	d) None of these
- 3) _____ is written by Marx.

a) Mathemataica	b) Ethica
c) Capital	d) Republic
- 4) 'Study of political actions' is the subject matter of _____.

a) Sociology	b) Political science
c) Economics	d) Logic
- 5) Socialism is _____ ideology.

a) Social	b) Political
c) Economic	d) Aesthetic
- 6) _____ was a 4th - century BC Indian political philosopher.

a) Plato	b) Gandhi
c) Marx	d) Chanakya
- 7) Systematic study of Politics is called political _____.

a) Art	b) Commerce
c) Science	d) Law
- 8) _____ is the first book on political science.

a) The Politics	b) The Eco
c) The Logico	d) The Mathemathico

Q.2 Write short answers of the following questions. (Any Four) 12

- 1) Explain the subject matter of political philosophy.
- 2) Define liberty.
- 3) What is political ideal?
- 4) Define Sarvodaya.
- 5) Is political science positive science? Explain.
- 6) What is justice?

Q.3 Explain the directive principles of state policy. 10

OR

Explain the causes of terrorism.

Q.4 Explain the essential elements of a state. 10

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Sociology (Special Paper–XV)
Industrial Sociology (19101665)

Day & Date: Friday, 23-06-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) स्वयंचलित करणामुळे उत्पादनाचा वेग आणि गुणवत्ता यांच्यात ---- होते.
 अ) कमी
 ब) वाढ
 क) बदल नाही
 ड) यापैकी नाही
- 2) खालीलपैकी कोणती संघटना जनसंघाच्या विचारधारेवर आधारित आहे?
 अ) आयटक
 ब) इंटक
 क) हिंद मजदूर सभा
 ड) यापैकी नाही
- 3) खालीलपैकी कोणता कामगार संघटनेने व्यवस्थापना विरुद्ध उपयोगात आणलेला डावपेच नाही?
 अ) संथ काम
 ब) संप
 क) असहकार
 ड) संप फोडणे
- 4) भारतात जागतिकीकरणाची सुरुवात ---- या साली झाली.
 अ) 1950
 ब) 1981
 क) 1980
 ड) 1991
- 5) कायझन ही एक ---- पद्धती आहे.
 अ) गुणवत्तेत सुधारणा
 ब) उत्पादन
 क) प्रशासन
 ड) यापैकी नाही
- 6) भारतात नवीन औद्योगिक धोरणाची सुरुवात ---- साली करण्यात आली.
 अ) 1981
 ब) 1980
 क) 1991
 ड) 2001
- 7) खालीलपैकी कोणता औद्योगिक विवाद यावरील उपाय नाही?
 अ) औद्योगिक न्यायालय
 ब) सामूहिक करार
 क) टाळेबंदी
 ड) नफ्यात सहभाग
- 8) औद्योगिक विवाद कायदा ---- मध्ये मंजूर झाला आहे.
 अ) 1957
 ब) 1967
 क) 1947
 ड) 1987

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12**
- 1) कामगारावर येणारे ताण-तणाव स्पष्ट करा.
  - 2) मजबूत कामगार संघटनेसाठी आवश्यक बाबी स्पष्ट करा.
  - 3) गुणवत्ता मंडळ ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 4) औद्योगिक विवादाची कारणे स्पष्ट करा.
  - 5) औद्योगिक विवादाचे परिणाम स्पष्ट करा.
  - 6) कामगार संघटना चळवळीचा विकास स्पष्ट करा.
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10**
- कामगार संघटनेची व्याख्या देऊन मालकाकडून कामगार संघटनेविरुद्ध अमलात आणले जाणारे डावपेच स्पष्ट करा.
- किंवा**
- औद्योगिक विवादाची व्याख्या देऊन औद्योगिक विवादावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.4 जागतिकीकरणाची व्याख्या देऊन जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा. 10**

- Q.3 Long Answer question.** **10**
- a) Explain the trade union and the tactics used by the employer against the trade union.
- OR**
- b) Explain the effects of industrial disputes by defining industrial disputes.
- Q.4** Explain the effects of globalization by defining globalization. **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ENGLISH (Special Paper – XVI)

Introduction to the Structure and Function of Modern English (19101626)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives in the following sentences. 08

- 1) Finite Subordinate Clauses can be identified with _____ in the clause.
  - a) Non-finite verb
  - b) Finite verb
  - c) Conjunction
  - d) Pronoun
- 2) Relative Clauses function as _____ of Noun Phrase or Prepositional Phrase.
  - a) Adverbial
  - b) Object
  - c) Complement
  - d) Post-modifier
- 3) A _____ is a classic case of a structure which seems to require a double analysis.
  - a) Passive clause
  - b) Active clause
  - c) Subordinate clause
  - d) Relative clause
- 4) The term 'Extra-position' is used for a construction in which a Noun clause functions as _____.
  - a) Object
  - b) Subject
  - c) Complement
  - d) Adverbial
- 5) Inexplicitness is the feature of _____ discourse.
  - a) Journalism
  - b) Advertisement
  - c) Spoken
  - d) Written
- 6) _____ of the discourse has to do with the relationship between a speaker and the addressee in a given situation.
  - a) Mode
  - b) Tenor
  - c) Domain
  - d) Field
- 7) _____ can often be expressed more tactfully by means of a question.
  - a) Approval
  - b) Surprise
  - c) Disapproval
  - d) Hope
- 8) Good wishes, congratulations and condolences are normally spoken with a _____ tone.
  - a) rise-fall
  - b) fall-rise
  - c) rising
  - d) falling

- Q.2 Answer any six of the following in brief.** **12**
- 1) My father call me baby. (Apply rule of Fronting)
  - 2) Maria sent Jack a telegram. (Substitute PP for Indirect Object)
  - 3) What you say to them doesn't matter. (Make Extra-position)
  - 4) The time to think of many things has come. (Postponement of post-modifier)
  - 5) Jyoti was wearing a pink dress at her birthday party. (Make Cleft sentence)
  - 6) A few people are getting promoted. (Make Existential sentence)
  - 7) It is a pleasure to teach her. (Fronting of SCL object)
  - 8) My friend is not leaving today. (Make a Question Tag)
- Q.3 A) Write short notes on any two of the following topics.** **06**
- 1) Permission
  - 2) Describing Emotions
  - 3) Influencing People
- B) Give formal and functional labels of the underlined clauses in the following sentences. (any two)** **04**
- 1) Suresh asked me how I grow my carrots.
  - 2) Although no goals were scored, it was an exciting game.
  - 3) I know the house where I spent my childhood days.
  - 4) That ghosts exist is hardly controversial.
- Q.4 Answer any one of the following questions.** **10**
- a)** Identify the Tenor and Domain of the following discourse and give features of it.
- At the Olympic Games, British sprinter Alan Wells has won the gold medal in the one hundred meters. It's Britain's first gold medal in track and field events in the Games so far, and Alan Wells is the first Briton to win the hundred meters for more than fifty years. But the result could not have been closer, with the first two runners recording exactly the same time, as Dereck Thompson reports from Moscow.
- b)** Identify the Mode and Tenor of the following discourse and give features of it.
- The Black and Decker electric saw is probably the only saw you'll ever need.
- It cuts out coping saws.
- It cuts out tenon saws.
- It cuts out hack-saws.
- It cuts out bother.
- It cuts out holes.
- With a set of blades, the Black and Decker electric saw is probably the only saw you will ever need. (Black and Decker television advertisement)

Seat No.	
----------	--

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Hindi (Special Paper - XVI)
भाषा विज्ञान (19101616)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.1 निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य लिखिए। 08

- 1) लिंग्विस्टिक शब्द का विकास ---- शब्द लिंगुआ से हुआ है।
 अ) फ्रेंच ब) संस्कृत
 क) अंग्रेजी ड) लैटिन
- 2) भाषा विज्ञान के अंतर्गत भाषा का ---- अध्ययन प्रस्तुत किया जाता है।
 अ) वैज्ञानिक ब) ऐतिहासिक
 क) सामूहिक ड) भौगोलिक
- 3) भाषा विज्ञान ---- है।
 अ) कला ब) विज्ञान और कला
 क) विज्ञान ड) व्याकरण
- 4) तैल शब्द ---- का उदाहरण है।
 अ) अर्थ विस्तार ब) अर्थापकर्ष
 क) अर्थोत्कर्ष ड) अर्थसंकोच
- 5) 'प' वर्ग की ध्वनियाँ ---- कहलाती हैं।
 अ) दन्त ब) कंठ
 क) तालव्य ड) ओष्ठ
- 6) रूप विज्ञान को ---- विज्ञान भी कहते हैं।
 अ) ध्वनि ब) शब्द
 क) पद ड) वाक्य
- 7) सार्थक शब्द समूह को ---- कहते हैं।
 अ) पद ब) वाक्य
 क) शब्द ड) प्रोक्ति
- 8) शब्द और अर्थ के नित्य संबंध को ---- कहते हैं।
 अ) संकेतग्रह ब) ज्ञानग्रह
 क) विज्ञानग्रह ड) मनोग्रह

- प्र.2** निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। (6 में से 4) **12**
- 1) रूपिम का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
  - 2) भाषा विज्ञान की परिभाषाएँ लिखिए।
  - 3) संकेतग्रह के साधन लिखिए।
  - 4) वाक्य की आवश्यकताओं को स्पष्ट कीजिए।
  - 5) अर्थविस्तार किसे कहा जाता है सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
  - 6) भाषा विज्ञान और व्याकरण की विषमताएं लिखिए।
- प्र.3** ध्वनियंत्र तथा उसके कार्य लिखिए। **10**
- अथवा**
- वाक्य के भेद लिखिए।
- प्र.4** अर्थ परिवर्तन के कारण लिखिए। **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
KANNADA (Special Paper-XVI)
Study of Performance Skills (19101606)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.1 ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

08

- 1) ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ -
  - 1) ಯಕ್ಷಗಾನ
  - 2) ಕರಡಿ ಕುಣಿತ
  - 3) ಕೋಲಾಟ
  - 4) ಹುಲಿ ವೇಷ
- 2) 'ಪುಟ್ಟಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳು' ಧಾರವಾಹಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಖ್ಯಾತ ಹಿರಿಯ ನಟಿ -
  - 1) ಮಾಲಾಶ್ರೀ
  - 2) ಶೃತಿ
  - 3) ಉಮಾಶ್ರೀ
  - 4) ಲಕ್ಷ್ಮಿ
- 3) ಕುಣಿತ ಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ -
  - 1) ಸಣ್ಣಾಟ
  - 2) ದೊಡ್ಡಾಟ
  - 3) ಯಕ್ಷಗಾನ
  - 4) ಭರತನಾಟ್ಯ
- 4) 'ಕೋಟಿಗೊಬ್ಬ' ಚಿತ್ರದ ನಾಯಕ ನಟಿ
  - 1) ಶಿವರಾಜಕುಮಾರ
  - 2) ಯಶ
  - 3) ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ
  - 4) ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ್
- 5) 'ತುಘಲಕ್' ನಾಟಕದ ಲೇಖಕರು -
  - 1) ಕುವೆಂಪು
  - 2) ಕಾರಂತ
  - 3) ಮಾಸ್ತಿ
  - 4) ಗಿರೀಶ ಕಾರ್ನಾಡ್
- 6) 'ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣ' ಇದು ಒಂದು ಕಂಪನಿ -
  - 1) ಸಿನೇಮಾ
  - 2) ನಾಟಕ
  - 3) ಉದ್ದಿಮಿ
  - 4) ಚಿತ್ರಕಲೆ
- 7) ದಾದಾಸಾಹೇಬ ಫಾಲ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡ ನಟ -
  - 1) ಡಾ. ರಾಜಕುಮಾರ
  - 2) ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ್
  - 3) ಯಶ
  - 4) ರವಿಚಂದ್ರನ್
- 8) 'ನವಿಲು ಕುಣಿತ' ಇದು ಒಂದು - ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ.
  - 1) ಹಾಸ್ಯ
  - 2) ನಾಟಕ
  - 3) ಜನಪದ
  - 4) ಸಿನೇಮಾ

- ಪ್ರ.2 ಓಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ) 12
- 1) ರಸಗ್ರಹಣ
  - 2) ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಕಲಾವಿದ / ಕಲಾವಿದೆ
  - 3) ಕಿರುಚಿತ್ರ ತಯಾರಿಕೆ
  - 4) ದೊಡ್ಡಾಟ
  - 5) ಅಭಿನಯ
  - 6) ವರದಿ ಲೇಖನ
- ಪ್ರ.3 ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ) 10
- 1) ನೀವು ನೋಡಿದ ಸಿನೇಮಾದ ರಸಗ್ರಹಣ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ
  - 2) ನೀವು ನೋಡಿದ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು ಯಾವುವು? ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
- ಪ್ರ.4 ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ : 10
- ನೀವು ನೋಡಿದ ನಾಟಕದ ರಸಗ್ರಹಣ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (सहा पैकी चार)

12

- 1) कवितेची कात्रणे या कवितेतून कवीने कोणती खंत व्यक्त केली आहे?
- 2) धरणामुळे पाण्यात अनेक झाडे गेली झाडांची अवस्था कवीने कशी व्यक्त केली ते लिहा.
- 3) कवी डोळ्यावर झापडी का ओढून घेतो ते लिहा.
- 4) धर्म या कथेतील शोभा आत्महत्या करण्याचा मार्ग का स्वीकारते ते लिहा.
- 5) गिरस्ता या कथेत लेखिकेने कोणत्या प्रश्नाला वाचा फोडण्याचा प्रयत्न केला आहे ते लिहा.
- 6) 'घालमेल' या कथेचे लेखिकेने नामदेवची कोणती घालमेल व्यक्त केली आहे ते लिहा.

प्र.3 दिर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)

10

- 1) 'ती आणि कवितेच्या येण्याची वाट' या कवितेत अजीम नवाज राही यांनी कोणता प्रश्न मांडला आहे?
- 2) स्त्रीवादी साहित्याची प्रेरणा स्वरूप व संकल्पना लिहा.

प्र.4 प्राजक्ताची फुलं आणि दाट या कथासंग्रहातील स्त्री प्रतिमा रेखाटा.

10

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं 4)
टिपा लिहा. (कोणत्याही 4)

- 1) केवल समास
- 2) सप्तमी तत्पुरुष
- 3) नञ् तत्पुरुष।
- 4) द्वंद्वश्च प्राणि-तूर्य-सूनाऽङ्नाम्।
- 5) शाकपार्थिवः।
- 6) पाणिनी।

प्र.3 तत्पुरुष समास प्रकारांसह व उदाहरणांसह लिहा.
किंवा

10

बहुव्रीहि समास यांची माहिती द्या.

प्र.4 अधोनिर्दिष्टेषु कमपि एकम् विषयं अधिकृत्य निबन्धं लिखत।
खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

10

- 1) दैनंदिन व्यवहारे संस्कृतमस्तु वा मास्तु।
- 2) संस्कृत वाङ्मये स्त्री।

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
URDU (Special Paper–XVI)
Urdu Novel (19101621)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) عصمت چغتائی کا تحریر کردہ پہلا ناول ضدی کا سن اشاعت _____ ہے۔

(B) 1977ء

(A) 1954ء

(D) 1944ء

(C) 1940ء

(2) _____ آشنا کو اس بات کا احساس دلاتا ہے کہ انسان کو کبھی اونچی اونچی اٹاریوں پر نہیں چڑھنا

چاہیے۔

(B) پورن کا بڑا بھائی

(A) پورن

(D) ٹھا کر صاحب

(C) شیا لال

(3) عصمت چغتائی کا شاہکار ناول ضدی میں ایک _____ کہانی بیان کی گئی ہے۔

(B) رومانی

(A) مذہبی

(D) سیاسی

(C) تاریخی

(4) ناول ضدی درحقیقت ایک _____ نوجوان کی عکاسی کرتا ہے۔

(D) صوفی

(C) جذباتی

(B) نفسیاتی

(A) تاریخی

(5) اردو کا سب سے پہلا ناول _____ کے نام سے ڈپٹی نذیر احمد نے تحریر کیا ہے۔

(D) آگ کا دریا

(C) ابن الوقت

(B) مرآة العروس

(A) بنات النعش

(6) _____ کرداروں کے بارے میں عصمت چغتائی نے اپنے تخیل سے کام لیا ہے۔

(B) اطفال

(A) نسوانی

(D) ضعیف

(C) مرد

7) اردو ادب کی تاریخ میں باغی فنکارہ----- کو کہا جاتا ہے۔

- (A) صالحہ عابد حسین
(B) قرۃ العین حیدر
(C) عصمت چغتائی
(D) خدیجہ مستور

8) ناول ضدی کا منفی کردار----- ہے۔

- (A) پورن
(B) آشا
(C) چمکی
(D) شام لال

12

سوال نمبر 2. مندرجہ ذیل سوالات کے مختصر جوابات لکھیے: (کوئی چار/ 04)

- 1) ناول کا اہم جزو "پلاٹ" کسے کہتے ہیں؟
2) ناول "ضدی" کا مرکزی کردار پورن کی زندگی پر اظہار خیال کیجئے؟
3) ناول کا اہم جزو "مکالمہ نگاری" پر مختصر نوٹ تحریر کیجئے؟
4) ناول ضدی کی ہیروئن "آشا" کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟ مختصر لکھیے؟
5) ناول کی اہم قسم "ڈرامائی ناول" کسے کہتے ہیں؟ مختصر وضاحت کیجئے؟
6) "شام لال" کے کردار پر مختصر روشنی ڈالیے؟

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک/ 01)

- 1) "عصمت چغتائی" کی ناول نگاری کا مفصل جائزہ لیجئے؟
2) عصمت چغتائی کا تحریر کردہ شاہکار ناول "ضدی" کا تنقیدی جائزہ لیجئے؟

10

سوال نمبر 4. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے۔

"عصمت چغتائی" کی سوانح حیات پر مفصل نوٹ لکھیے؟

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper - XVI)
Principles and Methods in Archeology (19101681)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण विभागाचे पहिले निर्देशक ---- हे होते.
 अ) अलेक्झांडर कॅनिंगहॅम   ब) मार्टिंमर व्हीलर
 क) सर जॉन मार्शल   ड) विल्यम जोन्स
- 2) सम्राट अशोकाच्या शिलालेखातील प्रियदर्शी म्हणजे सम्राट अशोक होय हे ----
 यांनी सिद्ध केले.
 अ) जॉन मार्शल   ब) जेम्स प्रिन्सेप
 क) मार्टिंमर व्हीलर   ड) विल्यम जोन्स
- 3) पुरातत्वीय स्थळांचा शोध घेण्यासाठी ---- नकाशे उपयोगी पडतात.
 अ) वन नकाशे   ब) राजकीय नकाशे
 क) स्वाभाविक नकाशे   ड) सर्वेक्षण नकाशे
- 4) भारतात आलेख लेखनाची सुरुवात ---- या भारतीय राज्याच्या काळापासून
 झाली.
 अ) चंद्रगुप्त मौर्य   ब) सम्राट अशोक
 क) सम्राट कनिष्क   ड) समुद्रगुप्त
- 5) जगाच्या संस्कृतीमध्ये नाण्यांचा प्रथम ---- येथे झाला.
 अ) चीन   ब) मध्य आशिया
 क) भारत   ड) लिडिया
- 6) सर जॉन मार्शल यांच्या कारकीर्दीतील महत्वाचे उत्खनन ---- हे होय.
 अ) दायमाबाद   ब) हडाप्पा - मोहेंजोदडो
 क) लोथल   ड) कालीबंगन
- 7) ---- यांनी तौलनिक कालमापन पद्धतीची ओळख करून दिली.
 अ) जॉन मार्शल   ब) मार्टिंमर व्हीलर
 क) सर फिलिंडर्स पेट्री   ड) शिलेमन
- 8) कार्बन डी - 14 या कालमापन पद्धतीबद्दल ---- या शास्त्रज्ञाला रसायन
 शास्त्रातील नोबेल पारितोषिक देण्यात आले.
 अ) डॉ. लिबी   ब) गार्डन चाईल्ड
 क) जॉन मार्शल   ड) जेम्स प्रिन्सेप

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सर जॉन मार्शलचे भारतीय पुरातत्वविद्येला दिलेले योगदान सांगा.
  - 2) भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण खात्याची माहिती लिहा.
  - 3) पुरातत्वीय स्थळे शोधण्याच्या सामान्य पद्धती सांगा.
  - 4) हवाई छायाचित्रण पद्धतीची माहिती लिहा.
  - 5) कार्बन डी- 14 कालमापन पद्धतीची चर्चा करा.
  - 6) तौलनिक कालमापन पद्धतीची माहिती लिहा.
- प्र.3 प्रारंभीच्या काळातील भारतीय पुरातत्व शास्त्राच्या विकासाची चर्चा करा. 10
- किंवा**
- पुरातत्व शास्त्रातील निश्चित कालमापन पद्धतीची चर्चा करा.
- प्र.4 प्राचीन भारतीय इतिहास अभ्यासाचे साधन म्हणून आलेख नाणी महत्त्व विशद करा. 10

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
ANCIENT INDIAN HISTORY & CULTURE (Special Paper - XVI)
Principles and Methods in Archeology (19101681)**

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ was the first director of archaeological survey of India.
  - a) Alexander Cunningham
  - b) Martimar Wheeler
  - c) Sir John Marshal
  - d) William Jones
- 2) The Privadarshi is Samrat Ashoka's epigraphic is Samrat Ashok himself is proved by _____.
  - a) John Marshal
  - b) James Prinsep
  - c) Martimar Wheeler
  - d) William Jones
- 3) _____ maps are useful for searching archaeological sites.
  - a) Forest Maps
  - b) Political Maps
  - c) Physical Maps
  - d) Survey Maps
- 4) In India, Inscription Writing was started during _____ Indian King.
  - a) Chandragupta Maurya
  - b) Samrat Ashok
  - c) Samrat Kanishka
  - d) Samudragupta
- 5) In World's cultural history coins were first established in _____.
  - a) China
  - b) Central Asia
  - c) India
  - d) Lydia
- 6) _____ is main excavation during Sir John Marshal period.
  - a) Daymabad
  - b) Harappa – Mohenjo-Daro
  - c) Lothal
  - d) Kalibangal
- 7) _____ had introduced the relative dating methods.
  - a) John Marshal
  - b) Martimar Wheeler
  - c) Sir Flinders Petri
  - d) Shileman
- 8) _____ Scientist was conferred on Nobel Prize in Chemistry for corbon-D-14 Dating methods.
  - a) Dr. Libby
  - b) Garden Child
  - c) John Marshal
  - d) James Prinsep

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) State the contribution of Sir John Marshal to Indian Archaeology.
- b) Write the information about the archaeological survey of India.
- c) State the common methods of archaeological places.
- d) Write the information to aerial picturitation.
- e) Discuss the carbon - D - 14 dating methods.
- f) Write the information to relative dating methods.

- Q.3** Discuss the development of archaeology in early India. **10**
OR
Discuss the absolute dating methods in archaeology.
- Q.4** Describe the importance of Inscriptions and coins of ancient Indian history. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) कृषी वित्तपूरवठ्याची गरज थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 2) कृषी किंमत धोरणाची प्रमुख उद्दिष्टे सांगा.
  - 3) नविन आर्थिक धोरण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 4) कृषी खर्च व मुल्य आयोगाची उद्दिष्टे सांगा.
  - 5) कृषी पतपूरवठ्याचे संख्यात्मक मार्ग सांगा.
  - 6) नियंत्रित बाजारपेठेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.3 भारतातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे स्पष्ट करा.** **10**
- किंवा**
- नविन आर्थिक धोरणाचे भारतीय शेतीवरील परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.4 भारतातील शेतमाल विपणन व्यवस्थेतील दोष स्पष्ट करा.** **10**

Seat No.	
-------------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Economics (Special Paper - XVI)
Agricultural Economics - II (19101671)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the Apex bank in co-operative finance in India.

a) State Co-operative Bank	b) District Co-operative Bank
c) State Bank of India	d) Reserve Bank of India
- 2) NAFED is worked at _____ level.

a) State	b) National
c) Village	d) District
- 3) Agricultural prices commission established in _____ year.

a) 1950	b) 1960
c) 1965	d) 1970
- 4) World Trade Organization established in _____ year.

a) 1947	b) 1951
c) 1971	d) 1995
- 5) _____ is the main crop of the State in India, where maximum rate of the farmers suicides.

a) Cotton	b) Sugarcane
c) Rice	d) Wheat
- 6) As per State Government Act establishing and functioning markets are known as _____.

a) Co-operative market	b) Regulated market
c) Private market	d) All the above
- 7) In India New Economic Policy introduced in _____ year.

a) 1951	b) 1971
c) 1991	d) 2001
- 8) Food Corporation of India established in _____ year.

a) 1947	b) 1951
c) 1960	d) 1965

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- 1) Explain in short the need for agricultural credit.
- 2) State the main objectives of agriculture price policy.
- 3) Explain the concept of new Economic Policy.
- 4) State the objectives of the commission for agricultural costs and prices.
- 5) State the institutional sources of agricultural credit.
- 6) State the features of Regulated market.

- Q.3 Attempt any one of the following questions.** **10**
Explain the causes of farmers suicides in India.
OR
Explain the effects of New Economic Policy on Indian Agriculture.
- Q.4 Explain the defects of agricultural marketing in India.** **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12**
- 1) ऐतिहासिक पर्यटनाचे महत्त्व सांगा.
  - 2) वस्तू संग्रहालयाचे प्रकार सांगून त्याचे महत्त्व सांगा.
  - 3) भुईकोट किल्ले प्रकाराचे वैशिष्ट्य सांगा.
  - 4) बालेकिल्याचा अर्थ व महत्त्व सांगा.
  - 5) विश्वनाथ काशीनाथ राजवाडे यांनी लिहिलेल्या ऐतिहासिक साधनांची माहिती सांगा.
  - 6) सातारा परिसारातील पर्यटन स्थळांची माहिती द्या.
- प्र.3 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 10**
किल्ला बांधणीची सूत्रे सांगा.
- किंवा**
- राजा दिनकर केळकर वस्तु संग्रहालय पुणे बद्दल माहिती सांगा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न 10**
रायगड या ऐतिहासिक स्थळासंदर्भात विस्तृत माहिती द्या.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
HISTORY (Special Paper - XVI)**

Historical Sources, Research and Places (19101661)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct option.

08

- 1) What kind of fort is Raigad?

a) Sea Fort	b) Hill Fort
c) Forest Fort	d) Land Fort
- 2) 'Machi' is a feature of which type of fort

a) Water Fort	b) Hill Fort
c) forest Fort	d) Land Fort
- 3) Which of the following museum was created out of a person's interest?

a) Town hall Museum	b) Raja Kelakar Museum
c) Wilson Museum	d) Vishwasharayya Museum
- 4) Which of the following museums has a section called 'Mastani Mahal'?

a) Town hall Museum	b) Raja Kelakar Museum
c) Calico Museum	d) Vishwasharayya Museum
- 5) Near which historical city a fort of Ajinkyataara is located?

a) Pune	b) Kolhapur
c) Satara	d) Sangli
- 6) In which fort statue of Shiva Kashid is _____.

a) Raigad	b) Rajgarh
c) Panala	d) Sinhagad
- 7) Where is Rajwade Itihaas Sanshodhan Mandal?

a) Pune	b) Kolhapur
c) Dhule	d) Satara
- 8) Which of the following historian is known as 'Riyasatkaar'?

a) Govind Sakharam Sardesai	b) Vishwanath Kashinath Rajwade
c) Jagannath Sarkar	d) V. C. Bendre

Q.2 Write short answers (Any Four)

12

- 1) Explain the importance of historical tourism.
- 2) Explain the importance and types of museum.
- 3) Explain the features of land forts.
- 4) What is meaning and importance of Balekilla?
- 5) Give information about historical documents written by Vishwanath Kashinath Rajwade.
- 6) Give information about historical sites of Satara.

- Q.3 Give answer of following question. (Any One)** **10**
Give information about structure of fort.
OR
Give information about Raja Dinkar Kelkar Museum of Pune.
- Q.4 Give detail information about historical place of Raigad.** **10**

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XVI)
Western Political Thought (19101676)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

08

- 1) 'दास कॅपिटल' हा ग्रंथ कोणी लिहिला आहे?
 अ) हेरॉल्ड लास्की   ब) हेगेल
 क) कार्ल मार्क्स   ड) जे. एस. मिल
- 2) जे. एस. मिल ने कोणता ग्रंथ लिहिला आहे?
 अ) ऑन फ्रीडम   ब) ऑन लिबर्टी
 क) डी सीव्ह   ड) आर्ट ऑफ वॉर
- 3) मतदानाच्या अधिकारासाठी शिक्षण आणि संपत्तीची अट असावी असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) जे. एस. मिल   ब) हेगेल
 क) हेरॉल्ड लास्की   ड) कार्ल मार्क्स
- 4) "सर्व जीवनाच्या मुळाशी विरोधाचे तत्त्व आहे", असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) हेरॉल्ड लास्की   ब) कार्ल मार्क्स
 क) जे. एस. मिल   ड) हेगेल
- 5) खालीलपैकी कोण उपयुक्ततावादाचा समर्थक आहे?
 अ) कार्ल मार्क्स   ब) जे. एस. मिल
 क) हेरॉल्ड लास्की   ड) हेगेल
- 6) सार्वभौमत्वाचा अनेक सत्तावादी सिद्धांत कोणी मांडला आहे?
 अ) हेरॉल्ड लास्की   ब) कार्ल मार्क्स
 क) जे. एस. मिल   ड) हेगेल
- 7) हेरॉल्ड लास्काने कोणता ग्रंथ लिहिला आहे?
 अ) दि प्रिन्स   ब) डि कॉर्प
 क) दि स्टेट अँड सोसायटी   ड) ए ग्रामर ऑफ पॉलिटिक्स
- 8) 'पृथ्वीवरील राज्य हे पृथ्वीवरील दैवी अविष्कार आहे,' असे कोण म्हणाले आहे?
 अ) कार्ल मार्क्स   ब) हेगेल
 क) जे. एस. मिल   ड) हेरॉल्ड लास्की

- प्र.2** खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**
- 1) हेगेलची नागरी समाजाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) अतिरिक्त मूल्य म्हणजे काय?
  - 3) जे. एस. मिलची स्वातंत्र्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 4) हेगेलचा द्वंद्ववाद स्पष्ट करा.
  - 5) लास्कीची व्यक्तिगत स्वातंत्र्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 6) कार्ल मार्क्सची कामगारांची हुकूमशाही स्पष्ट करा.
- प्र.3** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **10**
- कार्ल मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवादी सिद्धांताची चर्चा करा.
- किंवा**
- जे. एस. मिलचे स्वातंत्र्याबाबतचे विचार स्पष्ट करा.
- प्र.4** हेरॉल्ड लास्कीच्या लोकशाही समाजवादी विचारांची चर्चा करा. **10**

Q.3 Write answers to the following questions. (Any one)

10

Discuss the theory of Historic Materialism of Karl Marx.

OR

Explain the ideas of J. S. Mill on liberty.

Q.4 Discuss the democratic socialism of Herold Laski.

10

- प्र.2** थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **12**
- 1) विज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
  - 2) शास्त्रीय पद्धती म्हणजे काय?
  - 3) तत्त्वज्ञानाचा उद्देश्य स्पष्ट करा.
  - 4) प्रयोगाचे फायदे स्पष्ट करा.
  - 5) मुलाखत पद्धती स्पष्ट करा.
  - 6) प्रयोग हा निरीक्षणाचा एक प्रकार आहे का? स्पष्ट करा.
- प्र.3** नैसर्गिक शास्त्रे आणि सामाजिक शास्त्रे यातील फरक स्पष्ट करा. **10**
- किंवा**
- प्रयोगाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4** शास्त्रीय पद्धतीच्या अवस्था स्पष्ट करा. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper - XVI)
Scientific Method (19101691)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) To study of individual and society is called _____ science.
  - a) Natural
  - b) Social
  - c) Normative
  - d) None of these
- 2) _____ is the first stage of scientific method.
  - a) Verification
  - b) Proof
  - c) Explanation
  - d) Problem
- 3) After Data collection _____ is must.
  - a) Hypothesis
  - b) Verification
  - c) Proof
  - d) Explanation
- 4) _____ means grounds of science.
  - a) Presuppositions
  - b) Pre-instructions
  - c) Conclusion
  - d) Explanation
- 5) Economics is a _____ science.
  - a) Positive
  - b) Normative
  - c) Natural
  - d) None of these
- 6) Causation is a kind of _____.
  - a) Uniformity of nature
  - b) Observation
  - c) Experiment
  - d) None of these
- 7) Observation should be _____.
  - a) Vague
  - b) Scientific
  - c) False
  - d) Contradict
- 8) Interview must be _____.
  - a) Vague
  - b) Clear
  - c) Indirect
  - d) Ambiguous

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- 1) Explain the nature of science.
- 2) What is scientific method?
- 3) Explain the aim of philosophy.
- 4) Explain the advantages of experiment.
- 5) Explain interview method.
- 6) Is experiment kind of observation? Explain.

- Q.3** Distinguish between natural sciences and social sciences. **10**
- OR**
- Explain the characteristics of Experiment.
- Q.4** Explain the stages of scientific method. **10**

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
- 1) सरल विधान म्हणजे काय?
  - 2) वर्गसदस्यरूपी विधान म्हणजे काय?
  - 3) वैश्विक नास्तीवाची विधान म्हणजे काय?
  - 4) अस्तित्वदर्शक विधान म्हणजे काय?
  - 5) व्यक्ति चल म्हणजे काय?
  - 6) विधेय अचल म्हणजे काय?
- प्र.3 संख्यापकाचे U. I. आणि E. G. नियम स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- संख्यापक निषेधाचे कोणतेही दोन नियम स्पष्ट करा.
- प्र.4 व्हेन च्या आकृतीच्या सहाय्याने खालील संविधानांची युक्तता तपासा. 10
- 1) सर्व विद्यार्थी मर्त्य असतात
जॉन विद्यार्थी आहे
-
- म्हणून, जॉन मर्त्य आहे
- 2) एकही मांजर वाघ नाही
एकही उंदीर वाघ नाही
-
- म्हणून, एकही उंदीर मांजर नाही

Seat
No.

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
PHILOSOPHY (Special Paper - XVI)
Predicate Logic (19101692)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) 'Qr' is a symbolic expression of _____ proposition.
  - a) Singular
  - b) Conjunctive
  - c) Disjunctive
  - d) Equivalent
- 2) _____ is the symbolic form of 'Some'.
  - a) (X)
  - b) ($\exists$)
  - c) (B)
  - d) (M)
- 3) Existential negative is a kind of _____ proposition.
  - a) Simple
  - b) Conjunctive
  - c) Disjunctive
  - d) General
- 4) Class membership is a kind of _____ proposition.
  - a) Singular
  - b) Negative
  - c) Conjunctive
  - d) General
- 5) 'Plato is follower of Socrates' this is _____ proposition.
  - a) Subject less
  - b) Subject predicate
  - c) Class membership
  - d) Relational
- 6) Propositional and _____ are kinds of modern logic.
  - a) Sentence
  - b) Subject
  - c) Predicate
  - d) None of these
- 7) $I \equiv$ _____.
  - a) A
  - b) $\sim A$
  - c) E
  - d) $\sim E$
- 8) $O \equiv$ _____.
  - a) A
  - b) $\sim A$
  - c) E
  - d) $\sim E$

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- 1) What is simple proposition?
- 2) What is class membership proposition?
- 3) What is universal negative proposition.
- 4) What is Existential affirmative proposition.
- 5) What is individual variable?
- 6) What is predicate constant?

Q.3 Explain U.I. and E.G. rules of quantifiers. **10**

OR

Explain any two rules of quantifier negation.

Q.4 Test the validity of the following syllogism by Venn's diagram. **10**

- 1) All students are mortal
John is a student

Therefore, John is mortal

- 2) No cats are tiger
No rats are tiger

Therefore, No rats are cats

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Sociology (Special Paper - XVI)
Urban Sociology (19101666)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

08

- 1) खालीलपैकी नागरी समाजशास्त्र अभ्यासाचे कोणते महत्व आहे?
  - अ) नागरी समाजाच्या गुंतागुंतीचे अध्ययन
  - ब) नागरी समस्यांचे अध्ययन
  - क) नागरीक सामाजिक परिवर्तनाचे अध्ययन
  - ड) वरील सर्व
- 2) जातीचा दर्जा ——— दर्जेचे उदाहरण आहे?
  - अ) अर्जित
  - ब) अर्पित
  - क) सामान्य
  - ड) सामाजिक
- 3) शहरी सामाजिक नियोजनात ——— चा समावेश होतो?
  - अ) सार्वजनिक ग्रंथालय
  - ब) सार्वजनिक शाळा
  - क) सार्वजनिक हॉस्पिटल
  - ड) वरील सर्व
- 4) ——— ही शहरी विकासाची आगामी संकल्पना आहे.
  - अ) स्मार्ट सिटी
  - ब) मनरेगा
  - क) पूरा
  - ड) वरीलपैकी नाही
- 5) कोणत्या शहरात गलिच्छ वस्तीला चेरी म्हणुन ओळखले जाते?
  - अ) मुंबई
  - ब) कानपुर
  - क) चेन्नई
  - ड) दिल्ली
- 6) प्रामुख्याने शहरी सामाजिक संबंध ——— असतात.
  - अ) प्राथमिक
  - ब) दुय्यम
  - क) सहकार्यात्मक
  - ड) वरीलपैकी नाही
- 7) विवाहाची कार्ये ——— आहे.
  - अ) आर्थिक समाधान
  - ब) लैंगिक समाधान
  - क) मानसिक समाधान
  - ड) वरील सर्व
- 8) खालीलपैकी कोणते नगर नियोजनातील अडथळे आहेत?
  - अ) लोकसंख्या
  - ब) अतिक्रमण
  - क) भ्रष्टाचार
  - ड) वरील सर्व

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)** **12**
- 1) नागरी समाजशास्त्राचा अध्ययनविषय थोडक्यात लिहा.
  - 2) जलप्रदुषणाची कारणे लिहा.
  - 3) नागरी विभक्त कुटुंबाची वैशिष्टे लिहा.
  - 4) हवा प्रदुषणाचे कारणे लिहा.
  - 5) झोपडपट्टी निर्मितीची कारणे लिहा.
  - 6) सुंदर शहर संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.3 नागरी विवाहपद्धतीतील बदल लिहा.** **10**
- किंवा**
- नगर नियोजन स्पष्ट करा.
- प्र.4 नागरी समुदायाची वैशिष्टये लिहा.** **10**

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
Sociology (Special Paper - XVI)
Urban Sociology (19101666)

Day & Date: Saturday, 01-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice question.**08**

- 1) Which of the following importance of the study of Urban sociology?
  - a) Study of complex in urban society
  - b) Study of urban problem
  - c) Study of urban social change
  - d) All the above
- 2) Caste status is an example of _____ status?
  - a) Achieves
  - b) Ascribed
  - c) General
  - d) Social
- 3) The urban social planning includes _____.
  - a) Public library
  - b) Public schools
  - c) Public hospitals
  - d) All of the above
- 4) _____ is an upcoming concept in urban development.
  - a) Smart city
  - b) MNREGA
  - c) PURA
  - d) None of the above
- 5) In which city the slums are known as Cherry?
  - a) Mumbai
  - b) Kanpur
  - c) Chennai
  - d) Delhi
- 6) Predominantly urban social relations are _____.
  - a) Primary
  - b) Secondary
  - c) Co-operative
  - d) None of above
- 7) The function of Marriage is _____.
  - a) Economic Satisfaction
  - b) Sexual Satisfaction
  - c) Psychological Satisfaction
  - d) All the above
- 8) Which of the following barriers in urban planning?
  - a) Population
  - b) Encroachment
  - c) Corruption
  - d) All the above

- Q.2 Write a short answer (Any Four) 12**
- 1) Write in short subject matter of urban sociology.
  - 2) Write a causes of water pollution.
  - 3) Write any four characteristics of Nuclear family.
  - 4) Write a cause of Air Pollution.
  - 5) Write a cause of creating slums.
  - 6) Write a concept of smart city.
- Q.3 Broad answers question (any one) 10**
- 1) Write a change of urban marriage system.
  - 2) Explain urban planning.
- Q.4 Broad answers question 10**
- Write a characteristic of Urban community.

Seat
No.

Set P

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. PERSIAN (Paper-IV)
Persian Poetry (19101332)

Day & Date: Thursday, 20-07-2023
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative 08

(1) انگریز شاعر ڈیکنس نے خود کی تالیف کے کچھ حصے عام مجموعے کے سامنے پڑھنے کے لیے۔۔۔۔۔۔ مہینے مشق کی تھی۔

(A) چھ۔ (B) تین۔ (C) چار۔ (D) دو۔

(2) بقول۔۔۔۔۔۔ زیادہ تر موقعوں پر کامیابی کا ملنا اس وقت کے پہچاننے پر موقوف ہے جو اس کے حصول کے لیے ضروری ہے۔

(A) سوترن۔ (B) ارسطو۔

(C) دو سو۔ (D) مونٹیکو۔

(3) مصنف نے دوست سے کہا کہ وقت گزاری کے لیے وہ۔۔۔۔۔۔ کا مطالعہ کرے۔

(A) قابوس نامہ۔ (B) مثنوی (مثنوی مولانا روم)۔ (C) سیاحت نامہ۔ (D) شاہ نامہ۔

(4) ملا حسن واعظ کا شفی نے سپہ سالار۔۔۔۔۔۔ کی فرمائش پر انوارِ سہیلی لکھی۔

(A) طارق بن زیاد۔ (B) مان سنگھ۔

(C) امیر نظام الدین سہیلی۔ (D) ان میں سے کوئی نہیں۔

(5) طبل کو پھاڑنے پر سوائے پوست اور لکڑی کے۔۔۔۔۔۔ ہاتھ کچھ نہ آیا۔

(A) بلبیل۔ (B) خرگوش۔ (C) روبہ۔ (D) سنگ۔

(6) خان نے اپنا۔۔۔۔۔۔ مفت میں نصر اللہ کو دیا تھا۔

(A) باغ۔ (B) مکان۔ (C) دکان۔ (D) گھوڑا۔

(7)----- مغل بادشاہ ہمایوں کے عہد سے متعلق ہے۔

(A) ملا عبدالقادر بدایونی۔

(B) ابوطالب کلیم۔

(C) چندربھان برہمن۔

(D) میرم خان

(8)----- جواب داد کہ دل تنگ مباش کہ موٹنگیر پست رانبرہ است۔

(A) سبزی فروش۔

(B) درزی۔

(C) (خواجہ) سوداگر۔

(D) معمار

Q.2 Write short answers of the following (Any four /04)

12

(1) مصنف کا دوست اُس کے پاس کیا کہنے اور کیا مانگنے آیا تھا؟

(2) نصر اللہ کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

(3) عہد اکبر سے تعلق رکھنے والے شعراء وادبا پر روشنی ڈالیے۔

(4) حکایت دمنہ گفت شنیدہ ام کا قصہ تحریر کیجیے۔

(5) چینی طالب علم کے واقعے کو تحریر کیجیے۔

(6) انگریز نثر نگار کا دلائل تاریخ انقلاب فرانس لکھنے کے وقت کس بد قسمتی سے دوچار ہوا تھا۔

Q.3 Translate the following passage: (Any one/01)

10

I

بیشتر تعجب نصر اللہ از این بود کہ اگر این بود کہ اگر این دیوانہا خود می روند چرا دلگیرند و پشیمان از رفتن هستند؟ کسی که ایشان را ناچار نکرده است؟ اگر ہم این خانہ ہارا دوست می دارند پس چرا آن راترک می کنند؟

پیران ہرات و آشنایان نصر اللہ ہرچہ می خواستند باو بفہمائند کہ انسان ہموارہ بوطن و مولد خویش علاقہ دارد و نباید باسانی از آن جدا شود او گوش نمی کرد یعنی اصلاً نمی فہمید و بہہاں خیال خود بود

روزی یکی از خواتین ہرات نصر اللہ را خواست و باو گفت: نصر اللہ تو دیگر پیر شدہ ای و قوہ کار کردن نداری من ہم می خواہم از ہرات بروم و آن باغیچہ کہ در بیرون شہر دارم بی صاحب می افتد، زیرا کہ از بس مردم خانہ فروختہ و رفتہ اند دیگر مشتری نیست آن را بتومی سپارم تا بعد چہ شود تو ہم عجاتد پاسبان آن جا باش و سپردہ ام از ملکی کہ در اطراف دارم برای تو لقمہ نانی برسانند تو نیز آن جا باش تا آخر عمر بدو ندگی و تلاش روزی مجبور نباشی۔

II

حکایتی معروف است و نشان می دهد، که در آن عصر چگونه سید چشمان کشمیری بشعر حافظ سخن می گفتند و لولیان هندی به ترانه او میرقصیدند۔

هم چنین در قرن نهم خواجه محمود گاوالمک التجار وزیر دانش مند سلاطین بهمینه در جنوب هندوستان از حامیان با اقتدار زبان و ادب فارسی بود مکاتبات او با جامی از کمال ارتباط شهر هرات با شهر بیدرپایه تخت سلاطین بهمینه حکایت می نماید و نفوذ اساتید خراسان را در دکن نشان میدهد۔

شاگردان جامی که در مدرسه هرات شعر و ادب و فلسفه آموخته بودند غالباً در او اواخر قرن نهم و اوایل مائه دهم دربار اسکندر لودی (متوفی 915 هجری) و بابر پادشاه رازینت میدادند۔

شیخ جمالی کنبوه دهلوی که تحصیلات خود را در شهر هرات در حلقه درس مولانای جام بکمال رسانده بود در زمان سلطنت لودی در شهر دہلی سر حلقه اہل فضل و اصحاب دانش گردید بہ خسر و ثانی لقب یافت۔

Q.4 Give a brief account of the life of Sayyed Badruddin Blaghee & write down the summary of his lesson 'Musa-o-Khizr'. **10**

Seat No.	
----------	--

B.A. (Semester - III) (CBCS) Examination: March/April-2023
Opt. PERSIAN (Paper-III)
Persian Prose (19101331)

Day & Date: Thursday, 20-07-2023
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative 08

1)----- بگفتارم، دیوانہ بہ کردارم

از بادہ شوق تو ہشیادم و مستم من

(A) دردانہ۔ (B) فرزانہ۔ (C) فرحانہ۔ (D) رضوانہ۔

2)----- نے جب اُگنے کی قوت خود میں پائی تو اس کی ہمت نے گلشن کے سینے کو چیرا۔

(A) سبزے۔ (B) پودے۔

(C) گل۔ (D) پھل۔

3) فکر و تخیل و شعور و یاد و ہوش

درج بالا مصرع میں صنعت----- پائی جاتی ہے۔

(A) تلمیح۔ (B) مبالغہ۔ (C) لف و نشر۔ (D) مراعات النظر۔

4)----- کے معنی عورتوں سے باتیں کرنا یا عورتوں کی باتیں کرنا ہے۔

(A) نظم۔ (B) مرثیہ۔

(C) غزل۔ (D) قصیدہ۔

5) کوہ----- کا تعلق محمدؐ سے ہے۔

(A) فاراں۔ (B) ساعیر۔ (C) جودی۔ (D) طور۔

6) علامہ اقبال کے والد کا نام----- ہے۔

(A) نور الدین۔ (B) نور محمد۔ (C) منیر۔ (D) منور۔

7) علامہ اقبال نے----- کی تصنیف 'دیوانِ مغرب' کے جواب میں 'پیامِ مشرق' لکھی ہے۔
 (A) کیٹس۔
 (B) ملٹن۔
 (C) گوئٹے۔
 (D) ولیم بلیک۔

8) خاک یثرب از دو عالم خوشتر است
 اے خنک شہر----- کہ آنجا دلبر داشت
 درج بالا شعر میں دلبر سے مراد----- ہیں
 (A) آدم۔
 (B) نوٹ۔
 (C) ابراہیم۔
 (D) محمد۔

Q.2 Answer the following questions. (Any four /04)

12

1) بایزید بسطامی کون تھے اور انہوں نے خربوز کھانے سے کیوں انکار کیا تھا؟

2) علامہ اقبال کا اجمالی تعارف پیش کیجیے۔

3) مصنف مثنوی کی تعریف تحریر کیجیے۔

4) علامہ اقبال نے علم و فن سے متعلق کیا کہا ہے؟

5) آپ نے دنیا میں کن نئے قانون کا آغاز کیا۔

6) نظم 'تسخیرِ فطرت' کے پہلے بند 'ولادتِ آدم' کا مختصر خلاصہ لکھیے۔

Q.3 Answer the following questions: (Any one/01)

10

A) Explain the following couplets:

1) زندگی رابقا از مدعاست

کاروانش را دراز مدعاست

2) زندگی در جستجو پوشیدہ است

اصل اور در آرزو پوشیدہ است

3) زندہ را نفی تمنامردہ کرد

شعلہ را نقصان موز افسردہ کرد

4) عقل ندرت کوش و گردوں تاز چہیست

ہیچ میدانی کد ایں اعجاز چہیست

(5) اے زرا زندگی بیگانہ خیز

از شراب مقصدے مستانہ خیز

B) Write a brief account of the life of Allama Iqbal and write down the summary of his poem 'مجاورہ مابین خدا و انسان'

Q.4 Explain the following with reference to context

10

(1) نہ ہر کس از محبت مایہ دار است

نہ باہر کس محبت سازگار است

بروید لالہ باداغ جگر تاب

دلِ لعل بر خشاں بے شرار است

(2) درین گلشن پریشان مثل بویم

نمی دانم چه می خواہم چه جویم

بر آید آرزو یا بر نیاید

شہید سوز ساز آرزویم

(3) سحر می گفت بلبل باغباں را

درین گل جز نہال غم نگیرد

بہ پیری می رسد خار بیاباں

ولے گل چون جواں گردد بمیرد